

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

ANDRA KAMMAREN

Nr 9

11—16 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 11 mars

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Dickson ang. det av 1948 års riksdag lämnade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att avveckla vissa frälseskatteräntor m. m. . .	5
herr Gustafsson i Skellefteå ang. vissa svårigheter för hantverks- och småindustriföretag att erhålla bankkredit	5
fru Boman ang. den av riksdagen begärda utredningen om en översyn av åtgärder från statsmakternas sida till det mindre jordbrukets stöd	8
herr Widén ang. översynen av yrkesutbildningens centrala ledning	10
Upplysning ang. äktenskapets juridik och ekonomi m. m.	11
Ändring av bestämmelserna om partibeteckning å valsedlar	24
Ändrad ordning för s. k. poströstning	25
Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige	27
Höjd tilldelning av spritdrycker	30
Ändring i beskattningen av traktamentsersättningar	37
Tilläggs pension åt M. Karlsson	41
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	43
Ändrad lydelse av 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott	47
Effektivisering av det statliga utredningsväsendet	49
Arbetsmöjligheterna för straffade m. fl.	51
Rättelse till votering	52
Interpellation av herr Birke:	
ang. följer av Södertälje realskolas ändring till treårig	52
ang. utredningen om psykiatrisk forskning m. m.	52

Tisdagen den 15 mars

Svar på interpellation av fru Ewerlöf ang. sjukpenningförsäkring för änkor samt hem- och frånskilda kvinnor med minderåriga barn i samordning med änkepensionering	55
--	----

	Sid.
Interpellation av fröken Vinge ang. förbättrad utbildning för lantmäteriets kontorspersonal	57
Onsdagen 16 mars fm.	
Ändring i kommunala vallagen	60
Anslag å kapitalbudgeten under kommunikationsdepartementet: ..	63
Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.	63
Postverkets anslagsbehov	70
Televerkets anslagsbehov	73
Svar på interpellation av herr Löfroth ang. anläggande med förtursrätt av rikskabeln Boden—Kiruna	85
Statens järnvägars anslagsbehov	88
Vattenfallsverkets anslagsbehov	96
Riksarkivet: Avlöningar	101
Kungl. biblioteket: Avlöningar	109
Bidrag till stipendier åt diakoner	111
Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.	111
Lag om bankrörelse m. m.	120
Likalönsprincipen	121
Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel:	
Jordbruksdepartementet: Avlöningar	124
Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer	125
Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Bidrag till lokal försöksverksamhet	128
Veterinärhögskolan: Avlöningar	129
Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar:	
Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen	130
Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd	131
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering	134
Täckande av förluster på statlig kreditgaranti	137
Interpellation av herr Håstad ang. en redogörelse för i anledning av spionagen mot vårt land vidtagna skyddsåtgärder	144

Onsdagen den 16 mars em.

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel:	
Täckande av förluster på statlig kreditgaranti (Forts.)	145
Lönegradsuppflyttning av vissa skogsvaktartjänster	148
Skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader.	149
Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo	151
Gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt	153
Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955	156
Fiskerilånefonden	158

Samtliga avgjorda ärenden**Fredagen den 11 mars**

<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. upplysning om äktenskapets juridik och ekonomi m. m.	11
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 6, om ändrade bestämmelser om försegling av valsedelspaket	24
— nr 7, ang. ändring av bestämmelserna om partibeteckning å valsedlar	24
— nr 8, om ändrad ordning för s. k. poströstning	25
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 3, rörande statsutgifter under tredje huvudtiteln (utrikesdepartementet)	27
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 11, om höjd tilldelning av spritdrycker	30
— nr 12, om upphävande av varuskatten för marmelad och ersättningsmedel härför	37
— nr 13, om ändring av nöjesskatten för biografföreställningar m. m.	37
— nr 14, ang. ändring av bestämmelserna om beskattning av trakamentsersättningar	37
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 6, om tilläggspension åt M. Karlsson ..	41
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 13, om ändring av näringsfrihetsförordningen	42
— nr 14, om ändring av semesterlagens preskriptionsbestämmelser	42
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 8, om ändring i folkbokföringsförordningen	42
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 3, om inventering av privata arkiv m. m.	43
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 43, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond m. m. (handelsdepartementet)	43
— nr 44, om rätt för K. R. Östlund att tillgodoräkna viss tjänstgöring	47
— nr 45, ang. befrielse för dödsboet efter N. G. Linné från ersättningsskyldighet	47
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 15, rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg och om inskrivning av sådan m. m.	47
— nr 17, om ändrad lydelse av 4 § lagen om straff för trafikbrott ..	47
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 4, om ändring i bestämmelserna rörande kostnadsfria läkemedel	49
— nr 5, om effektivisering av det statliga utredningsväsendet	49
— nr 6, om anpassande av järnvägstågens avgångstider efter skolorna	51
— nr 7, om arbetsmöjligheter för straffade m. fl.	51

Onsdagen den 16 mars fm.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 9, ang. lag om proportionellt val sätt vid val inom landsting m. m.	60
— nr 10, om ändring i kommunala vallagen	60
— nr 11, ang. ändring av bestämmelserna om röstavlämnning på svenska beskickningar och konsulat	63
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 9, ang. anslag å kapitalbudgeten för kommunikationsdepartementet	63

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 23, ang. utgifter å tilläggsstat II (statens kapitalfonder)	101
— nr 46, om upptagande å riksstaten av underskottet för luftfartsfonden	101
— nr 47, om anslag till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m.	101
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 16, om rätt att vid inkomsttaxering göra avdrag för vattentäkt, m. m.	111
— nr 17, om rätt till skatteavdrag för gåvor till humanitära m. fl. ändamål	111
— nr 19, ang. ändring av postavgifter	120
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. lag om bankrörelse m. m.	120
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 15, om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen ang. bidrag till vård å karolinska sjukhuset och se- rafimer-lasarettet	121
— nr 16, om likalönsprincipen	121
— nr 17, ang. ändringar i hälsovårdsstadgan	124
— nr 18, om ändringar i vägtrafikförordningen	124
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifter under nionde huvudtiteln	124

Onsdagen den 16 mars em.

<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifter under riksstatens nionde huvudtitel (forts.)	145
— nr 7, om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden	158
— memorial nr 8, med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ökad medelsanvisning för budgetåret 1954/55 till fiskerilånefonden (voteringsproposition godkänd)	165

Fredagen den 11 mars

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 4 innevarande mars.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr Norrby, som vid kammarens sammanträde den 2 mars med läkarintyg styrkt sig till och med den 15 mars hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Svar på fråga ang. det av 1948 års riksdag lämnade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att avveckla vissa frälseskatteräntor m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD, som yttrade:

Herr talman! Herr Dickson har frågat, när åtgärd kan väntas i anledning av en riksdagsskrivelse med bemyndigande för regeringen i fråga om frälseskatteräntor m. m.

Det av herr Dickson åsyftade ärendet är under beredning inom finansdepartementets rättsavdelning. Så snart propositionstiden är slut kommer ärendet att slutligen föredragas för mig. Det är att vänta, att Kungl. Maj:t därefter kommer att fatta beslut i frågan.

Härefter anförde

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag ber att helt kort och gott få tacka statsrådet för att ärendet nu, dock ganska sent, kommit under behandling. Det är ett krångligt

ärende. Jag tror inte, att det går att lösa problemet efter vanliga rättsmetoder, utan man får kanske gå litet mera fördomsfritt till väga och stryka ett streck över ett och annat. Jag är emellertid tacksam för att det finns liv i frågan och avvaktar med spänning vad följden kan bli.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. vissa svårigheter för hantverks- och småindustriföretag att erhålla bankkredit

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Skellefteå har frågat mig, om jag uppmärksammat de svårigheter, som enligt hans mening uppkommit för hantverks- och småindustriföretag att erhålla bankkredit i samband med ansökan om statlig kreditgaranti; han vill vidare veta om jag har för avsikt att vidtaga några åtgärder med anledning av sådana svårigheter.

Systemet med statlig garanti för lån till hantverk och småindustri har tillämpats från och med detta budgetårs ingång. Enligt gällande bestämmelser skall till ansökan om lånegaranti fogas en förklaring från den kreditinrättning, där lånet är avsett att tagas, att kreditinrättningen är beredd att utbetala lånet om lånegaranti beviljas. I samtliga de fall, då lånegaranti beviljats, har alltså vederbörande kreditanstalt varit beredd att utlämna lån. Detta har också i regel varit förhållandet i avslagsfallen, och hittills har

Svar på fråga ang. vissa svårigheter för hantverks- och småindustriföretag att erhålla bankkredit

icke någon sökande fått sin anhållan avslagen av den anledningen att det ej funnits någon långgivare, som velat ställa begärd kredit till förfogande.

Svårigheter av det slag, som herr Gustafsson åsyftar, kan naturligen ha förekommit, trots att vederbörlig förklaring av kreditinrättning förelegat i alla fall med positiv utgång och de flesta fallen med negativ utgång. Såvitt man kunnat märka i handelsdepartementet har det emellertid över huvud varit ganska sällan som det mött svårigheter för en företagare, som velat ha statlig kreditgaranti, att finna en villig kreditinrättning. Tänkbart är givetvis, att den allmänna kreditåtstramning, som är nödvändig i rådande läge, kan ha tvingat kreditinrättningarna att iaktta viss återhållsamhet även med avseende på garantilånen. För närvarande synes särskilda åtgärder med anledning härav knappast vara erforderliga. Skulle det framdeles visa sig att kreditinrättningarna av det ena eller andra skälet är så restriktiva i fråga om garantilånen, att syftet med dem äventyras, är jag beredd närmare undersöka, vad som kan bära åtgöras. Jag vill emellertid erinra om att avsikten med kreditgarantisystemet icke är att tillgodose uppkommande lånebehov med företrädesrätt och utan hinder av den åtstramning på kreditmarknaden, som de penningvårdande myndigheterna i varje särskilt fall anser påkallad.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för hans svar på min enkla fråga. Anledningen till att jag ställde frågan var, att det på sina håll visat sig svårt för småföretagen att i bank få utfästelse om lån, även då de ställt statlig kreditgaranti i utsikt. Nu säger handelsministern, att ingen sökande hittills har fått sin anhållan

avslagen av den anledningen, att det inte funnits någon långgivare som velat ställa begärd kredit till förfogande. Detta är möjligt. I kungörelsen heter det emellertid, att ansökan skall innehålla uppgift om den kreditinrättning, i vilken lånet är avsett att tagas. Vid ansökan skall vidare fogas en förklaring av den kreditinrättning, som skall utgiva lånet, att denna, därest lånegaranti beviljas, är beredd att utbetala lånet. Detta innebär, såvitt jag kan förstå, att vederbörande låntagare får börja med att underhandla med en bank, när det är fråga om att få lån av detta slag. Skulle han då inte finna någon bank, som är villig att ställa sig till förfogande som långgivare, blir det ingen ansökan av, och följaktligen får man intet tillfälle att i handelsdepartementet behandla den frågan.

Sedan säger statsrådet, att kreditrestriktionerna kan ha tvingat kreditinrättningen att iakttaga viss återhållsamhet även med avseende på garantilån. Jag vill ingalunda påstå, att den mindre företagsamheten skall skyddas för alla verkningar av kreditrestriktionerna, men företrädare för hantverk och småindustri har ju hävdad, att kreditrestriktioner av den typ vi nu har är särskilt kännbara för småföretagarna. Denna kategori av företagare skulle alltså liksom få bära en större del av åtstramningen än vad som rätteligen skulle åligga den. Om det ligger någon sanning i detta påstående, tycker jag nog att det är rimligt, att småföretagen får företräde åtminstone när det gäller de 10 miljoner kronor, som staten garanterar. Det förefaller ju också som om handelsministern inte skulle vara alldeles okänslig för den synpunkten, eftersom han lovat att undersöka frågan, om kreditinrättningarna skulle visa sig så restriktiva, att syftet äventyras.

Frågan är alltså hurudant läget nu är, om bankerna redan nu är så restriktiva, att åtgärder borde vidtagas

Svar på fråga ang. vissa svårigheter för hantverks- och småindustriföretag att erhålla bankkredit

omedelbart. Jag kan inte göra några bestämda uttalanden om antalet lånsökare, som vägrats lån, men företrädare för såväl Sveriges hantverks- och småindustriorganisation som för Svensk industriförening har ju offentligen framhållit svårigheterna, och jag förmodar, att de inte gör det utan anledning. Jag har också själv från flera håll fått exempel på företagare, som ämnat söka kreditgaranti men som inte kunnat göra det, därför att de inte fått någon bank att utlova ett lån. Jag skulle för min del vilja hävda, att situationen redan nu är sådan, att det vore önskvärt att handelsministern undersökte frågan.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Herr Gustafsson i Skellefteå slutade med att säga, att han trodde läget redan nu vara sådant, att jag borde ingripa för att garantera småföretagen kredit. Strax dessförinnan sade herr Gustafsson, att han själv inte kunde peka på några fall, då vederbörande blivit nekad kredit, om statlig garanti ställts i utsikt. Han hänvisade i stället till att företrädare för småindustri och hantverk sagt, att förhållandet var sådant. Jag tror mig förstå, vilka personer det är som har gjort offentliga uttalanden i denna riktning. När jag i mitt svar på herr Gustafssons fråga sade, att vi inte har ett enda fall bekant, där ansökan blivit avslagen därför att den sökande inte kunnat få kredit, fastän garanti ställts, går det emellertid inte att jäva detta faktum.

Systemet är sådant, säger herr Gustafsson då, att det kan hända, att människor, som ämnar söka lån, misslyckas i sin strävan att skaffa en kreditinrättning, som vill stå till förfogande, och att det är därför någon ansökan aldrig kommer till departementet. Teo-

retiskt är det möjligt, men jag kan inte föreställa mig att det inom hantverk och småindustri finns företagare, som utan vidare skulle låta sig nöja med ett avvisande besked, om de hos en bank eller annan låneinrättning misslyckas att få en kreditutfästelse. Så mycken energi tilltror jag dessa företagare, att jag utgår ifrån att de i så fall låter höra av sig hos vederbörande företagarförening eller i departementet.

Såsom jag här sagt, kan inte denna kategori av låntagare under alla omständigheter få förtursrätt med hänsyn till den kreditåtstramning som är anbefalld, och det är klart att det kan finnas förhållanden som gör att en bank anser sig tvungen att säga nej, men då får väl vederbörande lånesökande gå till någon annan bank eller kreditinstitution.

Jag vill emellertid gärna framhålla att vi i departementet har provat alla ansökningar, och om vi i något fall har avslagit en ansökan, har det hängt samman med andra omständigheter än svårigheterna för vederbörande att placera krediten, därest garanti lämnats. Så långt jag har mig bekant hör också herr Gustafsson i Skellefteå till dem som anser att vi måste ha en kreditåtstramning. Men om man skulle använda s. k. generella medel för att åstadkomma en kreditåtstramning, skulle såvitt jag förstår inte småföretagarna komma i en bättre situation än nu, utan då skulle de nog drabbas särskilt hårt. Den statliga lånegaranti, som nu lämnas, utgör en mycket stor fördel för småindustrien och hantverket, och det går inte att vifta bort kreditåtstramningen med att säga, att den är någonting som inte bör drabba dessa företagare.

Såsom jag nyss erinrade om, hyser även herr Gustafsson den meningen, att vi inte har kunnat undvika att vidta åtgärder i kreditåtstramande syfte, låt vara att det kan föreligga princi-

Svar på fråga ang. den av riksdagen begärda utredningen om en översyn av åtgärder från statsmakternas sida till det mindre jordbrukets stöd

piella meningsskiljaktigheter beträffande karaktären av dessa åtgärder. Jag kan emellertid inte förstå att en generell kreditåtstramning genom räntehöjningar skulle kunna speciellt gynna den grupp det här gäller, utan jag tror tvärtom att den därigenom skulle bli ännu mer utsatt för verkningarna av kreditåtstramningen.

Jag har i mitt svar sagt att om det visar sig att den statliga lånegarantien skulle komma att förfela sin uppgift genom att pengarna inte kan lånas, är jag beredd att så långt möjligt vidta åtgärder för att rätta till detta. Men jag tror inte att vi, i varje fall inte för närvarande, befinner oss i ett sådant läge.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Jag tror nu inte att en kreditåtstramning, åstadkommen med generella medel, skulle speciellt drabba den mindre företagsamheten, men jag kan inte finna att det är nödvändigt att här ta upp någon stor debatt om den saken, ty avsikten med min enkla fråga har inte varit att förmå regeringen att ändra sin ekonomiska politik — det försöket får vi spara till andra tillfällen. Jag har bara ansett att det är rimligt, att i nuvarande läge regeringen gör vad den kan för att småföretagarna skall få låna de tio miljoner kronor, för vilka staten har ställt garanti.

Jag har visst inte sagt att det inte skulle ha inträffat, att småföretagare blivit vägrade kreditutfästelse av bankerna. Jag känner till fall, där så har skett och där vederbörande sedan inte har fullföljt sin ansökan. Vad jag i mitt förra anförande ville säga var bara det, att jag inte vet hur stor omfattning detta har.

Jag tycker nog att regeringen har visat en viss lust och förmåga att underhandla med bankerna om andra saker, och då borde det inte vara så omöj-

ligt att underhandla med dem även om den sak det här gäller.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! I anledning av vad herr Gustafsson här sagt vill jag än en gång framhålla, att vi i departementet inte känner till något fall, där den lånesökande inte haft möjlighet att placera lånet. Givetvis har det förekommit ansökningar, beträffande vilka vi inte har kunnat ställa någon garanti, men det är ju en annan sak. Några konkreta fall av den karaktär, som herr Gustafsson talar om, har vi i departementet inte haft någon kännning av. Och vi kan ju inte gå till bankerna och säga: Vi känner visserligen inte till att det inträffat något fall, där man inte kunnat placera lånet, men var i alla fall snälla och hjälp oss med den här saken.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Att man i departementet inte känner till några sådana fall, beror nog på att vederbörande som blivit vägrade kredit av bankerna inte ingivit någon ansökan till departementet. Efter det uttalande, som handelsministern här gjort, hoppas jag emellertid att de företagare, som inte kan få någon kreditutfästelse, i fortsättningen låter höra av sig även i handelsdepartementet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. den av riksdagen begärda utredningen om en översyn av åtgärder från statsmakternas sida till det mindre jordbrukets stöd

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Fru Märta Boman har frågat, huruvida jag kan lämna besked

Svar på fråga ang. den av riksdagen begärda utredningen om en översyn av åtgärder från statsmakternas sida till det mindre jordbrukets stöd

om när den utredning kommer att tillställas, som Riksförbundet Landsbygdens folk hemställt om, angående översyn av hela frågan om de speciella åtgärder från statsmakternas sida till det mindre jordbrukets stöd, som på något längre sikt och med hänsyn till vunna erfarenheter kan anses påkallade.

Med anledning härav vill jag meddela, att jag inom den närmaste tiden ämnar anhålla om Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en utredning om översyn av statsmakternas åtgärder till det mindre jordbrukets stöd. Den exakta dagen för utredningens tillsättande kan jag emellertid icke nu ge besked om.

Härefter anförde:

Fru BOMAN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för svaret, som ju klart bejakade det berättigade i det önskemål som är framställt. Det är viktigt att utredningen kommer till stånd. Det är många frågor att diskutera och många knutar att lösa innan man har klarat småbrukarfrågan. Att ett jordbruk är litet, bör ju inte utesluta att de arbetstimmar man lägger ned på detsamma får sin skäliga betalning. Detta problem blir ett av utredningens stora uppgifter.

Det är kanske rentav hänsynslöst att fråga jordbruksministern i dag om i vilken riktning direktiven för utredningen kommer att gå. Detta vore jag oerhört intresserad av att få veta, men jag vågar knappast uttala frågan. Anser sig statsrådet kunna ge ett svar, vore jag tacksam. I annat fall får vi väl vänta till dess utredningen blir tillsatt och direktiven redovisas. Men ett hoppas jag dock bestämt: att jordbruksministern när han ger utredningen direktiv inte glömmer bort de norrländska småbrukarna med deras både

mångskiftande och särpräglade bekymmer. Så långt jag förstår är det av betydelse, att vi har småbrukare kvar, i all synnerhet i övre Norrland. Hur underligt det än låter, behövs de, både de som är spridda ute i de ödsliga och avlägset liggande områdena, där de gör sin tjänst och kanske har alldeles speciella uppgifter i skogarna, och de som bor på andra platser, där turister och jaktfolk behöver dem. En annan synpunkt, som man kanske inte så ofta lägger på denna fråga men som ändå är helt berättigad, är försvarsynpunkten. Det är viktigt, att dessa småbrukare finns överallt där de har möjlighet att skaffa sig sitt uppehälle. Stor betydelse för samhället har även de som brukar den fruktbara kustbygdens jord och förser även stora delar av inlandet och gruvsamhällena med färskvaror, av vilka mjölken är den mest betydelsefulla, inte minst med tanke på den långa mörka årstiden. Det är bara att hoppas, att den kommande utredningen skall ge uppslag till riktlinjer, efter vilka lönsamhetsfrågan bättre kan lösas, så att våra jordbrukare måhända stimuleras till nya krafttag och den markanta inkomstklyftan mellan dem och andra jämställda grupper försvinner.

Vad jag däremot anser mig oförhindrad att fråga jordbruksministern om i detta sammanhang är, om han ämnar lösa småbrukarfrågorna innan det stora komplexet av prisfrågor för jordbruket i stort presenteras, alltså hur pass snabb utredningen skall bli och när han åsytar att den skall bli färdig. Detta vore intressant både för mig och många, som har samma intresse för denna fråga, att få veta.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Om fru Boman hade läst det anförande jag höll under re-

Svar på fråga ang. översynen av yrkesutbildningens centrala ledning

missdebatten, hade en av hennes frågor varit ganska onödig. Jag tillät mig där att säga, när jag talade om den jordbruksprisutredning som då förelåg, att vi inom det parti jag tillhör — jag förmodade ganska allmänt — inte kan glömma bort en så stor grupp som bortåt 200 000 jordbrukare i detta land.

När fru Boman frågar, om jag i dag kan ge svar på i vilken riktning direktiven skall gå, är detta nog, som hon själv säger, ganska mycket begärt. Nu är jordbruksprisutredningen utsänd på remiss och remissvaren skall komma in den 15 mars. Om man skall ta hänsyn till remissinstansernas uppfattning — det menar kanske inte fru Boman att man skall göra — kan man först efter det att remissinstanserna lämnat sina svar skapa sig en uppfattning om hur direktiven skall skrivas för utredningen av denna för vårt jordbruk så viktiga fråga. Om vi vill bibehålla en levande landsbygd, kommer vi ju inte förbi småbrukarproblemet.

Fru BOMAN (h):

Herr talman! Jag medgav, herr jordbruksminister, redan innan jag uttalade min halvkvädna visa, att det var pretentiöst att fråga, och förstår så väl att jordbruksministern innan han fattar ståndpunkt skall samla in hela materialet. Men innan man skickar ut ett ärende på remiss har man väl också själv en tanke om hur det skall gestalta sig.

Jordbruksministern nämnde att han vid remissdebatten hade talat om att småbrukarna är en stor och viktig grupp som man inte får glömma bort. Jag ber om ursäkt, att jag inte hade läst remissdebattens protokoll tillräckligt noga för att komma ihåg detta inlägg. Vi är alltså överens om att småbrukarna, som ju faktiskt utgör den största gruppen inom jordbruket, inte kan lämnas utanför. Jag skall hälsa

med glädje den dag utredningen sätter sig till sitt arbete, som jag hoppas skall leda till positiva resultat för denna stora grupp.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. översynen av yrkesutbildningens centrala ledning

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Widén har frågat mig, när den av 1952 års riksdag begärda utredningen om översyn av yrkesutbildningens centrala ledning kan förväntas bli tillsatt.

Härpå vill jag svara, att jag har för avsikt att under vårens lopp tillätta nämnda utredning.

Härpå anförde

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min enkla fråga. Till 1952 års riksdag förutskickade statsrådet, att vi skulle få en översyn av överstyrelsens för yrkesundervisningen organisation. Vid samma riksdag avlämnades från folkparti-håll en motion, där man krävde en utredning angående den centrala ledningen för yrkesundervisningen. Riksdagen uttalade sig för att denna utredning skulle företas i samband med översynen av överstyrelsens organisation. Sedan dess har frågan av olika anledningar vilat. Jag vill nu bara med tillfredsställelse konstatera, att statsrådet har lovat att utredning skall igångsättas denna vår.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilan-

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

de proposition nr 119, angående vissa anslag för budgetåret 1955/56 till lärarhögskolan i Stockholm.

§ 8

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning med förslag angående inrättande av en postanstalt i riksdagshuset m. m.

§ 9

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskottet den på bordet vilande motionen nr 519 av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Kollberg*.

§ 10

Föredrogs den av herr *Carlsson* i Stockholm vid kammarrens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående konstfackskolans i Stockholm lokalfråga.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om åtgärder i syfte att bringa upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

I de inom riksdagen väckta, till allmänna beredningsutskottet hänvisade, likalydande motionerna I:211 av fru *Gärde Widemar m. fl.* och II:242 av fröken *Elmén m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag åt lämplig myndighet att verkställa utredning om bästa sättet att bringa upplysning till såväl män som kvinnor i äk-

tenskapets juridik och ekonomi samt föräldrarnas ansvar och barnets rättsliga ställning.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I:211 och II:242 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Andersson, Axel,* och *Persson, Johan,* fru *Hamrin-Thorell,* fru *Nilsson,* fru *Sjöstrand* och fru *Svedberg* samt herrar *Nilsson* i Bästekille, *Nestrup* och *Braconier,* vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag åt lämplig myndighet att verkställa utredning om bästa sättet att bringa upplysning till såväl män som kvinnor i äktenskapets juridik och ekonomi samt föräldrarnas ansvar och barnets rättsliga ställning.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fru ANDRÉN (fp):

Herr talman! När allmänna beredningsutskottet diskuterade denna motion, anfördes tre huvudskäl mot de framställda kraven på ökad upplysning i familjejuridiska och familjeekonomiska frågor. För det första, sades det, finns det nu ett tiotal läroböcker, avsedda för olika skolstadier, som har ett avsnitt om familjens ställning i samhället. För det andra bedrivs det nu upplysning i press, i radio och i bildningsorganisationerna. För det tredje finns det broschyrer i familje frågor.

För att först gå till familjekunskapen i våra läroböcker, är det ett stort framsteg, en fördjupning av medborgarkunskapen, att detta kapitel har kommit med. Men det är väl också mycket osäkert om detaljkunskaperna förblir i minnet livet igenom. Det är väl snarare nästan säkert, att man den gång man behöver ett exakt besked om hur det förhåller sig t. ex. med gifträtten eller arvsrätten, måste söka sig

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

tillbaka till källan, läroboken. Där kan man få upplysning, nota bene om boken finns kvar i ens ägo. Fria skolböcker betyder för en del barn i folkskolan bara lån av böcker.

Så är vi framme vid broschyren såsom förmedlare av upplysning i en aktuell situation. Utskottet pekar på att det redan finns broschyrer. Sunt Förnuft har gett ut en och Sveriges Husmodersföreningars riksförbund tillsammans med Sveriges Yrkeskvinnors samarbetsförbund en annan. Men hur många frågor efter dem? Det blir naturligtvis ganska få, ty av ekonomiska skäl har spridningen av dessa broschyrer blivit ytterst begränsad. Jag har själv varit med om att packa och distribuera stora travar av dessa broschyrer inom husmodersförbundet. Men det är inte så gott att nå stor spridning när arbetet skall ske bara på frivillighetens väg.

Upplysningen i pressen, radion och studieorganisationerna visar mera markant än något annat behovet av en lättillgänglig skrift, ty varje artikel som skrivs och varje föredrag som hålls utlöser omedelbart en förfrågan från allmänheten: »Var står detta skrivet?/ eller »Finns det ett häfte någonstans, där man kan få lite upplysning?» Det är nygifta par som vill veta något om äktenskapsförord eller ömsesidig försörjningsplikt — detta har blivit ännu mer aktuellt under de senaste åren, ty det är så många fruar som stannar kvar i sina yrken. Det är äldre eller medelålders par, som vill veta något om förtida arv eller inbördes testamente. Dessa människor är väl knappast hjälpta med att man aldrig så välvilligt hänvisar dem till giftermålsbalken, ärvdabalken eller föräldrabalken.

I utskottet sades det under diskussionens gång, att man tvivlade på upplysning i broschyrform. Varför ger då staten och staten närstående organisationer ut så många slag av broschyrer

och folders? Vi har nu fått sådana, som har gällt psykologiskt försvar. Under kristiden fick vi en hel del material som gällde krishushållningen, och i dessa yttersta dagar har vi fått upplysningsmaterial om sjukförsäkringen. Svenska socialvårdsförbundet har en hel skriftserie med titlar som Mor och barn, Spädbarnsvård, För tidigt födda barn o. s. v., som delas ut på barnvårdscentraler landet runt. Resultaten kan vi se på de kunniga svenska husmödrarnas välskötta barn.

Att den här upplysningen, som just har gällt de barnavårdande uppgifterna, är en av de faktorer som under den sista generationen har varit med om att verkligen åstadkomma en revolution på det barnavårdande området, är obestriddligt. Där har upplysningen i form av folders och broschyrer verkligen nått fram.

Varför skulle man inte då på liknande sätt kunna sprida kunskap också när det gäller äktenskapsfrågor? Det är ju bara en annan sida av föräldraansvaret. Skall verkligen de socialdemokratiska kvinnornas motion om familjerådgivning möta samma kallsinnighet som de här motionärerna har fått möta vid tre riksdagar? Det vore beklagligt för hemmens kvinnor.

Familjefrågor är ju samhällsfrågor, de rör både män och kvinnor, men det är inte tu tal om — det vill jag sluta med, och det vill jag stryka under — att det är hemmens kvinnor som besitter den största erfarenheten om hur vanskliga problemen är, eftersom dessa kvinnor har en central ställning i familjernas liv. När nu hemmens kvinnor genom sina organisationer har sagt, att de är okunniga när det gäller våra äktenskapslagar — och de svenska äktenskapslagarna hör ju till de förnämsta i världen, så de är värda att kunnas — så tycker man att man kanske skulle ha velat se, att våra herrar i denna församling hade respekterat denna opinion från hemkvinnornas sida

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

och visat en generositet à la Luther. Som bekant lyfte Luther på hatten och gick förbi när han kom till någonting som han ansåg sig inte känna fullt till grunden.

Herr talman! Jag ber att få instämna i denna motion, vari det begärs en utredning om bästa sättet att bringa upplysning på det här området, och yrkar därför bifall till den reservation som är fogad vid beredningsutskottets utlåtande nr 2.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag ber först att få instämna i vad fru Andrén här före mig har sagt i denna fråga.

Jag måste framhålla att utskottets ledamöter är överens om att upplysning i den här frågan är nödvändig. Reserveranter och utskottsmajoritet skiljer sig bara i det avseendet att utskottsmajoriteten anser, att den upplysning som för närvarande finns är till fyllest och tillräcklig, under det att reserveranterna anser, att här behövs ytterligare upplysning.

Som fru Andrén sade, är man glad över den upplysning som har kommit in i de olika läroböckerna, men hur är det i realiteten? Kan vi säga att upplysningen är till fyllest?

Två år har gått sedan föregående beslut i denna sak fattades i andra kammaren, och jag har undan för undan, via skilsmäsoadvokater och via jurister som är ute och bedriver upplysningsarbete i de här frågorna, fått reda på att förhållandena är likadana som de har varit förut. Det råder, måste man säga, en skrämmande okunnsighet på detta område.

Erfarenheten säger sålunda att det inte är bra som det är. En broschyr, som skulle lämnas ut i den aktuella situationen, är kanske inte till fyllest, men det är så pass allvarliga frågor detta rör, att man verkligen måste försöka att på olika vägar bringa upplysning på detta område.

Om vi bara följer insändarna i tidningarna, ser vi i den ena efter den andra, hur vederbörande står i svåra situationer och behöver svar på frågor som just rör sig på dessa områden.

Äktenskapet upplöses ju alltid på ett eller annat sätt, antingen genom dödsfall eller genom skilsmässa — vi kan för övrigt inte bortse ifrån att skilsmässornas antal har ökat oerhört under de senaste åren — och precis som de brukar säga, som har med dessa frågor att göra, visar det sig att folk inte har reda på vad giftorätt är, vad äktenskapsförord är, att det finns någonting som heter inbördes testamente etc. Till den stund då äktenskapet råkar i katastrof uppskjuts frågan, och katastrofen blir förvärrad genom att man råkar in i ekonomiska sammanhang som man inte har tänkt sig. Den efterlevande hustrun kanske tror att hon skall få sitta i orubbat bo, vilket hon inte får, o. s. v.

Det är i dessa frågor vi anser att man vid lämpligt tillfälle bör meddela människor upplysning på ett riktigt sätt. Det är inte bara kvinnorna som är oupplysta, även om det mest är de som erkänner sin okunnighet. Upplysning behöver spridas även till männen. Jag fick i en av de senaste tidningarna tag i en aktuell insändare, av vilken framgick att mannen i detta fall trodde, att han var hustruns målsman, och att han till och med hela tiden tagit inkomsten av hennes yrkesarbete. Den mannen måste emellertid, som i svaret på insändaren sades, vara egendomlig samtidigt som han är fullständigt okunnig om vad som står i Sveriges rikets lag.

Jag vet att det i denna kammar finns de, som på tal om dessa ting endast svarar, att varje människa ju har tillgång till Sveriges rikets lag. Men tror någon av de ärade kammarledamöterna, att folk i allmänhet går in på ett bibliotek och kan i Sveriges rikets lag slå upp ärvdabalken eller föräldrabal-

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

ken och läsa lagtexten på rätt sätt? Det är att kräva för mycket av svenska folket. Det gäller här att på ett lättillgängligt sätt bringa denna upplysning.

Som fru Andrén här framhöll finns det, som också i annat sammanhang uppgivits, vissa broschyrer på detta område, men det blir en mycket begränsad krets som kommer åt dessa, och det har också visat sig, att det i allmänhet är äldre människor som rekvirera dessa broschyrer.

När vi stiftar lagar, som är utomordentligt bra och förträffliga och som rör människorna mycket intimt, är det då rätt att vi inte ser till, att människorna också får reda på vad som står i dessa lagar, utan låter dem vid ett uppkommande katastroftillfälle experimentera sig fram, varvid katastrofen förvärras genom den okunnighet som är en följd av att de inte från första början fått upplysning om hithörande förhållanden.

Man förvånar sig, som fru Andrén framhöll, över att det inte på något sätt tas hänsyn till de av framför allt kvinnoorganisationerna avgivna remissyttrandena, där det enhälligt bestyrkts att den ifrågasatta upplysningen behövs. Jag vill fråga: Varför skickar man ärenden på remiss om man sedan fullkomligt nonchalerar de inkomna, enhälliga remissvaren?

Jag tycker det var beklagligt att i första kammaren höra en av dess ledamöter kåsera över dessa frågor. Detta är dock djupt allvarliga frågor, som ingriper i människornas liv. Om frågan nu faller kommer den tillbaka, det kan vi vara förvissade om.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVENSSON i Alingsås (s):

Herr talman! Jag vill till en början erinra om vad som kanske redan tidigare nämnts här, nämligen att i allt väsentligt enahanda motioner som de förevarande av denna kammare behand-

lats vid två tidigare tillfällen, nämligen år 1951 och år 1953. Vid båda dessa tillfällen beslöt kammaren att avslå de i motionerna framförda yrkandena.

Sedan föreliggande spörsmål senast behandlades har ju ändå, det kan inte bestridas, hänt en del på detta område. Det har skett en ytterligare utveckling beträffande tillgängliga medel för spridande av upplysning i de ämnen som i motionerna avses. Jag skall bara be att kortfattat få stryka under vissa saker.

Vad gäller exempelvis skolundervisningen kan det anföras, att antalet vid de olika skolformerna i bruk varande läroböcker i ämnet samhällskunskap, vari äktenskaps- och familjefrågor behandlas, nu är elva. I flertalet av dessa läroböcker är lärostoffet kompletterat med förslag till övningsuppgifter, och i den för seminarieundervisningen sammanställda läroboken lämnas värdefulla litteraturhänvisningar. I samtliga läroböcker ingår undervisning som berör äktenskapets juridik och ekonomi. Den utveckling som ägt rum består enligt min mening däri, att läroböckerna har väsentligt förbättrats. Undervisningen får nu en större plats än tidigare, och enligt skolöverstyrelsen finns det tendens till ytterligare ökning av denna undervisning i skolorna. Undervisningen sker numera inom alla skolformer: i folkskolan, i flickskolan, i enhetsskolan, i flickskolan, i gymnasiet, i seminariet och i ungdomsskolorna. Lärarnas utbildning vid folkskoleseminarierna för undervisning i dessa frågor torde nu bli bättre. En ny lärobok för denna undervisning av erkänt hög kvalitet har tillkommit.

Går jag vidare och ser på radions medverkan i de ämnen motionärerna har berört, kan det konstateras, att man från det hållet säkerligen återkommer med program i juridiska och ekonomiska barn- och familjefrågor.

Den s. k. »Medborgarboken», som har utgitvits i flera upplagor, har särskilt under de allra sista åren fått ökad

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

spridning. Dess upplaga är uppe i 50 000 exemplar. Enligt vad från utskottets sida inhämtats är man beredd att under den närmaste tiden utge en ny upplaga av denna medborgarbok. Det förväntas att denna nya upplaga skall komma ut under loppet av nästa år, och man har från utgivarnas sida förklarat sig beredd att i denna bok också företaga en utökning med särskilda kapitel i de ämnen vi här diskuterar.

Om jag emellertid dessutom tar upp en enda punkt, så kan jag konstatera, att de olika bildningsförbunden här i landet sedan flera år tillbaka anordnar s. k. äktenskapsskolor, i vilka ingår av kvalificerade jurister hållna föreläsningar i barn- och familjerättsliga frågor. Även ekonomiska frågor behandlas vid dessa kurser. Kurserna i fråga har enligt meddelande från bildningsförbunden under de senare åren ökat betydligt i antal.

Herr talman! Vi inom utskottet menar att det ändå har hänt någonting på detta område, och utvecklingen går tydligen i den riktning som även motionärerna önskar. Under hänvisning till just denna utveckling vill vi påstå, att den utredning i dessa ämnen som motionärerna har föreslagit icke är erforderlig. Det torde vara minst lika effektivt — kanske effektivare — att lita till den verksamhet som nu pågår i detta land både inom skolväsendet och inom bildningsförbunden och som kanske kan bli åtskilligt effektivare.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Fru SVEDBERG (s):

Det kan synas som om det vore onödigt att ta till orda i denna fråga, i all synnerhet som den redan är avgjord genom det beslut första kammaren har fattat, men eftersom jag står bland reservanterna, ber jag ändå att få säga några ord.

Jag vill särskilt stryka under behovet

av ökad upplysning om föräldrarnas ansvar. Man kan kallt resonera som så, att vad vuxna människor ställer till för sig må de ta konsekvenserna av, men det finns en tredje part, nämligen barnen, som just ingen har talat om i detta sammanhang. Det är i regel barnen som blir mest lidande vid skilsmässa mellan föräldrar och stridigheter i äktenskapet, och de blir kanske skadade för hela livet, så att samhället får gripa in och ställa till rätta. Vad jag vill trycka på är, att det behövs mer upplysning om föräldrarnas ansvar inför barnen.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till reservationen.

Herr BARK (s):

När beredningsutskottet 1951 och 1953 behandlade motioner liknande den som nu tagits upp, hörde jag till dem som stödde motionerna, men denna gång gör jag det inte. Jag känner därför behov av att med några ord motivera min omvändelse.

Redan vid de föregående tillfällena var jag ganska skeptisk i fråga om värdet av en ny broschyr, eftersom det ju finns rätt mycket skrivet i detta ämne. Dessutom är den viktigaste frågan, hur man skall få människorna att *läsa* dessa skrifter. Jag var vidare fullt medveten om att detta är en ytterligt stor och vidlyftig fråga, som har helt andra aspekter än som kan fångas in under begreppet äktenskapets ekonomi och juridik; här finns sociala, fysiologiska, psykologiska och moraliska problem av oerhörd räckvidd.

Jag resonerade emellertid — kanske en smula cyniskt — på det sättet, att om nu framför allt kvinnorna har en så stark tro på en broschyr och på Kungl. Maj:ts möjligheter att vara klokarfar, så må de väl få sin vilja fram. Dessutom ansåg jag i likhet med motionärerna, att man liksom aldrig kan få för mycket upplysning.

Sedan dess har det emellertid hänt en

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

del, såsom utskottets ordförande här sade. Dels har skolorna fått en ny undervisningsplan, i vilken undervisning om äktenskapets ekonomi och juridik är upptagen, och skolöverstyrelsen har utarbetat kursplaner och skickat anvisningar exempelvis till enhetsskolorna, dels är, såsom ordföranden också sade, kurser av alla möjliga typer i gång.

Nu skall man naturligtvis inte tro, att upplysning och uppfostran kan göra allt, men jag tror vi har stora möjligheter att åstadkomma en hel del med frivilliga initiativ. Det är ingenting som hindrar att fru Gärde Widemar och fröken Elmén skriver en utomordentlig handbok eller broschyr. Om de sedan kan liera sig med någon tecknare som kan göra den så läsvärd, att ungdomen och de som är intresserade, beroende och gripna av detta problem, läser den, kan boken bli en best seller, framför allt så länge skilsmässokurvan är i stigande, men det kommer att bli betydligt svårare att skriva böcker om hur man skall undvika skilsmässa. Dessa problem kommer dock att vara aktuella, och alla intresserade krafter bör göra vad de kan, men jag delar som sagt inte tron på Kungl. Maj:ts möjligheter och broschyrernas verkningsförmåga i detta avseende.

Enligt min mening ser de flesta alltför ensidigt på detta. Det rör sig här om utomordentligt vittomfattande problem, och det blir väl så, att en del skriver om förälskelsens psykologi, en del skriver om samlagets teori och praktik och en del skriver om andra specialiteter, men det är ytterligt få som har överblick över det hela. I den mån vi får lärare och ungdomsledare, som har direkt och personlig kontakt med dem som är beroende av dessa problem, och i den mån vi får fram lämpliga skrifter kommer vi mer och mer till rätta med dessa ting. Om vi inte kan komma till rätta med problemen, råkar äktenskapet in i en kris. Så väldiga krafter är i verksamhet på detta område, att vi inte kan

lösa problemen bara med broschyrer om äktenskapets ekonomi och juridik.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON i Önnarp (bf):

Herr talman! Tredje gången gillt är en rubrik som skulle passa för denna fråga, inte därför att jag här skall börja tala för bifall till en lösning i enlighet med reservanternas mening utan därför att det är tredje gången frågan står på denna kammars dagordning. Den har två gånger tidigare stått på tröskeln till avgörande, men det är först i dag som vi vågar ta oss an den på allvar. Det är kanske ett utslag av den arbetsordning, som riksdagen numera praktiserar och som utmynnar i så stor ineffektivitet, att vi redan tidigt under riksdagssessionen har mycket stor eftersläpning på vår dagordning.

När det sedan gäller själva frågan, har ju de som tidigare haft ordet mycket riktigt framhållit, att den har synnerligen stor betydelse, om vi här vill hålla oss till vilka förutsättningar vi har till vårt förfogande för att kunna skapa så lyckliga äktenskap och så goda hem som möjligt. Jag tror emellertid att såväl motionärerna som reservanterna har gjort ett förbiseende, när de här så ivrigt förordat en separat eller ny upplysningsform, en form som vi inte för tillfället har.

Den första frågan blir väl egentligen: Varför har vi två vitt skilda slag av äktenskap och hem, lyckliga äktenskap och goda hem å ena sidan och olyckliga äktenskap och mindre goda, för att inte säga dåliga hem å den andra? Ja, om man vill dra ut den yttersta konsekvensen av motionärernas och reservanternas mening, skulle det bero på bristande kunskap om de juridiska och ekonomiska frågor, som kretsar kring familjen och äktenskapet. Det tror åtminstone inte jag. Det är nog ganska främmande för de allra flesta att tro på det sättet. Jag har mycket liten kun-

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

skap om vad som står i äktenskapsbalken, det må jag villigt erkänna, men jag har inte alls anledning att tro att jag därför skulle ha ett olyckligt äktenskap. Det ligger inte på det planet, det är helt andra omständigheter som bestämmer detta.

Sedan är det en annan sak: Hur skall man komma till rätta med de missförhållanden som ändå råder, trots att vi har vissa möjligheter till vårt förfo-gande? Det gäller här som i alla andra sammanhang två kategorier människor. Det finns människor som är intresserade av att ta reda på saker och ting, men det finns också sådana som är ointresserade. Detta förhållande är inte begränsat till det här lilla avsnittet — så är det överallt.

När människor skall ingå äktenskap är det absolut på det sättet, att de be-finner sig, som man säger, i förälskel-sens berusning, och tror nu någon vet-tig människa att man skulle få sådana att läsa någonting om äktenskapets ju-ridik och ekonomi? Nej, det skall sät-tas in långt tidigare, och det får ske vid meddelandet av medborgarkunskap i allmänhet. Jag är fullständigt inne på samma linje som utskottets ärade ordförande här deklarerade för kam-maren. Det finns tillräckligt med re-surser för de människor, som vill ta del av vad man här önskar att de skall veta, och dem som inte vill när vi inte med vare sig broschyrer eller något annat.

Jag ger mig kanske här in på ett område som i och för sig är bara ett av delmomenten i hela frågan, men det viktigaste spörsmålet är: Varför blir somliga äktenskap misslyckade? Jag har funnit att det många gånger beror på att de ingås av en tillfällighet, en tillfällighet som jag kan kalla för det väntade barnet. I vällovligt syfte att ge det väntade barnet en bättre rättslig och social ställning ingås ett äktenskap, som under andra förhållanden kanske aldrig skulle ha kommit till stånd, och

det är väl det som är det viktigaste för samhället att komma till rätta med. Sådana äktenskap, som kanske i dag är alltför många, har inte samma möj-lighet att hålla för framtiden som de som ingås, då kontrahenterna på ett eller annat sätt lärt känna varandra, ty den äktenskapliga samlevnaden är ju i och för sig en stor anpassnings-process mellan två människor, som kanske har fått i vissa avseenden skild uppfostran och växt upp under olika förhållanden.

Man skulle naturligtvis kunna ut-veckla ett resonemang härom i rätt vidlyftiga ordalag — det är jag fullt medveten om — men vad jag här sagt tror jag är tillräcklig motivering för att jag för min del inte tror på att den utredning, som man här påyrkat, och den broschyr eller annan upplysnings-form, som den skulle sikta till, skulle i någon nämnvärd grad kunna öka möjligheterna att uppnå motionärernas syfte. Enligt min mening når man ge-nom de föreslagna metoderna inte de människor som tidigare inte har an-vänt sig av de resurser som redan är till finnandes.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ELMÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hanssons anfö-rande tycker jag styrker behovet av en broschyr i detta ämne. En sådan broschyr skulle också vara till stor nytta vid de kurser som anordnas. Många gånger har det hänt att de som gått på dylika kurser har frågat, om det inte fanns någon broschyr, där de kunde få ytterligare upplysning.

Sedan tycker jag att sakligheten här är ganska egendomlig. Man kommer in på helt andra resonemang. Man kom-mer in på sexualupplysning och på or-sakerna till att äktenskapen brister. Det är inte det som det rör sig om. I motio-nen har framhållits, att motionärerna

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

mycket väl förstår att skilsmässorna beror på erotiska konflikter, alkoholism och många andra orsaker, men frågan är hur man skall kunna motverka de svårigheter som uppstår vid dessa konflikter. Människor har från början inte reda på att äktenskapet betyder ekonomiska förpliktelser. När äktenskapet skall upplösas står man därför inför ekonomiska uppgörelser, som man inte har en aning om. Det är detta vi vill motverka.

Det har här talats om att de som vill ha upplysning kan få sådan. De flesta får det på folkskolestadiet, och det anser jag vara väl tidigt för att de skall kunna ha någon behållning av det. Men många gånger har de som ämnar gifta sig inte reda på vad de familjerättsliga sammanhangen betyder, och därför vore det mycket bra om de vid det aktuella tillfället finge en aning om detta.

Jag vill emellertid understryka att detta inte är tillräckligt. Vi är tack samma för den upplysning som redan bedrivs, men okunnigheten om dessa ting är nu så stor, att man måste pröva olika vägar för att komma till rätta med problemen.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Herr Bark frågade, hur man skulle få folk att läsa en sådan här broschyr. Det är naturligtvis en fråga, men broschyren är ju inte det enda som motionärerna, dit också jag hör, har syftat till. Vi har åsyftat en utredning om bästa sättet att med denna upplysning nå ut till vårt folk och ge ungdomen en sådan kunskap som förpliktar.

Personligen har jag inte någon överdriven kolartro på att en broschyr skall kunna åstadkomma något under, inte ens om den är utgiven på Kungl. Maj:ts särskilda tillskyndan, men detta är bara en del av det föreslagna projektet. Det som ligger bakom motionen och reservationen är naturligtvis oron för det

läge, vari hemmen och familjebildningen befinner sig här i landet, och i det fallet känner vi säkert allesammans en viss ångslan för vart utvecklingen skall leda hän.

Mot denna bakgrund bör det stå klart, att huvudfrågan för mig är att saken aktualiseras, så att folk verkligen får det intrycket att även statsmakterna har sin uppmärksamhet riktad på detta problem och är villiga att göra ständigt nya insatser och pröva ständigt nya vägar för att om möjligt få till stånd en bättre tingens ordning.

Vi vet ju, för att nu bara antyda skilsmässofrekvensen, att vi här i Sverige har nått ganska långt när det gäller hemmens upplösning. Man räknar nu med att vart sjunde äktenskap upplöses, och här i Stockholm har vi det ju ännu sämre ställt. Enligt en av de sista statistiska uppgifterna upplöses här 209 äktenskap på varje ingånget tusental. Det betyder att mer än vart femte äktenskap upplöses.

Det är klart att det är oroande att se dessa tendenser. Därför frågar jag: Har vi gjort allt vad vi kan? Jag erkänner gärna att det utförs mycket gott genom skolorna, folkbildningsorganisationerna och radion, såsom också utskottet påpekat. Jag kan därtill lägga ännu en sak. Såväl när det gäller frågans kärna, som herr Hansson i Önnarp nyss var inne på, som när det gäller botemedlen, kan jag hänvisa till att dessa problem ständigt behandlas också i de kristna samfundens förkunnelse och undervisning. Icke desto mindre hälsar också vi med glädje nya initiativ och en ny utredning, som till äventyrs skulle kunna klargöra vissa orsakssammanhang. Jag ser gärna, att sådana initiativ tas som avses med denna motion. Tyvärr är det i år tydligen utslutet att den bifalles, men det kan tänkas, att frågan faller framåt. Den tycks ha en egendomlig livskraft. När frågan en gång överlämnas till Kungl. Maj:t hoppas jag, att Kungl. Maj:t fördjupar

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

och vidgar direktiven till att verkligen avse en förutsättningslös penetrering av hela problemet med hem- och familjebildning, dess kriser och botemedel. Något av det har vi ju sysslat med i den stora befolkningskommissionen och i ungdomsvårdsutredningen, och i någon mån i nykterhetskommitténs betänkanden. Där har vissa avsnitt berört hem- och familjeliv men mestadels ur en speciell samhällsfrågas synpunkt.

Detta är en fråga av så oerhörd vikt, att vi borde kunna kosta på oss en grundlig översyn. Det kan hända, att det ur den skulle springa fram några goda idéer, hur vi skulle kunna nå ut till vårt folk med en saklig upplysning på de fyra områden, som här antytts. Väckandet av ett djupare föräldraansvar är kanske den betydelsefullaste av alla frågor, även om det är betydelsefullt att veta en del av de juridiska och ekonomiska problem, som onekligen påverkar familjelivet. Det gäller att i förväg skapa medvetande om ansvaret och, som fröken Elmén antydde nyss, när olyckan har skett, verkligen låta folk veta, hur det skall ordnas upp.

Jag tror att den debatt som förts här i dag i och för sig är betydelsefull. Med detta är jag inne på vad jag tror är viktigast härvidlag, nämligen att folk får den uppfattningen, att detta är en fråga av så stor räckvidd och betydelse, att den är värd att behandlas i riksdagen. Det är en allvarsfråga för hela vårt folk, och att avfärda den för hastigt och för lätt år efter år skulle ge människor den uppfattningen, att vi inte tillmäter den så stor betydelse. Jag är glad över att det har blivit en sådan här meningsyttring i kammaren, och jag skulle vara synnerligen tillfredsställd, om andra kammaren hedrade sig ända därhän, att den för sin del antog det av reservanterna tillstyrkta förslaget om en utredning.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservanternas förslag.

Häruti instämde herr *Löfgren* (fp).

Herr *NORDKVIST* i Kalmar (fp):

Herr talman! Jag känner ett visst behov av att bekänna mina synder, och det är i första hand därför som jag har begärt ordet. Jag har nämligen 1953 varit med om att tillstyrka en motion i just den riktning, som reservanterna nu vill förorda. Men jag har i likhet med min kollega, herr Bark, omvänt och bättrat mig, och jag skall liksom han förklara, varför jag har gjort detta. Egentligen behöver jag inte själv lämna någon förklaring. Den är nämligen redan lämnad av utskottets ärade ordförande och av herr Bark. Det är precis samma synpunkter som de anført som har föresvävat mig.

Det har hänt något sedan 1953, och det har gjort, att jag har fått en annan syn på saken. Jag skall inte räkna upp vad som har hänt, därför att det har redan andra gjort. Jag skall bara hänvisa till en enda sak, nämligen att vi har fått en ny undervisningsplan för rikets folkskolor, där just undervisning i detta ämne har tillmätts större utrymme än det har haft tidigare.

Jag kan tillägga, att jag har med mig här en lärobok i samhällskunskap. I denna lärobok finns några kapitel, som behandlar familjebildning, hem och därmed sammanhängande frågor. Det sägs i utskottsutlåtandet, eller kanske det var i reservationen, att gängse läroböcker avhandlar dessa ting på ungefär fem, sex sidor. I den lärobok, som jag har i min hand och som används i min hemkommun, behandlas detta på inte mindre än tjugo och en halv sidor. Det börjar med hemmet. Jag kan ju tala om litet av det som nämnes i denna lärobok: Familjen såsom hemmets grundval, ett gott hem är en god gåva, vänlighet och hänsyn skapar ett gott hem, hedra din fader och din moder o. s. v. Vidare kommer man med faktiska upplysningar om sådant som förmyndare, myndlingar och överförmyndare, och så finns det arbetsuppgifter för eleverna i anslutning härtill. Här

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

står talat om barnavårdsman, barnavårdsnämnd och om barnavårdsnämndens uppgifter. Det talas om förberedelser till att bilda familj och ett nytt hem. Här framhålles vikten av att spara. Det finns även just sådana illustrationer, som herr Bark nyss efterlyste t. ex. av ett ungt par, en kvinna som bär spetsprydda lakan, som hon samlat till sin hemgift, och i bakgrunden står hennes föräldrar och tittar med beundran på hennes verk.

Här finns formulär till förlovningsannonser, så att man inte behöver sväva i tvivelsmål om hur man skall avfatta dem. Här står talat om kyrklig vigsel, borgerlig vigsel och frikyrklig vigsel samt om lysning. Här kommer sedan sådant som bosättningslån och egnahemslån. Här talas om bostaden och om hur viktigt det är att den är lämplig. Det talas om hur samhället kan hjälpa till att skaffa människor goda bostäder. Här står talat om hur man kan få lån av olika slag, när man skall skaffa sig ett eget hem. Här står talat om HSB-stiftelsen och andra organisationer, som är till hjälp för människorna. Här är ett kapitel om hemmets inkomster och utgifter, om värdeskapande arbete, och om att man skall rätta mun efter matsäcken. Här står talat om hur man skall göra upp hemmets budget och hur man kan anlita intressekonto och ekonomitjänst. Här står talat om borgenärer och om hypotek och vad den ikläder sig för ansvar som går i borgen. Här står talat om investeringar och försäkringar och sedan om hemmets egendom och giftorätt, om vad som är gemensam och enskild egendom i ett hem. Här står talat om boutredning och arvskifte och om adoption och testamente, om laglott och om arvsfond. Detta var nog kanske inte alltsammans, utan det finns säkert åtskilligt annat. Jag kan ju nämna att det är meningen att eleverna skall utföra arbetsuppgifter i ämnet och skriva uppsatser och möjligen också

illustrera dem i anslutning till vad som förekommit.

Nu säger man från reservanternas sida, att det där kommer på ett alldeles för tidigt stadium, eleverna är då inte mogna för att ta emot en sådan undervisning. Jag har en 35-årig erfarenhet som lärare, inte minst i detta ämne, och jag kan vittna om att om det är något kapitel i samhällskunskapen som intresserar eleverna så är det just detta om hemmet, om hur familjbildningen skall gå till, när man skall förlova sig och sätta bo. Detta är helt naturligt för resten, ty i all undervisning skall man börja med det som ligger eleverna nära och sedan så småningom sväva ut över vidare rymder. Jag kan t. o. m. nämna att efter slutad skola får varje elev en sådan här bok i gåva för att förvara den och slå upp den när så behövs. Det skulle väl vara bra egendomligt att vilja tillerkänna skolan betydelse när det gäller övriga undervisningsuppgifter men inte i fråga om ett ämne som detta. Om skolan har någon betydelse har den väl det även när den meddelar undervisning om hemmets juridik och ekonomi och om familjbildning och vad därmed sammanhänger.

Det har sagts här: Varför har vi så många broschyrer? Jag tror det var fru Andrén som sade något om detta. Hon tycktes tvivla på att det är så stor nytta med de många broschyrerna. Vid valtillfällena t. ex. delar de olika partierna ut skrifter och broschyrer av olika slag. Jag föreställer mig att de flesta människor inte läser dem, och jag instämmer därför helt med fru Andrén i hennes undran över vad det kan vara för nytta med de många broschyrerna. Jag vill nu inte säga att jag inte för min del inser betydelsen av att människorna får upplysning om äktenskapets juridik och ekonomi, om ansvaret för barnens fostran och sådant; visst är det behövligt. Ingen skall inbilla sig att jag går emot något sådant, men det är medlen man vill an-

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

vända som vi tvistar om. Jag tror inte riktigt på att en utredning kan åstadkomma så särskilt mycket i den vägen. Jag har för resten lagt märke till att ett par av dem som är utskottsreservanter väckt en motion, som går ut på inskränkning i det statliga utredningsväsendet och, där så kan ske, en förenkling av de utredningar som redan pågår. Om man nu vill handla på det sättet ena gången skall man väl inte den andra yrka på en ny utredning, om vars resultat man kan hysa åtskilliga dubier.

Ja, herr talman, det har kanske sagts tillräckligt i det föreliggande ämnet. Det var nyss en av kammarens ledamöter som kom till mig och sade: »Man får inte göra det så krångligt att människorna blir rädda för att ingå äktenskap. Vi får inte ha alltför många broschyrer och alldeles för mycken upplysning i denna sak, för då kanske några människor säger sig, att det där vågar de inte ge sig in på.»

Jag ber, herr talman, att med vad jag nu anfört få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Det är med stor tvekan som jag så här i sista stund griper in i denna debatt som enligt många mening svällt ut över alla bräddar i ett litet ämne. Emellertid är det enligt min mening inte något litet ämne. Jag har kommit det nära på två sätt. I mitt ämbete har jag att dels viga människor, som vill viga sig borgerligt i min goda stad, och dels sitta till doms och bevilja skilsmässa åt folk som inte kan leva tillsammans längre. Det har förekommit att jag har vigt par som jag sedan skilt, ja det har t. o. m. förekommit att jag vigt par, som jag med anledning av en gemensam ansökan från dem beviljat hemskillnad bara några få månader efter det att jag vigt dem; och de har då återopat som skilsmässoskäl

djup och varaktig söndring. Det är min erfarenhet som domare att det föreligger många skäl till skilsmässa och att många skäl ligger på helt olika områden. Men de skäl som ligger på det ekonomiska området är mycket vanliga, ja så vanliga att de skyntar igenom även i andra fall än de de angivna skälen är andra än rent ekonomiska. Jag har inte kunnat undgå att känna det som en brist att inte staten, med all den auktoritet med vilken den kan uppträda, här meddelar litet upplysning på ett stadium, då giftermålskontrahenterna bör vara som mest mottagliga för densamma. Det är nära nog obegripligt att staten satsar miljoner kronor exempelvis på en nykterhetspropaganda, om vilken man kan säga att det är ytterst tvivelaktigt huruvida den når just dem som man vill nå. Dem man vill påverka med den propagandan har nämligen en anmärkningsvärd förmåga att slå dövörat till. Det är då obegripligt, säger jag, att staten inte skulle kunna anslå ett jämförelsevis ringa belopp för upplysningsändamål till dem, som ämnar ingå äktenskap. Enligt min mening skulle det vara ett mycket lämpligt tillfälle att ge kontrahenterna en broschyr i detta ämne, när de tar ut lysning. Då har de kommit att tänka på en hel rad praktiska ting, som hör ihop med äktenskapet. De har kanske tagit ett bostadslån och börjat skaffa sig saker och ting till sitt hem o. s. v., och kanske har också de ekonomiska konflikterna börjat så smått.

Från utskottets sida har det sagts, att det har hänt någonting på detta område, bland annat att vi har fått en ny undervisningsplan, i vilken här diskuterade ämnen har beretts ökad plats. Jag är emellertid fullt ense med fröken Elmén, när hon säger att den undervisningen, hur nyttig den än må vara, meddelas vid en tidpunkt, då de unga inte alltför djupt tänker på dessa saker, och då de anser hela frågan inte vara särskilt aktuell för deras del. I den

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

åldern tänker man på helt andra ting, som är betydligt lättare att gå i land med än ett äktenskap. Och om undervisningen skall bedrivas på det sätt, som min ärade partivän herr Nordkvist i Kalmar här försökt demonstrera för oss, så tror jag heller inte att det är rätta formen för meddelande av upplysning i ämnet. Jag tycker inte man skall jollra om förlovning och liknande saker i denna undervisning utan i stället lämna en mera koncentrerad upplysning om just det som är betydelsefullt för giftermålskontrahenterna att veta, och att lämna det när vederbörande verkligen har behov av upplysning.

Vidare har det sagts att folkbildningsförbunden har anordnat kurser i dessa frågor och att de har rönt mycket god anslutning, men det bevisar väl om något att det föreligger ett oerhört behov av upplysning på detta område. Och vem är det som går på dessa kurser? Jo, naturligtvis de mest intresserade och vakna människorna — under det att vi borde försöka nå dem, som är mera oföretagsamma och inte kommer sig för med att ta reda på hithörande ting, förrän man sticker en broschyr i händerna på dem vid en tidpunkt, då det är som mest aktuellt för vederbörande.

Herr talman! Jag har som sagt tänkt ganska mycket på dessa frågor och aldrig rätt förstått varför vi inte på ett enkelt sätt skulle kunna ordna med denna upplysning, när vi ändå skickar ut hela dråsar med broschyrer om allt möjligt på statens bekostnad. Många gånger när jag stått framför äktenskapskontrahenterna vid vigselförrättningarna har jag undrat: Vet ni egentligen vad ni ger er in på? Ett lyckligt leende brudpar i dag, och om några månader kanske ett par, där vederbörande blänger illa på varann och verkar mycket tacksamma för att över huvud taget komma ifrån hela historien med livet. Jag har då tänkt på —

och med det skall jag sluta mitt anförande — vad en gammal rättslärde man här i landet vid namn Nehrman sade på 1700-talet. Han sade några kärnfriska ord om äktenskapet, och de tycker jag kan passa bra i detta sammanhang:

»En hvar lærer medgifwa, at ett rikes wälgång til en stor del beror therpå, at giftermål förnuftigt begynnas, fastställes och slutas. Ty the fleste, som til laga ålder komne äro åstunda, at genom giftermål giöra sig mera sälla och lyckeliga, en hvar efter thet begrep, han sig giör om sälhet. Men alle forstå ej med nödig försicktighet och eftertanka träda uti thetta stånd, hwarpå deras timelige och ofta efwige wälfärd beror; och mången, som i mindre mål brukar försicktighet och wäl betänker sig, rusar här åstad, och besinnar ej whad nyttigt eller skadeligt wara mån-de, förr än han fastnath uti en odrägelig trældom.»

Det är just denna känsla man får, att vederbörande rusar iväg och kanske inte vet vad de ger sig in på.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr NORRBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få instämma med den föregående ärade vigselförrättaren, och jag vill komplettera hans ord med några synpunkter som den tjänsteman i staten kan ha, som förrättar lysning.

Jag vill gärna understryka att lysningen är det psykologiska ögonblicket att på ett riktigt, klokt, auktoritativt och effektivt sätt ge litet upplysning om hur både lyckosamt och glädjerikt men också allvarsmättat det är att gifta sig. Jag för min del tror att det skulle vara mycket betydelsefullt att få en auktoritativ och samtidigt, om det är möjligt, lättfattlig skrift, som av kyrkans prästerskap — än så länge statskyrkans — skulle utdelas till alla som

Upplysning angående äktenskapets juridik och ekonomi m. m.

tar ut lysning och gifter sig. Vare sig de valt kyrklig, borgerlig eller frikyrklig vigsel går de ju till pastorsämbetet och får lysningsformaliteten fullgjord. På det sättet skulle alla som gifter sig nås av denna auktoritativa, korta och lättfattliga broschyr.

Jag har den uppfattningen, att det är mycket bättre att sprida kunskap på detta sätt i samband med lysningen än i samband med medlingen, som jag tyvärr alltför många gånger har fått göra. Jag anknuter till den lärde från 1700-talet, som nyss citerades, och vill för egen del gärna fastslå, att detta är en mycket betydelsefull fråga. Så länge det enskilda hemmet är urcellen i det svenska folkhemmet, så länge skall vi också med allvar beakta vårt ansvar även i riksdagen att på rätt sätt upplysa och förbereda de unga, som skall ingå äktenskap, och därigenom också för framtiden berika vårt samhällsliv. Ty ju flera lyckliga äktenskap och ju färre skilsmässor vi har i vårt land, desto rikare och lyckligare står vårt folk inför framtiden.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Av diskussionen här har väl framgått, att alla är ense om att det är bra och nödvändigt med upplysning. Men det finns de som stannar upp och är nöjda med vad som gjorts under de sista åren för att sprida denna upplysning i våra skolor, i den fria bildningsverksamheten etc. Varför gör man det? En allmän pedagogisk regel är, att man alltid vinner på att repetera, på att ta om och ta om. Om våra barn i skolorna har lärt sig något i detta ämne, är det alldeles säkert av allra största betydelse för dem, att de något senare i livet får tillfälle att sätta sig in i problemen och fördjupa sina, som jag tror, oftast knapphändiga kunskaper.

Bedriver inte vi alla, som sitter här i kammaren, upplysningsverksamhet? Det är nonsens att komma och säga, att man anser broschyrer vara av noll och intet värde. Vi sänder ju ut massor av broschyrer över hela landet. Varför gör vi det? Jo, därför att vi vill upplysa folk. Nog menar vi väl ändå att det är någon liten vinning med det, ty annars skulle vi inte offra så mycket pengar på dessa broschyrer.

Upplysning i det ämne, som vi nu diskuterar, behöver ske undan för undan för att vidga kretsen av dem som verkligen sätter sig in i problemen. Och till syvende och sidst: kan vi nå ut till vidare kretsar med denna upplysningsverksamhet, är jag övertygad om att vi vinner mycket.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Andrén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller allmänna beredningsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ändring av bestämmelserna om partibeteckning å valsedlar

§ 12

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av motioner om ändrade bestämmelser angående försegling av s. k. valsedelspaket vid allmänna val.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Ändring av bestämmelserna om partibeteckning å valsedlar

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av motioner angående viss ändring av bestämmelserna om partibeteckning å valsedlar vid allmänna val.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 81 i första kammaren av herr *Lundström* och nr 108 i andra kammaren av fröken *Vinge m. fl.* hade föreslagits, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid den översyn som skall föregå ny lagstiftning om val till riksdagens andra kammare liksom om kommunalval sådan ändring i nu gällande bestämmelser utarbetas, som möjliggör att partibeteckningen skall betraktas som en enhet oavsett om den består av ett eller flera ord och upp- tar en eller flera rader».

Utskottet hemställde, att motionerna I: 81 och II: 108 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Lundström*, som yrkat, att utskottet måtte tillstyrka de föreliggande motionerna.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **VINGE** (fp):

Herr talman! Till detta utskottsutlåtande har fogats en reservation av herr *Lundström*, där han yrkar bifall till en motion, för vilken han själv är huvudmotionär och som jag står för

i andra kammaren. I denna motion påtalas det avvita förhållandet, att samtliga valsedlar, som avgivits av en grupp väljare för ett parti, kan komma att kasseras av formella skäl.

Vi har tidigare i andra sammanhang påtalat liknande förhållanden. Denna gång rör det sig om det fall, att partinamnet står uppdelat på två rader. Det har på valsedlarna stått t. ex.

ARBETARPARTIET
SOCIALDEMOKRATERNA

eller

LANDSBYGDSPARTIET
BONDEFÖRBUNDET

och av den anledningen, att namnet alltså varit uppdelat på två rader, har valsedlarna kasserats. Flera länsstyrelser kasserade sådana sedlar vid det senaste kommunalvalet. Det innebar, att de berörda partierna blir helt utan representation i respektive fullmäktige-församlingar under hela fyraårsperioden.

Man måste ju säga, att detta är något orimligt. Det är orättvist mot väljarna, som i god tro har tagit dessa valsedlar. Var och en som vill kalla sig för vän av rättvisa måste väl reagera, oberoende av om han eller hon tillhör något av dessa partier eller inte.

Formellt har det varit fullt korrekt av länsstyrelserna att kassera valsedlarna — det finns det regeringsrättsutslag på. Men det intressanta är, att regeringsrätten i sitt utslag hänvisar inte bara till vallagen, som faktiskt är otydlig, utan också till förarbetena till lagen. Är det ändå inte litet för mycket begärt, att alla lokala valmakare eller varje enskild väljare skall studera inte bara vallagen utan också förarbetena till lagen? Det är intressant att konstatera, att i ett fall — det var magistraten i Sala — godkände man en valsedel, där det stod

LANDSBYGDSPARTIET
BONDEFÖRBUNDET.

Man tycks ha varit medveten om att man begick ett formellt fel, men man godkände valsedeln tydligen i medvetande om att det i sak var riktigt. Efter- som detta beslut inte överklagades stod det sig, och vederbörande partis representanter kom in i fullmäktige.

Konstitutionsutskottet hänvisar i sitt utlåtande till att de gällande bestämmelserna är provisoriska, men samtidigt hänvisar utskottet också till att den år 1954 tillkallade författningsutredningen skall överväga frågan om valsättet i hela dess vidd. Det är ju ett mycket stort och komplicerat problem, och vi är säkerligen överens om att man inte löser det i en handvändning. Jag anser inte att man kan vänta på denna utredning för att få tillfälle att rätta till den detalj det här är fråga om. Det bör också observeras, att det nuvarande provisoriet har tidsbestämd giltighet och att det väl under alla omständigheter måste komma en proposition till nästa års riksdag för att reglera förhållandena vid nästkommande val. Då menar vi motionärer, att det vore anledning att redan i den översyn av vallagarna, som måste föregå den nya provisoriska lagstiftningen, göra denna lilla — som vi väl alla tycker rimliga — justering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **PETTERSSON** i Norregård (bf):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag skall inte ge någon närmare motivering — det räcker med vad utskottet anfört. Vi har i utskottet undersökt, huruvida det går att få en bättre formulering, men det är ganska svårt att få det, och lagstiftningen är ju provisorisk. Om vi, när vi tog bort kartellerna, skulle ha tillåtit att partinamnet fick stå på mer än en rad, kunde det lätt ha uppstått förvecklingar, om partierna velat fuska.

Vi har som sagt inom utskottet inte

Ändrad ordning för s. k. poströstning
sett någon anledning till att vidtaga en ändring, och jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Fröken **VINGE** (fp):

Herr talman! Om det skulle få förekomma karteller funnes det ju en viss risk om ett partinamn stod fördelat på två rader, ty då kunde ett annat parti välja en sådan beteckning, att första ordet sammanföll med och det andra ordet avvek från det första partiets namn. Men när vi nu inte har karteller kan det inte ske någon förväxling.

Det är emellertid litet betänkligt, att man är tvungen att skriva även ett mycket långt partinamn på en och samma rad. När man såsom jag, herr talman, har blivit litet till åren och är beroende av glasögon har man ett visst medlidande med dem, som är ännu äldre och ännu mera beroende av glasögon. Jag vill inte, att det skall förekomma några tråkiga förväxlingar av valsedel därför att partibeteckningen är skriven med så små bokstäver, att väljarna inte kan läsa den.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14

Ändrad ordning för s. k. poströstning

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om ändrad ordning för poströstning i vissa fall vid politiska och kommunala val.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fru **HOLMQVIST** (s):

Herr talman! Först vill jag framhålla, att vi med vår motion inte avsett andra val än omval. Vi vänder

Ändrad ordning för s. k. poströstning

oss inte mot principen om poströstning utan mot sättet, att den röstande för valnämndens ordförande skulle uppge vid vilken postanstalt vederbörande tänkte avlämna sin valsedel. Man har hört groteska exempel på hur väljare på resande fot har övervakats, för att det skulle bli möjligt för dem att delta i valet.

Vad vi också vänder oss emot är de onödiga kostnaderna för statsverket. Om exempelvis ett så ringa antal som ett tjugotal väljare tar ut röstlängdsutdrag vid ett omval, kan det ju i extrema fall betyda, att lika många postanstalter måste hållas öppna.

För att komma ifrån sådana olägenheter, som egentligen inte är riktiga i lagens mening, och dessutom göra en direkt besparing åt statsverket hade det varit önskvärt att utskottet tillmötesgått motionen. En lösning hade varit om paragraf 35 moment 2 i kommunala vallagen och motsvarande i lagen om riksdagsmannaval kunde göras tillämplig. Det heter där, att val på postanstalt kar äga rum från och med adertonde dagen före valdagen till och med valdagen. Det finns även andra skäl, som talar för att detta vore en riktig lösning. Det heter bl. a.: »Kan det med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket, må sådan röstberättigad avlämna valsedel före valdagen inom riket på fast postanstalt.» Efter vad jag kan förstå, måste detta innebära, att om exempelvis en skåning tänker resa till Köpenhamn på valdagen kan han eller hon få rösta på postanstalt aderton dagar dessförinnan. Det finns emellertid ingenting som säger, att personen i fråga verkligen reser till Köpenhamn under valdagen. Det kan ju ha kommit något emellan som ändrat planerna, och man kan under inga omständigheter tvinga vederbörande att resa.

Fick alla, som vistas å annan ort under valdagen, rösta på postanstalter aderton dagar före valdagen, hade man

vunnit, att lagen gällde lika för alla val, ordinarie såväl som omval, och dessutom skulle samma princip bli gällande både vid riksdagsmannaval och vid kommunala val.

Med glädje har jag emellertid konstaterat, att utskottet, efter att ha påtalat de olägenheter som finns, i slutet av sitt utlåtande yttrar: »Utskottet förutsätter därför, att det inom inrikesdepartementet, utan att riksdagen därom gör särskild hemställan, kommer att företagas en utredning och översyn rörande ordningen för poströstning vid särskilda kommunalval, varigenom nuvarande olägenheter kunna avhjälpas.»

Givetvis hade min glädje varit ännu större, om motionen tillstyrkts, men om departementschefen tar utskottets uttalande ad notam har ändå syftet med motionen uppnåtts, och det är ju huvudsaken.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr FAST (s):

Herr talman! Utskottet har varit angeläget att understryka vad det skrev år 1953, nämligen att här inte får finnas sådana inskränkningar, som minskar valmännens möjligheter att avge sin röst på postanstalt. Detta gäller s. k. normala septemberval. Vad sedan omval beträffar har postverket gått så långt i sparsamhet, som över huvud taget kan anses rimligt, ja, kanske till och med ännu längre. De siffror, som har angivits i motionen i fråga om kostnaderna, är inte riktiga. De verkliga kostnaderna uppgår inte till mer än ungefär hälften av de uppgivna. Jag tror därför, att det finns bra liten anledning för postverket att sträcka sig längre än hittills, så länge man har poströstningen kvar.

Jag skulle, herr talman, rent personligt, alltså inte på utskottets vägnar, vilja ge uttryck åt en mening som jag redan tidigare framfört, nämligen att det är egendomligt att man här i landet inte skall kunna hitta på ett enklare

Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige

och smidigare förfarande när det gäller denna poströstning. Det borde väl kunna införas ett s. k. röstkort, som visar att vederbörande är röstberättigad och som gör det möjligt att rösta i vilken vallokal som helst. En sådan ordning har ju kunnat genomföras i andra länder, men här i landet skall man tydligen försöka åstadkomma den »tusenprocentiga» säkerheten, något som ju ändå inte är möjligt, och därför skall vi få dras med det stela och enligt min mening olämpliga system som vi nu har.

Det är en annan sak som man bör tänka på, när man resonerar om poströstningen. Det är väl inte alldeles säkert att allmänheten nöjer sig med att posten i fortsättningen skall vara stängd om söndagarna. Jag vet inte, om denna söndagsstängning är någon definitiv anordning eller inte, men om postanstalterna vore öppna om söndagarna, skulle ju den fråga, varom vi nu talar, lösas sig av sig själv. I varje fall vill varken jag eller utskottet vara med om några inskränkningar utöver vad som redan förekommer.

Jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Jag vill som min uppfattning deklarerera att det är en praktiskt sett viktig detalj i valförfarandet, som motionärerna här berört, och att utskottet borde ha kunnat gå med på en utredning. Utskottet säger ju att utskottet med sin skrivning avser att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken, så att denna detaljfråga eventuellt kan bli löst i ett större sammanhang. Jag anser därför att det är mycket tacknämligt att motionärerna över huvud taget har fäst uppmärksamheten på saken.

Herr Fast menar att hela frågan om poströstningsförfarandet skulle kunna lösas på ett enkelt och smidigt sätt genom att man införde s. k. röstkort. För

min del tror jag inte att saken är så lätt avklarad. Det röstlängdsutdrag, som nu kräves vid poströstning, utgör ett bevis för att vederbörande har rösträtt och att ordna den sidan av saken, om man fick s. k. röstkort, kanske inte är så enkelt som herr Fast anser.

För min del tror jag, herr talman, att hela poströstningsförfarandet bör bli föremål för utredning, och även om utskottet nu inte har velat vara med om en skrivelse till Kungl. Maj:t i sådant syfte, så vore det mycket lyckligt, om Kungl. Maj:t med anledning av vad utskottet har skrivit själv ville ta initiativ till en sådan utredning. Jag tror att det finns en hel del att göra för att förenkla denna procedur, och en av dessa förenklingar är den som motionärerna här pekat på.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 15

Utgifter under riksstatens tredje huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14

Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag har vid denna punkt i utskottets utlåtande låtit anteckna en blank reservation för att få säga några

Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige

ord i anledning av utskottets motive-
ring.

Först vill jag helt kort erinra om vad saken här gäller. Kungl. Maj:t har föreslagit ett anslag av 554 000 kronor till Svenska institutet för kulturellt utbyte med landet. I motioner har påyrkats en höjning av detta belopp till 625 000 kronor. Denna höjning skulle närmast möjliggöra anskaffandet av upplysningsfilmer.

Utskottet har yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avslag på motionerna, men utskottet har velat tillmötesgå motionärerna genom följande passus i motiveringen: »Den av medelsbristen framtungna passiviteten på upplysningsfilmens område är beklaglig. Goda skäl synas därför tala för en höjning av anslaget. Med hänsyn till det statsfinansiella läget är utskottet dock icke nu berett tillstyrka de i ämnet väckta motionerna men förutsätter, att Kungl. Maj:t tager denna fråga under noggrant övervägande.»

Det är mot detta uttalande jag vill vända mig med min reservation. Det kan inte vara riktigt lämpligt att riksdagen i denna fråga gör uttalanden som kan tolkas som en begäran om förslag, avseende högre anslag. Det kan väl knappast heller vara lämpligt att riksdagen gör uttalanden som kan innebära att riksdagen i förväg har bundit sig. Riksdagen bör inte avhända sig sin fria prövningsrätt vid ett kommande tillfälle.

Jag anser det utsiktslöst att ställa något yrkande om en ändring av utskottets motivering i detta avseende, men jag har i alla fall vid frågans behandling velat framhålla de synpunkter jag nu anfört.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Det är klart att den som suttit i statsutskottet några år mycket väl förstår det resonemang, som min ärade vän herr Andersson i Malmö

här utvecklade. Man blir mer och mer försiktig, och om jag som han skulle ha suttit i fjärde avdelningen och fått se en sådan skrivning från första avdelningen skulle jag också ha blivit tveksam. Det beror emellertid i så fall på det förhållandet, att herr Andersson i Malmö inte haft tillfälle att delta i någon sakbehandling av detta ärende. Jag är övertygad om — och jag tycker nog att herr Andersson i Malmö skulle kunna känna förtroende för enhälligheten på den punkten — att om ledamöterna i första avdelningen inte varit säkra på att något måste göras i detta avseende, så hade de inte heller föreslagit den föreliggande skrivningen.

Jag vill bara säga några ord om den föreliggande situationen för de organ, som handhar upplysningen om Sverige i utlandet. Just i dag hålls det en konferens mellan dessa organ. De konstaterar, att det år från år blir ett allt mer ökat behov av informationsmaterial om Sverige ute i världen. Önskemål kommer från olika håll. Jag tror inte att jag röjer någon hemlighet om jag säger kammaren, att man enbart från ambassaden i Washington, för att kunna tillgodose önskemålen enbart i USA om upplysning om Sverige, har lämnat in ett förslag som skulle gå löst på 110 000 kronor om året, d. v. s. 40 000 kronor mer än vad Svenska institutet nu har till förfogande för hela denna verksamhet i hela världen.

Vidare är det alldeles klart, att om man skall arbeta med så små resurser som man för närvarande gör, måste man antingen lägga ner betydelsefulla delar av Svenska institutets verksamhet för upplysning om Sverige — man måste t. ex. helt stoppa filmverksamheten och utställningsverksamheten — eller också måste man skära bort en hel rad av de länder som nu begär sådan upplysningsverksamhet, beroende på att man inte har ekonomiska resurser att tillgodose dem.

Som en jämförelse kan jag nämna

Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige

att i Danmark — som ändå har större ekonomiska bekymmer än vi — står för denna verksamhet i svenska kronor räknat 225 000 till förfogande, i danska pengar 298 600. I Norge, där man inte heller torde kunna anse sig ha något överflöd och får sägas ha trängre ekonomiskt utrymme än vi, har man i olika poster till förfogande sammanlagt 319 500 kronor i svenska pengar.

Hur mycket har vi i Sverige? Jo, herr talman, enligt det föreliggande förslaget 67 000 kr. Av dessa skall 37 500 kronor användas för att redigera utländska språkversioner av gamla filmer, som vi redan har. Resten går åt till inköp av kopior och andra sådana saker. För nyproduktion av filmer om Sverige finns inga pengar alls.

Den som något känner till förhållandena vet hur viktigt det är, att våra beskickningar och handelskamrar, kulturattachéer och övriga institutioner som representerar Sverige i utlandet har olika slag av material till sitt förfogande när de skall sprida upplysning om vårt land. Denna verksamhet måste sägas vara av ett centralt intresse för oss alla. Den som försöker bedöma dessa förhållanden inser, att det är nödvändigt att snarast möjligt få fram medel för detta ändamål, så att Svenska institutets verksamhet icke helt skall behöva stoppas på detta område.

Detta är, herr talman, bakgrunden till att utskottet har skrivit som det gjort. Jag erkänner att det är ett undantag från regeln, men nöden har inte haft någon lag. Man har ansett sig böra skriva så pass bestämt som skett utan att dock i år fixera något belopp. Jag är övertygad om att utrikesministern inte har någonting att invända emot att man på detta sätt från riksdagens sida tar initiativ för att stimulera till en åtgärd, som vi betraktar som ett vitalt svenskt intresse.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag kan i det väsentliga instämma i herr Ståhls synpunkter och skall inte upprepa dem eller de synpunkter jag tidigare framfört i samma fråga.

Det behöves inte spillas många ord på att klargöra, att det här gäller ett vitalt svenskt intresse. Man kan bara se på vad andra länder gör för att sprida upplysning om sina förhållanden, inte minst på den verksamhet som British Council bedriver, för att förstå att det här rör sig om väsentliga uppgifter. Om man följer med vad utländska pressen skriver om vårt land, häpnar man många gånger över den oerhörda okunnigheten. Å andra sidan kan det kanske med samma rätt sägas, att vi visar samma okunnighet om vissa andra länder. Det är ingen tvekan om att det verkligen behövs betydande insatser på detta arbetsområde, där Svenska institutet, men naturligtvis också andra organ, har betydelsefulla uppgifter att fylla.

Jag har det intrycket, att den svenska allmänheten är ganska obekant med internationella problem. Vi skall inte tala om riksdagens kännedom härom, ty det har ju bekräftats, att svenska riksdagen till 90 procent är totalt ointresserad av utrikesdebatter och låter sådana debatter väsentligen vara »en debatt för excellenser», såsom det från oppositionshåll sades i den sista utrikespolitiska debatten. Det finns i hela vårt sätt att handha de internationella frågorna något av Kråkvinkeltron, att vi därför att vi har levat i fred under 150 år egentligen inte behöver ägna oss åt utrikespolitik. De som har bevistat de mycket intressanta sammanträdena i riksdagens utrikespolitiska klubb, där den energiska ordföranden ofta lyckas få fram mycket skickliga och intresserade talare, kan bevittna den oerhörda likgiltighet som präglar meningsutbytet i dessa frågor. Det är naturligtvis en intern församling, men diskussionen

Höjd tilldelning av spritdrycker

där återspeglar vårt intresse för sådana saker.

Det har sagts att de små nationerna inte kan visa samma intresse för utrikespolitiken som de stora och att de inte ens skall föra en sådan utrikespolitisk debatt, som det finns skäl till att föra i de stora länderna. Men detta är alldeles felaktigt.

De saker som herr Ståhl pekat på här är ju frågor av stort intresse. Jag hoppas aktiviteten på det området blir större.

En glädjande sak är att den svenska pressen verkligen i hög grad har förståelse för de internationella problemen. Denna förståelse kommer väl så småningom att smitta av sig också på svenska riksdagen, så att denna blir mera förtrogen med de utländska förhållanden vårt land är verkligt beroende av. Vi riksdagsmän talar visserligen i valtalen om att världen är en och odelbar, men vi har mycket svårt att förstå de synpunkter som anförs av andra länder, särskilt de länder som ligger långt härifrån.

Men lika viktigt som att vi förstår utländska förhållanden är, att andra länder förstår vad vi sysslar med. Behovet av upplysning framstår särskilt tydligt, när man ser vilka detaljer det är som pressen både i Amerika och England smäller upp som stora saker, medan den inte alls visar intresse för våra centrala frågor. Det är klart att det uppmärksammas att det kommer en svensk gymnastiktrupp till Amerika. Denna trupp har kanske gjort den bästa reklamen för Sverige i Amerika under många år. Sporten har i det fallet verkligen visat att den kan skapa ökad kontakt mellan nationerna. Men det är inte bara på det området vi behöver ökad kontakt. Vi vill att andra länder verkligen skall känna till våra förhållanden, så att vi kan få ett intensifierat mellanfolkligt utbyte till gagn för oss alla.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 15—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 16

Höjd tilldelning av spritdrycker

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckt motion om förhöjning från och med den 1 april (eventuellt 1 maj) av tilldelningen av spritdrycker för motboks-innehavare.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 81, av herr *Dickson* hade hemställts, »att riksdagen med modifiering av tidigare fattad ståndpunkt måtte besluta att från och med den 1 april (eventuellt 1 maj) tilldelningen av spritdrycker för motboks-innehavare höjes till obegränsad kvantitet, alternativt sex eller tio liter per månad».

Utskottet hemställde, att motionen II: 81 av herr *Dickson* om förhöjning från och med den 1 april (eventuellt 1 maj) av tilldelningen av spritdrycker för motboks-innehavare icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **DICKSON** (h):

Herr talman! Jag hade väl trott att *Adolv Olssons* i Gävle och mitt parlamentariska samliv skulle komma att förflyta lugnt och stilla sedan nykterhetskommittén väl avslutat sitt arbete. Så har emellertid inte blivit fallet, och det skyller jag bevillningsutskottet för. Jag avundas inte herr *Olsson* — eller den som nu kommer att bli utskottets talesman — den lott som faller på honom att försvara detta betänkande. Det är ett betänkande skrivet i trötthetens tecken. Det ger inga sakskaäl, och man får det intrycket att man liksom inte

Höjd tilldelning av spritdrycker

ens vågar blåsa på det som tidigare beslutats av fruktan att en sådan åtgärd alldeles skulle rasera händelseförloppet.

Jag skall inte hålla hela mitt anförande på en gång, herr talman, i förhoppning att jag först får ett svar från någon talesman för utskottet. Jag skall emellertid understryka ett par saker. För det första är detta en verkligt allvarlig fråga. Den 1 oktober borde man försöka gå förbi så spårlöst som möjligt. När jag nu skrivit om detta kanske man kan rikta den anklagelsen mot mig, att jag ytterligare har fäst uppmärksamheten på den 1 oktober. Detta kan dock neutraliseras genom ett särskande, som jag sedermera skall ställa.

Jag skulle sålunda i första ronden, herr talman, vilja få åtminstone något sakskäl för att denna motion har avstyrkts. Den har icke remitterats. Det vågade utskottet tydligen inte göra. Hade man remitterat den exempelvis till det nya detaljhandelsbolaget för rusdrycker, så hade utskottet fått ett tillstyrkande svar, och jag skulle tro att kontrollstyrelsen också skulle ha tillstyrkt. Där sitter folk som nu dag och natt sysslar med och har sina bekymmer för dessa problem, och de hade utan tvivel — i det ena fallet vet jag det, och i det andra fallet tror jag det — givit ett tillstyrkande svar.

Förhandlingarna i bevillningsutskottet är ju i princip hemliga, men man känner ju ett tidigare, remarkabelt tillfälle, då vad som skedde där var känt för hela världen morgonen därpå, och i fråga om min motion har jag trott mig förstå, om jag får uttrycka mig så, att det egentligen inte fördes något resonemang om den. Man sade bara att det väl inte var någon som ville stödja motionen. Och det blev det inte heller.

Jag kanske på detta stadium skall sluta i förhoppning att få någon sorts motivering för vad utskottet har gjort i denna viktiga fråga; jag vet att bevillningsutskottets ordförande i princip är ense med mig om att så mycket som

kan göras för att klara av detta datum, den 1 oktober, också bör göras.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Det skulle väl vara ledsam om vad herr Dickson kallar vårt lugna och stilla samliv på något sätt skulle störas av vad som här förekommer. Herr Dickson får väl då närmast vända sig till bevillningsutskottet, som på denna punkt är fullkomligt enigt. Det har inte rätt någon tvekan om det slut till vilket utskottet har kommit.

Jag tror inte heller att man skall säga att utskottets ställningstagande har skett i trötthetens tecken. Jag anser inte att avgörandet sker i trötthetens tecken varje gång det inte vid utskottsbordet levereras en tre—fyra timmar lång, het-sig debatt. Det kan ju tänkas att det finns skäl som talar för ett ståndpunktstagande sådant som det utskottet har kommit till.

Herr Dickson erkänner själv att han liksom onödigtvis har inriktat uppmärksamheten på den 1 oktober. Jag skulle vilja säga, att ju mindre vi talar om den 1 oktober 1955, desto fördelaktigare är det ur den synpunkt som herr Dickson själv anlägger. Vi kan diskutera om upplysningsverksamhet, vi kan diskutera om den ena eller andra saken som hör till den nykterhetsreform vi har beslutat vid fjolårets riksdag, men det är enligt min uppfattning inte nödvändigt att man vare sig i propagandan eller för övrigt talar om just den 1 oktober 1955.

Jag tror således att bevillningsutskottet har lika klart för sig som herr Dickson, att detta är en allvarlig fråga. Jag tror också att riksdagen hade detta klart för sig, när den i fjol fattade sitt beslut i denna fråga.

Nu säger herr Dickson, att vi kunde ha frågat kontrollstyrelsen. Ja, herr Dickson, det gjorde Kungl. Maj:t i fjol, och riksdagen fäste mycket litet avseende vid det yttrande som kontrollstyrelsen den gången avgav. Jag försäkrar

Höjd tilldelning av spritdrycker

att jag har den uppfattningen, att det inte var riksdagens fel att så skedde. När man vill ha kvar det som finns, då använder man den argumentering som vid det tillfället presterades av denna centrala myndighet, men riksdagen ville ju inte ha det, och därför underkändes kontrollstyrelsens ställningstagande.

Såvitt jag förstår tog riksdagen i maj 1954 ställning till detta problem. Det problemet förelåg då på samma sätt som det har framförts genom herr Dicksons motion i år. Det redovisas i utskottsberäkningen, att utskottet då icke ville gå på den av Kungl. Maj:t föreslagna linjen med upphävande av restriktionerna, eftersom man inte ville ta detta såsom ögonmärke i den fortsatta utvecklingen.

Det fanns också en linje, enligt vilken det föreslogs att man skulle släppa spritrestriktionerna vid en tidigare tidpunkt, nämligen den 1 juli 1954. Utskottet avvisade den tanken. Man ville inte ha mer än *en* dagen D. Riksdagen intog samma ståndpunkt som utskottet, och detta med en så avgörande majoritet, herr Dickson, att man inte ett ögonblick kunde tvivla på riksdagens inställning till detta problem. I båda kamrarna sammanlagt fick jappropositionen — alltså den linje som riksdagen valde — 149 röster mer än nejpropositionen, som fick 79 röster. De 228 röster som stödde utskottet den gången utgjorde alltså drygt två tredjedels majoritet, och hur ofta fattar vi beslut i detta hus med två tredjedels majoritet i frågor av den karaktären?

Bevillningsutskottet förstår mycket väl att herr Dickson är ängslig för den 1 oktober och fruktar vad som kan komma att ske då. Såsom framhölls under debatten i fjol finns det många människor i detta land som huser samma farhågor. Men vad skulle resultatet bli om vi följde herr Dicksons linje i år? Herr Dickson rycker på axlarna. Ja, det är det enda man kan göra. Ingen

vet något om dessa ting förrän kanske minst ett år har förflutit efter den 1 oktober 1955. Om vi nu skulle följa herr Dicksons linje och från låt oss säga den 1 juli eller 1 juni eller någon annan tidpunkt släppa loss spriten för dem som har motbok, har vi då möjlighet att vinna någon erfarenhet under tiden fram till den 1 oktober, då motboken och det individuella kontrollsystemet enligt riksdagens beslut skall försvinna? Och är det någon som tror att riksdagen har möjligheter att före den 1 oktober göra en helomvändning från sitt i fjol med två tredjedels majoritet fattade beslut? Jag tror det inte, och bevillningsutskottet tror det inte, varken mina partivänner eller herr Dicksons partivänner eller de andra ledamöterna. Utskottet står här enhälligt.

Det görs här ett experiment där man hoppas nå fram till ett resultat. Jag tvivlar inte ett ögonblick på att vi kanske kan få uppleva en som vi tycker ledsam 1 oktober 1955, men, herr Dickson, vi måste ändå ha i minnet att det här gäller att slå in på en ny väg i stället för den väg vi vandrat de sista 35 åren. De som får en ökad möjlighet i detta avseende vill kanske fira friheten under åtminstone de första månaderna.

Jag har den uppfattningen — det är möjligt att jag misstar mig — att det först vid samma tid år 1956 eller kanske ännu längre fram i tiden blir möjligt att fota ett mera bestämt ståndpunktstagande på det material som då föreligger. Har svenska folket kunnat under ansvar förvalta den reform som riksdagen har lagt i dess händer, eller har svenska folket sviktat? Vid den tidpunkten får vi börja resonera om vad vi skall sätta i stället. Enligt min mening får emellertid herr Dickson säkert överge tanken att vi till exempel på nytt skulle införa ett individuellt system med motbok av det ena eller det andra slaget. Vi får nog då vara beredda att i detta sammanhang välja andra vägar,

vilka vågar jag inte säga. Över huvud taget är det kanske inte någon som kan göra några förutsägelser om detta. Jag hoppas och tror att det svenska folket skall kunna förvalta den nya rätten som riksdagen och statsmakterna lägger i dess händer.

Herr talman, jag hemställer om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag efterlyste sakskalet och herr Olsson i Gävle svarade: Det kan finnas skäl för ett avstyrkande från bevillningsutskottets sida.

Jag har inte hört dessa skäl. De enda skäl som anförts är inte av saknatur utan bara gissningar. Det sägs att riksdagen har beslutat att denna sak skall ske den 1 oktober. Riksdagen har på sin tid, för ganska länge sedan, intagit en ståndpunkt emot de tankegångar som jag här gjort mig till tolk för. Detta är emellertid inget sakskalet. Det kan väl senare ha kommit fram omständigheter, som gjort att man kan ändra uppfattning. Det är beklagligt att det i statslivet skall vara så omöjligt och trögt att, när man väl fattat ett beslut, gå in på klokare linjer om det skulle behövas.

Som herr Olsson i Gävle möjligen påminner sig fanns det bland alla de motioner som förehades av det särskilda utskottet en som jag hade lämnat in, nr 554. Jag har inte kunnat utfundera motionens öde — den har försvunnit i den allmänna hanteringen — men utskottet redovisar motionens innehåll på följande sätt:

»Enligt denna motion bör bl. a. betonas att vad som nu följer ute i levande livet blir ett experiment, ett första led i de successiva försöken att med stöd av erfarenheten efter hand nå fram till ett riktigare tillstånd. En procedur för snabba ingripanden och justeringar, då sådana visar sig påkallade, bör förutses och underlättas. Måhända vore det ändamålsenligt att där-

vid anförtro Kungl. Maj:t vissa fullmakter.»

Hade vi haft en sådan anordning, herr Olsson, så skulle inte riksdagen nu stå i det trångmål där den nu står. Här skriver utskottet för att slå ned allt motstånd: »Med hänsyn till de ingående överväganden, som ägnats här föreliggande och därmed sammanhängande spörsmål, bör enligt utskottets mening frågan om tidpunkten för spritransoneringens hävande betraktas som slutgiltigt avgjord.»

Vad har dessa ingående överväganden lett till i praktiken, herr Olsson? Nu vet vi att det väl knappast fanns en enda dag på året så olämplig att välja för denna händelse som just den 1 oktober, då ju vissa militära förändringar sker och då det finns all anledning att tro att det skall bli äventyrligheter. Jag har sett uppgifter att bolagen måste hållas stängda den första dagen då riksdagen har beslutat att de skall vara öppna, och att man sålunda på administrativ väg på ett ganska egendomligt sätt måste rätta till vad riksdagen då inte förutsåg.

Jag hade helst velat, herr Olsson, ta bort den 1 oktober helt och hållet genom att lägga i Kungl. Maj:ts hand att bestämma en dag omkring den 1 oktober, som ingen visste om i förväg. Då skulle man åtminstone hindra folk att gå och beställa bord på restaurangerna till den 1 oktober, och det hela hade kunnat gå litet mera omärkligt förbi. Nu är det av formella skäl fortfarande omöjligt att gå den vägen. Även om andra kammaren aldrig så gärna skulle vilja det, även om 100 procent av medlemmarna ville detta, så går det inte att få det därhän av formella skäl. Bevillningsutskottet hade möjligen kunnat ta ett initiativ för att rätta till den saken, men nu har inte detta skett.

Jag skall inte utveckla saken ytterligare. Jag konstaterar att jag inte har fått höra några sakskalet.

Det andra argumentet, som bevill-

Höjd tilldelning av spritdrycker

ningsutskottet anför, är att förslaget betänkligt skulle rubba förutsättningarna för vidtagna åtgärder för övergång till det nya systemet. Men åtgärderna är väl ändå ingen huvudsak, utan huvudsaken är väl hur övergången sker och hur folket reagerar. Slipper man då en del av dessa åtgärder är det väl bara bra, såvitt jag begriper. Och det lär väl inte kunna förnekas, att om vi nu på våren undanlyfter ett klientel, nämligen motboksklientelet, och sedan resten den 1 oktober eller däromkring, så skulle entusiasmen för den 1 oktober inte bli så stark som den blir om riksdagen, som herr Olsson har uttalat, bara vill ha *en D*-dag.

Jag skulle, herr talman, vilja modifiera mitt yrkande i någon liten mån därhän, att jag föreslår, att riksdagen med modifiering av tidigare fattad ståndpunkt måtte besluta, att tilldelningen av spritdrycker för motboks-innehavare fr. o. m. dag före den 1 oktober, som regeringen äger bestämma, höjes till obegränsad kvantitet.

Det gäller sålunda endast motboks-ägarna. Jag vill gärna ge regeringen förtroendet att utvälja en lämplig dag för denna första etapp. Jag påminner om att finansministern på sin tid och väl därmed också regeringen var inne på den linjen, att man så småningom genom en uppmjukning skulle komma fram till denna reforms slutliga genomförande.

Jag yrkar sålunda, herr talman, bifall till motionen med den ändring i klämman, som jag här har föredragit.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja säga, att första kammaren redan i onsdags avgjorde denna fråga, och vilket beslut vi än fattar i detta sammanhang kan det alltså inte leda till något.

Sedan vill jag fråga herr Dickson om han inte har tänkt på att den olaga

sprit, som har sålts i detta land under de senaste åren, är motbokssprit? Om man släpper lös halva delen av nationen och håller den andra halvan borta till den 1 oktober, är det då inte risk för att den flod av sådan sprit, som under de senare åren gått ut i handeln, kommer att bli ännu större under tiden till dess andra halvan släpps lös?

Sedan säger herr Dickson att vi inte har någon erfarenhet, att vi inte bygger på någonting. Ja, man kan ju tvista om det. När riksdagen fattade sitt beslut i fjol, herr talman, hade man 35 års erfarenhet av ett system. Nu menar herr Dickson att han skall vara den som sitter inne med de verkligt sakliga skälen, utan någon erfarenhet. Han vet nämligen ingenting om vad som kommer att inträffa från den 1 juli eller 1 juni och fram till den 1 oktober. Jag tycker nog att herr Dickson ställer en smula för stora anspråk på sin rätt att vara saklig, samtidigt som han underkänner andras.

Herr ONSJÖ (bf):

Herr talman! Jag skulle kanske ha kunnat förena mig med herr Dickson om hans förslag, alldenstund det åtminstone i princip överensstämmer med den linje jag har hävdatt både i nykterhetskommittén och sedan under frågans behandling i riksdagen. När det gäller en så radikal reform som det här är fråga om anser jag nämligen, att det hade varit skäl att känna sig för litet och så att säga ta ett steg i taget. Framför allt delar jag den mening som herr Dickson har hävdatt, att det är olämpligt att svenska folket skall känna, att det natten mellan den 30 september och 1 oktober blir vuxet förtroendet att sköta spriten, men att vi dessförinnan inte vågar släppa efter det minsta. Herr Dickson talar om att utskottet inte har anfört några sakskäl för sin uppfattning; jag erkänner att inte jag heller har funnit några sakskäl

som talar emot herr Dicksons uppfattning.

Men även om man har försökt hävda denna uppfattning så långt det är möjligt, är man ändå tvungen att någon gång ge med sig. Antingen riksdagen har fattat ett lämpligt eller ett olämpligt beslut, kan vi inte ge oss in på andra vägar än som beslutats. Jag tror inte det är så enkelt som herr Dickson föreställer sig, att vi bara kan besluta att släppa spriten.

Jag vill också säga, att övergången tycks bli litet bättre än jag trodde. Det förefaller åtminstone mig som om systembolagen har försökt handla ganska klokt i detta fall. Jag har det intrycket, att de har börjat tillämpa en liberal tilldelningspolitik med extra tilldelning och med ökning av ransonererna. Jag förmodar, med den begränsade kännedom jag har, att systembolagen har gjort vad de kunnat för att därigenom göra övergången så mjuk som möjligt.

Jag har begärt ordet för att säga, herr talman, att jag, trots att jag har hävdat denna principiella linje tidigare än herr Dickson, har funnit att jag måste ge mig. Jag kommer icke att rösta mot utskottets förslag, men heller icke för det.

Herr HAGÅRD (h):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt lägga mig i denna debatt. Med anledning av att det här har sagts, att det inte skulle finnas några sakskaäl för att avvisa denna propå av herr Dickson vill jag emellertid säga, att det verkligen finns sådana skäl. Vi har nämligen att rusta oss för den 1 oktober inte bara med hänsyn till den stora allmänheten utan även och framför allt med hänsyn till nykterhetsvården. Där har vi ännu inte fått till stånd den upprustning som behövs, och där tarvas ytterligare krafttag. Det är meningen att man vid en tidpunkt, som med avsikt flyttats så

Höjd tilldelning av spritdrycker

nära den 1 oktober som möjligt, skall verkställa den så att säga teoretiska och praktiska upprustning inom såväl de lokala nykterhetsnämnderna som i länsnykterhetsnämnderna som behövs för att vi skall kunna möta den 1 oktober.

Hade vi nu stått inför det första avgörandet, skulle saken ha legat annorlunda till. Då tror jag att en hel del av de kammarledamöter som i fjol intog en annan ståndpunkt hade i dag kunnat i mångt och mycket biträda herr Dicksons uppfattning. Som vi nu står, kan vi icke göra någon ändring i det beslut, som fattades förra året.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Bevilningsutskottets ärade ordförande säger med domedagsröst, att »herr Dickson ensam kan inte begära att få sin vilja fram». Lever herr Olsson i Gävle i ett lufttomt rum? Jag har funderat och funderade på nytt när jag fick bevilningsutskottets förslag, om det är något fel på min skalle. Jag känner herr Olsson och känner många som sitter i utskottet och de har en helt annan åsikt än jag. Men sedan har jag fått brev i mängder, och folk har gått tvärs över gatan för att säga till mig: »Du får väl igenom din motion? Det är ju den enda förnuftiga lösningen att mjuka upp det på detta sätt.» Jag överdriver inte om 150 personer under den senaste veckan har sagt mig detta. Jag har inte hört någon enda som har kritiserat den utanför riksdagens väggar. Även här i riksdagen har jag förut trott mig finna ganska stor sympati för det ifrågasatta tillvägagångssättet. Jag är inte ensam ute i landet i varje fall, herr Olsson, om min uppfattning.

Vad jag har fruktat är att riksdagen i denna fråga skulle låsa fast sig i prestigesympunkter till den grad, att ett beslut, hur stolligt det än skulle visa sig vara — jag säger inte att det är det — lika fullt skall genomföras bara där-

Höjd tilldelning av spritdrycker

för att man har bestämt det för nära ett år sedan.

Enligt min uppfattning hade det riktiga varit att på en dag, som regeringen bestämmer, släppa lös motboksägarna. Då är de ur bilden. De är då vana vid saken, när man kommer fram till hösten. Sedan skulle regeringen bestämma en dag kring den 1 oktober och då släppa lös resten. Andra kammaren skulle fatta ett sådant beslut och sedan skriva till första kammaren och hemställa att saken tas under förnyat övervägande; det vore den praktiska vägen.

Jag ser att herr Olsson skrattar. Han har varit så länge i riksdagen, att för honom förefaller en sådan åtgärd otänkbar. Men den är bara inte otänkbar, utan den är den enda praktiska. I varje fall kan det tänkas situationer, herr Olsson, då en sådan procedur skulle vara livsviktig för nationen. Jag säger inte att den är det i detta fall.

Jag instämmer fullkomligt i herr Olssons förhoppningar att det kommer att gå bra den 1 oktober och att inte svenska folket inför hela världen då skämmer ut sig på ett sätt, som vi kommer att ha tråkigt av i långa tider.

Det smärtar mig att höra, att herr Onsjö givit upp hoppet. Han var starkt troende i början, men han ser de formella hindren som reser sig, och han ger därför upp. Jag vet inte om det är en saklig ståndpunkt, men det får han ju stå för själv.

Herr Hagårds resonemang respekterar jag. Jag känner väl hans intressen och jag förstår att han sätter stora förhoppningar till de propagandaåtgärder som skall vidtagas. Jag delar inte den uppfattningen. Jag tror att propagandan riskerar att göra mera skada än nytta, men det blir en sak som kommer att visa sig.

Det är nog riktigt att vi inte förrän ett år efter den 1 oktober kan bedöma verkan av det beslut som vi har fattat, men vad vi kunde ha gjort, herr Olsson, ifall vi varit försiktiga och inte låst oss,

det hade varit att ta bort udden från den 1 oktober och åtminstone få den faran ur världen. Den är den mest akuta.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Det förefaller mig konstigt att herr Dickson menar, att alla de, som inte nu följer hans väg, lever på något sätt i ett lufttomt rum utan förbindelse med människorna. Jag vill bara säga, att herr Dicksons anmärkning i så fall går ut över framstående jurister och företagsledare, industrimän och andra, som i bevillningsutskottet utan att tveka ett enda ögonblick har avstyrkt herr Dicksons motion. Det betyder sålunda, att vi alla, som står för riksdagens beslut i fjol, lever i ett rum, där vi inte har någon som helst förbindelse med människorna i det här landet.

Jag förstår väl herr Onsjös ståndpunktstagande. Han har lagt märke till, att systembolagen har följt den anvisning, som särskilda utskottet gav i fjol, att man skulle så tillämpa de gällande lagarna under den närmaste tiden framåt, att man tog hänsyn till allmänhetens intresse i högre grad än man gjort förut.

Sedan är vi överens om att i den propaganda, som kommer att föras för ett liv under ansvar i detta sammanhang, skall den 1 oktober över huvud taget inte förekomma, och det hoppas jag, att Kungl. Maj:ts regering och närmast finansministern skall se till. Både herr Dickson och jag har ju var och en på sitt sätt syndat på den punkten genom att tala om den 1 oktober. Ju mindre man gör det i propagandan desto bättre är det. I så fall hoppas jag, att vi kanske om något år kan mötas och komma överens om att svenska folket inte var så fördärvat alltigenom, som möjligen en och annan trodde 1955.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag glömde en viktig omständighet, som herr Olsson i Gävle

Ändring i beskattningen av traktamentsersättningar

anförde, och som jag också har redovisat i min motion, nämligen att missförhållanden skulle kunna komma att visa sig, om man höjer tilldelningen på motböckerna redan nu, därför att den svarta spriten skulle kunna flöda rikligare. Jag tror att det är riktigt, men att den olägenheten, såsom jag skriver i motionen, väger lätt mot fördelarna. Jag vill också påpeka, att detta kommer ju att ske under kontroll. Man kommer ögonblickligen att kunna se vilka det är som tar ut 50 liter i månaden. Det gör man ju inte för att dricka alltsammans själv.

Med anledning av herr Olssons påpekande, att vi redan mjukat upp tillämpningen av bestämmelserna så, att allmänhetens önskemål tillgodoses ifrån systembolagens sida, vill jag säga, att även det skulle väl då innebära en fara i det här avseendet.

Men det avgörande i hela resonemanget är att man skulle under en period ge fri ranson åt en stor kategori människor medan den kontroll som vi nu har ännu är kvar. Syndarna skulle man då ögonblickligen upptäcka, och de är värda mycken näpst. Jag är villig att öka straffsatserna för dem nästan hur mycket som helst.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Bara ett ord, herr talman! Sedan riksdagen fattat sitt beslut om motbokens avskaffande, så är motboken, vilka experiment man än gör, ur världen. Det skall vi vara överens om.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr Dickson under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Dickson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Dickson under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Dickson begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 7 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner om upphävande av varuskatten för marmelad och ersättningsmedel härför; och

nr 13, i anledning av väckta motioner om viss ändring av nöjesskatten för biografföreställningar m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 18

Ändring i beskattningen av traktamentsersättningar

Föredrogos bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av väckt motion angående viss ändring av bestämmelserna om beskattning av traktamentsersättningar.

Ändring i beskattningen av traktamentsersättningar

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! I motion nr 67 har underreklam och mina medmotionärer hemställt, att traktamentsersättningar till anställda i kommunal och enskild tjänst skall vara skattefria upp till det belopp, som motsvaras av de statliga traktamentenas storlek. Jag skulle kunna anföra många exempel på de olikheter som råder, när det gäller att bedöma avdragsrätten för traktamentsersättningar till nämnda befattningshavare, men jag skall bara ta ett exempel här.

I en enskild firma, där de anställda ofta ligger ute på resor, deklarerar vederbörande i olika taxeringsdistrikt. Det har därvid visat sig att taxeringsnämnden på det ena stället och för en tjänsteman beviljar avdrag motsvarande hela traktamentsersättningen, medan en annan taxeringsnämnd — till och med i samma stad — obönhörligen beskattar tre kronor av traktamentet. Taxeringsnämnderna förfar sålunda på olika sätt, och trots att de traktamentsersättningar det rör sig om väsentligt understiger de statliga, blir man ändå på en del håll beskattad för dem.

Vid genomläsningen av föreliggande utskottsutlåtande har jag funnit att utskottet huvudsakligen anför tre skäl för avslag på vår motion. För det första säger utskottet att de statliga traktamentena varierar efter tjänsteställning, och att det därför skulle vara svårt att anpassa traktamentena till de i enskild och kommunal tjänst anställda på basis av de statliga ersättningarna. Om jag inte är fel underrättad, har man emellertid på det statliga området tre traktamentsklasser, där traktamentena på ett visst sätt är knutna till lönegraderna. Det förefaller mig då, som om det inte skulle bereda de lokala taxeringsnämnderna särskilt stora svårigheter att med de statliga ersättningarna som grund göra motsvarande avdrag på de

ersättningar, som utbetalas till i enskild eller kommunal tjänst anställda befattningshavare.

För det andra framhåller utskottet att de statliga traktamentena är utmätta med hänsyn till de merkostnader, som är förenade med tjänstgöringen på annan ort, och att det på det sättet har skapats en legal schablon. Men om man för de statsanställdas del har kunnat skapa traktamenten, som anses vara anpassade efter de fördyrade levnadsomkostnaderna, så har vi ju där en mätare, som också kan användas när det gäller befattningshavarna i enskild eller kommunal tjänst. Ty det är ju inte dyrare för en statsanställd än för en anställd i en enskild firma att ligga ute på förrättningar.

Det tredje argument, som utskottet anför, är att de statliga traktamentena prövas av riksdagen vid antagandet av vederbörliga bestämmelser och att ersättningarna sedan granskas av chefsmyndigheten och av vederbörande revisionsmyndighet. Utskottet påpekar — med all rätt — att någon motsvarande kontroll icke finnes inom den privata sektorn. Jag förutsätter emellertid, att om riksdagen hade bifallit vår motion, så skulle de i enskild och kommunal tjänst anställda tjänstemännen även i fortsättningen ha varit skyldiga att i sina självdeklarationer uppge vilka traktamentsersättningar de uppburit. Och om man tror att det efter den föreslagna ordningen skulle öppnas större möjligheter till skatteflykt, på det sättet att man beviljar högre traktamenten än vederbörande gör rätt för, så föreligger ju där samma möjligheter med det nuvarande systemet.

I anvisningarna till 32 §, punkt 4, i kommunalskattelagen säges det på följande sätt beträffande traktamentsersättningar för i enskild eller kommunal tjänst anställda: »Å andra sidan torde i dylikt fall ofta kunna antagas, att den anvisade ersättningen i sin helhet åtgått till de omkostnader, för vilka den

Ändring i beskattningen av traktamentsersättningar

avsetts, utan att särskild utredning i detta avseende behöver lämnas.» Sedan heter det i fortsättningen: »Avdrag med samma belopp som den anvisade ersättningen torde i regel böra medgivas i de fall, då ersättningen ej överstiger vad som av staten i motsvarande fall anvisas.»

Vad är det då vi har velat med vår motion? Jo, i realiteten ingenting annat än att anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen skall upphöjas till lag. Däri ligger skillnaden mellan utskottets och motionärernas uppfattning.

Jag vill även anföra ett annat argument för den av oss föreslagna ordningen. Vi går ju numera in för en förenkling av deklaraionsförfarandet, och detta innebär att man skapar schablonartade avdrag i vissa fall, när det gäller löntagarnas självdeklarationer. Jag tycker då att det skulle vara ett led i denna förenkling att här gå in för att de traktamentsersättningar, som lämnas de i enskild eller kommunal tjänst anställda, utan vidare prövning blir skattefria upp till samma belopp som de statliga traktamentena. Motioner i liknande syfte har också behandlats av 1952 och 1954 års riksdagar.

Utskottet har hänvisat till att riksskattenämnden borde eftersträva en enhetligare tillämpning av dessa avdrag, och utskottet har framhållit samma sak vid behandlingen av vår motion. Jag kan emellertid inte helt ansluta mig till utskottets skrivning därvidlag, men jag inser det hopplösa i att mot ett enigt utskott yrka bifall till motionen.

Herr talman! Jag har bara velat anföra dessa synpunkter och skall inte ställa några yrkande.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Frågan om beskattningen av traktamente är intressant i ett hänseende. Den kommer år efter år till

riksdagen motionsvis, och varje år avslås motionerna med den motiveringen, att de bestämmelser som redan finns är tillfredsställande. Det kommer ändå nya motioner. Varför? Jo, därför att det ser ut som om taxeringsnämnderna ute i landet inte handlar efter de riktlinjer som är uppdragna i anvisningarna till kommunalskattelagen. Redan förra året, när frågan diskuterades, tänkte jag yttra mig i denna kammare, men så såg jag vad utskottet skrivit. Man hänvisade till anvisningarna till kommunalskattelagen, som innebär att avdrag med samma belopp som den anvisade ersättningen i regel torde böra medgivas i de fall, då ersättningen ej överstiger vad som av staten i motsvarande fall anvisas.

Men de underligheter som tidigare inträffat för löntagarna har fortsatt. Jag vill här nämna ett enda exempel; det hände under föregående år. Jag avser naturligtvis inte att få till stånd någon debatt i detta enskilda ärende utan vill bara ta det som illustration till vad en löntagare kan råka ut för med nuvarande bestämmelser. Det var en banktjänsteman som på grund av direktiv från ledningen var tvungen tjänstgöra på en rad orter utanför sin hemvist och tjänstgöringsplats i 148 dagar, för vilka en sammanlagd traktamentsersättning av 2 197 kronor utgick. Det gör i genomsnitt 14 kronor 84 öre per dag, d. v. s. ett lägre traktamente än för en tjänsteman i motsvarande statliga ställning. Det utgick efter de grunder som finns i kollektivavtalet, mellan arbetsgivaren och de anställda. Givetvis yrkade tjänstemannen avdrag med hela ifrågavarande belopp i enlighet med den av bevillningsutskottet refererade punkten i anvisningarna, men taxeringsnämnden strök avdraget och tog upp hela beloppet som skattepliktig inkomst. Tjänstemannen var inte så van att tampas med myndigheter och hade kanske inte gjort något åt saken alls, om inte eu mera erfaren kollega sett till att ärendet överklagades. Så kom ärendet

Ändring i beskattningen av traktamentsersättningar

till prövningsnämnden. Där borde man ju i alla fall ha känt till vad som står i anvisningarna till kommunalskattelagen och utan vidare medgivit avdraget, som ju var lägre än vad motsvarande statliga tjänsteman skulle fått. Men i stället lät prövningsnämnden göra en mycket noggrann undersökning av hur vederbörande tjänsteman bött och ätit o. s. v., och efter denna långa undersökning beviljade prövningsnämnden avdrag med halva beloppet, alltså med i genomsnitt 7 kronor per dag. Ärendet har nu gått vidare, men jag tycker nog att prövningsnämnden borde använda den arbetskraft den har till viktigare uppgifter. Jag hoppas också att bevillningsutskottets talesman vill hålla med mig om att det är angelägnare att prövningsnämnden sätter i gång undersökningar där sådana verkligen behövs för att få tag på de verkliga skattesmitarna och inte håller på med att på detta sätt snoka i löntagarnas förhållanden, när det gäller så blygsamma belopp som det här är fråga om. Det är av mindre betydelse om vederbörande tjänsteman druckit en kopp kaffe efter middagen eller betalat 50 öre mer eller mindre för hotellrummet.

Detta är, herr talman, ingen polemik mot bevillningsutskottet, utan jag har velat säga det för att ge ett exempel på hur viktigt det är att det som i år sägs i bevillningsutskottets utlåtande uppmärksammas av taxeringsmyndigheterna. Här säger utskottet — och det vill jag helt ansluta mig till och ytterligare understryka — att taxeringsmyndigheterna har att iakttaga bestämmelsen, att avdrag med samma belopp som den anvisade ersättningen i regel torde böra medgivas i de fall, då ersättningen ej överstiger vad som av staten i motsvarande fall anvisas. Och så kommer det som jag tycker är ännu viktigare, nämligen: *»Enligt utskottets mening bör sålunda taxeringsmyndigheternas prövning i första hand avse en undersökning, huruvida uppburna traktaments-*

och resekostnadsersättningar kan anses överstiga vad som av staten i motsvarande fall anvisas. Därest detta med ledning av förefintliga uppgifter kan antagas icke vara fallet, torde som regel någon ytterligare specifikation på kostnaderna icke behöva infordras.»

Jag hoppas nu att denna lilla debatt i denna kammare skall föra det med sig att detta också blir känt av de olika taxeringsnämnderna i landet. Jag har, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Detta är ju en mycket gammal fråga, en fråga som åstadkommit mycket irritation. Och det förstår man. Bevillningsutskottet har ju gång på gång försökt göra klart för taxeringsnämnderna och dem som närmast har översynen över taxeringsnämnderna hur detta ärende ligger till. Herr Gustafson i Göteborg har just belyst den saken, och när vi i motionen av herr Nilsson i Östersund hittar exempelvis det påståendet, att olika taxeringsnämnder t. o. m. i samma stad inte kommit till samma resultat, så frågar man sig hurudan översynen är över taxeringsnämnderna och hur den utförs av dem som tillsätter deras ordförande. Jag skall inte utföra detta vidare. Jag hoppas att efter vad bevillningsutskottet skrivit i år man skall komma fram till ett resultat som är annorlunda än det som varit. Jag erinrar om vad som återgivits med halvfet stil för att det inte skall kunna missförstås, samt om vad bevillningsutskottet säger på s. 7 i anslutning till 32 §. Jag erinrar också om vad herr Gustafson i Göteborg förut citerat på s. 11 om utskottets uppfattning i detta sammanhang. Men man måste ha klart för sig, att så fort ett sådant här beslut överklagas måste prövningsnämnden kontrollera saken. Det kommer man inte ifrån. Enligt uppgifter som bevillningsutskottet har inhämtat — det är möjligt att det kan gälla det fall herr

Tilläggs pension åt M. Karlsson

Gustafson i Göteborg talade om — händer det mycket ofta att det utgår ett traktamente på exempelvis 10 kronor, men när så prövningsnämnden begär redovisning, kan det bara redovisas utgifter för 8 kronor. Då är ju prövningsnämnden tvingad att ta upp de två kronorna till beskattning. Samma är givetvis förhållandet, om man har ett dagtraktamente på 20 kronor och sedan, när prövningsnämnden sätter i gång sin apparat, redovisar att man inte gjort av med mer än 15 kronor. Då blir man fast för 5 kronors taxering.

Vi måste ju komma ihåg, att när vederbörande skattskyldige inte kan få sina uppgifter att stämma, så är detta inte taxeringsnämndens och prövningsnämndens fel, utan felet ligger i de flesta fall hos deklaranteranten.

Nu hoppas jag, herr talman, att efter den debatt vi här fört, efter vad bevillningsutskottet skrivit i år och efter det, jag skall kanske säga uppbyggnadsarbete, som riksskattenämnden håller på med — det är ju inte ett bagatellarbete som man gör på en liten stund — skall man komma till klarhet i detta sammanhang. Jag hoppas att den irritation, som vi alla vet finns, skall avlägsnas.

Det finns naturligtvis också en annan utväg. Det var någon som kastade fram tanken, att man skulle behandla statstjänarna ungefär på samma sätt som de i kommunal och enskild tjänst anställda. Men jag undrar, herr talman, om vi inte skulle komma ur askan i elden med båda benen, ifall vi valde den vägen för att reformera.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19

Tilläggs pension åt M. Karlsson

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om

tilläggs pension åt materialförvaltaren M. Karlsson.

I en inom andra kammaren under nr 70 väckt motion, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade herr *Lundberg m. fl.* hemställt, »att riksdagen måtte besluta att tillerkänna materialförvaltaren Martin Karlsson en tilläggs pension med ett årligt belopp av 1 200 kronor att utgå från och med den dag då han tillträder pension som materialförvaltare».

Utskottet hemställde, att motionen II: 70 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Den 1 april avgår materialförvaltare Martin Karlsson med pension efter att under 40 år med ansvar, skicklighet och aldrig svikande intresse och plikttröhet ha utfört ett gagnande arbete i riksdagens tjänst. Jag och några kamrater har ansett, att riksdagen inte bara borde uttala ett tack för plikttröget arbete utan även genom att bevilja en materiell förmån understryka, att vi uppskattar en trotjänarens arbete under så lång tid.

Både riksgäldsfullmäktige och bankoutskottet har instämt i motionärernas uppskattning av prestationen. Men när det gäller det materiella uttrycket för tacksamheten har utskottet anslutit sig till riksgäldsfullmäktiges uppfattning, att en »långvarig och väl vitsordad tjänstgöring är emellertid icke något för statsförvaltningen ovanligt. Att enbart av sådan anledning bevilja Karlsson en tilläggs pension utöver den för tjänsten i fråga fastställda pensionen torde av principiella skäl och med hänsyn till de tänkbara konsekvenserna härav icke böra ifrågakomma».

Herr talman! Det är så när staten och statliga verk yttrar sig, att samhället skall tänka och handla annorlunda än

Tilläggs pension åt M. Karlsson

vad andra institutioner gör. Man får tänka och handla i lönegrader — i övrigt är det förbjudet att ge uttryck åt uppskattning. Jag tror att det ifrån riksdagens sida bör sägas ifrån, att staten skall ha möjlighet att inte bara i ord ge uttryck åt uppskattning. Det är ur den synpunkten jag beklagar, att bankoutskottet icke har kunnat finna en form för att tillmötesgå de önskemål, som vi i motion nr 70 har framfört.

Jag är förvissad om att vi alla uppskattar materialförvaltare Karlssons arbete och givetvis även hans medhjälpare. Jag är likaledes förvissad om att det inom statsförvaltningen finns många som har utfört ett sådant arbete, att de är väl förtjänta av ett tack i materiell form från samhällets sida. Men även om man inte kan ge åt alla dem som är förtjänta, har ju riksdagen vid ett föregående tillfälle gjort undantag för materialförvaltartjänsten. Därför vill jag, herr talman, uttrycka en förhoppning om att andra kammaren skall bifalla motionen nr 70, till vilken jag yrkar bifall.

I detta anförande instämde herr *Lindberg* (s).

Herr *SEVERIN* i Stockholm (s):

Herr talman! I och för sig torde inga formella hinder ha förelegat för riksdagen att besluta om en sådan tilläggs pension som det här är fråga om. Men när utskottet avstyrkt motionen har det gjort det med hänvisning till vad riksgäldskontoret anför, och därmed har utskottet också instämt i det uppskattande omdöme om materialförvaltare Karlsson, som en av motionärerna nyss ytterligare understrukt. Men riksgäldskontoret framhåller, och därtill ansluter sig utskottet, att en oförvitligt och med intresse skött tjänst kan i och för sig inte motivera någon tilläggs pension, eftersom man måste antaga, att de allra flesta av statens tjänstemän oförvitligt och med intresse sköter sina tjänster.

Om man i ett enstaka fall gjorde ett undantag med motionens motivering, skulle det vara detsamma som att säga, att alla andra statstjänstemän i grund och botten misskött sina tjänster — ty de får ju ingen tilläggs pension. En sådan motivering kan man inte gärna använda, synes det mig, och denna uppfattning har även utskottet haft.

Med hänvisning till vad jag anför, yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr *LUNDBERG* (s):

Herr talman! Man talar alltid om att i och för sig finns det inga formella hinder o. s. v. Men i regel är det ju så att formella hinder anföres i olika motiveringar. Vad jag har velat understryka är, att man inom stat och kommun bör ha möjlighet att ge uttryck för uppskattning utan att detta därför tolkas så, att alla som inte får en särskild förmån blir prickade. Det går i enskild tjänst, och jag tror inte det är lämpligt att staten skall vara annorlunda inställd. Det är detta jag har velat framhålla.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 20

Föredrogos vart för sig

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion om viss ändring av näringsfrihetsförordningen; och

nr 14, i anledning av väckt motion om viss ändring av semesterlagens preskriptionsbestämmelser;

tredje lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469); och

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner om centrala åtgärder för inventering av privata arkiv i landet m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 21

Anslag under statens allmänna fastighetsfond m. m. till handelsdepartementet

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1955/56 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3***Statens lånefond för den mindre skeppsfarten**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond föreslagit riksdagen (punkt 4) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Spetz m. fl.* (I: 65) och den andra inom andra kammaren av herr *Edberg m. fl.* (II: 89), hemställts, att riksdagen måtte till statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 65 och II: 89, till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budget-

året 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord, dels med anledning av de motioner, som har väckts av herr Spetz m. fl. i första kammaren och av herr Edberg m. fl. i andra kammaren, och dels med anledning av att jag haft tillfälle att ta ståndpunkt till frågan i ett tidigare sammanhang, då den var på remiss till riksgäldsfullmäktige.

Det förhåller sig ju på det sättet, att lånenämnden för den mindre skeppsfarten förra hösten begärde ett tillskott till sin fond på inte mindre än 20 miljoner kronor. Vid det laget höll den mycket kritiska situationen på låne marknaden för statens del på att utvecklas, och man var inom riksgäldsfullmäktige vid remissbehandlingen mycket betänksam emot att gå med på ökade anslag. Därför tillstyrkte fullmäktige inte mer än två miljoner kronor. För min del reserverade jag mig till förmån för ett anslag på fem miljoner kronor, och när jag intog den ståndpunkten hade naturligtvis även jag tagit starkt intryck av den ekonomiska situation, som vi befann oss i och för övrigt alltjämt befinner oss i. Dessa fem miljoner kronor skulle knappast räcka till att fullfölja utbetalningen av de lån, som preliminärt hade utlovats. Sedermera har Kungl. Maj:t lagt fram ett förslag om endast två miljoner kronor, ett anslag som alltså inte på något sätt motsvarar vad som anses vara av behovet påkallat. Ätminstone vi, som kommer ifrån västkusten och, tror jag, även de som kommer ifrån andra kuster, har nog fått åtskillig information om hur man ser på läget, inte minst från lånenämndens sida.

Så väcktes här en motion om att man skulle anslå åtta miljoner kronor. Sedan den väcktes och sedan Kungl. Maj:ts

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

proposition framlades har en utredning beträffande den mindre skeppsfarten presenterats. Den lämnades till regeringen någon av de sista dagarna i januari. I denna utredning förordar man anslag av en helt annan storleksordning än tidigare. Man understryker, att det av beredskaps- och försvarsskäl är ett samhällsintresse av första ordningen att man i ökad takt fullföljer upprustningen av det mindre tonnaget och man förordar för de två närmaste budgetåren 25 miljoner kronor. Jag skulle tro, att de remissmyndigheter, som tidigare har prutat bort nästan allsammans, får en helt annan inställning, när de skall ta ståndpunkt till den nya utredningen. Nu har ju remissyttrandena inte hunnit komma in, förmodar jag, i någon större utsträckning, men det är uppenbart, att man har fått en belysning av denna fråga av annan art än då Kungl. Maj:t framlade sin proposition.

I statsrådets redovisning heter det bl. a.: »Det synes departementschefen vidare sannolikt att även andra omständigheter än bristande lånemöjligheter föranlett den mindre gynnsamma utvecklingen beträffande de minsta fartygen.» Det kan nog sägas utan risk. Statsrådet hade alls inte behövt tala om sannolikheter i detta fall, ty både han och många andra vet tillräckligt för att kunna säga, att här föreligger andra omständigheter, som också har spelat in och i fortsättningen kan komma att spela in. Jag skall emellertid inte syssla med den saken här, emedan den inte direkt kan tas med i detta sammanhang.

Det har vidare sagts, att den låneverksamhet, som på senare tid har bedrivits, och kanske större delen av den, som för tillfället kan bedrivas, inte gäller de allra minsta båtarna utan de båtar, som ligger alldeles under 500-tonsgrensens. Man menar, att detta förhållande inte är så gynnsamt och det tror jag också är riktigt. Från åtskilliga

synpunkter sett skulle man önska, att hjälpen kunde sättas in så, att den nådde ett mera varierande och mera utpräglat småbåtssortiment. Utredningen har ju också förordat ett par åtgärder som skulle verka i sådan riktning, och om utskottet hade intagit en positiv ståndpunkt, hade det givetvis inte varit så svårt att tills vidare preliminärt tillämpa vad utredningen rekommenderat.

Jag noterar att man från Kungl. Maj:ts och utskottets sida är med på att pengar som finns disponibla under ett annat anslag — det gäller 810 000 kronor — skall överföras till denna fond. Det är i och för sig tacknämligt, men dessa pengar räcker inte så värst långt.

Riksdagen kommer säkerligen i fortsättningen att ställas inför anslagskrav beträffande denna fond av helt annan storleksordning än det här gäller. Är det då verkligen lämpligt att för det närmast följande året pressa ned låneverksamheten i botten, kanske med resultat att en del fartygsbeställningar inte kommer att fullföljas eller att kontrakten på halvbyggda båtar kommer att säljas ut ur landet? Handelsministern måste väl medge att det inte är praktisk politik att förfara på detta sätt, när man ändå i fortsättningen måste ge väsentligt större anslag till fonden. Det kan inte då vara ändamålsenligt att först pressa ned verksamheten i botten och därpå ge den väsentligt större volym igen. Hur det än står till på kapitalmarknaden, passar det inte med en sådan näringspolitik av modellen hoppjerka.

Jag skall inte, herr talman, längre uppta kammarens tid med denna sak. Jag har, såsom jag nämnde, i ett tidigare sammanhang reserverat mig till förmån för ett anslag på 5 miljoner kronor för nästkommande budgetår, och det var efter mycken betänksamhet som jag gick så långt ned. Sedan det nu framlagts en utredning som tar

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

sikte på ett anslag av 25 miljoner kronor för de följande två åren, tycker jag att det är rimligt att riksdagen biträder de två motioner, som jag här talat om och vari man påyrkar ett anslag på 8 miljoner kronor. Även om verksamheten inte får precis vare sig den volym eller den inriktning som önskvärdt vore, tror jag att ett bifall till dessa motioner vore det bästa beslut som andra kammaren just nu kunde fatta i denna fråga.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 65 i första och nr 89 i andra kammaren.

Häruti instämde herr *Dahl* (s).

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! I motsats till herr Svensson i Ljungskile anser jag att även utskottet har visat ett positivt intresse för den sak det här gäller. Men vi lever ju under knapphetens kalla stjärna och det är nödvändigt att iakta en viss återhållsamhet.

Jag tycker också att det rimmar rätt dåligt med verkligheten, när herr Svensson säger att med det nu föreslagna anslaget på 2 miljoner kronor skulle verksamheten under det närmaste året pressas ned till botten. Det har dock gjorts en hel del på senare tid när det gäller denna fond. År 1950 utgjorde det belopp, som stod till fondens förfogande, inte mer än 1,5 miljoner kronor, och nu är det uppe i 10 miljoner kronor. Kungl. Maj:t föreslår även i år en ökning av fonden, nämligen med 2 miljoner kronor. Därtill kommer att utskottet, såsom herr Svensson själv framhöll, tillstyrker överförandet av ytterligare 810 000 kronor till fonden. Under sådana förhållanden tycker jag att det är underligt att säga, att verksamheten kommer att pressas ned i botten.

Vidare kommer det ju att ske en prövning av de olika låneansökningarna. Såsom framgick av föredragningen på avdelningen i utskottet, är det

många stora företag som ligger och konkurrerar om dessa lån. Man bygger s. k. paragrafbåtar då man vet att lånen för dessa ställer sig billigare än andra. Men dessa stora företag borde ju kunna skaffa sig krediter på annat sätt, även om de fick betala högre ränta, och det bör vara de prövande myndigheternas sak att se till att de pengar, som står till buds, kommer dem till godo som bäst behöver stöd.

När vi vet att en sak ligger under utredning — i detta fall är utredningen visserligen klar och framlagd i början av februari, men betänkandet är för närvarande på remiss — brukar ju riksdagen inte föregripa resultatet. Jag tycker inte att det finns någon anledning att handla på annat sätt i detta fall, som nu saken ligger till.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **STAXÄNG** (h):

Herr talman! Jag delar i allt väsentligt de synpunkter på denna fråga, som framhållits av herr Svensson i Ljungskile.

Då jag inte tillhör den avdelning i statsutskottet som först behandlade denna fråga utan kom med först när statsutskottet i sin helhet handlade densamma har jag inte haft tillfälle att följa hela utskottsbehandlingen av ärendet. Jag har dock ansett att det hade varit till gagn för denna verksamhet om det blivit en utfyllnad av det belopp, som här föreslagits av Kungl. Maj:t. Då det faktiskt inte fanns utsikter till att få majoritet för ett sådant yrkande gällde det att få en så stark skrivning som möjligt. Jag tror att jag har rätt att nämna, att så också skedde beträffande överflyttningen av beloppet 810 000 kronor från rederilånefonden till lånefonden för den mindre skeppsfarten. Det gjordes ett bestämdare yrkande på den punkten. Vidare begärdes en förstärkning av

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

skrivningen beträffande den utredning som är slutförd och även remissbehandling. Man förväntar nämligen förslag från Kungl. Maj:ts sida till nästa års riksdag.

Utöver detta vill jag, herr talman, framföra ytterligare ett par önskemål. Jag har en känsla av att denna lånefond till förmån för den mindre skeppsfarten, som vi har väntat oss så mycket av, inte riktigt har blivit som vi önskat. Det har i alltför hög grad lämnats stöd åt de större båtarna inom den båtkategori, som man här åsyftade att hjälpa. Det är kanske andra omständigheter som spelat in, men så har det faktiskt blivit, och på denna punkt har också ganska bestämda önskemål uttalats från Svenska segelfartygsföreningen. Önskemålen från detta håll har inte blivit tillräckligt tillgodosedda. När det nu inte skett en sådan utfyllnad av anslaget som varit önskvärt vill jag dock uttala den förhoppningen, att man vid fördelningen av dessa lån inte bara tar hänsyn till — vilket här nämnts i förslaget — dem som har svårt att få kredit på annat håll utan också ser till att de mindre båtarna blir tillgodosedda. När nu lånefonden blir så pass begränsad tror jag att man har rätt att uttala detta önskemål. Vi får ta ställning till det kommande förslaget under nästa riksdag. När det nu tycks vara meningen att på allvar stödja denna skeppsfart vill jag också på den punkten uttala det önskemålet, att de mindre båtarna då inte kommer i skymundan, vilket hittills har skett i alltför stor utsträckning.

Jag har inte något annat yrkande än utskottets förslag, eftersom jag accepterat detta efter de skärpningar som skett i skrivningen.

I detta anförande instämde herr *Svensson* i Krokstorp (h).

Herr *SVENSSON* i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag skall bara säga ett par ord. Redan i mitt förra anförande

strök jag under, att det är önskvärt att man i fortsättningen försöker tillgodose den mindre skeppsfarten i egentlig mening så långt detta kan ske. I det fallet är alltså herr *Staxäng* och jag — och jag tror åtskilliga andra — överens.

Herr *Thapper* tar som utskottets talesman fram det perspektiv som man kan hämta i den historiska utvecklingen. I det perspektivet är ju Kungl. Maj:ts förslag inte exceptionellt dåligt eller överraskande. Det är emellertid inte riktigt det perspektivet som bör anläggas i dag utan helt andra. Jag har redan i någon mån berört dem och skall inte vidare upprepa dem.

Man säger att det nu i stor utsträckning byggs paragrafbåtar på 499 ton. Detta är sant. Vi är överens om att man i möjligaste mån bör ge stödet en annan inriktning. Men utredningen har som huvudmotiv åberopat beredskaps- och försvarssynpunkter. Från dessa synpunkter är båtarna värdefulla oavsett vem som bygger dem.

Sedan bara ett par ord, herr talman, till handelsministern, som inte är närvarande men som, förmodligen på ett eller annat sätt kommer att ta del av denna debatt i alla fall. Om nu riksdagen avslår motionernas krav på högre anslag — vilket riksdagen förmodligen gör — har Kungl. Maj:t den möjligheten att Kungl. Maj:t, så snart remissvaren kommit in och man har hunnit bearbeta materialet och ta saklig ståndpunkt, på tilläggsstat för det budgetår vi nu behandlar begär ökade anslag av riksdagen. Jag hoppas att Kungl. Maj:t verkligen begagnar den möjligheten. Det får inte bli den näringspolitik å la hoppjerka, som passar så illa i sammanhanget.

Herr *Gustafson* i Göteborg (fp) instämde häri.

Herr *STÅHL* (fp):

Herr talman! Utöver vad som tidigare har yttrats för utskottets ståndpunkt vill jag med anledning av vad

Ändrad lydelse av 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott

herr Svensson i Ljungskile sist anförde bara säga att vi inom avdelningen inte känner någon som helst olust inför den tanken utan tvärtom gärna ser att frågan löses så fort som möjligt. Både beredskapsskäl, såsom herr Svensson i Ljungskile påpekade, och ekonomiska skäl talar ju för förstärkning. Det är alltså inte någon skillnad i intresse för själva saken mellan motionärerna och avdelningen.

Vad som har gjort att vi har stannat vid en annan linje är för det första, att det rent riksdagstekniskt stöter på svårigheter att föreslå riksdagen att besluta i en fråga som ligger på remiss hos myndigheterna. Det andra skälet som har verkat återhållande på oss att just nu föreslå åtgärder är den allmänna åtstramningspolitik vi skall föra i år. Det tredje skälet är att i den proposition som kan väntas från Kungl. Maj:t ingår det inte bara förslag att förbättra de ekonomiska förhållandena utan även förslag att göra villkoren över huvud taget för denna del av skeppsfarten mera gynnsamma. Till de förhållanden som skulle behöva ändras hör t. ex. — det vill jag gärna nämna — de hårda krav på vakthållning som nu ställs ombord på dessa små båtar och de sociala förhållanden över huvud taget som gör att de får det ekonomiskt sämre än sina utländska konkurrenter. Dessa bestämmelser skall bli föremål för översyn. Om inte de stränga konstitutionella villkor, som är förknippade med en proposition till höstriksdagen, hade gjort det omöjligt, vågar jag säga att vi inom avdelningen hade varit intresserade för en sådan utväg.

Det är alltså mest formella betänkligheter som har gjort att vi stannade för den linje som vi har föreslagit. Jag försäkrar, herr Svensson i Ljungskile, att vi har samma intresse för en lösning, som är förmånlig för denna skeppsfart, som någon annan, vilket också framgick av utskottsbehandlingen. Som också herr Staxäng har omvitt-

nat var ju avdelningen med på de uppmjukningar i skrivningen om där föreslogs.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna, och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 4—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Lades till handlingarna.

§ 22

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden: nr 44, i anledning av väckt motion om rätt för instrumentmakaren Knut Ragnar Östlund att för erhållande av pension tillgodoräkna viss tjänstgöring, och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter fjärdingsmannen N. G. Linné från viss ersättningskyldighet till kronan; samt

första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg, dels ock med förslag till lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 23**Ändrad lydelse av 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott**

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 28 september

Ändrad lydelse av 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott

1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag har lovat söka hålla mitt anförande inom ramen av fyra minuter och hoppas kunna hålla detta löfte.

Det är helt enkelt skrämmande siffror som läggs fram efter varje polisrazzia som genomförs mot rattfyllerister. Olyckor som otvetydigt måste skrivas på spritens konto staplar sig faktiskt på varandra. Jag tänker exempelvis på den hemska olyckan vid Västerbron här i Stockholm där en berusad bilist körde upp mot en refug och dödade en tvåårig pojke samt skadade hans föräldrar och deras fem månader gamla dotter jämte en äldre dam.

Jag vet att vi alla här i kammaren är överens om att det är något genomgalet i att något sådant kan hända en enda gång, där olyckan måste skrivas på spritens konto, en olycka som bringar en hel familj månadslång sjukhusvistelse, fränsett hur hårt den måste drabba den ansvarige själv och hans familj. Vi bör dock göra klart för oss att just enahanda risker föreligger i större eller mindre grad vid vart och ett av de tusentals fall av rattfylleri som årligen förekommer här i landet.

Det fanns en tid då man med en axelryckning avskedade talet om trafikrisker som uppstår vid en ringa alkoholförtäring. Den tiden är nu förbi. Det har nu med vetenskaplig pregnans påvisats, att även den ringa alkoholmängden nedsätter omdömes- och reaktionsförmågan hos föraren. Den som för sin bil med hög fart behöver snabbhet i omdömet till det allra yttersta, och det bör enligt min uppfattning betraktas som en förseelse av sådan art, att det helt enkelt inte finns några ursäkter för den, om någon medvetet nedsätter sin omdömes- och reaktions-

förmåga. Det är detta som enligt min mening motiverar en sänkning av den i lagen angivna blodalkoholgräns, där straffbarhet inträder, från 0,8 till 0, d. v. s. lagtekniskt till 0,2 promille.

År 1953 passerade 1 072 000 fordon de svenska gränserna, och de sakkunniga väntar att siffran fördubblats år 1960. Trängseln på våra vägar är känd av alla och den synes bara växa trots alla berömvärda strävanden att förbättra vårt vägbestånd. Man tycks nu i diskussionen de nordiska länderna emellan vara böjd för att stanna vid en blodalkoholhalt av 0,5 promille, vid vilken gräns straffbarhet skulle komma att inträda. På s. 9 i första lagutskottets utlåtande citeras 1949 års trafiknykterhetsutredning som säger: »Värdet 0,4 promille synes utgöra den gräns, vid vilken lika stor sannolikhet finnes för nedsättning som för icke nedsättning av körförmågan. Över denna gräns talar nämligen sannolikheten för det förra. Vid blodalkoholvärden av minst 0,5 promille har sålunda nedsättning av körförmågan konstaterats i det klart övervägande antalet fall.»

Herr talman! Eftersom jag inte tänker framställa något yrkande skall jag endast tillägga, att även om man kommer att sätta promillegränsen till 0,5, är detta från min synpunkt ett avsevärt och avgjort steg framåt. Ginge man på den gräns vi föreslagit i motionerna vore det, som jag ser saken, bäst. Det vore entydigt och klart. Det sades då ifrån, att den som skall föra bil inte skall ha sprit i kroppen. Jag är övertygad om att detta skulle få en god förankring i folksjälen, även hos dem som annars brukar alkoholdrycker. Så är det för resten redan nu. Det finns en hel del bilister som avstår från att förtära alkohol när de skall föra bil.

Jag har, herr talman, inte något yrkande, men jag har känt ett behov av att framföra dessa synpunkter.

Häruti instämde herr *Rimmerfors* (fp).

Effektivisering av det statliga utredningsväsendet

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! 1949 års trafiknykterhetsutredning kom i maj 1953 med sitt betänkande som rör de saker varmed dessa motioner sysslar, och detta betänkande blev sedan föremål för remissbehandling. Vidare har de delegerade för de nordiska trafiknykterhetsförhandlingarna presenterat sitt betänkande i samma ämne så sent som den 23 februari i år. Utskottet har inte ansett sig nu böra ta upp de väckta motionerna till saklig behandling, då utskottet menar att ett förslag från Kungl. Maj:t med sedvanligt lagrådsutlåtande först borde avvaktas. Enligt vad utskottet inhämtat torde en proposition i ärendet också vara att förvänta till 1956 års riksdag.

Med stöd av det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 24

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i bestämmelserna rörande kostnadsfria läkemedel.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 25

Effektivisering av det statliga utredningsväsendet

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för effektivisering av det statliga utredningsväsendet.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Då jag har väckt en motion i denna fråga vill jag säga några ord — de skall bli få.

Utskottet har varit relativt välvilligt i denna fråga. Jag vill emellertid erinra

om att i motionen berörts förhållanden som kan föranleda att man ser på vissa yttringar av det svenska kommittéväsendet med ett visst löje. Bland annat ges det exempel på att vi haft en kommitté som varit i verksamhet under 18 år, och varje år har denna kommitté sagt att den skall bli färdig med sitt arbete under året. I 14 årgångar av riksdagsberättelsen förekommer uppgiften, att denna utredning skall vara klar under första hälften av samma år. Löftena har inte kunnat infrias, utan utredningen har nedlagts efter 18 års arbete.

Jag skulle kunna ge en rad sådana exempel, men för att inte ta upp kammarens tid vid denna tidpunkt skall jag endast peka på några få. Jag skulle kunna hålla på i en halvtimme och ge liknande exempel på hur man ger löften som binder riksdagen i dess arbete. Vi påminns ju ständigt i olika frågor om att en sak är under utredning. Så t. ex. har de som motionerat om avdagsrätt för studieskulder under 4, 5 år fått veta att ingenting kan göras i denna fråga emedan förhållandena är föremål för utredning. Följden är principiellt att riksdagen inte kan åstadkomma någonting när det hänvisas till en utredning.

Vad är det då för besked riksdagen får, som den har att gå efter och som på det sättet binder dess arbete? Jag vill bara erinra om några fall.

Elkraftutredningen av år 1943 lovade att bli klar år 1948, år 1949, år 1951, år 1952, år 1953 och år 1954, och i 1955 års riksdagsberättelse har den förklarat att sedan huvudbetänkandet har framlagts år 1955 återstår det en del arbeten.

Handelsutbildningskommittén av år 1945 har följande uttalanden på sin meritlista. År 1950 säger man, att den torde kunna slutföra sitt arbete tidigast i slutet av år 1950. År 1951 säger man, att man räknar med att kunna slutföra sitt arbete under år 1951. År 1952 säger man, att man räknar med att kunna

Effektivisering av det statliga utredningsväsendet

slutföra sitt arbete under första halvåret 1952. År 1953 säger man, att man beräknar att kunna lämna sitt andra och sista betänkande till tryckning under första kvartalet 1953, och år 1954 säger man att andra delen av kommitténs betänkande är under sättning och beräknas kunna avlämnas under första kvartalet 1954. År 1955 i mars upplyser registratören i ecklesiastikdepartementet, att man inte har sett till något betänkande ännu. Alltså har riksdagen under tio års tid fått upplysningar som ger en fullkomligt vilseledande bild av hur läget är. Och detta är inte ett ensstaka fall, utan det finns 25 eller 30 exempel av liknande art.

Vad innebär detta principiellt för riksdagens arbete? Jo, att vi i en rad frågor i själva verket här i riksdagen inte kan besluta någonting därför att vederbörande departementschef hela tiden kan säga att frågan är under utredning. Det kan gälla beskattningsfrågor. Så är fallet i fråga om avdragsrätten för studieskulder, som **man på** det viset har hållit på med att utreda i ett decennium och där kanske riksdagens majoritet tycker att det behövs ett beslut.

Jag skall ta ett annat exempel, nämligen statens sjukhusutredning av år 1943. År 1945 sade man, att man skulle vara klar år 1946, år 1946 sade man, att man skulle vara klar år 1947, och år 1947 skrev man, att man skulle vara klar omkring årsskiftet 1947/48. År 1948 sade man, att man beräknade att kunna slutföra sitt arbete i slutet av 1948. Åren 1949 och 1950 fortsatte utredningen, och år 1951 skrev man, att huvudbetänkandet skulle bli klart år 1951. År 1952 sade man, att man skulle bli klar under år 1952, och år 1953 sade man, att man skulle bli klar under år 1953. År 1954 sade man, att slutbetänkandet skulle bli klart under år 1954. År 1955 säger man att slutbetänkandet skall vara klart i början av 1955.

Om man har dessa exempel för ögo-

nen, kan man visserligen säga som utskottet säger i sitt utlåtande, att man hyser den förhoppningen, att här skall åstadkommas en rationalisering av kommittéväsendet, men har man studerat dessa frågor litet närmare, blir man, av de skäl som jag här har anfört, ganska betänksam.

Framför allt blir man betänksam därför att i vissa fall tre eller fyra kommittéer arbetar med samma problem. Vi har utredningar som i likhet med 1948 års konstutredning under flera år har sagt, att man inte har kunnat lägga fram sitt betänkande därför att man väntar på två andra utredningar. I år har av ecklesiastikdepartementet tillsatts utredningar som berör frågor vilka andra utredningar sysslar med.

Det är väl uppenbart att den enskilde riksdagsmannen, som i vissa fall vill ha fram lösningar av speciella problem, inte gärna kan gå och vänta medan det sägs att riksdagen är alldeles bunden av kommittéväsendet.

Med all aktning för den skrivning beredningsutskottet här presterar tror jag att denna skrivning inte ger upphov till några verkliga åtgärder. Jag tror att vi i riksdagen mer och mer kommer att finna, att det behövs åtgärder just för att göra riksdagen arbetsduglig på en mängd centrala områden. Det kan inte vara konstigare för de flesta utredningarna att mycket snabbt slutföra sitt arbete — i de fall där utredningarna inte är mera makt-påliggande — än för de utredningar som ändå på relativt kort tid har åstadkommit en lösning av de problem de har fått sig förelagda. Det hade varit önskvärt att utskottet på dessa centrala punkter hade tagit upp frågan till närmare behandling.

Under de förhållanden som råder — utskottet har varit enigt i sitt avstyrkande — vill jag inte ställa något yrkande, men jag har med de exempel jag här har framlagt sökt visa att frågan verkligen inte är bagatellartad, inte ens

ur riksdagens egen synpunkt med hänsyn till dess arbete under kommande år.

Herr SVENSSON i Alingsås (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att vi vid förra årets riksdag hade en motion liknande den herr Braconier har avlämnat i år. Utskottet lämnade då en ingående redogörelse för vad som hade inträffat på utredningsväsendets område, en redogörelse som visade att både antalet pågående utredningar och utredningarnas tidslängd hade minskat under de senare åren och att det inom departementen hade vidtagits åtgärder just i det syfte som motionärerna av i dag vill främja, nämligen en rationalisering av hela utredningsväsendet. En föredragning av en expert på området, som utskottet fick lyssna till under föregående år, visade också, att detta hade lyckats i rätt stor utsträckning. Numera följs utredningarnas arbete kontinuerligt av departementen och av därtill utsedda tjänstemän.

Det har också sagts här, att en del utredningar har pågått en längre tid, och det kan självfallet vara på det sättet, men de utredningar som har tillsatts under de senare åren har ändå icke fallit in på det område som herr Braconier har syftat till.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Då uttalandet av herr ordföranden i beredningsutskottet kunde ge vid handen, att min motion skulle överensstämma med tidigare motioner i samma ämne, vill jag ställa den frågan till herr ordföranden, i vilka motioner tidigare det har yrkats på tidsbegränsning av kommittéuppdragen. Jag känner inte till några sådana motioner.

Jag ville framhålla att de löften som utredningarna avger om när arbetet kan bli färdigt, för närvarande saknar varje praktisk betydelse, att tämligen nytillkomna utredningar är lika frikostiga

Arbetsmöjligheterna för straffade m. fl. med löften och lika dåliga att infria dem som de äldre och större utredningarna visat sig vara samt att stor omfattning av uppdraget inte på något sätt är ett villkor för att en utredning skall ta lång tid. Det är, såsom jag framhöll i mitt föregående anförande, ganska viktigt för riksdagens arbete att man någorlunda får klarhet i när en utredning blir färdig.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 26

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om anpassande av järnvägstågens avgångstider till skolornas begynnelse- respektive avslutningstider.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 27

Arbetsmöjligheterna för straffade m. fl.

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om beredande av arbetsmöjligheter för tidigare straffade personer m. fl.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Jag vill uttrycka min glädje över utskottets synnerligen positiva skrivning. Det är ju ett faktum att beträffande den kategori personer som åsyftas i motionerna finns det inom olika statliga verk och inrättningar särskilda diskvalifikationsgrunder. Men även där sådana inte är uttryckligen föreskrivna, torde mycket restriktiva principer ofta tillämpas inom andra stora delar av statsförvaltningen vid anställandet av personer, som är straffade eller villkorligt dömda. Vad vi särskilt förmenar är, att staten genom sin anställningspolitik inte får motverka den

Interpellation ang. vissa skolproblem till följd av Södertälje realskolas omändring till treårig — Interpellation ang. utredningen om psykiatrisk forskning m. m.

resocialisering, som den moderna kriminalvården syftar till.

Herr talman! Mot bakgrunden av denna ytterst välvilliga skrivning, där det bl. a. står att utskottet är helt införstått med motionens syfte, vill jag till sist endast understryka, att vi ofta har haft välvilliga skrivningar från riksdagens sida, men att vad som här verkligen är av betydelse är, att dessa mycket välvilliga formuleringar får verklig effekt beträffande de ansvariga myndigheternas handlande i avseende på denna kategori olyckliga människor, verklig effekt från Kungl. Maj:t och nedåt.

Jag ber att få sluta med att uttala en förhoppning om att effektiva, resultatrika åtgärder på detta område snarast skall åstadkommas.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 28

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela, att kammarens nästa arbetsplenium kommer att hållas onsdagen den 16 mars med början kl. 10.

§ 29

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Vid voteringen om beviljningsutskottets utlåtande nr 11 råskade jag trycka på fel knapp. Jag avsåg att rösta med utskottet.

§ 30

Interpellation ang. vissa skolproblem till följd av Södertälje realskolas omändring till treårig

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr BIRKE (h), som yttrade:

Herr talman! Enl. Kungl. Maj:ts beslut den 21 januari 1955 skall den 5-åriga realskolan i Södertälje krympas

till 3-årig med början beträffande första klass läsåret 1955/56. Samtidigt avvecklas på samma sätt klasserna 1⁷ och 2⁷ samt 1⁶ av den kommunala flickskolan.

Beslutet har vittgående verkningar icke endast för i Södertälje stad boende föräldrar och barn utan även för till staden angränsande kommuner. Kommunerna har nämligen under senare år haft ett icke oansenligt antal barn intagna i Södertälje realskola. De föräldrar inom kommunerna, som med början läsåret 1955/56 hade räknat med att placera sina barn i den 5-åriga realskolans första klass i Södertälje, går nu förlustig denna möjlighet. Kommunerna ställs därför i en besvärlig situation i det att dessa på något sätt måste bereda här ifrågavarande barn annan skolgångsmöjlighet. Ur denna synpunkt hade det varit önskvärt att tillfälle beretts kommunerna att yttra sig över ärendet om inskränkning av Södertälje realskola innan Kungl. Maj:t fattade sitt beslut.

Med anledning av ovanstående får jag hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet rikta följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att vidtaga lämpliga åtgärder i avsikt att underlätta för de kring Södertälje belägna kommunerna att lösa de skolproblem inom kommunerna, som uppstått därigenom att Kungl. Maj:t beslutat krympa den 5-åriga realskolan i Södertälje till 3-årig?

Denna anhållan bordlades.

§ 31

Interpellation ang. utredningen om psykiatrisk forskning m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr BIRKE (h), som anförde:

Herr talman! De psykiska sjukdomarna erbjuder svåra medicinska problem inför vilka forskningen ännu i många

Interpellation ang. utredningen om psykiatrisk forskning m. m.

fall står maktlös. Statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande har vid sitt arbete även understrukt att det icke endast räcker med att anslå medel till nya byggnader för att åstadkomma en godtagbar lösning av de frågor som berör detta sjukvårdsområde. Det gäller även att bättre än för närvarande söka klarlägga orsakerna till de psykiska sjukdomarna och finna verksamma botemedel och nya behandlingsmetoder för dessa. Härvid har kommittén funnit det vara särskilt angeläget att så snart som möjligt få en organiserad forskning inom den s. k. tunga psykiatrien.

När riksdagen föregående höst behandlade läkarutbildningen intog även vederbörande departementschef en positiv ställning till behovet av en förstärkning av forskningen på hela det psykiska området. I anledning av ett av statens sinnessjukvårdsberedning framlagt betänkande rörande specialistutbildningen i psykiatri yttrade sålunda departementschefen bl. a.:

»De under remissbehandlingen framförda skälen mot en differentiering av psykiatriprofessorerna finner jag vidare bärkraftiga. Vad sinnessjukvårdsberedningen och kommittén anfört om värdet för specialistutbildningen och för den psykiatriska forskningen av professorer i psykiatri vid sinnessjukhusen synes mig dock utgöra tungt vägande skäl för att åtminstone någon dylik tjänst inrättas. Som kommittén framhåller föreligger emellertid icke så ingående utredningar om förutsättningarna ur lokal synpunkt och omkostnaderna i olika avseenden, att ett avgörande nu kan fattas. Närmare utredning här om bör, såsom kommittén och medicinalstyrelsen anfört, snarast komma till stånd.»

Riksdagen lät åtnöja sig med detta löfte om en utredning. Enligt min mening är det synnerligen angeläget att utredningen snarast verkställs. Antalet psykiskt sjuka är högt, och de psykiska sjukdomarna utgör ett väsentligt sam-

hälleligt problem. Det är därför ett betydande intresse att läkarna även på detta område får möjlighet att angripa sjukdomarna genom kroppsliga behandlingsmetoder, såsom sjukbehandling och psykokirurgiska ingrepp eller genom psykoterapeutiska åtgärder av olika slag. I synnerhet gäller detta inom den tunga psykiatrien där vård och behandlingsmetoderna på grund av eftersatt forskning lämnar mycket övrigt att önska.

Jag vill således med anledning av ovanstående hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande fråga:

När kan man förvänta att utredningen angående forskningsavdelningar och professurer beträffande den tunga psykiatrien kommer att sättas i gång?

Denna anhållan bordlades.

§ 32

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om proportionellt valsätt vid val inom lands- ting, kommunalfullmäktige m. m.,

nr 10, i anledning av motioner om viss ändring i den kommunala vallagen, och

nr 11, i anledning av motioner angående viss ändring av bestämmelserna om röstavlämnning på svenska beskickningar och konsulat;

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budget-

året 1954/55, i vad propositionen avser utgifter för statens kapitalfonder,

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1955/56 av underskottet för luftfartsfonden, och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt att vid inkomsttaxering göra avdrag för kostnader för anläggande av vattentäkt, m. m.,

nr 17, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål, och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter;

bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bankrörelse, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 15 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet,

nr 16, i anledning av väckta motioner om genomförande av den s. k. likalönsprincipen,

nr 17, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i hälsovårdsstadgan, och

nr 18, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i vägtrafikförordningen;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner, m. m.,

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 8, med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ökad medelsanvisning för budgetåret 1954/55 till fiskerilänefonden.

§ 33

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 125, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.

§ 34

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1955/56 m. m.,

nr 111, angående högertrafikfrågan,

nr 113, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag,

nr 114, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.,

nr 116, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 m. m.,

nr 117, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.,

nr 118, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.,

nr 120, angående vissa frågor rörande försöksverksamheten med nio-årig enhetsskola, m. m.,

nr 121, med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m.,

nr 123, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sjuksjukhus för budgetåret 1955/56 m. m.,

nr 129, angående barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.,

nr 130, med förslag till förordning om distriktsbarnmorskor,

nr 131, angående anslag för budgetåret 1955/56 till Svenska sjukhuset i Korea,

nr 132, angående anslag till avlöningar till häradsskrivarna m. fl. för budgetåret 1955/56, och

nr 134, angående nedläggande av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 34

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 520, av herr *Gezelius m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 88 med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna.

Denna motion bordlades.

§ 36

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 18.24.

In fidem
Gunnar Britth

Tisdagen den 15 mars

Kl. 16.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande mars.

§ 2

Svar på interpellation ang. sjukpenningförsäkring för änkor samt hem- och fränskilda kvinnor med minderåriga barn i samordning med änkepensionering

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Fru Ewerlöf har till mig riktat följande fråga:

Har socialministern, och i så fall hur, tänkt sig att lösa problemet om sjuk-

penningförsäkring för änkor, hem- och fränskilda kvinnor med minderåriga barn genom en samordning med det förslag angående änkepensioneringen som statsrådet har för avsikt att framlägga inför årets riksdag?

Med anledning härav vill jag hänvisa fru Ewerlöf till propositionerna nr 114 och 128, som helt nyligen avlämnats och där förslag till lösning av interpellantens frågor föreligger.

Härpå anförde

Fru EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation och ett varmt tack för det svar, som de nyligen avlämnade propositionerna innebär.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1955/56 m. m., nr 111, angående högertrafikfrågan, och

nr 113, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

till behandling av lagutskott propositionen nr 114, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 116, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 m. m., samt

till statsutskottet propositionen nr 117, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 118, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m. hänvisades propositionen, såvitt angick grunder rörande ersättning för sjukhjälp utom riket, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Vidare föredrogos följande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen nr 120, angående vissa frågor rörande försöksverksamheten med nioårig enhetskola, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 121, med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 123, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1955/56 m. m., och

nr 129, angående barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 130, med förslag till förordning om distriktsbarnmorskor; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 131, angående anslag för budgetåret 1955/56 till Svenska sjukhuset i Korea,

nr 132, angående anslag till avlöningar till häradsskrivarna m. fl. för budgetåret 1955/56, och

nr 134, angående nedläggande av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.

§ 5

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott den på kammarens bord liggande motionen nr 520 av herr *Gezelius m. fl.*

§ 6

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 9—11, statsutskottets utlåtanden nr 9, 23, 46 och 47, bevillningsutskottets betänkanden nr 16, 17 och 19, bankoutskottets utlåtande nr 5, andra lagutskottets utlåtanden nr 15—18 samt jordbruksutskottets utlåtanden och memorial nr 1, 7 och 8.

§ 7

Föredrogos den av herr *Birke* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående vissa skolproblem till följd av Södertälje realskolas omändring till treårig.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogos den av herr *Birke* vid kammarens nästföregående samman-

Interpellation ang. förbättrad utbildning för lantmäteriets kontorspersonal

träde gjorda, men då bordlagda anhängan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående utredningen om forskningsavdelningar och professurer beträffande den tunga psykiatrien.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Interpellation ang. förbättrad utbildning för lantmäteriets kontorspersonal

Fröken VINGE (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Anspråken på lantmätariorganisationen ökas alltmer. Vare sig man ser till fastighetsbildningen för bostadsändamål eller till de krav, som den pågående rationaliseringen av jordbruk och skogsbruk ställer, torde man kunna räkna med en sådan ökning av arbetsuppgifterna, att arbetsbalansen, som redan nu i åtskilliga distrikt är oroväckande hög, kommer att ytterligare ökas. Väntetiden för allmänheten kan alltså befaras bli ännu längre och påfrestningarna på personalen större, trots att arbetstakten enligt lantmäteristyrelsens omdöme redan är alltför högt uppskruvad.

Vid den år 1947 beslutade omorganisationen av lantmäteriväsendet angavs som ett viktigt mål att befria de högskoleutbildade befattningshavarna från sådana uppgifter, som kunde anförtros personal med lägre kompetens. För att detta skulle kunna ske i tillräcklig omfattning ansågs dock att utbildningen av denna personal borde väsentligt utvidgas.

För den mätningstekniska personalen bragtes utbildningsfrågan till sin lösning genom beslut av 1953 års riksdag, men för *lantmäteriets kontorspersonal* är utbildningen i denna del alltför provisorisk. Lantmäteristyrelsens förslag till slutligt anordnande av denna utbildning refererades i årets

statsverksproposition men föranledde icke något förslag till riksdagen.

Givetvis erfordras åtgärder av flera olika slag för att komma till rätta med arbetsbalansen, bl. a. en utökning av antalet lantmätare. Lantmäteristyrelsen har framhållit, att det nuvarande kritiska arbetskraftsläget kan förväntas snabbt förvärras för att inom kort bli helt ohållbart, om icke förstärkningsåtgärder blir vidtagna. Bland de föreslagna åtgärderna förefaller den förbättrade utbildningen av lantmäteriets kontorspersonal böra särskilt beaktas, eftersom man därigenom med en relativt ringa kostnad och på relativt kort tid kan åvägbringa en avlastning för den fältarbetande personalen. Denna avlastning blir säkerligen nödvändig, även om antalet lantmätare utökas. Det förtjänar framhållas att en ökning av lantmäteriväsendets kapacitet medför ökade inkomster för statsverket.

Av här anförda skäl anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet Hjalmar Nilson få rikta följande frågor:

1. Delar herr statsrådet uppfattningen, att en förbättrad utbildning för lantmäteriets kontorspersonal vore en klok rationaliseringsåtgärd?
2. Om detta är fallet, vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att bringa denna fråga till sin lösning?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.,

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till

inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland,

nr 49, i anledning av väckt motion om ändrad löneställning för förrådsunderofficerare m. m.,

nr 50, i anledning av väckt motion om utfärdande av föreskrifter rörande löneavdrag för statstjänstemän vid tjänstledighet för fullgörande av uppdrag vid hovet och ordensväsendet, och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning av polislöneordningen på vissa polismän i Göteborgs stads polisdistrikt m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående möjligheterna att vid uppläggandet av nya sedeltyper ge olika sedelvalörer sådan form eller sådant format, att de kan skiljas från varandra enbart genom känsel;

första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta;

tredje lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående viss översyn av lagen om inteckning i jordbruksinventarier; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående åtgärder mot olämplig serielitteratur.

§ 11

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budget-

året 1955/56 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter fjärdingsmannen N. G. Linné från viss ersättningskyldighet till kronan; samt

från första lagutskottet:

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg, dels ock med förslag till lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m. m.

§ 12

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 107, angående godkännande av protokoll upprättade den 14 juni 1954 av generalsekreteraren i Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) rörande vissa ändringar av konventionen den 7 december 1944 angående internationell civil luftfart,

nr 112, med förslag till lag om folkomröstning angående högertrafik,

nr 122, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.,

nr 126, angående anslag för budgetåret 1955/56 till statens jordbruksnämnd och statens kommission för krisuppgifter på livsmedelsområdet,

nr 127, med förslag till lag om ändring i 11 kap. vattenlagen,

nr 128, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.,

nr 133, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.,

nr 135, angående vanförestalerna och Eugeniahemmet m. m.,

nr 136, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv, och

nr 137, angående inrättande av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid tekniska högskolan i Stockholm.

Dessa propositioner bordlades.

§ 13

Anmäldes följande till herr andre vice talmannen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 521, av fru *Sandström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 91, angående anslag till statens rätts-

läkarstationer för budgetåret 1955/56 m. m., och

nr 522, av herr *Rimmerfors m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 94, angående vissa anslag till epileptikervården.

Dessa motioner bordlades.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.09.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 16 mars

Kl. 10.00

§ 1

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 23 innevarande mars företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

§ 2

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 107, angående godkännande av protokoll, upprättade den 14 juni 1954 av generalsekreteraren i Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) rörande vissa ändringar av konventio-

nen den 7 december 1944 angående internationell civil luftfart;

till behandling av lagutskott propositionen nr 112, med förslag till lag om folkomröstning angående högertrafik;

till bankoutsottet propositionen nr 122, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 126, angående anslag för budgetåret 1955/56 till statens jordbruksnämnd och statens kommission för krisuppgifter på livsmedelsområdet; samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 127, med förslag till lag om ändring i 11 kap. vattenlagen.

Vid härpå skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag angående ändring i la-

Ändring i kommunala vallagen

gen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., hänvisades propositionen såvitt angick anslag under femte huvudtiteln till statsutskottet samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Slutligen föredrogs var för sig och remitterades

till statsutskottet propositionerna:

nr 133, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.,

nr 135, angående vanförestalterna och Eugeniahemmet m. m.,

nr 136, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv, och

nr 137, angående inrättande av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid tekniska högskolan i Stockholm.

§ 3

Föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 521, av fru *Sandström*, och

nr 522, av herr *Rimmerfors m. fl.*

§ 4

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 5 och 48—51, bankoutskottets utlåtande nr 7, första lagutskottets utlåtande nr 18, tredje lagutskottets utlåtande nr 9 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8.

§ 5

Föredrogs den av fröken *Vinge* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet Hjalmar Nilson angående förbättrad utbildning av lantmäteriets kontorspersonal.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunalfullmäktige m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Ändring i kommunala vallagen

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av motioner om viss ändring i den kommunala vallagen.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 42 i första kammaren av herr *Weiland m. fl.* och nr 49 i andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i kommunala vallagen att det tydligt framgår, huru det bör förfaras under sammanräkningen vid dubbelval, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig lagtext».

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av motionerna I: 42 och II: 49 i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning och förslag rörande förfarandet vid de s. k. dubbelval, som kunde förekomma vid kommunalval.

Reservation hade avgivits av herrar *Hallén*, *Damström* och *Georg Pettersson*, vilka hemställt att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HALLÉN** (s):

Herr talman! I detta fall har utskottet tillstyrkt en utredning för att få till stånd en lagstiftning, som tar bort olägenheterna med dubbelvalen. Jag och två andra ledamöter av utskottet anser det också vara synnerligen angeläget

Ändring i kommunala vallagen

att denna sak blir utredd, men vi anser även att efter den interpellationsdebatt, som hölls den 17 sistlidne november i första kammaren, är det egentligen alldeles onödigt att skriva till Kungl. Maj:t. Statsrådet Hedlund sade nämligen vid detta tillfälle: »Enligt min mening bör det övervägas att i vallagen meddela en uttrycklig regel om förfaringssättet vid dubbelval. Detta skulle lämpligen kunna ske i samband med att man tar ställning till frågan om valmetoden vid nästa allmänna kommunalval.» Sedan säger han ytterligare, när interpellanten tackat för svaret: »Jag beklagar att jag inte är i tillfälle att säga mer än vad jag har sagt i mitt interpellationssvar, nämligen att här behövs en lagbestämmelse som klargör vilketdera av de två alternativen som i framtiden bör tillämpas.»

Jag anser, herr talman, att när ett statsråd i så positiva ordalag uttalat angelägenheten av att denna fråga utredes, är det fullkomligt överflödigt att skriva till Kungl. Maj:t i ämnet. Det skulle vara att bryta mot den praxis som är vanlig här i riksdagen, nämligen att när man kan förvänta att en sak kommer att tas upp till övervägande och omprövning i Kungl. Maj:ts kansli man inte heller skriver till Kungl. Maj:t i frågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall på utskottets framställning.

Herr FAST (s):

Herr talman! Det enda reservanternas anmärker på är, att det är en överflödsgärning att gå på utskottets linje. Vi kan emellertid inte finna, att så är fallet. Jag vill erinra om att vi nu tillämpar två system vid val, båda fastslagna av regeringsrätten, det ena 1931 och det andra 1942, och båda så konstruerade, att man kan göra allvarliga erinringar mot dem.

I det ena fallet får den dubbelvalde själv avgöra, i vilken valkrets han skall anse sig vald, och i andra fallet

är detta helt beroende av sammanräkningsmyndigheten och av i vilken valkrets sammanräkningen börjar. Det senare systemet kan leda därtill, att en person blir vald i en valkrets på grund av fellagda sedlar. Sådant har hänt i min egen hemstad. En dylik valutgång innebär emellertid, att vederbörande icke blir vald i den krets, där han har de flesta väljarna bakom sig, utan han väljes i den andra kretsen, därför att sammanräkningsmyndigheten, valnämnden, börjar sammanräkningen där. Ett sådant system kan inte anses tillfredsställande.

Vidare innebär det en alldeles onödig tidsutdräkt att tillämpa det förstnämnda systemet. Då skall nämligen vederbörande, sedan sammanräkningen är klar, ingå till stadsfullmäktige med hemställan att få avsäga sig mandatet i den ena valkretsen. I det fallet avgör han sålunda själv, var han skall vara vald, vilket inte heller är meningen med vallagen.

Dessutom tillkommer den underligheten att avsägelsen sker vid en tidpunkt, då måhända mer än hälften av den gamla fullmäktigekåren försvinner, men denna fullmäktigeuppsättning träffar avgörandet. Inte heller detta kan anses tillfredsställande.

Men båda dessa av regeringsrätten fastslagna valsystem är behäftade med ytterligare svagheter. Om vi håller oss till regeringsrättens senaste utslag, 1942, så innebär detta, som jag nämnde, att den dubbelvalde själv avsäger sig mandatet i den ena valkretsen. Man har då, bland annat här i Stockholm, försökt kringgå systemet genom att företa en översiktssammanräkning och se efter var den, som kan bli dubbelvald, har det största väljarunderlaget, och så har man börjat sammanräkningen i den valkretsen. Detta kan ju gå bra, när det bara är ett parti som har dubbelvalda representanter, men när detta inträffar för flera partier går det inte att tillämpa ett sådant förfaringssätt.

Ändring i kommunala vallagen

Trots regeringsrättens utslag 1942 vet vi, att även det system regeringsrätten — visserligen inte enhälligt — slog fast 1931 fortfarande tillämpas. Även om metoden inte är laglig, blir tillvägagångssättet ändå giltigt när ingen överklagar.

Majoriteten i utskottet har ansett, att vi här bör söka oss fram på en medelväg, där vi kan komma ifrån olägenheterna med de båda hittills tillämpade systemen. Där kan man inte bara falla tillbaka på det interpellationssvar, som statsrådet och chefen för inrikesdepartementet avgivit, ty där var frågan framställd så, att det gällde att lagfästa ett av de båda redovisade systemen. Utskottets majoritet har ansett att en utredning bör göras, vid vilken hela denna fråga ses i ett större sammanhang och där man försöker komma från de olägenheter, som nu sammanhänger med båda systemen.

Jag tror att reservanterna har fel, när de menar att en utredning i detta fall är en överflödsgärning. Jag medger att man hade kunnat göra på det sättet, att man hemställt om avslag på motionerna och i motiveringen skrivit vad utredningen bör omfatta, men det är en ganska underlig metod. Det kostar ju ingenting att säga rent ut att man vill ha en fråga närmare undersökt och därmed få överensstämmelse mellan motivering och kläm. Utskottet har emellertid stannat för den skrivning och det yrkande, som här skett, och jag anser att kammaren gör klokt i att följa utskottet på denna punkt. Det är inte någon överloppsgärning att här företa en utredning, utan det är en ganska naturlig åtgärd och en följd av de förhållanden som nu råder.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Som motionär i denna fråga ber jag att få säga några ord.

Reservanterna har här fäst sig vid ett ord av inrikesministern vid besvaret av en interpellation i första kammaren i höstas, där han bl. a. sade, att det »bör övervägas att i vallagen meddela en uttrycklig regel om förfaringssättet vid dubbelval».

Men, ärade kammarledamöter, om riksdagen anser att det finns en lucka i lagen, vilket det onekligen gör, är det väl riksdagens både rätt och plikt att anföra detta i en skrivelse till Kungl. Maj:t. Som det nu är förfares det vid dubbelval på olika sätt på olika platser. Än användes, som herr Fast nyss sade, obefintlighetsprincipen, än efterträdareprincipen. Själv lutar jag åt att den förra ger största rättvisan vid utslaget. Som exempel på de avigsidor som kan uppkomma vid användandet av efterträdareprincipen ber jag att få anföra ett exempel från förra höstens val i Hälsingborg. Den staden har tre valkretsar. Folkpartiet samlade där 7 094 röster, av vilka på den allmänna listan 4 706 röster och på den s. k. kyrkliga och frisinnade listan 2 388. Den senare listans första namn stod också som andra namn på den allmänna. Mandattilldelningen blev 8, av vilka minoritetslistans första namn gick in på den allmänna listan, som i övrigt tog alla platserna. Proportionellt sett skulle den mindre gruppen ha erhållit tre mandat och den större fem. Men tack vare den mindre lämpligt utformade efterträdareprincipen, som dock godkänts vid överklagande hos regeringsrätten, blev alltså en minoritetsgrupp inte representerad efter rättvisa principer. I en annan stad har efterträdareprincipen tillämpats så vid dubbelval, att avsägelse från endera platsen måste göras hos stadsfullmäktige. På andra platser åter, och det tillämpas i min hemstad, ordnas avsägelse vid behov under röstsammanräkningens gång.

Det är alltså på sin plats att Kungl. Maj:t utreder frågan och kommer med förslag före nästa kommunalval. Jag ber

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HALLEN (s):

Jag tycker att den senaste ärade tälaren och herr Fast slår in öppna dörrar. Här råder ingen meningsskiljaktighet om att vi behöver en ändrad lagstiftning, och de allmänna ordalag som statsrådet använt i sitt förslag inrymmer också en utredning efter de linjer som herr Fast talade om. Det som gjort att jag reserverat mig är att det föreslagna tillvägagångssättet strider mot praxis här i riksdagen; då man kan vara viss om att en fråga är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, så skriver man inte. Vi får väl i alla fall anta, att när statsrådet uttalat sig så som han gjort pratar han inte i vädret utan menar, att frågan *skall* uppmärksammas och övervägas. Det är därför vi ansett att en positiv framställning inte är behövlig.

Herr FAST (s):

Jag är något överraskad av konstitutionsutskottets ordförandes replik. Hans ståndpunkt skulle innebära att man visserligen kräver av statsrådet att här skall ingångsättas en utredning, som är väsentligt mera omfattande än som framgick av interpellationssvaret men att man dock vill avslå motionen. Detta är ändå en ganska ovanlig utväg.

Vad som förekommit i denna debatt och inom utskottet ger vid handen, att detta problem inte är så enkelt att man utan vidare har att välja, utan frågan är verkligen förtjänt av en förutsättningslös utredning. Det är möjligt att utvägar, som man själv kanske tycker kan vara användbara, vid närmare påseende visar sig ha sådana hakar att man kanske måste överge tanken på dem.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talmän.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels

på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå; och biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av motioner angående viss ändring av bestämmelserna om röstavlämning på svenska beskickningar och konsulat.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9**Anslag å kapitalbudgeten under kommunikationsdepartementet**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1**Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.**

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkterna 1 och 2, s. 1—13 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1955) dels lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond, dels ock anmält vissa anslagstekniska frågor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft tre motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 282 av herr *Lundström m. fl.*, och II: 347 av herr *Anderson* i Sundsvall *m. fl.* samt motionen

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

II: 19 av herrar *Holmberg* och *Johansson* i Stockholm.

Utskottet, som fann sig icke kunna biträda de i motionerna framställda förslagen om en utvidgning av den medelsförbrukningsram, som förutsatts i statsverkspropositionen, hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Jacobson*, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile, *Wedén* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava annan, i reservationen angiven lydelse;

b) av herr *Karl Andersson*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet närmast med anledning av motionerna I: 282 och II: 347, som berör frågan om investeringsanslag för televerkets verksamhet.

Kungl. Maj:t har prutat 72 miljoner kronor på verkets investeringsäskande. Man åberopar konjunkturen och behovet av återhållsamhet i fråga om det allmännas investeringsverksamhet. Det kan ju vara förstäligt, men det gäller här mycket viktiga angelägenheter. Motionerna syftar till att ge televerket större möjligheter att kunna tillfredsställa den stora efterfrågan på telefonapparater som finnes.

I motionerna och i de reservationer, som är byggda på dessa, föreslås, att anslaget måtte räknas upp med 4,4 miljoner kronor, vilket ju är ett ganska blygsamt belopp sett mot det förhållandet, att nedprutningen på verkets äskanden uppgår till hela 72 miljoner kronor. För att i någon mån belysa angelägenhetsgraden av en ökning av anslaget vill jag bara nämna, att enligt de uppgifter som

finns skulle vid senaste årsskiftet eller den 31/12 1954, det totala antalet tecknade men ej effektuerade telefonabonnemang uppgå till inte mindre än 65 000. Det är en mycket hög siffra, och jag behöver inte utlägga texten vidare beträffande behovet — alla har säkert erfarenhet av den långa väntetiden i samband med telefonabonnemang.

Det har vidare sagts av folk, som står verket nära, att de otillräckliga anslagen under de senare åren medfört svårigheter, då det gällt att på ett förnuftigt sätt planlägga arbetet. Det lär t. o. m. ha inträffat, att man måst permittera arbetare, då anslagen till anläggningsarbetena sinat.

Denna angelägenhet är inte begränsad till någon bestämd ort eller landsända, men jag vill ändå trycka på att den speciellt för Norrland har sin särskilt stora betydelse, eftersom väntetiderna där tenderar att bli längre än på andra håll. Avstånden där uppe gör dessutom att den bekvämlighet som telefonen innebär är svår att undvara i många fall. Detta gäller inte bara beträffande affärsmän och näringsidkare. Även gemene man är i mycket hög grad beroende av denna service.

Reservanterna har redan under punkt 1 motiverat sitt ställningstagande. De återkommer under punkt 3, där de egentliga anslagsäskandena beträffande televerket behandlas. Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord och under hänvisning till de motiveringar, som finns i motionerna och i reservationerna, få yrka bifall till det uttalande som reservanterna gjort under punkt 1 i reservationen av herr Ohlon m. fl. Jag återkommer senare under punkt 3 till ett särskilt yrkande beträffande anslaget.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Det kanske inte är så mycket att tillägga. Frågan är ju av det slag, att ingen ifrågasätter det önska-

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

värda i att man här kunde ge större anslag. Det vore t. o. m. önskvärt med väsentligt större anslag än vad reservanterna yrkat på.

Kungl. Maj:ts förslag innebär emellertid vad telefonerna beträffar, att de redan förut långa köerna av dem som väntar på apparater kommer att ökas och förmodligen ökas rätt väsentligt. Detta måste ju betraktas som i allra högsta grad ogynnsamt. Det är klart att en stor del av dem som väntar på telefon kan vara sådana som på grund av flyttning behöver ny installation. Men fränsett den gruppen, och när det alltså gäller dem som bor kvar i sina gamla bostäder och försöker få telefon installerad, är de köande här liksom på vissa andra områden i stor utsträckning människor, som tidigare inte ansett sig ha råd att skaffa det nu efterfrågade objektet, i detta fall telefon.

Det uppges, att telefonkön omfattar ungefär 100 000 personer, och väntetiden är i genomsnitt ett år. Det måste ändå vara angeläget, att man åtminstone söker hindra att kön växer. Det är tydligen detta som föranlett motionärerna att väcka sitt förslag om en ökning jämfört med Kungl. Maj:ts proposition på 4,4 miljoner, och det är till detta förslag som reservationen ansluter sig. Motionen berör ju två punkter i utlåtandet, dels punkt 1:o), där den totala anslagsramen anges, dels punkt 3:o), där själva anslagsbeloppet är upptaget. Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till reservationen, som på denna punkt innebär en annan skrivning än utskottets, alltså en skrivning, som inrymmer den något större anslagsramen.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Statsutskottets utlåtande nr 9 behandlar bl. a. tre motioner, som avgivits av den grupp jag tillhör. Det är dels den under punkt 1 redovisade motionen om televerkets stat, dels ett förslag att statsmakterna skall

göra allvar av sitt tidigare principbeslut rörande vissa järnvägar i Norrland genom att omedelbart sätta i gång järnvägsbygget på sträckningen Gullänget—Husum, och dels ett förslag om förbättring av den elektriska distributionsverksamheten. Eftersom utskottet har väsentligen samma argument för avslag på alla tre motionerna, kan jag i huvudsak också göra mina invändningar mot utskottets betraktelser redan nu beträffande samtliga de tre förslagen.

Det har inte kunnat göras några sakliga invändningar mot verksledningarnas påpekanden, såsom redan herr Svensson i Ljungkile framhållit. Verksledningarna är ju av den meningen — och har goda skäl för det — att det måste ske en betydligt ökad investering på vissa håll för att råda bot på stora olägenheter och t. o. m. fortgående försämringar. Beträffande televerket är det sålunda klart ådagalagt, att de som väntar på indragning eller flyttning av telefon blir fler och fler med varje år som går. Fortfarande råder det också odrägliga förhållanden för flera hundra tusen radiolyssnare ute i glesbygderna, och dessa olägenheter skulle kunna avhjälpas genom de kabel- och nätarbeten som vi har föreslagit.

Mot allt detta har utskottet en standardinvändning, nämligen mer eller mindre utförliga avskrifter av finansministerns bekanta krav på en dämpning av högkonjunkturen. Sedan finansministern vid riksdagens början tog upp denna melodi, har vid praktiskt taget varje plenum återkommit refrängen: »Låt oss skjuta på utgifterna till nästa år. I år kan vi inte göra något på grund av högkonjunkturen.»

Till detta skall jag för dagen bara göra den allmänna reflexionen, att nästa år måste bli någonting alldeles märkligt på många olika sätt. Då skall vi få möjlighet till praktiskt taget allt som vi i år inte kan göra någonting åt. När jordbruksministern fäktade för investeringsavgifterna, sade han att jordbrukarna

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

inte behövde bygga ladugårdar och köpa traktorer just i år, utan de kunde spara det till nästa år. Kommunikationsministern, som för övrigt tycks ha utbildat sig till indragningsexperten nr 1 och speciellt inriktat sig på att förhåla och förfuska lösandet av viktiga norrlandsfrågor, vinkar med kalla handen när det gäller praktiskt taget allt som rör hans område. Löftet om en kustjärnväg i Norrbotten, vilket herr Jansson i Kalix tackade så artigt för i fjol — han glädde sig särskilt över att löftet kom just på hans födelsedag — har kommunikationsministern nu tagit tillbaka. Av den fina födelsedagstårtan blev det bara en liten slickepinne. Regeringen skall nämligen ställa beredskapsmedel till förfogande för ett stickspår i stället för den kustjärnväg mellan Luleå och Haparanda som löftet avsåg.

Till och med på televerkets stat prutar kommunikationsministern 10 miljoner kronor, jämfört med budgeten i fjol, trots alla de starka argument som redan då anfördes för en ökning av televerkets investeringar. Vi har således inte heller i år råd att minska på kön av väntande telefonabonnenter eller göra något för glesbygdernas radiolyssnare. Men nästa år och i fortsättningen skall vi få råd att göra detta.

På samma sätt är det med viktiga skolfrågor, för att erinra om ett annat betydelsefullt investeringsområde. Skolöverstyrelsen begär 60 miljoner kronor till absolut nödvändiga skolbyggen men får en halv miljon. Eftersom det handlar om en brist på 5 000 klassrum, motsvarar anslagsökningen i genomsnitt 100 kronor per rum. För den summan får man inte ens en kateder åt läraren, och för resten finns det inte heller tillräckligt med lärare. Men nästa år och i fortsättningen skall det bli möjligt att göra alla investeringar som behövs.

Bland allt annat som vi då kommer att få råd med återfinns det stora trondheimsprojektet med de väldiga utgifter som detta kräver. Då skall man

också kunna ta itu med ÖB:s plan, där de nya anslagskraven skrivs med tiosiffriga tal. Då anser regeringen också att vi skall få råd att avveckla investeringsavgifterna, som gunås skall vara kortfristiga, och då skall det kunna bli en allmän skattesänkning. Nästa år skall alltså bli ett märkligt år, då alla uppdamda behov plötsligt kan tillgodoses. Förmodligen skall det ske under den del av nästa år som infaller efter riksdagsvalet.

Vi har ansett att man skall börja redan nu och att det finns möjligheter att göra det. Det gäller framför allt investeringar av sådant slag som föreslås i de tre motioner från vårt håll vilka behandlas i detta betänkande. Därvidlag är det, såsom herr Anderson i Sundsvall redan påpekat, till mycket väsentlig del fråga om arbeten i Norrland och till norrlänningarnas fromma. Det är där som kabel- och nätarbeten är nödvändigast på grund av de stora bristerna, och det är där som det föreslagna järnvägsbygget skulle ske. Det är likaledes i hög grad Norrland som beröres av de föreslagna åtgärderna beträffande elektricitetsdistributionen.

Det har sagts att man måst tillgripa utvägen med en konjunkturdämpning därför att det inte finns tillgång till arbetskraft för de arbeten av olika slag som investeringarna förutsätter. Jag har redan i en debatt tidigare i år påvisat att detta inte stämmer beträffande Norrland. Där finns tvärtom mycket betydande arbetskraftsreserver, bl. a. sådana som med stor fördel kunde användas för arbeten av det slag det här gäller. Genom ökade investeringar på de områden, där detta är möjligt genom arbetskraftsreserverna, skapar man nya värden. Man förbättrar försörjningen för betydande arbetargrupper i Norrland, och man undanröjer stora olägenheter och hinder, bl. a. för näringslivets utveckling.

Av dessa skäl, herr talman, kommer jag att yrka bifall till samtliga tre mo-

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

tioner från vår grupp, när vi kommer till de punkter i utlåtandet, där utskottet ställt vissa förslag i anledning av dessa motioner.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Under den första punkten i detta ärende avgörs anslagsbeloppet samt investeringarnas storlek. Vad som nu beslutas blir således avgörande för vad som kommer att beslutas under de följande punkterna. Jag skall be att få säga ett par ord om de synpunkter, som legat bakom utskottets ställningstagande. Med anledning av de anföranden, som hittills hållits, vill jag till att börja med framhålla, att det nog finns många områden inom kommunikationsverken, där det är behövt med utvidgningar och nya investeringar. Ingen skulle vara gladare än vi i statsutskottets fjärde avdelning, om situationen hade varit sådan, att dessa behov varit möjliga att tillgodose. Man måste emellertid bedöma denna fråga ur vidare synpunkter och ta hänsyn till det ekonomiska läget i vårt land.

När industri och näringsliv ute i landet får kännningar av en hård restriktion på kreditområdet ropas det ofta på att staten skall gå före med återhållsamhet i fråga om sina investeringar. Det framhålls i den ekonomiska debatten, att det är av stort värde för hela vårt land att näringslivet och industrien har möjlighet att öka sina investeringar genom rationaliseringar, bl. a. för att kunna möta en — som man tror — hård kommande utländsk konkurrens. Om man inte skall gå alltför hårt fram med de enskilda investeringarna måste investeringarna minskas på andra håll. I själva verket måste nog återhållsamhet iakttagas överallt där det är möjligt, av staten såväl som av enskilda. Vi måste hålla oss inom ramen för landets resurser, och här står vi inför avvägningsproblem, som kan vara svåra men som måste klaras.

Statsutskottet är medvetet om det

stora behov, som föreligger för kommunikationsverkens del, men det har också insett nödvändigheten av en mycket sträng återhållsamhet från statens sida. Det är dessa synpunkter, herr talman, som legat bakom statsutskottets ställningstagande till det ärende, som vi nu behandlar. I motioner, i reservation och i den diskussion som hittills förekommit, har man gått in för en viss höjning av anslaget och även av medelsramen, d. v. s. investeringsramen. Sälunda har det föreslagits en höjning av anslaget till televerket med 4,4 miljoner kronor. Jag vill erinra om att departementschefens förslag till investeringsram för televerket under nästkommande budgetår omfattar ett belopp av 239 miljoner kronor. Den medelsram, som beräknas för televerket för innevarande budgetår, är 249 miljoner kronor. Här har alltså en minskning med 10 miljoner kronor kommit till stånd, vilket emellertid innebär endast fyra procents sänkning av anslaget. Nu kan man ju säga, att ett belopp på 4,4 miljoner kronor inte skulle ha någon särskilt stor inverkan på det hela, när det gäller så stora summor, som det här är fråga om. Detta kan i och för sig vara riktigt. Säger man så på en punkt kan man emellertid säkert få anledning att säga det på många, många andra punkter i de ärenden, som den svenska riksdagen skall behandla. Man kan också ifrågasätta, huruvida en höjning av televerkets anslag varit den mest lämpliga i den händelse det hade funnits förutsättningar för en höjning över huvud av anslagen till kommunikationsverken. Det är möjligt, att statens järnvägar kan ställa minst lika starka krav på medel för elektrifiering, breddning av smalspåriga banor, anskaffande av bättre vagnar, o. s. v. Krav kunde också ställas från vattenfallsstyrelsens sida på anslag till nya kraftverk — varom också förslag föreligger — vilket ju är angeläget för hela vårt land.

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Sakliga skäl kan anföras för både det ena och det andra. Vi har emellertid, herr talman, inom statsutskottet ansett det vara nödvändigt att följa vad man skulle vilja kalla den strama linjen, och därför har vi kommit till det resultat, som vi framlagt.

Jag vill, innan jag slutar, med anledning av herr Andersons i Sundsvall anförande påpeka, att såvitt statsutskottet vet har det inte förekommit några avskedanden inom televerket, och i departementschefens förslag avses ej heller några avskedanden under nästa budgetår.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Utskottets talesman har inte alls tagit upp de invändningar som jag har gjort mot utskottsförslaget. Hela den konstruktion man gjort för den s. k. dämpningen vilar på lösan sand. Det är ingen brist på arbetskraft. Tvärtom finns det, som jag kan bevisa, stora arbetskraftsreserver för dessa arbeten.

Jag begärde dock ordet för att påpeka det märkliga i en passus i det anförande som utskottets talesman nu har hållit. Han sade att det kan ifrågasättas, om det i första hand är televerket som skulle komma i fråga om det funnits möjligheter att göra större investeringar. Jag förstår inte hur en ledamot av statsutskottet kan säga det. I fjol skrev utskottet i denna fråga följande: »Samtidigt förutsätter dock utskottet att, i den mån möjligheter för en utökning av den nu ifrågavarande investeringsverksamheten skulle uppstå, televerkets behov därvid i första hand tillgodoses.»

Vi har alltså här utskottets egen anvisning från i fjol att i första hand televerkets investeringsbehov bör tillgodoses, om det blir möjligheter att öka investeringarna. Nu säger talesmannen

för samma utskott att det kan ifrågasättas om detta är riktigt.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Till vad herr Holmberg nu sagt vill jag endast anföras, att det nog är möjligt att det finns arbetskraft på många håll för detta ändamål. Arbetskraften är ju emellertid behövlig inom många områden av det enskilda näringslivet i allmänhet och inom industrien, och vi har tagit hänsyn till dessa förhållanden.

Han sade vidare, att vi inom statsutskottet föregående år gjort ett slags förhandsuttalande om att ge företrädare för televerket vid en utökning av investeringarna. Ja, det gjorde vi vid det tillfället. Jag har dock velat erinra om framställningarna från statens järnvägar och inte minst från vattenfallsstyrelsen. Där kan man inhämta, att man anser — och när det gäller vattenfallsstyrelsen är nog kravet ganska berättigat — att dessa verk skulle komma först i tur om en ökning av investeringarna bleve möjlig.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Det är ju väldigt bekvämt att i varje enskild fråga tillgripa detta stora, allt omfattande argument, att man måste hålla sig inom ramen för landets resurser. Det är klart att det är önskvärt att man gör det, det kan vi i största allmänhet instämma i allesamman. Men varken herr Andersson i Malmö eller regeringen eller någon annan kan fastställa ramen för landets resurser med en sådan precision, att man slår fast att här går gränsen och ingen annanstans. Det måste väl ändå i en folkförsamling finnas utrymme för praktiska överväganden på de enskilda punkterna när man ställer en frågas angelägenhetsgrad emot kostnaderna. Litet utrymme för en sådan prövning tror jag att vi har anledning att förbehålla oss; i annat fall har vi inte mycket att göra när det gäller gransk-

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

ningen av Kungl. Maj:ts statsverksposition.

Nu är ju detta en angelägenhet som intresserar hundratusentals människor, vilka åsamkas oerhört mycket besvär, kostnader och tidsförluster i olika sammanhang, därför att de inte kan få en telefon installerad i någorlunda hygglig tid. Jag har i min egen bekantskapskrets åtskilliga exempel på slöseri med pengar och effektivitet i det svenska samhället på grund av denna eftersläpning. Naturligtvis har vi alla en rad sådana exempel. Nu skall man alltså förlänga denna kö och öka denna miss-hushållning med arbetskraft. Jag tror inte att det är riktigt att bedöma saken så som här skett. Det blir väl flera frågor som diskuteras i denna kammare innan denna session är slut, och jag tror inte att man om alla regeringens anslagskrav kommer att kunna säga, att de är lika angelägna som den fråga som berörs i denna reservation.

Det är riktigt som utskottets talesman här säger, att i och med att vi på punkt 1 fastställer investeringsramen så har vi i realiteten avgjort anslagen även på de enskilda punkterna. Det torde alltså bli omöjligt att sedan ställa förslag om en omgruppering inom en snävare anslagsram. Det är därför angeläget att andra kammaren just på denna punkt bifaller reservationen.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag skall gärna medge att jag tycker att det är riktigt då herr Svensson i Ljungskile säger, att riksdagen skall ha rätt till praktiska överväganden på de enskilda punkterna. Givetvis har riksdagen denna rätt. Riksdagen som skall besluta i denna fråga, kan också besluta vad den vill. Vi har dock här velat framföra våra synpunkter i detta ärende, och man får inte heller glömma bort de stora linjerna när det gäller frågor av denna art. Vi ville varna för att icke iaktta återhåll-

samhet med hänsyn till det ekonomiska läget här i landet.

Sedan skulle jag vilja säga en sak när det gäller telefonapparaterna och det anslag som skulle utgå, 4,4 miljoner kronor. Detta anslag är upptaget på punkten om nya abonnentanläggningar. Det är emellertid säkerligen nödvändigt att det också finnes medel till anläggandet av kablar samt förstärkning av stationer. Detta har man emellertid inte tagit med i förslaget! Jag vågar inte ha någon bestämd mening om huruvida man kan klara upp saken genom att endast öka anslaget till telefonapparater. Att det även behövs kablar och en förstärkning av stationerna anser jag dock vara tämligen ofrånkomligt.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord i anledning av vad hr Andersson i Malmö anförde i ett tidigare anförande.

Det har här redan sagts att det prutas cirka tio miljoner kronor på anslaget till telefonanläggningarna i jämförelse med innevarande års budget. Det är klart att denna minskning av anslaget måste innebära inskränkningar. Dessa inskränkningar kommer väl inte enbart att gå ut över materielanskaffningen. Jag förmodar — och jag vet att det varit så redan under det tidigare budgetåret — att när pengarna börjar sina och det från verkets styrelse kommer order till de olika distrikten att man måste knappa in, då är det ganska naturligt att detta går ut även över en del av personalen. Permitteringar måste göras. Detta har i varje fall vid något tillfälle måst ske i det län jag representerar. Givetvis har det inte gällt tjänstemän eller ordinarie personal. Man har permitterat den extra personalen, och detta förorsakar verket besvärligheter och merkostnader, när man på detta sätt inte kan räkna med att under någon längre tid behålla samma personal.

Det är ju just detta — jag upprepar

Postverkets anslagsbehov

det — att man prutar bort hela tio miljoner kronor som är betänkligt. Sett mot den bakgrunden är den uppräknig av anslaget på 4,4 miljoner kronor, som vi i motionen föreslagit och som reservanterna också föreslår, ett blygsamt be-
lopp.

Herr ANDREASSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet i anledning av herr Andersons i Sundsvall senaste inlägg, där han talade om konsekvenserna av de minskade anslagen till televerket. Han drog därvid i bilden bl. a. in frågan om personalinskränkningar. Jag kan från denna plats säga, att det genom personalförbundet har förts överläggningar med telestyrelsen. Telestyrelsen har därvid gjort fullkomligt klart att man inte behöver befara några personalinskränkningar på grund av att investeringarna minskas, trots att detta bl. a. kommer att beröra en del planerade telestationsbyggen, som nu inte kan komma till utförande. Detta kan jag upplysa om så mycket bättre som jag själv har deltagit i förhandlingar med telestyrelsen om dessa saker.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Ohlon m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 151 ja och 52 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2**Postverkets anslagsbehov**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen (punkt 3, s. 14—26) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna av generalpoststyrelsen upprättade köpekontrakt rörande vissa fastigheter i kvarteret Baggen i Linköping dels ock för budgetåret 1955/56 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 11 895 000 kronor, bland annat till förvärv av billinjer.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 264) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 351), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 1 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt postverket.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att god-

Postverkets anslagsbehov

känna de av generalpoststyrelsen den 31 december 1953 och den 12 januari 1954 upprättade köpekontrakten rörande vissa fastigheter i kvarteret Baggen i Linköping;

II, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under postverkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Posthus m. m.	4 000 000
2. Förvärv av fastigheter i Linköping	1 395 000
3. Anskaffning av automobiler m. m.	1 500 000
4. Garagebyggnader m. m.	1 800 000
5. Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen	1 500 000
6. Postverkets dispositionsanslag	700 000;

III, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 351, i vad de avsåge förevarande anslag, till Förvärv av billinjer för budgetåret 1955/56 under postverkets fond anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* och herrar *Skoglund* i *Doverstorp* och *Staxäng*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Kungl. Maj:t har under denna punkt föreslagit att till Förvärv av billinjer för budgetåret 1955/56 under postverkets fond anvisas ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

I årets statsverksproposition har mycket starkt framhållits kravet på återhållsamhet beträffande de statliga investeringarna. Departementschefen har också framhållit att vid den avvägning som måste göras mellan å ena sidan de samhällsekonomiska kraven på en begränsning av den totala investeringsvolymen och å andra sidan behovet av investeringar för service- och företagsökonomiska skäl, bör företräde lämnas

åt förstnämnda investeringsbegränsningssynpunkt. Med hänsyn till denna begränsade investeringsram har det ansetts att en noggrann avvägning borde ske mellan de olika investeringsobjekten. Vi hörde ju alldeles nyss i föregående debatt att utskottets talesman, herr *Andersson* i *Malmö*, mycket starkt underströk denna synpunkt och i hög grad rekommenderade den strama linjen.

Vid en granskning av anslagsäskandena för postverkets busslinjetrafik jämfört med hittillsvarande medelsförbrukning har vi funnit att det föreslås en höjd anslagsram i förhållande till innevarande budgetår.

Postverket har, som jag inledningsvis nämnde, också hemställt om ett belopp på 1 000 000 kronor för inköp av busslinjer. Vid bedömandet av detta belopp bör dock hänsyn tagas till de tidigare anvisade belopp som alltjämt står till förfogande. Medelsförbrukningen under det sist tilländalupna budgetåret uppgick till 353 000 kronor medan statsrådet uppskattat förbrukningen till 1 000 000 kronor för såväl innevarande som nästkommande budgetår. Vid ingången av budgetåret 1954/55 fanns på anslaget en behållning av 347 000 kronor, vartill kommer det för nämnda budgetår beviljade anslaget av 700 000 kronor. De tillgängliga medlen skulle således vara av den storleksordning att de under budgetåren 1954/55 och 1955/56 möjliggör en investering som väsentligt överstiger medelsförbrukningen under budgetåret 1953/54. Motionärerna, vilkas talan jag nu för, har ansett att det med tanke på de medel som här faktiskt står till förfogande inte är nödvändigt att anvisa ett nytt anslag för detta ändamål. Jag ber därför, herr talman, att med hänsyn till den investeringsbegränsning som nu är nödvändig få yrka bifall till motionerna I: 264 och II: 351.

Med herr talmannens tillåtelse ber jag att i samband härmed också få be-

Postverkets anslagsbehov

röra statens järnvägars inköp av busslinjer, för vilket ändamål det föreslås ett anslag av 2 000 000 kronor. Med hänvisning till de synpunkter jag här anför rörande nödvändigheten av en begränsning av investeringsutgifterna vill jag ytterligare tillägga, att om dessa busslinjer inte övertas av statens järnvägar kommer de i fortsättningen att drivas av enskilda företag, och man kan inte med fog påstå att detta skulle innebära en försämring. Åtminstone i vissa fall kan man väl rent av göra gällande att dessa busslinjer i enskild ägo drivs lika förstklassigt och många gånger till och med bättre än under statens järnvägars regim.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att det för närvarande pågår en utredning rörande de allmänna principerna för den statliga trafikpolitiken, och det torde väl då vara nödvändigt att avvakta resultatet av denna utredning.

Jag ber därför att få meddela att jag beträffande denna punkt kommer att ansluta mig till det yrkande som framförts i reservationen 4 a) av herr Ohlson m. fl.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Beträffande postverkets förvärv av billinjer, som det nu gäller, har ju statsutskottet i sin motivering tämligen klart angivit motivet för att vi har gått med på förslaget om anslag för ändamålet.

Postverket syftar ju till att förvärva enskild linjetrafik inom områden där postdiligenstrafik bedrivs, och detta gör man för att på det sättet kunna ordna trafiken mera rationellt och ekonomiskt och därigenom tillmötesgå befolkningens önskemål om goda kommunikationer. Utskottsmajoriteten anser att detta är ett allmänt intresse för trafikanterna och för vårt land, varför vi har gått med på vad som i detta avseende har föreslagits i propositionen.

Herr Staxäng talade om återhållsamhet rörande investeringar. I det här fallet kan man emellertid knappast tala om investeringar i vanlig mening. Här gäller det förvärv av företag där materielen redan finns. Det gäller alltså inte nyuppsättning av bussar eller annan materiel. I den mån sådan nyuppsättning är behövlig blir det naturligtvis en nyinvestering, men i dessa fall måste denna investering vara behövlig redan nu, när de enskilda har hand om trafiken.

Herr Staxäng gick också med några ord in på statens järnvägars anslag till inköp av enskilda billinjer, och han sade att det inte sker någon skada om förslaget till anslag på den punkten kommer att avslås, eftersom trafiken kommer att fortgå i enskild drift. Det är nog mycket riktigt att så är fallet. Men det är inte säkert att det blir i de nuvarande ägarnas regi, utan det blir kanske större bussbolag som köper in linjerna i fråga. Nu kan man ju fråga sig — och det är det vi har gjort i utskottet — varför man inte skall tillåta statens järnvägar att konkurrera om inköp av enskilda busslinjer. Varför skall detta uteslutande vara förbehållet vissa stora bussbolag? Jag tror att det är riktigt att statens järnvägar i sitt eget intresse, i allmänhetens intresse och i landets intresse har möjlighet att köpa enskilda billinjer när dessa är till salu.

Herr Staxäng nämnde den utredning som pågår och ville att man skulle avvakta att denna utredning blir klar innan man tog bestämd ställning till denna fråga, om SJ skulle ha rätt att köpa billinjerna eller ej. Detta skulle ju betyda att de enskilda under denna väntetid helt och hållet skulle ha marknaden fri för sig utan att statens järnvägar kunde komma att blanda sig i saken, och det kan ju inte heller vara riktigt.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Bara en kort replik i anslutning till anslaget till postverket.

Herr Andersson i Malmö anförde som en förmildrande omständighet att postverkets inköp av billinjer bara är ett övertagande. Men jag tycker, herr talman, att detta talar i motsatt riktning. Om det hade varit nya linjer som postverket skulle öppna, då hade man givetvis bort bedöma saken efter behovet och ta ställning till om investeringarna i fråga vore nödvändiga. Men denna trafik är redan i gång, och då man nu bör visa återhållsamhet när det gäller investeringarna, anser jag att man kan uppskjuta investering. I ett sådant läge finns det ingen anledning att investera mer än nödvändigt från statens sida.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som följde av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 3

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen (punkt 4, s. 27—53) föreslagit riksdagen bl. a. att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 210 350 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft fem motioner.

I de under punkten 1 omnämnda likalydande motionerna I: 282 och II: 347 hade yrkats, att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond måtte anvisas ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningarna på 79,8 milj. kr. samt att maximibeloppet av tele-

verkets investeringar för samma budgetår fastställdes till 243,2 milj. kr.

I den likeledes under punkten 1 nämnda motionen II: 19 hade yrkats, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa investeringsanslag å tillhoppa 223 950 000 kronor.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 19, i vad den avsåge förevarande anslag, för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Telefonstationsbyggnader m. m.	7 500 000
2. Inköp av fastigheter ..	100 000
3. Riks- och landskablar m. m.	44 700 000
4. Telefon- och telegrafstationer	72 100 000
5. Radioanläggningar för kommersiell trafik	850 000
6. Radioanläggningar för luftfarten	500 000
7. Försvarsberedskap vid televerket	2 700 000
8. Televerkets dispositionsanslag	6 500 000;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 282 och II: 347 samt II: 19, sistnämnda motion i vad den avsåge förevarande anslag, till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningarna för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 75 400 000 kr.;

III. att motionerna I: 10 och II: 11 samt II: 460 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrarna Ohlson, Sundelin, Jacobson, Ståhl, Svensson i Ljungskile, Wedén och Löfroth, vilka ansett att under förutsättning av bifall till reservationen under 1 a) utskottet bort under II hem-

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

ställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 19, i vad den avsåge förevarande anslag, samt med bifall till motionerna I:282 och II:347 till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 79 800 000 kr.;

b) av herr *Karl Andersson*, utan angivet yrkande; samt

c) av herr *Ohlon*, fröken *Andersson* samt herrar *Ståhl*, *Staxäng* och *Wedén*, likaledes utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! På denna punkt behandlas en av mig m. fl. väckt motion, som berör frågan om kommersiell television, och jag skulle vilja yttra ett par ord i samband därmed.

Mindre vänliga bedömare har sagt, att orden »kommer strax» är den svenska televisionens signaturmelodi. Det är då inte så förvånande att också utskottet nöjer sig med att konstatera, att televisionen kommer strax om vi bara sätter oss ned och väntar. Ofta kan det naturligtvis vara klokt att inte ha för bråttom, det är jag den förste att erkänna, men när man sätter en käpp i hjulet på en utveckling, som är på väg och som enligt vad vi alla vet måste komma, kan man få anledning att ångra sig. Det är enligt min mening att sätta en käpp i hjulet för den svenska televisionens utveckling att under försöksåren utestänga en intresserad medhjälpare såsom reklamvärlden.

Det är också lätt att se, att vi kommer att få betala om vi fortsätter med den metoden. Vi kommer alla att få vara med om att betala, även de inte så få som uppriktigt och innerligt ogillar televisionen, liksom alla de som av en eller annan anledning inte på många år kommer att få njuta de frukter som kan komma. Alla får vi betala på skatt-

sedeln — inte bara utbyggnaden av sändarnätet och vad därtill hör, utan också produktionen av program. Ingen vågar väl längre efter remissyttrandena tro, att licensavgifterna kan förslå så långt, att televisionen i Sverige kan reda sig själv ens efter de 12—13 år televisionsutredningen räknar med. De ekonomiska frågorna är ovedersägligen förstahandsfrågor till och med på ett helt annat sätt än när det var fråga om att skapa radiosändare, en uppgift vilken som vi alla vet ännu inte är slutförd.

Jag skulle för att ge litet relief åt vad pengarna betyder och hur man ser på de ekonomiska frågorna i kretsar, där man inte är intresserad av television, vilja citera ett par rader i svenska kyrkans diakonistyrelses remissyttrande: »De stora investeringar som införandet av television förutsätter» — man använder just ordet förutsätter — »står i hjärt kontrast till de sparsamma anslag som ges åtskilliga kulturinstitutioner.»

Jag tror inte det är någon som förnekar riktigheten av det påståendet. Jag tror dessutom att det kommer att röra sig om ännu mer pengar än man har räknat med för själva programproduktionen. Vi vet hur svårt Radiotjänst har att få anslagen att räcka till för de nuvarande försökssändningarna, trots att sparsamheten där går mycket långt. Med ett enda televisionsföretag — som skall arbeta utan reklaminkomster och klara sig på vad licenserna kan ge plus eventuella tilläggsanslag som riksdagen kan bevilja sedan man enligt förhandsritningarna skulle ha kommit över de svåra åren — kommer vi att få se det danska exemplet kopierat i vårt land. Det betyder starkt begränsad sändningstid och stora svårigheter att upprätthålla hygglig kvalitet på programmen, vilket i sin tur medför mindre licensinkomster. Vi får på det sättet en cirkel som blir mycket svår att bryta.

Jag har hela tiden frågat mig, varför

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

det skulle vara så farligt att släppa in reklam. Vår reklam är dock inte det minsta lik amerikanernas. Vi kommer att kunna nöja oss med korta reklam-inlägg i pauserna i stället för s. k. sponsorerad programmes. Det måste framför allt ligga i annonsörernas eget intresse att utforma reklamen så, att den inte stöter bort presumtiva kunder, och man kan på olika sätt, som jag här inte skall gå in på, bygga upp garantier för att man icke får en olämplig och ovärdig reklam.

Ibland har jag en känsla av att motståndarna till televisionen känner sig som de som vill driva ut månglarna ur templet. Men televisionen är inte och blir aldrig något tempel. Trots att den kan vara nyttig både för undervisning och för folkupplysning och många andra värdefulla ändamål, måste vi dock konstatera, att dess betydelse till största delen ligger på underhållningsplanet. Jag menar att vi inte skall göra televisionen märkvärdigare än den i själva verket är. Om vi försöker undvika att göra det, tycker jag också vi bör tänka en liten stund på vad kommerskollegium säger i sitt yttrande över utredningen: »Det förhåller sig dock så, att statsmakterna under senare år genom lagstiftning och annorledes sökt skapa förutsättningar för en fri konkurrens inom näringslivet för att främja effektiviteten inom detta.»

Vi bör också lägga märke till att av de drygt 30 yttranden, som över huvud taget berör frågan om reklam eller inte, går ungefär två tredjedelar på den linjen, att reklam kan tillåtas. Då är att märka att flera fackorganisationer — t. ex. Svenska musikerförbundet, som har ett ovedersägligt intresse av att vår television får så goda inkomster, att den kan betala rimliga gager — inte har yttrat sig. Det finns alltså säkerligen flera organisationer, som skulle ha yttrat sig i samma riktning.

Jag tycker att man måste ta konsekvenserna av vad vi vet och kan förut-

se. Konsekvenserna blir i första hand att vi inte tar av skattebetalarnas pengar för att bekosta vad jag skulle vilja kalla en ständigt fattig television, i andra hand att vi låter den i övrigt allmänt omfattade konkurrensprincipen komma till uttryck även på televisionens område.

Nu kan naturligtvis någon fråga sig varför vi motionärer har så bråttom att ta upp de här frågorna nu, då vi ändå så småningom kan hoppas få en proposition — till nästa år är den utlovad. Svaret är dels att vårt land för närvarande ligger långt efter de flesta jämförbara och naturligtvis också större stater när det gäller att utnyttja detta nya masskommunikationsmedel, dels att den försöksverksamhet, som nu pågår, enligt vårt förmenande föregriper det framtida riksdagsbeslutet på ett olyckligt sätt. Vi motionärer kan däremot inte dela den uppfattning, som kommer fram i utskottet, utan enligt vårt förmenande skulle riksdagen få mycket mer valfrihet för sin framtida prövning, om olika företagsformer släpptes fram redan nu och man alltså kunde få möjlighet att jämföra dem.

Det är bekant att den nuvarande verksamheten bekostas av statsmedel, det är t. o. m. av någon outgrundlig anledning radions licensbetalare, som får stå för fiolerna. Och verksamheten drivs på sådant sätt, att de många krafter, som vill vara med och skjuta på i det som alla medger mycket tröga portgångsföret, avvisas.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga att detta enligt mitt förmenande inte kan vara rimligt, och det kan inte heller vara rätt. Det ligger något orättmätigt i att från början utestänga alla enskilda från inflytande på denna meddelelseform, att göra den till ett privilegium för en enda institution, att utsluta all konkurrens. Så brukar inte Sveriges riksdag handla med friheten och så tycker jag att vi, om vi vill

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

vara konsekventa, inte heller skall handskas med televisionens frihet.

Häruti instämde herr *Staxäng* (h).

Herr **ANDERSON** i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna, med a) betecknade reservationen av herr Ohlon m. fl.

Herr **GUSTAFSON** i Göteborg (fp):

Herr talman! Efter de optimistiska signaler, som hissades under televisionsutredningens arbete, var det en hel del människor, inte minst i stockholmstrakten, som köpte sig televisionapparater. Man räknade ju med att i en relativt snar framtid kunna få en verklig användning för dem. Dessa människor har nog tyvärr blivit ganska besvikna på sista tiden. Det är sant att Radiotjänst har försöksprogram, och de har givetvis sitt intresse, men de upptar ju en så försvinnande liten programtid att de inte direkt kan motivera innehavet av en televisionapparat.

Det har sagts av herr Munktell — och jag vill inte upprepa hans argument — att det kan vara viktigt att man under televisionens utbyggnadstid kan se sig om efter en annan form av finansiering än den rent statliga. Vi kan annars riskera att televisionen hamnar fullständigt i bakvatten i vårt land, och det kan ju inte finnas någon som har intresse av det.

Vi hade ju haft skäl att vänta att riksdagen redan i år skulle få ett förslag från regeringen med anledning av televisionsutredningen, och vi hoppas att det under alla förhållanden kommer nästa år. Men under den tid som går till dess vi får detta förslag är det väl angeläget att man lämnar så stort utrymme som möjligt för experiment i syfte att få till stånd en så fullgod television som möjligt. Det är ju numera inte längre fråga om huruvida vi skall ha television eller inte; alla tycks vara överens om att vi skall ha det. Frågan

är bara hur god television vi skall ha här i landet, och därför är det angeläget att man inte stänger någon dörr när det gäller möjligheter att genom olika slags försöksverksamhet få fram en god television.

Jag hade givetvis varit mera tillfredsställd om utskottet biträtt den motion jag har varit med om att väcka i detta sammanhang. Nu har man inte gjort det, och det tjänar ingenting till att yrka bifall till motionen. Jag konstaterar emellertid med en viss tillfredsställelse, att man inte heller från utskottets sida har velat stänga några dörrar utan att vi står fullständigt fria när det gäller att ta upp detta senare. Jag vill vädja till myndigheterna att man under den tid, som nu kommer innan vi får förslaget på riksdagens bord, skall välvilligt behandla de motiverade framställningar, som kan göras i syfte att genom en allsidig försöksverksamhet få till stånd en god svensk television.

Herr andre vice talmannen **OLSSON** (fp):

Herr talman! Det är knappast rationellt att spränga in någon större televisionsdebatt i frågan om televerkets aktuella anslagsbehov. Men de televisionsmotioner, som väckts vid årets riksdag och som nu utan yrkande försvarats av herrar Munktell och Gustafson i Göteborg, ger mig ändå anledning att säga några ord.

Den Munktellska motionen vill främja televisionsintresset genom att öka sändningarnas omfång, höja deras kvalitet och tillse att mot omständigheterna svarande resurser står till förfogande. Allt detta goda vill man vinna, inte genom att i större utsträckning ta statsmedel och radiolicensmedel i anspråk utan genom att medgiva kommersiella televisionssändningar utan kostnad för vare sig statsverket eller innehavarna av televisionsmottagare. Det finns, säger man, ett betydande intresse för denna sak, och det torde inte innebära

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

någon fara för landets framtida televisionsväsende. De betänkligheter som man trots allt kan hysa mot att ge reklamintressena fria händer torde kunna övervinnas om tillståndet förknippas med vissa villkor rörande reklaminslaget i program med politisk och religiös tendens etc. Det går säkert bra, säger man, om man använder den i andra länder tillämpade regeln, att reklaminslag endast får förekomma i naturliga pauser mellan olika program och begränsade till ett visst antal minuter per timme. Den närmare utformningen av dessa villkor bör givetvis tills vidare tillkomma Kungl. Maj:t som enligt en fjolårsförordning ensam äger att bevilja tillstånd till sådan verksamhet som det här är fråga om.

Den andra motionen vill också den påskynda televisionens utveckling i vårt land genom att anbefalla ett utnyttjande av de ekonomiska möjligheter som den kommersiella televisionen erbjuder. På den vägen bör licensavgifterna kunna sänkas och det bör kunna bli möjligt att organisera televisionsverksamheten så att monopolisering undvikas. Det fria konsumentvalet, som i andra hänseenden tillmättes så stor betydelse, bör enligt motionen få göra sig gällande även på televisionsområdet. Förutsättningen härför är att ett visst mått av konkurrens medges mellan olika programproducenter. Monopolisering måste anses stridande mot principen för ordets frihet.

Här skulle jag nu i all stillsamhet vilja säga, att frågan om televisionens förhållande till reklamen naturligtvis kan diskuteras. Den kommer att diskuteras och kan inte nu få någon uttömmande behandling. Mig förefaller det som om televisionsfrågan, sådan den skisseras i de föreliggande motionerna, är långt ifrån genomtänkt. Jag bortser från vissa sakliga felaktigheter i det framlagda materialet. Där står t. ex. att Storbritannien har kommersiell television, men sanningen är den att kom-

mersiell television visserligen har beslutats med knapp majoritet men ännu inte trätt i funktion. Det engelska arbetarpartiet har avgivit bragelöftet, att om och när det återigen kommer till regeringsmakten operera bort denna utväxt på den engelska televisionen. Efter det politiskt betonade beslutet härom från det engelska parlamentets sida har det uppstått stora bekymmer, då det gällt att dra upp riktlinjerna för den kommersiella televisionens verksamhet. Så mycket är klart att verksamheten skall ombesörjas av en ny organisation, i vars styrelse det inte får sitta personer som har intresse i reklamföretag, i radio- och televisionsbranschen eller i företag som producerar program för företagets räkning. Programmen får i förväg granskas, och för att det hela inte skall spåra ur måste det tillsättas tre särskilda kommittéer, en för religiösa frågor, en för behandling av de principer som skall följas vid annonsering av varor och tjänster, särskilt med avseende å medicinska ändamål, och en för barnprogrammen.

För motionärerna ter sig allt detta mycket enkelt. Motionärerna hänvisar till reservanterna inom televisionsutredningen, men dessa reservanter har varit uppriktiga nog att medge, att svårigheter kan uppstå i samband med en kommersiell programverksamhet. För motionärerna existerar knappast dessa svårigheter, men nog skulle det vara intressant att få höra, hur man tänkt sig saken. Jag kan inte finna att herr Munktell klarade upp problemet.

Jag måste fråga om det är meningen att den kommersiella televisionen i det fria konsumentvalets namn skall få vara alldeles fri för den som betalar! Skall en urusel vara få reklameras lika väl som en bra vara, patentmedicin lika väl som nödvändighetsvaror, eller skall man försöka åstadkomma någon gradering och i så fall på vad sätt? Inte skall väl det fria konsumentvalet begränsas till enbart materiella ting, till

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

varor och tjänster? Friheten kräver väl också rätt för den som betalar att få propagera för idéer, så att ingen favoriseras men kommunister och Efraims döttrar får samma rätt som vilka charlataner som helst?

Det finns en framträdande benägenhet att överskatta det ekonomiska utbytet av den kommersiella televisionen. Man säger att annonsörerna brinner av åtrå att få offra miljoner på televisionen, men man aktar sig visligen för att komma med några bindande utfästelser. Sannolikheten talar inte för att reklaminkomsterna får någon större betydelse förrän televisionen har vuxit ur barnskorna.

Man säger att licensavgifterna kan sänkas genom kommersiella inslag i televisionen, men man överlåter åt den, som det kan, att göra uträkningen. Man talar inte om att det på sin höjd kan bli fråga om 20 à 25 kronor per licens och år. Detta är onekligen en ganska liten besparing i förhållande till apparatinnehavarnas totala årskostnad på omkring 500 kronor. Lade man fram kalkylen, skulle det rent av kunna framkalla den reflexionen, att det möjligen kan vara värt 25 kronor att slippa reklam i televisionen.

Nå ja, men det kan väl ändå vara värt en mäska, när man genom det kommersiella inslaget kan få sändningstiden förlängd från femton till tjugofem timmar per vecka. Man frågar inte efter vad vi i vårt lilla land och med våra begränsade personella resurser orkar med i fråga om programproduktion på televisionens område. Sanningen är ändå den, att televisionsprogrammen slukar idéer och förbrukar förmågor i otroligt hög grad. Det skulle vara beklagligt, om programtjänsten ifrån den felaktiga utgångspunkten, att det framför allt gäller att prestera en så lång sändningstid som möjligt, skulle förlifyfta sig redan i starten. Det intresse från allmänhetens sida, som man på det

sättet skulle kunna förlora, blir säkert inte lätt att vinna åter.

Man hänvisar till Storbritannien och säger, att där satte man efter kriget i gång med 28 timmars sändningstid per vecka. Det är sant, men man bör komma ihåg att Storbritannien med dess mer än fem gånger så stora befolkning givetvis har väsentligt större personella resurser än dem som står oss till buds. Skulle man över huvud taget våga dra några slutsatser av en jämförelse med Storbritannien, skulle man närmast komma till det resultatet, att om Storbritannien ansåg 28 timmar per vecka vara vad man där orkade med i starten, måste 15 timmar per vecka för vår del vara tilltaget snarare i överkant än i underkant.

Vi har för resten provat en 25 timmars veckosändning. Det var under Sandrewateljéernas programvecka i maj 1954. Tydligt fann man då, att 25 timmar var för mycket. Man kunde konstatera en ganska märklig omvändelse. När man efteråt begärde koncession för fortsatta sändningar för tiden från och med september 1954 till och med maj 1955, gick man ned till 15 timmar per vecka.

Det skulle vara ganska lätt att fortsätta denna kritik av reservanternas ståndpunkt inom televisionsutredningen och av det eko, som reservationen har fått i de nu föreliggande motionerna. Nu må det till sist sägas, att det inte är vidare prydligt att deklarerat, att televisionens uppgift skulle vara att också tjänstgöra som reklammedel, och därför försöker man i stället framföra mera prydliga argument. Man säger att det skulle bli längre sändningstid samt lägre licensavgifter och att det hela skulle bli en kamp mot monopol och för yttrandefrihet. Saken är så enkel. Man behöver inte efter våra resurser avväga tiden för och innehållet i televisionsprogrammen; bara det blir flera sändningstimmar är det utan vidare bra. Licensavgiften skall bli lägre, men

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

i avsaknad av hållbara beräkningar kan man inte säga hur mycket. Och monopol! Vad är det som man är i färd med om inte att på reklamens väg skapa ett monopol för dem som har ekonomiska resurser att betala? Yttrandefriheten kan behöva diskuteras både när det gäller television och rundradio, men så mycket är säkert, att yttrandefriheten inte hänger på om det blir reklamfrihet i televisionen. En kommersiell televisionsstart skulle kunna kompromettera hela televisionsidén, så att den lyckosamma start, som vi förväntar, allvarligt skulle fördröjas.

Det finns, så vitt jag förstår, inga övertygande skäl för att riksdagen genom ett förhandsuttalande skulle föregripa den prövning av televisionsfrågan som måste företas, då riksdagen inom en näraliggande framtid får ta ställning till frågan om televisionens införande i vårt land.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort gemmäle:

Herr talman! Herr Olsson i Mora nämnde nyss Sandrewateljéernas försöksverksamhet. Det ingick ju reklam i denna verksamhet. Kan man säga att den på något sätt komprometterade televisionen? Vi måste väl säga, att den veckan på ett mycket lyckligt sätt ökade televisionens goodwill i vårt land.

Nu säger herr Olsson i Mora, att man inte kan räkna med någon större sänkning av licensavgiften, men det är ju inte det som är det viktigaste argumentet. Det viktigaste argumentet är att man kan få televisionen finansierad på sådant sätt, att man från början kan få en programtid, som är av den omfattning, att folk tycker, att det är lönt att skaffa sig en televisionsapparat.

Sedan säger herr Olsson i Mora, att televisionen kräver en mängd personella resurser och slukar så mycket

idéer, och därför kan man inte ha en alltför lång sändningstid. Men är inte det ett utomordentligt argument för att flera parter får ägna sig åt televisionen? Det bör rimligen komma fram flera idéer, om det är flera organ, som samtidigt får ägna sig åt televisionen.

Jag var litet betänksam inför herr Olssons uttalande om att de 15 timmars sändningstid, som krävs av televisionsutredningen, skulle ligga i överkant i stället för i underkant. Jag hoppas det skall bli möjligt att få en television av större omfattning.

Den skräckbild, som här har målats av television med reklaminslag, kan väl bemötas dels av de erfarenheter vi hade under Sandrew-veckan, dels med det uttalande Svenska annonsörers förening gjort i sitt yttrande till televisionsutredningen, där den säger, att för att televisionsreklamen från början skall ha framgång är det ett önskemål, att programmen får en saklig och omsorgsfull utformning, och det är därför föreningens uppfattning, att programmen bör vara underkastade viss granskning liksom fallet är med tidningsannonserna.

Jag menar också att en organisation, som herr andre vice talmannen nämnde existerar i England, mycket väl skulle kunna tänkas även i Sverige. Min avsikt är inte att få till stånd någon allmän televisionsdebatt. Det viktigaste är som jag förut sade, att vi inte stänger dörrarna för en försöksverksamhet.

Herr MUNKTELL (h) kort gemmäle:

Herr talman! Jag ber först att få instämma i herr Gustafsons i Göteborg anförande. Det är omöjligt att i en treminutersreplik framlägga hela min uppfattning om televisionen, och jag vill därför koncentrera mig till följande.

Vi kan helt enkelt inte utestänga reklamen från televisionen. Vi kommer att få se reklamskyltar varje gång vi ser en fotbollsmatch. Vi kommer att få se neonreklam varje gång televisionskame-

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

ran gör ett svep efter en gata. Vi kommer att få se läskedrycksetiketter varje gång det blir fråga om en televisionsreklam, tillkommen i det av statsmakterna understödda syftet att främja ett alkoholfritt umgängesliv. Jag tror inte att vi skulle fara illa av en sådan här television, vi har bara att acceptera faktum.

Sedan är det ett par saker till jag vill dra fram. Vi hoppas ju på ett mera internationellt samarbete inom televisionen. Skall vi då tacka nej till de utmärkta program, som kan bjudas oss, om det förhåller sig så att de har med den förfärliga reklamen att göra?

Jag tror inte alls att detta problem är så enkelt. Jag beklagar om motionerna har givit intryck av något sådant, men jag tycker dock att vi framfört åtskilliga synpunkter till stöd för vårt förslag. Jag ber bara att få erinra om en sådan sak som att ingen väl tyckt, att det varit någon olycka med de reklaminslag som finns på teatrar, vilkas drift i stor utsträckning möjliggörs med statsmedel. Och ingen har väl heller tyckt att det varit någon olycka med reklamen på biograferna o. s. v. Jag vill också i anslutning till vad herr Olsson i Mora sade erinra om att jag i mitt första anförande starkt tryckte på frågan om en opinionsnämnd. Där blir det naturligtvis också fråga om vilken reklam man skall släppa fram. Alla anser att reklam i tidningarna är helt naturlig. När man då talar om att det kommer att bli en bättre ställning för de penningstarka, har åtmistone jag den uppfattningen, att det härvidlag icke från någon tidnings håll protesterats mot att reklamstarka firmor tar helsidesannonser, och det fullkomligt oavsett varje politisk och annan uppfattning.

När herr Olsson i Mora talar om de femton timmarna och att det är så svårt för oss att utöka det antalet därför att det behövs så många förmågor för den saken, är det väl meningen att på lång

sikt dessa femton timmar skall utökas. Så där kommer vi ändå inte ifrån detta problem.

Det är klart och därmed vill jag sluta, herr talman, att här är inte alls avsikten att tillskapa något monopol. Reklamen är inget egenvärde, men vi har ansett det nödvändigt med en anordning efter de av oss skisserade linjerna — linjerna är naturligtvis inte utformade i detalj — för att vi på ett vettigt sätt skall få fram den television, som vi vet kommer att få ett oerhört trögt före i portgången.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SEHLSTEDT (s):

Herr talman! Efter herr andre vice talmannens anförande är det väl onödigt att här i förskott dra upp någon televisionsdebatt, men det finns ändå en del faktorer, som jag tror att det för den allmänna debattens vidkommande kan vara nödvändigt att redovisa litet utförligare. Detta torde vara nödvändigt, inte minst därför att både ledamöterna i denna kammare och folk i allmänhet annars måhända kan få den föreställningen, att televisionsreklamen kan lösa en hel serie ekonomiska problem, som annars staten och skattebetalarna får brottas med.

Jag förvånar mig över den otacksamhet, motionären herr Munktell visar mot den övningsverksamhet, som nu sker via Radiotjänsts TV-sändningar. Det förekommer ingen försöksverksamhet, herr Munktell! Den begreppsbildningen bör man ha klart för sig, innan man motionerar. Här pågår en övningsverksamhet, närmast i avsikt att i väntan på ett riksdagsbeslut om den svenska televisionens mera definitiva start skapa ett team av människor, som vet vad television rent tekniskt och programmässigt betyder. Och den övningsverksamheten har, såvitt jag förstår,

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

ganska grundläggande betydelse i sammanhanget.

Det kan alltså aldrig bli tal om, herr Munktell, att med den övningsverksamhet, som nu pågår, äventyra den framtida verksamheten på detta område. Vad som nu sker är helt enkelt ett försök att, som jag sade, skapa ett övningsteam på det tekniska och programmässiga området, och jag skulle tro att Radiotjänst fyller den uppgiften lika bra som åtskilliga andra intressenter eventuellt skulle kunna göra.

Dessutom tror jag det är riktigt vad sakkunskapen många gånger framhållit för oss, som sysslar med den svenska televisionens problem, att vi faktiskt kan vara lyckliga över att vi har väntat så länge som vi gjort och att vi kanske borde vänta ytterligare någon tid, innan vi sätter i gång på allvar. Därmed slipper vi undan en lång rad kostnader.

Vad jag egentligen ville säga några ord om är dock den ekonomiska sidan av en kommersiell televisionsverksamhet. Som herr andre vice talmannen nämnde, har reservanterna räknat med ungefär 500 timmar per år för kommersiell television. Eftersom vi har räknat med en utbyggnadstid på 14 år för sändarstationerna, skulle detta i realiteten innebära, att vi möjligen åtlicensbetalarna skulle kunna spara 20 eller högst 25 kronor av de 80 kronor, som utredningen föreslagit som licensavgift, när televisionen väl kommer i gång. Men å andra sidan, herr Munktell — och här skall jag be att få komma med några reella siffror — medför en sändningstid av 500 timmar per år, räknat efter 15 000 kronor per sändningstimme, kostnaderna för programmens iordningställande och utsändande inräknade, en kostnad för annonsörerna på i runt tal 7,5 miljoner kronor per år. Om jag nu är så blygsam, att jag beräknar timkostnaderna till 10 000 kronor, skulle man ändå efter den insats reservanterna förutsatt behöva räkna med en utgift på i runt tal 6,0 mil-

joner kronor per år från deras sida, som skall utnyttja televisionen för reklam.

Här vill jag emellertid understryka ett i sammanhanget mycket viktigt faktum, nämligen det att den sammanlagda kostnaden för reklam här i Sverige beräknas uppgå till mellan 400 å 500 miljoner kronor per år. Och då är ändå inte hela denna summa kostnader för sådan reklam, som är tänkbar i television. Alla familjeannonser i pressen, alla småannonser och lokala affärsannonser, d. v. s. en hel lång rad av de annonser som i vanliga fall icke går via annonsbyråerna, lämpar sig inte för television. Sedan vill jag erinra om att annonsbyråerna förfogar över ungefär 100 å 125 miljoner kronor av den totala summan för reklam. Av denna del utgör högst 65 procent sådan reklam, som vänder sig direkt till konsumenterna, vilket det närmast är fråga om här. Då kommer jag fram till det ur televisionsreklamens synpunkt ganska besvärande faktum, att 65 procent av de svenska annonsbyråernas annonsering är för blygsamt som underlag för televisionsreklamerna, medan all annan reklam med stor spridning icke på länge kan slås ut.

Jag tycker man bör ha dessa ting klara för sig. Televisionen skulle med andra ord få en till synes alldeles för optimistiskt beräknad del av alla de reklamutgifter, som annonsbyråerna nu fördelar på en lång rad organ i detta land. Detta gör att jag för min del vågar hävda, att den kommersiella reklamens betydelse ur skattebetalarnas synpunkt är våldsamt överdriven. Härtill kommer också det lilla bleka faktum, herrar Munktell och Gustafson i Göteborg, att om inte licensinnehavarna betalar kostnaderna på de vanliga vägarna, får de betala dem på andra sätt. Företagen tar nämligen i sista hand ut av konsumenterna vad reklamerna kostar. Så hur vi än vrider och vänder på problemen, får vi ändå utgå ifrån

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

att den svenska allmänheten kommer att få betala kostnaderna.

Jag skall inte fördjupa mig ytterligare i dessa spörsmål. Jag har bara ansett det angeläget att här bidra med dessa upplysningar. Men ett faktum är, herr Munktell, att av de 6 000 à 7 000 annonsörer här i landet, som utnyttjar annonsbyråerna för sin reklamverksamhet — och det är framför allt den reklamen det här kan bli fråga om — annonserar det stora flertalet för värden mellan 2 000 och 5 000 kronor per år, medan endast en försvinnande del av dem, som utnyttjar reklambyråerna, annonserar för 100 000, 200 000 eller 500 000 kronor och däröver per år. Det blir denna begränsade del av dem som köper reklam, som skulle utnyttja en kommersialiserad television för sin verksamhet.

Detta gör att jag slutligen också vågar hävda att det antal människor, som kan utnyttja televisionen för reklam, är till antalet så ytterst ringa att det även ur den synpunkten måste uppmärksammas, att man begår oerhörda överdrifter, då man talar om reklamens betydelse för finansiering av televisionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att man inte bör rusa i väg när det gäller införande av television, och det kan vara bra att man väntat ett tag. Men risken nu, herr Sehlstedt, är inte att vi skall rusa i väg, utan att vi skall bli efter ett flertal av de betydande länderna. Om vi på alla områden skulle ha resonerat så, att vi väntar tills utlandet har experimenterat färdigt, då skulle den snabba tekniska utveckling vi haft här i landet inte ha kommit till stånd.

Herr Sehlstedt sökte bevisa att det egentligen är onödigt att tala om re-

klam i television, ty om vi får reklam i televisionen tar den nästan hela reklambudgeten i anspråk, och då blir det inga annonser över för tidningarna. Herr Sehlstedt tillfogade till yttermera visso att det dock är konsumenterna, som i sista hand får betala reklamen genom ökade varupriser. Jag trodde att uppfattningen om reklamen såsom en kostnadsfördyrande faktor för konsumenterna var övergiven för länge sedan. Jag kan inte tänka mig att herr Sehlstedt i sin tidningsstyrelse kommer att yrka på att man skall minska annonsutrymmet i tidningen för att på detta sätt förbilliga varorna för konsumenterna.

Jag vill inte uttala mig om huruvida vi skall ha kommersiell television för all framtid här i landet. Vår motion innebär att man under uppbyggnadstiden, i syfte att få fram televisionen snabbare, skulle kunna tillåta också kommersiella inslag. Det är en sådan försöksverksamhet som det för närvarande är fråga om och inte ett uttalande, huruvida vi för all framtid skall ha kommersiell television i landet.

Herr MUNKTELL (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber först att få anknyta till det som nu senast herr Gustafson i Göteborg sade. Det är något som också vår motion går ut på. Sedan bara en kort replik till herr Sehlstedt. Jag är inte alls otacksam för den verksamhet som nu bedrivs, men jag anser det fullständigt likgiltigt om man kallar den försöks- eller övningsverksamhet. Det har icke på något sätt i vår motion skymtat fram, att vi skulle vilja ha något stopp i vad som pågår; vi vill ha hjälp till det som pågår.

När herr Sehlstedt vidare säger att man skall tala om »reella synpunkter» och därvid nämnde 500 timmar och 10 000 kronor och mer, som sändningen skulle kosta per timme, så är de väldiga summorna som herr Sehlstedt an-

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

förde — tack, herr Sehlstedt! — ett utmärkt motiv för att man skall försöka få frivillig hjälp vid sidan av, just därför att det hela är så oerhört dyrt.

Nu är det mig mycket väl bekant hur det ligger till både i fråga om riksanonsörer och andra annonsörer, och jag känner också tidningsutgivarföreningens inställning. Den saken skall jag därför inte här gå in på. Vad jag emellertid i stället avslutningsvis skulle vilja säga är att det har förklarats, t. o. m. från herr Sehlstedt mycket närstående håll, att det dock kan tänkas att sammanslutningar av småföretagare ordnar kommersiell television och att man även från detta håll skulle kunna bryta detta monopol för de större, som herr Sehlstedt tycks vara så orolig för. Särskilt med hänsyn till möjligheten att mindre företagare sammansluter sig måste jag säga, att jag är mycket mera rädd för monopolet från den andra sidan.

Till sist några ord om att vänta. Vi kan inte hålla på att vänta med allting, ty skulle vi ha hållit på att vänta och vänta på forsknings- och andra resultat från andra länder, kunde vi lika gott ha lagt ned all teknisk, medicinsk, fysisk, kemisk och annan forskning här i landet. Skulle vi ha den inställningen, en sådan som kommit till uttryck i en ledare i Morgon-Tidningen, där det heter att »den experimentverksamhet motionärerna vill ha bekostar britererna», kunde vi över huvud taget vänta med all sådan verksamhet och forskning som är internationellt betonad, men det tror jag ingen vill.

Herr SEHLSTEDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte, herr talman, om risken för att vi skall bli efter är så förfärligt stor. Tidigare under debatten har hänvisats till det danska exemplet. Jag vet inte hur många licenser det för dagen är fråga om i Danmark, men jag tror inte det rör sig om

mer än ett par tusen mottagningsapparater i köpenhamnsdistriktet — antalet kommer kanske att öka nu efter utbyggnaden. Vi här i landet, som alltså skulle vara på efterkälken, lär enligt sakkunniga uppgifter ha ungefär 5 000 apparater i verksamhet i stockholmsdistriktet, alltså det område inom vilket den svenska televisionen går ut. Jag tycker inte det verkar så efterblivet att man behöver känna sig generad för det.

Å andra sidan tycker jag, att de som ivrar för reklam i televisionen och som mot mig hävdar, att reklamen inte på något sätt skulle bli kostnadsfördrånande för konsumenterna, bör ha en sak klar för sig i sammanhanget, och det är i vilken mån en kommersiell television kommer att utöka reklamkontot eller i vilken mån en reklam i television eventuellt kommer att flytta över reklamutgifter från organ, som nu användes, och till televisionen. Jag är inte alls särskilt kunnig i bolags- eller affärsfrågor, men jag hade faktiskt för mig i min enfald, att vad som betalas ut för reklam — i vilken form den än må ske — är pengar, som konsumenterna i sista hand får lov att betala. Kostnaderna kan ju inte tas ut på något annat sätt än genom att de får ingå i priserna.

Det som för mig är väsentligt — och den saken tror jag att de ärade motionärerna har förbisett — är det faktum, att vi i detta land har en så relativt begränsad summa för reklam av den karaktär, som kan komma i fråga i televisionen, att de belopp, som kan tillfalla denna, blir ytterligt begränsade. Endast i allra bästa fall kan det bli 20 kronor per licens och år, och normalt skulle jag tro att man kan räkna med endast hälften, om ens det. Televisionen behöver pengar under uppbyggnadsperioden, när antalet apparater är litet, och då är i regel annonsörerna inte så särskilt trakterade. När televisionen efter en 15-årsperiod är utbyggd och sannolikt kan finansieras via licenserna, vill annonsörerna självfallet

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

mycket gärna vara med, men då bör televisionen kunna klara sig ändå.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Under debatten om vår television och även här i kammaren i dag har understrukits önskvärdheten av att vi kunde få ett moment av konkurrens i televisionen, liksom för övrigt också i radion. Det är, menar man, inte vidare sympatiskt, att detta uttrycksmedel skall vara monopoliserat. Det är klart att ett sådant argument äger en viss förmåga att vinna anhängare, och för mitt vidkommande måste jag säga, att jag i princip skulle vara mycket glad, om vi verkligen kunde införa ett moment av konkurrens i televisionen. Men frågan är om vi kan göra detta.

Vad menas med konkurrens? Ja, såsom jag fattat ordet innebär det att två eller flera tävlande företagare uppträder samtidigt och tävlar om köparnas konsumenternas ynnest. Det innebär vidare, att köparna-konsumenterna skall ha en möjlighet att välja mellan de sålunda konkurrerande företagen. Överflyttat på televisionens och radions område skulle begreppet konkurrens alltså innebära, att två eller flera sändare arbetade samtidigt med olika program, mellan vilka lyssnarna-åskådarna kunde välja.

Är det möjligt att genomföra en sådan konkurrens här? Jag är inte tillräckligt tekniskt kunnig för att i alla detaljer reda ut spørsmålet. Så mycket är emellertid säkert, att inom band 3 går det inte, ty vi har enligt den internationella överenskommelsen endast förbehållit oss en televisionskanal, ett riksnät inom band 3, och vi kan inte ha flera med mindre det träffas en ny internationell överenskommelse.

Om vi sålunda inte kan ha flera samtidiga program, sända av olika programföretag, äger heller ingen konkurrens rum, ty konsumenterna-lyss-

narna-åskådarna äger icke att välja mellan olika program. Skulle endast olika program efterträda varandra, således olika företag uppträda i en och samma televisionssändare, så uppstod ingen konkurrens. Lyssnarna var ju hänvisade till denna enda sändare, även om det var programföretaget A som sände den ena timmen och programföretaget B som sände den andra timmen, men det fanns ingen valmöjlighet för lyssnarna-åskådarna.

Det lär finnas vissa möjligheter att ha konkurrerande sändare på band 4 och 5; det skulle då innebära att man byggde upp flera sändare. I sådant fall vore vi också ovillkorligen hänvisade till att ha en kommersiell television, ty vi kan inte tänka oss att upptaga licensavgift av lyssnarna för flera företag.

Det är väl ingen här som förutsätter, att en television i vårt land skulle kunna reda sig helt och hållet med reklammedel. Även om det förekommit betydande överdrifter vid uppskattningen av de belopp, som skulle tillflyta televisionen via annonserna, så har väl ingen kommit till en så hög uppskattning, att man gjort gällande att beloppen skulle täcka hela kostnaden för televisionen. Man har närmast tänkt sig, att det vid sidan om också skulle förekomma någon licensavgift. Men då är ju allt tal om konkurrens meningslöst — det är en förfalskning av situationen. Herr Munktell skakar på huvudet. Om han kan reda ut hur en verklig konkurrens skall kunna äga rum, skulle jag vara glad att få höra det.

Jag har talat med vissa tekniska experter på området, vilka har givit mig uppgifter beträffande band 3 och band 4 och 5, som jag här anfört. Däremot kan man inte med säkerhet avgöra, om lyssnarna-åskådarna skulle kunna på samma apparat ta in sändningar dels på band 3 och dels på band 4 och 5, men man håller knappast detta för tro-

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

ligt. Skulle lyssnarna alltså, för att åhöra sändningarna från de olika sändningsföretag som konkurrerar med varandra, bli nödsakade att köpa flera apparater, skulle kostnaderna även för dem vida komma att överstiga vad de inbesparar på licensavgiften.

Ur dessa synpunkter förefaller mig den enda praktiska möjligheten när det gäller en svensk television vara det som föreslås av utredningen och som regeringen också accepterat.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, erhöll härefter på begäran ordet för att i samband med detta ärende besvara herr Löfroths interpellation angående anläggande med förtursrätt av riks-kabeln Boden—Kiruna.

Svaret, som före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter och nu upplästes av herr statsrådet Andersson, var av följande lydelse:

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att delta i denna debatt om televisionen utan för att med herr talmannens tillstånd svara på en till mig framställd interpellation som har samband med den punkt vi nu diskuterar.

Herr Löfroth har frågat mig om jag vill medverka till att anläggandet av den planerade riks-kabeln Boden—Kiruna får förtursrätt bland de investeringar, som televerket planerar genomföra under de närmaste åren.

Med anledning av denna fråga har jag från telestyrelsen inhämtat följande om teleförbindelserna mellan Boden och Kiruna.

Förbindelserna består för närvarande av blankledning, upplagda på stolpar. I avvaktan på att en kabel hinner läggas på sträckan, har styrelsen för att i möjligaste mån minska väntetiden för rikssamtal sökt utöka antalet ledningar. Härigenom har under hösten 1954 förbindelserna mellan Kiruna

och Gällivare ökats från 5 till 8, mellan Kiruna och Luleå från 6 till 7 samt mellan Gällivare och Luleå från 8 till 10. Inom den närmaste tiden tillkommer ytterligare 3 förbindelser mellan Kiruna och Luleå.

I landets norra delar är blankledningarna på grund av belastning med snö, is och rimfrost oftare utsatta för driftstörningar än i andra delar av landet. På grund härav har telestyrelsen i samarbete med järnvägsstyrelsen planerat att lägga en kabel utmed järnvägen på sträckan Boden—Kiruna. Såsom framgått av årets statsverksproposition har telestyrelsen för påbörjande av detta arbete under nästa budgetår äskat ett belopp av 3 milj. kronor, som ansetts tillräckligt för bestridande av kostnaderna för den del av kabeln, som kan utföras under den kommande sommaren, nämligen sträckan Boden—Murjek. För sträckan Murjek—Kiruna avser styrelsen att begära medel för budgetåret 1956/57, och om dessa anvisas skulle hela kabeln kunna vara lagd någon gång under år 1957.

För egen del vill jag tillägga, att det av skäl, som redovisats i statsverkspropositionen, ju varit nödvändigt att även för nästa budgetår räkna med en betydligt snävare ram för telestyrelsens investeringar än styrelsen själv föreslagit i sina petita. Det kan därför förutses, att en hel del angelägna arbeten, som eljest kunnat utföras under det kommande budgetåret, måste uppskjutas tills vidare. Bland de företag som kvarstår på investeringsplanen befinner sig dock riks-kabeln på sträckan Boden—Murjek. Denna kommer sålunda att påbörjas under 1955/56, men det har ansetts ofrånkomligt att begränsa medelsförbrukningen för den under budgetåret till 2 milj. kronor. Även med denna begränsning av investeringstakten innebär dock det förhållandet att anläggningen upptagits på investeringsplanen, att den redan fått viss prioritet. Att kabeln icke ansetts kunna kom-

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

ma till utförande i hela den av styrelsen planerade omfattningen, beror på att även andra, ytterst angelägna kabelarbeten måste utföras. Huruvida investeringstakten under ett senare budgetår kan utökas kan jag f. n. inte uttala mig om.

Med vad jag sålunda anfört anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Jag skall inte, herr talman, gå in på de frågor som behandlas under punkt 3, eftersom kammaren redan vid behandlingen av punkt 1 har avvisat anspråken från reservanternas sida på att den totala investeringsramen för televerket skulle vidgas. Jag förutsätter att kammaren även beträffande punkt 3 kommer att inta samma ståndpunkt, och det är kanske inte då nödvändigt att jag tar upp någon debatt i detta ämne, som diskuterades när jag befann mig inne i första kammaren.

Härefter anförde:

• Herr **LÖFROTH** (fp):

Herr talman! Jag ber först att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation, även om detta svar inte ger något bestämt löfte om att kabelläggningen Boden—Kiruna skulle få förtursrätt bland de investeringar som televerket skall planera under de närmaste åren.

Telefonförbindelserna från de norrländska lappmarkssamhällena och söderut har inte på många år varit så urusla och påfrestande som under 1954, särskilt under senare hälften av året. Speciellt för köpmännen och framför allt för malmbolaget, som dagligen behöver vara i förbindelse med Stockholm för att lämna snabba besked rörande malmlleveranserna, har det varit mycket påfrestande med de missförhållanden som råder. När ett telefonsamtal från Kiruna till Stockholm inte kan expedieras förrän på tredje dygnet och samtal från Gällivare till

Luleå, alltså inom länet, inte blir expedierade förrän på fjärde dygnet, så förstår man vilka svårigheter som kan uppstå genom att telefonförbindelserna där uppe trasslar till sig. Att radiostörningarna samtidigt gör förhållandena hart när outhärdliga för radiolyssnarna, behöver knappast sägas.

Anledningen till alla dessa missförhållanden är som bekant de ofullkomligheter som måste vidlåda en luftledningsförbindelse som den mellan Kiruna och Boden. Den sedan flera år planerade rikskabeln på nämnda sträcka skall, såsom framgick av interpellationssvaret, påbörjas under nästa budgetår, i första hand på sträckan Boden—Murjek, och telestyrelsen har för detta ändamål äskat ett anslag på tre miljoner kronor. Såsom vi hörde av statsrådet kommer emellertid medelsförbrukningen för ändamålet att begränsas till två miljoner kronor. Av detta måste man dra den slutsatsen att kabeln i fråga inte heller under nästa budgetår kommer så långt upp som till Murjek. Statsrådet sade ju också nyss att den kommer att påbörjas under nämnda år. Hade telestyrelsen av fjolårets riksdag fått de anslag som den begärt, hade denna kabelläggning kunnat påbörjas sommaren 1954.

Statsrådet framhåller vidare: »För sträckan Murjek—Kiruna avser styrelsen att begära medel för budgetåret 1956/57, och om dessa anvisas skulle hela kabeln kunna vara lagd någon gång under år 1957.» Telestyrelsen ser dock mera optimistiskt på ärendet, och i en skrivelse till Luossavaara-Kiiruna-vaara AB har man såsom svar på den kritik, som framförts, bl. a. sagt att om denna riksdag beviljar äskat anslag, kommer kabeln på sträckan Boden—Murjek att läggas under sommaren 1955. För återstående del av sträckan upp till Kiruna har telestyrelsen för avsikt, därest anslag av riksdagen nästa år beviljas, att fullfölja kabelläggandet nämnda år. Vem som har rätt,

Televerkets anslagsbehov samt svar på interpellation

om det blir 1956 eller 1957 som kabeln når fram till Kiruna, återstår ju att se, men antagligen kommer — det kan man på goda grunder utläsa av svaret — kommunikationsministern nästa år, i hägn och skydd av investeringsbegränsningarna, att föreslå anslag endast för sträckan Murjek—Gällivare samt för något påföljande år anslag för den resterande sträckan, Gällivare—Kiruna.

På tal om investeringsbegränsningarna hade det enligt min åsikt varit tacknämligare, om kommunikationsministern för några år resolut slopat de kapitalinvesteringar som till statens järnvägar göres i form av inköp av privata bussar och busslinjer, och i stället använt detta årligen återkommande belopp på två miljoner kronor för att åstadkomma bättre telefonförbindelser till de lappländska samhällena, som varje år tillför staten inkomster på flera hundra miljoner kronor.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Till kommunikationsministerns interpellationssvar vill jag gärna knyta en synpunkt, som jag tror är betydelsefull. Den rör sättet på vilket kablarna läggs i förhållande till järnvägarna. Särskilt viktig är den frågan i detta fall, då järnvägen är praktiskt taget det enda förbindelsemedlet genom ödemarkerna. Kommunikationsministern säger, att kabeln skall läggas parallellt med järnvägen. Skulle krig utbryta och järnvägen bombas innebär det, att kanske också telefonkabeln klipps av, om den ligger för nära järnvägen. Jag skulle därför vilja lägga kommunikationsministern på hjärtat att resonera med sin väns försvarsministern på denna punkt. Jag vet, att han har intresse av att om möjligt få ett visst avstånd mellan järnvägslinje och telefonkabel. Hänsyn tas i vissa fall därtill, men det syndas också däremot.

Herr GAVELIN (s):

Herr talman! Jag skulle bara i all korthet vilja understryka vad herr Löf-roth har anfört i denna fråga. Uppe i Norrland får de kommunala organen ofta skrivelser med begäran om stöd och hjälp för att få rättelse i de besvärliga förhållanden, som har uppstått. Det är onekligen synd, att jag inte nu har tillgång till den statistik, som jag fått av telegrafkommissarien, så att jag kunde föredra den inför kammaren. Den visar nämligen, att vi ligger mycket dåligt till, jämfört med en hel del andra län och distrikt i landet. Man kan ju inte göra mer åt saken i år, men jag hoppas verkligen, att kommunikationsministern tar under övervägande att nästkommande år på allt sätt söka främja och forcera kabellaggingen fram till Kiruna.

Ytterligare ett missförhållande har framhållits, särskilt av telegrafmyndigheterna, nämligen att det finns en lucka i kabelnätet mellan Gävle och Sundsvall, vilken tydligen måste utfyllas, innan förhållandena kan bli till fyllest. Jag skulle även vilja framhålla — till den verkan det hava kan — att det för oss norrlänningar är riksviktigt att snabbt få denna fråga ordnad på något sätt.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Det har varit en lång debatt om hur televisionen skall komma att se ut här i landet, när den införes, och om det skall bli kommersiella program eller ej. Jag skall inte alls gå in på detta spørsmål, utan vill bara erinra om att vi icke har tagit ställning därtill i statsutskottet. Det föreligger — det har herr Gustafson i Göteborg rätt i — full frihet för riksdagen att taga ställning till frågan vid kommande tillfälle om riksdagen godtagger det förslag, som statsutskottet har framlagt. Vi har velat invänta den kommande propositionen, innan vi ger oss in på behandlingen av de mycket

Statens järnvägars anslagsbehov

vidlyftiga frågor som härmed sammanhänger. Det är också därför vi inte velat vara med om att riksdagen nu skulle göra något uttalande som på något sätt binder det kommande ställningsstagandet. Fördenskull, som sagt, har vi också yrkat avslag på motionerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag skall be att under återopande av vad jag tidigare yttrat i dessa frågor få yrka bifall till motionen II: 19 beträffande punkterna I och II i denna del av utskottets utlåtande.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan; 2:o bifall till den av herr Ohlon m. fl. vid punkten fogade, med a) betecknade reservationen; samt 3:o bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 19; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkten 4**Statens järnvägars anslagsbehov**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen (punkt 5, s. 54—82) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 266 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft ett antal motioner.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 268) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 361), hade hemställts dels att riksdagen i princip måtte besluta om förlängning av ostkustbanan från Härnösand norrut via

Örnsköldsvik till Umeå, dels att riksdagen måtte besluta, att en del av denna förlängning, som avsåge sträckningen Gullänget—Husum, påbörjades under budgetåret 1955/56, dels ock att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till erforderligt investeringsbelopp för den nyss angivna sträckningen.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 264) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarsson m. fl.* (II: 351), hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 265) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström m. fl.* (II: 357), hade likaledes hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förenämnda förslag om investeringsanslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa av utskottet närmare angivna investeringsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357, förstnämnda båda motioner i vad de avsåge förevarande anslag till Förvärv av billinjer för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.;

III. att motionerna I: 268 och II: 361 icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionen II: 62 icke måtte bifallas av riksdagen.

Reservationer hade avgivits

a) av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*

Statens järnvägars anslagsbehov

samt herrar *Sundelin, Jacobsson, Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl, Svensson* i Ljungskile, *Staxäng, Wedén* och *Löf-roth*, vilka ansett att utskottet under II. bort hemställa att riksdagen måtte med bifall till motionerna I:264 och II:351 samt I:265 och II:357, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer;

b) av herr *Rubbestad*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Fru **SANDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Den punkt på föredragningslistan som nu behandlas har i fem år föranlett debatt här i riksdagen, en debatt som måhända blivit en smula monoton, eftersom utgångsläget för såväl opponenter som utskottstalesmän varit i stort sett detsamma.

Kungl. Maj:t har begärt ett par miljoner kronor till SJ för inköp av privata billinjer, utskottsmajoriteten har godkänt detta, och vi ifrån oppositionen har yrkat avslag. Strängt taget, herr talman, skulle jag kanske kunna rationalisera debatten i dag med att hänvisa till vad som sagts tidigare i denna fråga, varefter utskottets talesman kunde hänvisa till vad som tidigare sagts från utskottets sida och kammaren kunde gå till röstning med ungefär samma resultat som alla tidigare år. Jag kanske kan få göra den lilla be-kännelsen att talmannen och jag — naturligtvis halvt på skämt — i går diskuterade denna möjlighet. Det ligger onekligen något i ett sådant förslag — resultatet blir detsamma vare sig vi rör upp en stor debatt eller inte debatterar alls.

I dag ligger det ju så egendomligt till, att detta ärende redan varit före under postverkets äskanden, och det har också berörts tidigare i den interpellationsdebatt som vi nyss hörde. Emellertid har utskottet i år upptäckt ett nytt argument förutom den gamla

argumentsamlingen, och jag är självfallet tacksam för att utskottet uppmärksammat den saken. Utskottet har bl. a. förebragt ett mycket gammalt och mycket vanligt argument i sådana här sammanhang: eftersom riksdagen behandlat denna fråga i fem år och inte vid något tillfälle funnit anledning att frånga Kungl. Maj:ts förslag, så finns det naturligtvis ingen anledning till det nu heller. Nej, tacka för det! När frångår väl utskottsmajoriteter i allmänhet Kungl. Maj:ts förslag?

Det nya argument som införts i debatten i år skulle kunna sammanfattas på följande sätt: Här har nu SJ i 20 år fått medel till inköp av billinjer och är i dag landets största företagare på trafikområdet i fråga. Motiveringen till inköpen har varit att hindra konkurrens och att stabilisera SJ:s ekonomi. Om detta nu varit de verkliga argumenten, skulle det kanske vara av ett visst intresse för riksdagen, som beviljar medlen, att få veta om det ekonomiska resultatet av verksamheten verkligen är så gott, att det motsvarat de förväntningar som uppställts. Vad utskottet nu tycks ha fått veta är medelårsresultatet under tio år av den samlade biltrafikerörelsen. Men är det som rymmes bakom detta just det som vi på vårt håll frågat efter? Var det omöjligt att få ett samlat resultat av vinsten på den del av bilrörelsen som uppkommit genom de årligen anslagna miljonerna till inköp av billinjer?

I ett nummer av tidningen Järnvägen kan man finna, att statens järnvägars bilrörelse — exklusive Övertorneålinjen — redovisat ett överskott på fem miljoner för budgetåret 1953/54. Om överskottet är beräknat brutto eller om avskrivningar skall ske inom den ramen, kan man sätta frågetecken för. Motorfordonsparken för yrkesmässig trafik inom SJ utgöres för närvarande av 1 650 bussar, ett stort antal lastbilar och ungefär 400 släpfordon. Det kan också nämnas att dotterbolaget GDG:s

Statens järnvägars anslagsbehov

biltrafik inte redovisar någon vinst från året i fråga och att SLAB 1952 redovisade förlust.

Om det till äventyrs skulle vara så, att biltrafiken inom SJ inte ger någon vinst, är det då riktigt att fortsätta med att utvidga denna rörelse med motive-ring att den ekonomiskt skall stödja SJ:s verksamhet på rälsen? Det är en enkel fråga som medborgaren faktiskt har rätt att ställa. Något uttömmande svar på denna fråga har inte förebragts.

Utskottet hänvisar till att man ju kan studera resultatet ur officiella redogörelser. Men, herr talman, det är inte lätt för den enskilde att göra sådana studier. Skulle man kunna få fråga om överrevisorerna för SJ varit inne på den här saken och om de anser det vara så lätt att komma underfund med hur det ligger till på detta område i ekonomiskt avseende?

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till den av herr Ohlon m. fl. på denna punkt avgivna reservationen.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag begärde ordet för att tala om vår motion nr 62 angående elektrifiering av vissa järnvägslinjer i Dalarna.

Utskottet har med hänvisning till en pågående utredning inte kunnat tillstyrka denna motion utan hänvisar till att man inom järnvägsstyrelsen har tänkt sig olika former för den drivkraft, som skall användas på dessa linjer. Jag vill bara säga några ord i anslutning till vad som sades i det köpeavtal som träffades 1947 mellan den dåvarande trafikförvaltningen Göteborg—Dalarna—Gävle och köparen, statens järnvägar. Man förband sig där — kanske inte rent juridiskt men i alla fall moraliskt — att utbygga den av de enskilda järnvägarna planerade och till hälften elektrifierade linjen Krylbo—Rättvik. Järnvägsstyrelsens representanter sade, att man hade för avsikt att fullfölja elek-

trifieringsarbetena i den takt som tillgången på arbetskraft och materiel tillät. Det är nu åtta år sedan denna utfästelse gjordes. Man frågar sig inom de berörda kommunerna i Dalarna, om inte tiden snart borde vara inne att förverkliga denna fortsatta elektrifiering.

Nu sägs det i utskottets skrivning över denna motion, att det utöver vad som innefattas i det elektrifieringsprogram, som för närvarande är uppgjort, har tillkommit en delsträcka, nämligen sträckan Ljusdal—Hudiksvall. Man skulle väl kunna säga, att den sträcka motionärerna närmast avser, sträckan Borlänge—Rättvik, bör ha förtursrätt framför sträckan Ljusdal—Hudiksvall, inte minst därför att den borde kunna få större trafikkapacitet än den delsträcka som man nu har ryckt in i det beslutade elektrifieringsprogrammet. Jag skulle bara vilja framföra såsom ett önskemål från berörda kommuners sida, att vederbörande departementschef och järnvägsstyrelsen så snart som över huvud taget är möjligt ägnar denna fråga uppmärksamhet, så att de utfästelser som gjordes 1947 snart förverkligas. Jag har intet yrkande.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Som jag vid denna punkt har fogat en blank reservation, vill jag med några ord nämna vad som ligger bakom denna.

Här har diskuterats busstrafiken. Mot den har jag ingen erinran. Däremot har jag en erinran att göra mot den s. k. kretstrafiken, alltså godstrafik på lastbilar vid sidan av järnvägen. Det är särskilt i Dalsland som jag har observerat detta. Folket i bygderna där ställer sig mycket undrande till anordningen att vid sidan av järnvägen frakta gods som mycket väl skulle kunna transporteras med godståg eller med rälsbussvagnar. Det var ju ursprungligen tänkt, att SJ med denna trafik, som betecknas som trafik »från dörr till

Statens järnvägars anslagsbehov

dörr», skulle kunna leverera varorna direkt till de olika kunderna. Men det är ingen i trakten som begagnar sig av möjligheten att få varorna hem till sig, utan lastbilarna kör utmed järnvägen fram till järnvägsstationerna och lastar av godset vid dessa, dit mottagarna sedan får fara och hämta sina varor. Det måste utan tvivel medföra ökade kostnader, att en lastbil kör sju, åtta mil vid sidan av järnvägen, trots att det finns godståg som kan ta varorna utan svårighet. Jag ville vid detta tillfälle fästa statsrådets uppmärksamhet på saken, så att det kanske kunde bli någon ändring.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Jag känner självfallet mycket väl till den företeelse, som herr Rubbestad tar upp nu, den s. k. kretsstrafiken. Denna har ju tillkommit inte för att fördyra transporter för konsumenterna eller för att öka kostnaderna för SJ, utan ingår självfallet som ett led i statens järnvägars besparingsåtgärder. Denna kretsstrafik innebär ju att man befördrar stycke gods med bil mellan olika stationer, där järnvägarna är svaga. Man vinner därigenom faktiskt snabbare transporter, men man gör dessutom besparingar på personalsidan. På den järnväg som det är fråga om här — lelångenbanan, antar jag — är besparingarna genom kretsstrafiken betydande. Detta sammanhänger med att man genom att avlasta stycke godsvagnarna kan driva persontågen med lokomotorer i stället för med ånglok. Den besparing, som man på detta sätt har gjort på denna bana, som ju är en förlustbana och vars kostnader man alltså bör göra allt för att få ned, beräknar man till åtminstone omkring 80 000 kronor per år. Att systemet med kretsstrafik för dem som inte är insatta i förhållandena kan se egendomligt ut, medger jag, men det är, så långt jag förstår, ett nöd-

vändigt led i statens järnvägars besparingsaktion.

Herr **RUBBESTAD** (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner väl till den motivering som distriktschefen i västra distriktet anför i denna sak, där han vill göra gällande att det blir besparingar, men jag har på olika stationer gjort mig underrättad om att det inte blir någon besparing, utan tvärtom ökade kostnader. Jag kan också nämna att ett par av statsrevisorerna under fjolåret har varit uppe och tittat på saken. Det är väl troligt att de så småningom kommer med ett utlåtande.

Utskottet säger att utskottet har försökt kontrollera hur det ligger till, och och man vill göra gällande att det har blivit vissa besparingar, men man säger tydligt ut: »Att bokföringsmässigt redovisa dessa besparingar låter sig dock svårligen göra.» Det är inte mycken glädje med ett beslut som skall leda till besparingar, om det inte går att påvisa dessa besparingar.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Jag har här bara sysslat med lelångenbanan, och där är, så långt vi kan kontrollera saken, en klar besparing att uppvisa. Det var detta jag ville anmäla för kammaren.

Herr **ÅKERSTRÖM** (s):

Herr talman! Efter vad statsrådet anförde skulle det kanske inte ha varit så nödvändigt för mig att begagna mig av ordet i det här sammanhanget, men jag känner ju igen herr Rubbestads resonemang från statsutskottet in pleno, där vi hade ett litet tankeutbyte, vari han erinrade om just vad han också i dag har dragit fram, nämligen att han jämte ett par andra av riksdagens revisorer har varit på ort och ställe och studerat förhållandena och därvid kommit till slutsatsen, att det måste vara ekonomiskt för statens järnvägar att förfara

Statens järnvägars anslagsbehov

på det sätt som sker i fråga om krets-
trafiken. Han har också fått många
bland personalen vid SJ att hålla med
om att det inte kan vara ekonomiskt
för SJ.

Nu skulle jag nog vilja säga att den
omständigheten, att en person är an-
ställd vid SJ, inte alltid utgör en ga-
ranti för att han kan göra en riktig be-
dömning av dessa ting. Det finns en be-
nägenhet hos en del av personalen ute
på stationerna att tycka, att det måste
vara galet i varje fall när man lyfter
över transportuppgifter, vare sig det
är fråga om gods eller personer, från
järnväg till landsväg. Men vi vet ju att
det många gånger är det enda riktiga
att så sker.

I järnvägens överrevisorers berättelse
för det senaste året lämnas på s. 12
en redovisning som också rör frågan
om kretstrafiken. Det är en redovisning
som gäller andra distriktet, vilket här
får anses vara aktuellt. Där nämns ock-
så, som statsrådet redan har anfört,
lelängenbanan, och där talas om krets-
trafik på bohusbanan och lelängenba-
nan. Nu förfar man alltid så inom järn-
vägsstyrelsen — och i det här fallet
distriktsledningen — att man gör en ut-
redning innan man ger sig in på en
sådan sak som den det här gäller. Man
frågar vad det kostar att göra det nya,
vad det kostar att fortsätta med det
gamla och hur mycket man kan tänkas
vinna, och på den grunden får man en
kalkyl.

Överrevisorerna vid SJ har varit in-
tresserade av att få veta inte enbart
vilket kalkylerat resultat man har kom-
mit fram till, utan också vad det slut-
liga resultatet har blivit, och den sa-
ken redovisas som sagt på s. 12 i över-
revisorernas senaste berättelse. Där an-
ges när det gäller bohusbanan, att man
hade beräknat en besparing på 343 000
kronor, medan den verkliga besparing-
en blev 518 000 kronor. För sträckan
Vänern—Öxnered räknade man med
en besparing på 172 500 kronor, men

den blev bara 135 000 kronor, alltså i
detta fall mindre än vad som beräknats.
För Finnshyttan hade man beräknat en
besparing på 24 600 kronor, medan den
blev 20 000 kronor, och för smalspårs-
nätet i Västergötland — där talas det
också om kretstrafik — hade man be-
räknat en besparing på 846 700 kronor,
medan resultatet blev 702 000 kronor,
sålunda också här lägre än beräknat.
När det gällde Karlstad hade man be-
räknat 12 000 kronor, och där nådde
man också den siffran. Totalt hade det
beräknats en besparing på 1 398 800
kronor, men man nådde endast 1 387 000
kronor.

Beträffande den sträcka, som herr
Rubbestad skjuter in sig på, kan man
nog fälla det omdömet, att där råder
inte det mest gynnsamma förhållandet
beträffande kretstrafikens tillämpning.
Detta beror på att vägarna är mindre
goda på vissa sträckor. Jag torde också
ha rätt att säga, att kretstrafiken del-
vis har fått bedrivas som försöksverk-
samhet. Efter vissa försök har man
därvid sett sig nödsakad att göra en
del justeringar. När befolkningen på
orten ser sådant, noteras det som ett
erkännande från statens järnvägars si-
da av att det har gjorts en felbedöm-
ning, men det behöver inte alls vara
på det sättet. När det gäller rationali-
seringssträvandena över huvud taget
vid SJ — som alla väl ändå vill under-
stödjda — måste vi säga oss, att det är
nödvändigt att göra vissa försök — el-
ler kanske får man kalla det experi-
ment — där man i ett eller annat fall
får avstå från att fullfölja vad man
har påbörjat.

Eftersom jag har ordet vill jag säga
ett par ord också till fru Sandström,
som inte kan förmå sig till att tro
att statsutskottets uppgifter om busslin-
jernas lönsamhet är riktiga. Jag vill
säga till fru Sandström, att överreviso-
rerna vid SJ lämpligen bör svara via
berättelsen och inte här i kammaren.

För egen del skulle jag vilja säga att

uppgifterna i utskottets utlåtande beträffande lönsamheten kan dokumenteras med siffermaterial.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr STAXÄNG (h) kort genmäle:

Herr talman! Bara några få ord i anledning av statsrådets upplysning angående vissa besparingar som vunnits genom kretstrafik på lelångenbanan. Statsrådet nämnde att ett belopp på omkring 80 000 kronor därigenom kunnat inbesparas. Besparingen ligger i att man övergått från ångdrift till dieseldrift eller lokomotordrift, som det också heter. Det har dock visat sig att denna kretstrafik inte innebär transport från dörr till dörr utan från Uddevalla till de olika stationerna, och det har gått så långt att visst gods gått med en släpvagn från Bengtsfors till Bäckefors för att där lastas ur släpvagnen, som alltså följt rälsbussen, och läggas i ett magasin för att dagen därpå genom kretstrafiken vidarebefordras till Uddevalla. Godset får alltså inte följa järnvägen fram till Uddevalla. Det är sålunda övergången från ångdrift till dieseldrift som orsakat denna besparing. Frågan är då: Kan man transportera det gods som nu genom kretstrafiken transporteras till stationerna — inte från dörr till dörr — på järnväg om man får kraftigare motorlok? Man skulle då kunna slopa biltrafiken och därigenom få en ökad besparing. Den siffra statsrådet nämnde är i och för sig riktig, men det kan diskuteras om den fullt belyser hela besparingsmöjligheten.

Herr RUBBESTAD (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade tänkt framhålla i stort sett de synpunkter som herr Staxäng nu framfört.

Herr Åkerström sade att den järnvägslinje, som jag speciellt intresserat mig för, ur driftsynpunkt inte är vidare bra, och han menade att det i

Statens järnvägars anslagsbehov

detta fall kanske inte var så ekonomiskt välbetänkt att anordna kretstrafik. Det är just detta jag har velat framhålla. I fråga om den linje, som jag berört och som jag bäst känner till, har jag gjort mig mödan att på de olika stationerna månad efter månad undersöka det ekonomiska resultatet, och det är därigenom jag kommit till insikt om att förfarandet med kretstrafik här borde slopas. Då herr Åkerström är överrevisor i statens järnvägar, skulle jag vilja hemställa att han tar sig en dag och far dit ned och själv går igenom dessa saker i stället för att lita på de utredningsmän han åberopar.

Herr ÅKERSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Då herr Rubbestad nu är så välvillig och ger råd åt överrevisorerna vid statens järnvägar, skulle jag också vilja ge honom ett råd. När herr Rubbestad får ta del av dessa journaler, där inkommet och avgående gods från stationerna antecknas och där man också får fram vissa fraktsiffror, skall herr Rubbestad inte nöja sig med dessa uppgifter och tro, att han enbart på dem kan grunda ett omdöme sådant som det han fällt här i dag.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 268 och II: 361.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Mitt ärende var att i detta sammanhang till statsrådet rikta en fråga som är av stor betydelse för avlägsna trakter i landet.

Från något, jag vill minnas några håll har det för mig uppgivits, att där bussföretag, direkt eller indirekt ägda av statens järnvägar, i samband med den trafikminskning busslinjerna på olika håll fått vidkännas på grund av bilinköpen, tvingats lägga ned sin verksamhet, har enskilda bussföretagare begärt koncession på trafiken på motsva-

Statens järnvägars anslagsbehov

rande vägsträckor men blivit nekade sådan koncession, vilket medfört att allmänheten blivit utan allmänna trafikmöjligheter på dessa sträckor. I de fall som relaterats för mig gällde det avlägset boende och ur allmän kommunikationssynpunkt illa ställda människor. Jag skulle vilja fråga herr statsrådet huruvida sådant nedläggande av statsägda bussföretag förekommer och — om så är fallet — huruvida statsrådet är villig att medverka till att det då ges koncession och trafikrättigheter åt enskilda företag så att inte en monopolistisk koncessionsgivning går ut över allmänhetens intressen. Detta är ju en så pass betydelsefull fråga för folk som bor avlägset och inte har råd att skaffa sig egna bilar, att jag tror det är viktigt att frågan ägnas uppmärksamhet. Jag ser att statsrådet och statssekreteraren tydligen är överens om att sådana nedläggelser inte förekommer. Jag tror dock att detta behöver undersökas, ty det fall jag fått kännedom om är nog tyvärr vederhäftigt.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Med anledning av herr Ståhls fråga vill jag säga, att jag inte känner till något sådant fall. Någon sådan fråga har icke underställts kommunikationsdepartementet.

Herr **ANDREASSON** (s):

Herr talman! Fru Sandström har jämt några andra riksdagsledamöter motionerat om att förslaget om ett anslag på 2 miljoner kronor för förvärv av billinjer skall avslås. Statsutskottet har gjort en mycket grundlig förberedande utredning och har på s. 30 i utlåtandet redovisat resultatet av SJ:s bilrörelse. Vi konstaterar där, att resultatet enligt vad vi kunnat finna är synnerligen gott. Fru Sandström sade i sitt inlägg, att statsutskottet inte har redovisat utfallet av de senaste årens inköp

av billinjer. Nej, det har statsutskottet inte gjort, men det är väl inte vanligt att göra på det sättet. Vi har lämnat en gemensam, sammanfattande redogörelse för resultatet. Vi har inte heller redovisat de mest ekonomiska järnvägslinjerna, utan vi får ta uppgifterna i klump som järnvägsstyrelsen lämnar dem.

Såsom utskottet skriver köper man i rationaliseringssyfte in en del billinjer då detta från SJ:s synpunkt anses vara lönande. Till järnvägsstyrelsen inkommer årligen många förslag att överta ett betydande antal billinjer här i landet. Önskemålen att SJ skall överta enskilda billinjer är i själva verket så många, att det här föreslagna beloppet på två miljoner kronor inte på långt när räcker till — önskemålen motsvarar betydligt högre summor. Statsutskottet har därför inte kunnat biträda vad som är förslaget i motionen.

Herr Mellqvist har i en motion föreslagit, att ett par elektrifieringsprojekt i Dalarna skall förverkligas. I sitt inlägg här nämnde han att staten vid uppgörelsen om försäljning av ifrågavarande järnvägssträckor för åtta år sedan påstått, ehuru någon juridiskt bindande utfästelse inte lämnades, att dessa linjer skulle elektrifieras.

Det är nog riktigt att järnvägsstyrelsen hade en sådan uppfattning vid den tidpunkten. Emellertid pågår ju en ständig utredning om de mest rationella formerna för tågtrafiken, och järnvägsstyrelsen har numera kommit till den uppfattningen, att man i betydligt större utsträckning än hittills måste gå över till dieseldrift, vilket man bl. a. tänkt sig i de här berörda områdena. Man har således planerat provdrift med diesellok även på elektrifierade sträckor. Resultatet av försök med dieseltrafik har nämligen varit så gott, att man anser det mest lönsamt att dieselifiera här ifrågavarande sträckor.

Övriga frågor som har varit föremål för debatt här har besvarats dels av

Statens järnvägars anslagsbehov

kommunikationsministern och dels i någon mån av överrevisorerna vid SJ.

Beträffande yrkandet om bifall till motionen I: 268 vill jag bara säga, att kamrarna så sent som i höstas beslöt avvakta en pågående utredning, som inte är så klar att järnvägsstyrelsen ännu är beredd att ta ställning till den. Järnvägsstyrelsen har emellertid i princip uttalat sig för förslaget.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! I ett av kommunikationsministerns tidigare anföranden fäste jag mig litet vid hans ordval. Han sade: »så långt vi har kunnat kontrollera» när det gällde SJ:s driftresultat på det här området. Då flög den snabba tanken genom mitt huvud: »Är det svårt att kontrollera även från kommunikationsministerns utsiktspunkt, måste det vara ännu svårare för vanliga människor.»

Sedan vill jag säga till min vän herr Åkerström, att det inte skulle falla mig in med den vördnad jag givetvis känner för överrevisorerna vid statens järnvägar att be honom här lämna en redogörelse. Vad jag ville veta var huruvida överrevisorerna hade kommit på den idén att se på resultatet av den verksamhet som jag närmast talat om.

Utskottets talesmän säger att siffrorna är alldeles riktiga och att de redan har svarat på det ena och det andra. Här har man ett driftresultat av statens järnvägars *samlade* biltrafikrörelse, men vad jag har frågat efter är om de investeringar, som har gjorts av medel som den svenska riksdagen har beviljat till inköp av privata buss- och billinjer för att utvidga denna rörelse, är så lönsamma, att inköpen över huvud taget skulle vara berättigade. På den frågan har aldrig lämnats något svar.

Sedan står det ju också här i utlåtandet, att det bokföringsmässigt är svårt att redovisa besparingar. Ja, jag

vet inte riktigt hur man här skiljer på besparingar och vinster, men fortfarande kvarstår frågan: Är det i ett läge som det nuvarande, när man skall strama åt på alla håll och kanter och när man, som herr Andersson i Malmö sagt tidigare i dag, skall iakttä största återhållsamhet fastän ingen skulle vara gladare än han om man kunde investera mera, är det då nödvändigt att föra över pengar från staten till privata företag, jag höll på att säga tvärsigenom de bussar som i alla fall går i trafik? Det är i alla händelser ingen nyskapande verksamhet som här sker.

Sedan skulle jag naturligtvis kunna säga ytterligare några ord med anledning av vad den siste ärade talaren sade, att det nästan är köbildning från privata företag, som vill sälja till SJ. Man konstaterar att så är förhållandet, men man har aldrig rätt ut varför det är på det sättet. Det har vi talat om tidigare, och jag skall inte gå in på den saken.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ANDREASSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Sandström efterlyser ånyo en redovisning för vad utfallet har blivit beträffande de sist förvärvade billinjerna. Någon sådan delredovisning kan inte lämnas, men jag tycker att vad utskottet skrivit på den punkten, där man redogör för vad som skett från 1949 till 1954 beträffande inköp av billinjer och hur överskottet för varje år har stegrats, skulle kunna ge ett tillräckligt klart belägg för vad som har skett på det området.

Herr SCHMIDT (fp):

Herr talman! Jag ber att få instämma i vad min kollega herr Åkerström sade nyss, nämligen att överrevisorerna skall redovisa sitt material i sin årliga berättelse. Vi har ju den stora förmånen att göra det.

Vattenfallsverkets anslagsbehov

Men fru Sandström frågar här huruvida överrevisorerna har kommit på den idén att titta på den här saken, särskilt i avseende på hur räntabiliteten ställer sig för nyförvärvade billinjer. Jag vill tala om att vi har kommit på den idén redan under förra året och hoppas kunna redovisa materialet i en kommande berättelse.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har bara att tacka för herr Schmidts upplysning. Det är ju klart att en riksdagsman, som inte tillhör överrevisorerna, heller inte kan veta vad dessa mäktiga herrar sysslar med. Jag är naturligtvis glad över att överrevisorerna redan i fjol började med detta arbete. Eftersom arbetet började i fjol och tydligen fortsätter måste det vara rätt omfattande. Jag vill önska revisorerna all lycka och hoppas att vi nästa år eller något senare år skall få ta del av resultatet av vad jag här närmast frågat efter.

Överläggningen var härmed slutad. På framställd proposition biföll kammaren till en början utskottets i mom. I gjorda hemställan.

I fråga om mom. II gav herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen av herr Ohlon m. fl.; och fann herr talman den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Sandström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 4:o) mom. II i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Ohlon m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fru Sandström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 128 ja och 80 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Beträffande mom. III framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. IV

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Vattenfallsverkets anslagsbehov

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen (punkt 6, s. 83—115) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 306 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 257) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 349), i vilka hemställts att riksdagen, med bifall i övrigt till vad som i statsverkspropositionen yrkats under vattenfallsverkets

Vattenfallsverkets anslagsbehov

fond, måtte besluta att av Kungl. Maj:t begärt anslag å 1 500 000 kronor till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet måtte höjas till 11 500 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.* väckt motion (II: 348), vari hemställts att förenämnda anslag till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet icke måtte beviljas av riksdagen.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa av utskottet närmare angivna investeringsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 257 och II: 349 samt II: 348, till Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **ANDERSSON** i *Dunker* (bf):

Herr talman! Här har tidigare i dag ganska utförligt diskuterats förslag om ökade investeringar i olika avseenden. Vad jag ville yttra några ord om här är en motion som jag tillsammans med några kamrater har väckt och som innebär krav på minskad investering av statsmedel. Det gäller det förslag, som Kungl. Maj:t här har framlagt för riksdagen om ett anslag på 1,5 miljon kronor, som skulle användas av vattenfallsstyrelsen för inköp av elektriska distributionsanläggningar, drivna av enskilda föreningar och andra företag.

Visst är det sant, att det finns en hel del dåliga sådana företag, som är i behov av ordentlig upprustning och förstärkning. Men varför är de det? Jo, de är det därför att deras styrelser

har misskött sin uppgift. De har inte tagit ut sådana avgifter av medlemmarna i respektive företag, konsumenterna, att de räckt till behövtligt underhåll och erforderlig förstärkning av ledningsnätet. De har från början utnyttjat anläggningarna nästan till bristningsgränsen, men de har inte i mån av ökad energiåtgång och ökade krav på möjlighet att koppla till nya energikrävande apparater brytt sig om att vidta de förstärkningar av respektive distributionsföretags ledningsnät, som skulle ha varit erforderliga för att ledningsnäten på ett tillfredsställande sätt skulle kunna bära belastningen.

När det sedan inte går, kommer man till staten och begär, att staten skall ta hand om företagen och verkställa en ofta kostsam upprustning. Dessa pengar kommer sålunda att användas till premiering av personer och företag, som har misskött sin uppgift. Det finns nämligen ingen förening, i varje fall inte i Mellan- och Sydsverige, som inte skulle kunna klara den nödvändiga upprustningen med egna resurser, genom högre avgifter och lån o. s. v., men de vill inte ta på sig de kostnader, som detta kräver. Det är helt enkelt fråga om att bara vältra över kostnaderna på staten. Jag tycker för min del, att staten har bättre användning för sina pengar än att i onödan slänga ut 1,5 miljon kronor på detta sätt.

Vad är det som sker, om staten *inte* gör det? Jo, föreningsmedlemmarna, abonnenterna, får tills vidare reda sig med det de har. Elektriskt ljus räcker det alltid till liksom till radio och mindre motorer och sådant, för vilket ledningsnäten är byggda. Men de får vänta med att koppla på elektriska spisar och större elektriska motorer, som kräver mycket ström, för vilket ledningsnäten inte är byggda. De får sålunda under upprustningstiden använda sig av det de har. De får använda sina vedspisar, som ju ofantligt många människor alljämt har, och det uppvärmningssystem,

Vattenfallsverkets anslagsbehov

vedkaminer eller värmeledningar, som de har. De får sålunda vänta en smula. Det är allt vad som sker.

Jag måste säga, att de som har misskött sig på detta sätt, föreningsstyrelser och bolagsstyrelser, bör inte bara få springa till staten och säga: Var så god och ta hand om detta. Jag anser därför, herr talman, att det vore riktigt, om riksdagen, i detta fall kammaren, ville avslå propositionens begäran om ett anslag på 1,5 miljon kronor. Det är väl ändå inte särskilt uppmuntrande för de föreningar, som skött upprustning och förstärkning på ett riktigt sätt, att se huru de som har misskött sig inte behöver ta på sig de kostnader, som de rimligen borde göra, utan att dessa skall vältras över på staten.

Jag skulle kunna lägga ut texten åtskilligt mer i detta fall, ty jag känner rätt väl till förhållandena. Jag vet att det finns ytterst få om ens någon förening, som inte, om den vill och ställs inför ett nödtvång, har möjlighet att själv verkställa en upprustning och förstärkning. Därför menar jag, att detta är ett fullständigt onödigt användande av statsmedel.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på propositionens begäran om ett anslag på 1,5 miljon kronor till »förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet». Mitt yrkande överensstämmer således med det yrkande, som framställts i motionen II: 348.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag vill först säga att det yrkande som här är gjort och de motioner som här föreligger ej avser rätt anslagsrubrik. Motionärerna borde ha ställt sitt förslag på en annan punkt. Som utskottet erinrat om borde det ha skett i anslutning till anslaget för distributionsanläggningar och icke i samband med anslaget för förvärv av elek-

triska distributionsföreningar. Men bortsett från detta bör frågan behandlas rent sakligt.

I den motion som herr Andersson i Dunker väckt görs tvenne påståenden, som jag vill erinra om. Det ena är att verkligt behov av förstatligande sällan förelegat, och det andra är att vattenfallsstyrelsens taxor och kundtjänst sällan är förmånligare än vad företagen själva skulle kunna genomföra.

Vidare görs i denna motion en hänvisning till elkraftsutredningen. Det framhålls att elkraftsutredningen skulle ha uttalat sig emot ett förstatligande. Jag vill då erinra om att i motionerna I: 257 och II: 349 gör man ett rakt motsatt påstående. Där föreslår man med stöd av elkraftsutredningen ett högre anslag på denna punkt. Det må emellertid vara hur det vill med denna sak. Elkraftsutredningens betänkande är ute på remiss och resultatet härav kommer väl så småningom på riksdagens bord.

Men, herr talman, i fjol höstas diskuterades denna angelägenhet rätt utförligt. Det var den 10 november, då en interpellation av herr Andersson i Dunker besvarades.

När man läser igenom den debatt som då förekom, får man en ganska klar bild av vattenfallsstyrelsens handläggning av dessa ärenden. Vi fick den uppfattningen att vattenfallsstyrelsen i regel övertar sådana företag endast om företagens styrelse hemställt om detta och erbjudit överlåtelse. I de fall då överlåtelse sker, skall överlåtelsen ha varit betingad av bristande skötsel av ledningsnätet och bristande underhåll. Vattenfallsstyrelsens övertagande skall således utgöra en tjänst åt ortens befolkning.

Vidare framgår av denna interpellationsdebatt och det svar, som då gavs, att vattenfallsstyrelsen fastställt vissa villkor för att överlåtelse skall ske. Vattenfallsstyrelsen har vidare uttalat, att efter ett övertagande har ledningsnätet upprustats. Med kännedom om vad

Vattenfallsverkets anslagsbehov

sådant kostar inom andra kraftområden förstår man, att det i många fall kan gå till mycket stora belopp.

Jag har fått den uppfattningen, när jag studerat vad som förekommit vid denna interpellationsdebatt, att vattenfallsstyrelsen inte varit särskilt angelägen om att överta sådana föreningar men att man ansett det nödvändigt och att man hade skyldighet att göra detta med hänsyn till ortens intresse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Herr Andersson i Dunker återkommer med sin gamla bekanta motion om de elektriska distributionsföretagen på landsbygden. Jag måste säga att om herr Andersson i Dunker verkligen vill göra en tjänst åt landsbygden borde han veta, att det är ett önskemål att vattenfallsstyrelsen påskyndar ett övertagande av de elektriska distributionsföreningar och därmed jämförliga bolag som finns. Det är inte så, att viljan att göra något i det sammanhanget saknas. Däremot tror jag att den ekonomiska förmågan och möjligheterna att bedöma hur man skall sköta den elektriska distributionen på landsbygden och annorstädes saknas hos dessa små enheter. Det är alldeles självklart att man som herr Andersson i Dunker kan säga, att högre avgifter kan tagas ut, men varför skall landsbygdens folk sitta emellan bara därför att vi skall ha kvar ett system, som inte på ett förnuftigt sätt sköter denna kraftförsörjning. Jag tror att man därför har anledning att till statsrådet rikta en särskild vädjan, att han ville försöka påskynda arbetet med överföringen av dessa elektriska distributionsföreningar och aktiebolag till staten. Ur alla synpunkter är det nämligen angeläget att man får det ordnat på ett bättre sätt än som det för närvarande är. Det är också så, herr An-

dersson i Dunker, att om vederbörande på landsbygden abonnerat på kraft till tröskning, vedsågning etc. vill han också ha möjlighet att fullgöra dessa göromål. Sådant går bra när ett företag är nytt, men ett företag måste också underhållas.

Jag har tvärtemot herr Andersson i Dunker den uppfattningen, att staten tagit på sig betydande ekonomiska uppgifter för att kunna hjälpa landsbygden med distributionen av elkraft. Jag har här i min hand ett kontraktformulär, som ett elektriskt bolag skickat till 16 abonnenter i norra Uppland. Det visar att dels skall staten ge ett bidrag på 22 000 kronor, dels kräver man därutöver av de enskilda abonnenterna att de var för sig och utan någon som helst förbindelse från bolagets sida skall överlåta belopp på mellan 700 och 1 000 kronor, varefter detta elektriska bolag skall kunna sitta och göra praktiskt taget som det vill. Det är en utpressning mot dem som icke fått sin kraftförsörjning ordnad. Jag vädjar till herr Andersson i Dunker att inte bara tänka på sig själv och sitt bolag utan på alla de människor, som är i behov av elektrisk kraft till maskiner och ljus.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf):

Herr talman! Herr Lundbergs bolag och andra bolag som har hand om distribution av elektrisk energi har jag inte att göra med, utan jag sysslar med elektriska distributionsföreningar, som jag känner till och som jag arbetar för att de skall sköta sina arbetsuppgifter på ett riktigt sätt. Jag tar sålunda inte alls i försvar företag som missköter sig; det är därför jag reagerar mot att man med statsmedel skall premiera företag som missköter sig. Jag tycker att det är ett oriktigt sätt att använda pengarna på.

Till herr Andersson i Malmö skulle

Vattenfallsverkets anslagsbehov

jag vilja säga, att jag kanske inte anknöt till rätta punkten i det vidlyftiga förslaget, men att jag trodde det fanns anknytning till vad som står i statsutskottets utlåtande under den spärrade meningens om »förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet».

Jag ber herr Andersson i Malmö om ursäkt men jag måste nog säga, att av det han sade förefaller det, som om han inte skulle vara riktigt insatt i elektrifieringen på landsbygden och hur den elektriska distributionen arbetar där.

Jag skall inte argumentera mera i frågan och inte heller ställa något nytt yrkande, ty det vore ju meningslöst, men jag kan inte annat än mycket bestämt vidhålla, med den erfarenhet jag har på detta område sedan årtionden, att varje förening kan klara sig. Vi skall dock komma ihåg att varje förening har monopol på distributionsanläggningarna inom sitt område. Den har också utdebiteringsrätt där, och en rätt skött förening kan arbeta med lägre kostnader och avgifter för medlemmarna än vad statens vattenfallsverk och andra råkraftsproducenter kan göra för den händelse de finge överta distributionen.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 257 och II: 349.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Andersson i Dunker säger, att de elektriska distributionsföreningarna har monopol inom respektive distributionsområden. Men detta gör ju, att om en distributionsförenings styrelse inte anser det vara förenligt med sina intressen att tillhandahålla elektrisk ström inom hela området, så blir många familjer utan den ström de behöver. Det

förekommer också att en del strömförbrukare inte får den kraft de behöver för att kunna utnyttja sina elektriska maskiner.

Jag känner också till de elektriska distributionsföreningarna. Lyckligtvis har de nu börjat inlösas — i varje fall har Älvkarleby kraftverk börjat med det i Uppland — och vi har bara goda erfarenheter av den verksamheten. Vi önskar bara att denna inlösning skall påskyndas, så att den går litet fortare än för närvarande.

Sedan har det här talats om att premiera dem som missköter sig. Men, herr Andersson i Dunker, är det rimligt att människor, som i regel aldrig har sysslat med ekonomiska ting, skall sitta i ett distributionsföretag och sköta alla de tekniska saker som där förekommer? De kan helt enkelt inte klara av uppgifterna på ett förnuftigt och riktigt sätt. Och om man på en ort på landsbygden har fått sig ett elektriskt distributionsföretag på halsen, så är det väl inte rimligt att man från statens och samhällets sida bara säger: All right! Ni har så dålig distributionsförening, att ni får betala det pris, som måste tas ut för att driva föreningen.

Priset på elkraft är på en del håll ute på landsbygden så högt — det tycker jag att herr Andersson i Dunker, som ju skall representera landsbygden här i kammaren, måste erkänna — att någonting måste göras för att få ned det. Men det tror jag inte att herr Anderssons i Dunker förening kan åstadkomma. Däremot tror jag vi kan få ett billigare elpris, om staten tar hand om hela den underliga samling företag i branschen, som vi nu har. Jag vet inte varför de har tillkommit, men de finns där, och vi borde försöka få bort dem fortast möjligt.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf):

Herr talman! En bolagsstyrelse eller föreningsstyrelse, som är så djupt okunnig som herr Lundberg här talat om, är

Riksarkivet: Avlöningar

naturligtvis i högsta grad olämplig. Den bör föreningens medlemmar eller bolagets ägare skicka i väg och se till att den blir ersatt av en kunnigare och bättre styrelse. För övrigt finns det också både tekniska och ekonomiska rådgivare att tillgå för de elektriska föreningarna, t. ex. vattenfallsstyrelsens tjänstemän och andra, så att styrelsen i en distributionsförening behöver alls inte krypa undan och säga att man inte vetat bättre. Om en styrelse inte förstår sin uppgift bättre än så, bör den avgå.

Sedan är det riktigt som herr Lundberg säger, att strömpriset på många håll är för högt, men detta beror inte alltid på distributionsföretaget. Det kan också bero på att en enskild råkraftsproducent trissar upp priserna oskäligt. När vi så småningom får elkraftsutredningens förslag på riksdagens bord och, som jag hoppas, får det bifallet i väsentliga delar, kommer vi beträffande elförsörjningen att få helt andra förhållanden på landsbygden än vi har nu.

Överläggningen var härmed slutad.

På av herr talmannen därå framställd proposition biföll kammaren till en början utskottets i *mom. I* gjorda hemställan.

Beträffande *mom. II* gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till motionerna I: 257 och II: 349 samt 3:o avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 6—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13

Lades till handlingarna.

§ 10

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser utgifter för statens kapitalfonder; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1955/56 av underskottet för luftfartsfonden.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11

**Anslag till arkiv, bibliotek, museer,
kyrkliga ändamål samt akademier
m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Riksarkivet: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkt 3, s. 4—7 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1955) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för riksarkivet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56, dels ock till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 821 200 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra

Riksarkivet: Avlöningar

kammaren av herrar *Rimås* och *Hamrin* väckt motion (II: 406), vari hemställts att riksdagen måtte besluta att från den 1 juli innevarande år avskaffa statens heraldiska nämnd och omändra riksarkivets heraldiska sektion till en gallringssektion, varvid benämningen av sektionsföreståndare skulle ändras från förste arkivarie och statsheraldiker till förste arkivarie, samt att låta handläggningen av de statliga heraldiska ärendena handhas av en särskild heraldiskt sakkunnig i justitiedepartementet och till hans arvode bevilja ett årligt anslag av t. v. 1 200 kronor.

Utskottet hemställde,

I. att motionen II: 406 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga den ändring i personalförteckningen för riksarkivet, som föranleddes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna i punkten intagen avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 821 200 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Sundelin*, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile och *Löfroth*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 406, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande en omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten i anslutning till vad i motionen angivits;

b) av herr *Ohlon*, utan angivet yrkande; samt

c) av fröken *Vinge*, likaledes utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr RIMÅS (fp):

Herr talman! Vid statsutskottets utlåtande nr 47, punkt 1, hittar vi en gammal bekant. Jag syftar på motionen i andra kammaren nr 406, vari hemställes att riksdagen måtte avskaffa statens heraldiska nämnd. Det är ju tredje året å rad som denna sak är före — första gången var vid omorganisationen 1953. Redan då fanns det de i denna kammare som ansåg, att förslaget inte var lyckligt utformat.

Omorganisationen syftade till att få en bättre tingens ordning på detta område. Det var vissa saker som inte hade varit tillfredsställande, och det är intressant att läsa den utredning som ligger till grund för propositionen om omorganisationen i fråga. Jag skall peka på ett par punkter, där man ansåg att förhållandena borde bli bättre. Det heter där: »Särskilt när det gäller nya kommunvapen, där äldre sigill och vapen icke giva någon ledning, torde vederbörande kommuns önskingar böra tillgodoses utan alltför mycket småaktigt ändrande.» Man förstår vilka erfarenheter som låg till grund för ett sådant uttryck.

Hur blev det när omorganisationen blivit genomförd? Kom man ifrån detta »småaktiga ändrande» när det gällde fastsiällande av kommunernas vapen? Ingalunda. Det har väl sällan varit ett sådant vapengny i det här landet som just nu på detta område. Man behöver bara följa insändaravdelningarna i pressen för att finna, hur den ena kommunen efter den andra reagerar emot det sätt, på vilket de blivit behandlade.

Det hade väl aldrig blivit så, att jag kommit att intressera mig för denna fråga över huvud taget, om inte de erfarenheter jag fick när min hemkommun skulle skaffa sig ett kommunvapen gått just i den riktningen, att det här var fråga om småaktiga ändringar. Det verkade faktiskt som om den myndighet som handhar dessa frågor hade tol-

Riksarkivet: Avlöningar

kat skrivningen på det sättet, att man borde se till att det blev så mycket småaktiga ändringar som möjligt.

När riksdagen på hösten 1953 antog förslaget till ny kommunallag, hade statsrådet Hedlund i första kammaren ett utomordentligt bra anförande, som jag vill citera en del ur. Han säger så här: »Men det är mycket viktigt att kommunernas representanter verkligen känner sig ha någonting att säga till om, att det inte är statens tjänstemän som kommer och bestämmer, att så och så skall det ordnas, och sedan får de kommunala förtroendemännen bara verkställa detta. Det måste vara en så vid ram som möjligt för kommunernas självbestämmanderätt, om intresset skall kunna bli bestående. Jag tror att det är viktigt att stryka under den saken. Jag skulle i detta sammanhang vilja säga att jag tror att det är oklokt av kommunerna att försöka bli kvitt olika kommunala uppgifter och få dem överflyttade på staten.»

Och här följer ytterligare några ord som jag vill citera: »Jag tycker att strävandena hellre borde gå i motsatt riktning, samtidigt som man mycket starkt understryker nödvändigheten av att kommunerna verkligen får behålla sin självständighet, får någonting att säga till om och icke i alltför hög grad blir beroende av de statliga myndigheternas och tjänstemännens uppfattning om hur det bör ordnas i det ena eller andra hänseendet.»

Det där gäller naturligtvis den kommunala självbestämmanderätten över huvud taget, men det är rätt egendomligt att konstatera, att när en kommun vill ha symbolen för sin självständighet fastställd, just då råkar den ut för att statens tjänstemän vill bestämma, att så och så skall det ordnas. Detta går alltså stick i stäv mot det klart positiva yttrande, som statsrådet Hedlund gjorde angående den kommunala självbestämmanderätten.

Det finns åtskilliga andra förhållan-

den inom denna verksamhet som det kunde vara intressant att tala om, men det skulle bli alltför vidlyftigt. Jag vill bara konstatera att det förekommer en hel del härvidlag som inte verkar juste, för att nu inte tillspetsa det alltför mycket. Jag kan ta ett exempel.

När min hemkommun hade den högaktningsfulla skriftväxlingen med statens heraldiska nämnd, hette det i protokollet — jag tror det var i nämndens andra yttrande — att nämnden var fulltalig. Dessutom hade man tillkallat en känd konstnär — jag skall inte nämna hans namn — på grund av dennes sakkunskap i fråga om vapenmålningar. Det är klart att när kommunens representanter, som inte vet mer än jag om den mystiska vetenskap som heraldiken är, fick ett sådant protokollsutdrag, borde de känna sig väldigt imponerade av den kompakta sakkunskap man här mötte och som man i sitt oförstånd hade gått emot. Särskilt borde man kanske vara imponerad av det förhållandet, att nämnden hade tillkallat en särskilt sakkunnig för att yttra sig om kommunens lilla problem.

När jag långt därefter började undersöka saken en smula, visade det sig att konstnären som var tillkallad som sakkunnig aldrig hade målat ett enda vapen eller givit sig ut för att vara heraldiskt sakkunnig. När man upptäcker sådant undrar man, om detta statliga organ är som det bör vara och om det skall fortsätta att verka på detta sätt. Det förekommer också många andra underligheter på området.

Jag har emellertid märkt att man inte tar detta spörsmål riktigt på allvar, och den som yttrar sig i dessa frågor riskerar nästan att bli hållen för att vara litet konstig han också, som bryr sig om att pyssla med sådant som ingen människa tar på allvar. Man ler gärna åt en hel del i det här sammanhanget, men det är i varje fall inte alltid som alla ler. Jag tar såsom exempel, att denna myndighet velat påverka en kom-

Riksarkivet: Avlöningar

mun att anta ett kommunvapen, som utgöres av en sköld i svart ton, på denna ett guldfat och på guldfatet ett blekt huvud — motivet föreställer Johannes döparens huvud på ett fat. Man kan le och tycka att detta var en lustighet, men det är nog inte alla som ler i sådana situationer. Jag måste ifrågasätta, om det är värdigt ett statligt ämbetsverk, att hålla på med detta småaktiga ändrande och försöka påverka kommunerna samt hindra dem att själva bestämma härvidlag. Ty det gäller ju i alla fall det som vi brukar kalla symbolen för kommunernas självständighet.

Jag vill sedan dröja inför en sak, som jag egentligen menar är den ur riksdagens synpunkt allvarligaste. När riksdagen år 1953 antog omorganisationsförslaget, blev den faktiskt vilseledd i fråga om kostnaden för verksamheten. Denna angavs då till 4 700 kronor per år, men statskontoret har sedan beräknat den till 58 000 kronor per år — ett belopp som skall täckas genom inkomster i form av avgifter för heraldiska uppdrag. För förra budgetåret redovisade emellertid riksarkivet endast 820 kronor i inkomster av den heraldiska verksamheten.

I höstas hade herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet och jag en liten trevlig språkstudium här i kammaren om denna sak. Jag ser att statsrådet är närvarande också nu, och då vill jag påminna om att jag vid vår diskussion i höstas frågade, varför man ännu inte fastställt ny taxa sedan den gamla avskaffats. Det är nu ungefär två år sedan riksdagen beslutade omorganisationen, och fortfarande har inte taxan blivit fastställd, fortfarande är min fråga från i höstas obesvarad. Jag lever i lycklig okunnighet om vad som är orsaken till detta underliga förhållande. Det kan väl inte vara så, att man ansett att de haft rätt som opponerat sig och menat, att den heraldiska nämnden bör avskaffas eller i varje fall omorganiseras ännu en gång, så att den

blir förnuftig till sitt omfång och arbetssätt, och att man inte bryr sig om att fastställa någon taxa, därför att man anser det hela vara bara en tidsfråga? Resonerar man som så, att riksdagen har ju beslutat att det skall vara ett provisorium och därför är det inte lönt att fastställa någon taxa?

Det kan väl inte heller vara så, att man vill vänta så länge som möjligt för att se, hur många tjänster det statliga organet behöver göra och sedan slå ut hela kostnaden på de kommuner som anlitat organet? Det blir då en tämligen obehaglig överraskning för kommunerna, som efter ett långt, långt dröjsmål får en räkning.

Det är som sagt allvarligt ur riksdagens synpunkt, att man fått en kostnadsberäkning på 4 700 kronor och att statskontoret sedan beräknar 58 000 kronor, medan inkomsterna uppgår till endast 820 kronor.

Innan jag slutar vill jag i alla fall faktiskt framföra ett tack till utskottet för dess positiva skrivning. Utskottet citerar på s. 3 det förra utlåtandet, vari utskottet framhöll, att det »icke ville motsätta sig bifall till det framlagda organisationsförslaget», och »betonade, att ifrågavarande organisation enligt utskottets mening tills vidare borde betraktas som ett provisorium, vars definitiva utformning syntes få bli beroende av framdeles vunna närmare erfarenheter på området». Man kan fråga sig, hur länge det skall dröja, innan det göres slag i saken. Det viktiga är att organisationen inte blir permanent utan blir avskaffad.

Sedan kommer vad jag vill uttala ett tack för: »I anslutning till utskottets tidigare gjorda uttalande rörande den nya organisationens provisoriska karaktär förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t, lämpligen i samband med anslagsäskanden för riksarkivet för budgetåret 1956/57, lämnar riksdagen en redogörelse för de vunna erfarenheterna av organisationen, bland annat med

Riksarkivet: Avlöningar

avseende å det ekonomiska utfallet av verksamheten, den sannolika framtida omfattningen av de statliga heraldiska arbetsuppgifterna samt i vilken utsträckning den heraldiska sektionens personal kan anlitas för fullgörande av jämväl andra uppgifter inom riksarkivet.»

Detta är värdefullt, ty slutresultatet blir, om det hela fullföljes, det som motionen har syftat till. Men jag menar, att man kunde redan nu ha tagit ställning till frågan och handlat i överensstämmelse med det yrkande, som nu i stället är framfört i reservationen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 1) av herr Sundelin m. fl., som går ut på att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten.

Herr JOHANSSON i Mysinge (bf):

Herr talman! Jag har tidigare vid två skilda tillfällen uppträtt i kammaren i detta ärende. Då ingenting särskilt framkommit, som kan ändra utskottets inställning, skall jag för att spara kammarens tid nöja mig med att hänvisa till de förut framförda synpunkterna och till förevarande utlåtande, vars hemställan jag yrkar bifall till.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Jag skall inte heller uppta kammarens tid så länge, men då herr Rimås ställt en fråga till mig vill jag säga, att jag tycker inte att herr Rimås dragit de rätta slutsatserna av uppgifterna om inkomsterna på den heraldiska nämndens verksamhet.

Det är aldeles riktigt — och jag beklagar det — att någon taxa ännu inte har kunnat fastställas. Det har varit många omständigheter som gjort att det dragit ut på tiden — vi har haft mycket arbete och vi har i denna fråga haft att påkalla gemensam beredning med andra departement. Nu är vi i alla fall

komna så långt, att det inte skall dröja många veckor innan denna taxa skall kunna fastställas.

När sålunda — vilket herr Rimås är på det klara med — en taxa inte är fastställd, har ju inte några räkningar kunnat skickas ut och inte heller kunnat betalas. Således är det lilla belopp som här nämnts den rest, som varit kvar sedan den gamla organisationens tid. Några inkomster på den nya organisationen har vi inte fått ännu, men vi har en del fordringar, som vi så småningom hoppas kunna få betalda. Jag är emellertid överens med herr Rimås om att det inte bör bli några våldsamma ekonomiska efterräkningar för dem som måst vänta på att få betala.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Jag vill bara i anslutning till vad statsrådet här sade uttala min förvåning över att det har behövts så lång tid sedan denna nämnd organiserades för att bestämma taxorna för dessa relativt enkla uppgifter. Man är ännu inte färdig med vad som bort vara begynnelsen till det hela.

Vidare vill jag till avdelningens ärade ordförande — som konstaterar, att ingenting nytt har hänt — säga, att det har i alla fall hänt det icke helt betydelselösa på detta område, att det godkännande ifrån Kungl. Maj:ts sida utav kommunvapen, som man förutsatte skulle behövas när denna nämnd tillkom, genom domstolsutslag nu har bevisats vara onödigt. Varje kommun, som genom eget beslut i kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige har fastställt sitt vapen, har nu genom domstol fått det auktoriserat, aldeles oavsett om heraldiska nämnden eller Kungl. Maj:t har godkänt det eller inte. Härav följer, att den kommunala självbestämmanderätten på detta i och för sig lilla men, som herr Rimås sade, symboliska område nu är fastslagen på ett helt annat sätt än tidigare.

Vad vi med utskottsreservationen ve-

Riksarkivet: Avlöningar

lat är framför allt att betona, att kommunen skall ha rätt att anlita vilket som helst av de olika organ, som härvidlag står till förfogande. I det här fallet finns det ju ett organ, som är anknutet till samfundet för hembygdsvärd och som har det ojämförligt största antalet ärenden av detta slag att handlägga. Jag tror, att det är dess utmärkta skötsel av denna arbetsuppgift som förklarar det ringa antal ärenden, som går till heraldiska nämnden.

Eftersom nu utskottsmajoriteten begär, att Kungl. Maj:t nästa år skall framlägga hela resultatet av verksamheten hittills, skulle jag till denna önskan vilja foga ytterligare den, att Kungl. Maj:t också skall vara förutsättningslös nog att framlägga förslag om omorganisation eller eventuellt avskaffande av nämnden, för den händelse omständigheterna även då, liksom alla de år som riksdagen hittills har behandlat detta ärende, talar för att den bör avskaffas. Jag hoppas och tror, att statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet vill handlägga detta ärende i dennas förutsättningslösa anda. Jag yrkar emellertid från min utgångspunkt också bifall till den föreliggande reservationen.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag har i andra avdelningen ställt mig bakom reservationen från början utan att besitta någon större fond av heraldisk kunskap. Det är ett mycket enkelt, principiellt övervägande, som för min del varit avgörande. Jag tycker nämligen, att kommunerna själva borde kunna få sköta denna sak, vilket här har framhållits från olika håll.

Jag hade egentligen inte tänkt ta till orda i denna fråga, men jag tycker, att statsrådets yttrande var ett så gott argument för min ståndpunkt, att jag inte kan låta bli att understryka det. Vad statsrådet här meddelat är ju att departementet haft så mycket att göra

— och jag tvivlar inte alls på att ecklesiastikdepartementet har fantastiskt mycket att göra, särskilt som man även kräver gemensam beredning mellan olika departement — att det inte på två år har hunnit med att fastställa taxorna. Detta är ju ett argument för att departementet skulle försöka att bli av med en del onödiga frågor. Så mycket förtroende kan väl ecklesiastikdepartementet ha för Sveriges kommuner att de kan få fastställa vilka vapen de vill för sina brevpapper.

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig in i den tyvärr alltför bittra strid — helst som detta alltid är förenat med en viss personlig fara — som sedan många år tillbaka pågår mellan heraldikerna i landet. Jag tycker nämligen, att statsutskottets andra avdelning har kommit till ett mycket gott resultat i år: att man skall avvakta erfarenheten av den nya nämndens arbete innan organisationsfrågan omprövas. Vi bör väl ändå säga oss, att försöket att sammanföra olika intressen till en särskild nämnd också var ett lovvärt försök att sammanföra de mycket divergerande meningarna på detta område, och då bör respekten för riksdagens eget nyligen fattade beslut tvinga oss till att avvakta denna erfarenhet.

Det som föranledde mig att ändå begära ordet var herr Ståhls anförande i den del, där han ville göra gällande, att det nu skulle ha kommit ett domstolsutslag på att något fastställande av kommunvapen inte erfordras. Nu beror det på, vad man menar med kommunvapen, men om man därmed avser ett kommunvapen som skall åtnjuta lagstiftningens skydd, så föreligger det inte alls något domstolsutslag i den riktning som herr Ståhl talade om. Herr Ståhl tycks vara fullkomligt vilseledd av samma propaganda som eljest systematiskt riktats mot den nya heraldiska institutionen

Riksarkivet: Avlöningar

vid riksarkivet. Såvitt jag förstår innebär utslaget i Jokkmokk ingenting annat än att vederbörande enligt eget erkännande hade på näsdukar för affärsbruk olovligt låtit trycka vapen som var fastställda — det gällde inte Jokkmokks eget vapen som ännu inte är fastställt. Vid förfrågan hos domstolen har statsheraldikern enligt ett i tryck återgivet meddelande, som jag har här framfört mig, fått den uppgiften av domstolen att denna i utslaget inte på något sätt berört frågan om Jokkmokks vapen utan endast har haft i åtanke och påtalat utnyttjandet av utav Kungl. Maj:t fastställda vapen.

Saken ligger alltså helt annorlunda till än herr Ståhl här sagt. Dessutom är ju inte en dom i en underrätt på något sätt utslagsgivande för vad som är slutgiltigt rätt här i landet. Kvar står dock att det utslag, som herr Ståhl fäster så stort avseende vid och som givit åtskilligt eko i propagandan, inte alls har den räckvidd som herr Ståhl angivit. Frågan om fastställelse och skyddande av kommunala vapen har därför icke prejudicerats. Däri ser jag — utöver de svaga motiven i hela propagandan beträffande denna sak — ytterligare ett skäl till att vi i dag bör stödja utskottet i dess mycket kloka ställningstagande.

Jag yrkar sålunda bifall till utskottets hemställan.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att herr Håstad bör vara litet försiktigare med sina slutsatser beträffande domstolsutslaget, ty vi talar nog om två olika domstolsutslag. Det som jag syftar på gäller andra fall än Jokkmokk, och det är i dessa fall fråga om kommunvapen, som förklarats skyddade mot utnyttjande av privata företag.

Herr PERSSON i Appuna (s):

Herr talman! Jag vill börja med att göra samma bekännelse som herr Svens-

son i Ljungskile, nämligen att jag inte så mycket känner till de saker det här gäller. Jag kunde emellertid inte underlåta att begära ordet, när herr Svensson i Ljungskile här uttryckte sig på ett sådant sätt att man kunde få den uppfattningen att kommunerna inte har någonting att säga till om beträffande kommunvapnen. Detta är alldeles felaktigt. Det är kommunerna själva som i sista hand beslutar om sina vapen. Det kan säkert också herr Rimås intyga, ty han har i den kommun, som han själv tillhör, låtit kommunalheraldiska institutet göra i ordning kommunens vapen. Detta underställdes visserligen riksheraldikerämbetet, som sade att man inte kunde godkänna det, men den kommunala självstyrelsen i Godegård godtog just det förslag som kommunheraldiska nämnden hade uppgjort. Herr Rimås har för övrigt själv fått sitt namn förknippat med detta och kommer sålunda att gå till historien.

Herr RIMÅS (fp):

I anledning av herr Håstads anförande vill jag påpeka att i Svensk författningssamling talas det inte om »av Kungl. Maj:t fastställt vapen», utan kort och gott om »svenskt kommunalt vapen». Det var på grundval av detta som domstolen i Östersund fällde sitt utslag beträffande Jokkmokks kommunvapen som blivit stulet, om jag får använda det uttrycket.

Om utvecklingen går därhän, att kommunerna i allmänhet gör såsom vi gjort i vår kommun, alltså inte låter det statliga organet definitivt fastställa kommunens vapen, vad skall vi då, herr Persson i Appuna, ha det statliga organet till?

Herr HÅSTAD (h):

Jag vill gärna bekänna att jag inte »på rak arm» närmare känner till det domstolsutslag som herr Ståhl senast berört. Men jag anser det fullkomligt otänkbart att lagen skulle kunna skydda

Riksarkivet: Avlöningar

vilket vapen som helst, fastställt av vilken person eller institution som helst. Om ett laga skydd skall finnas, måste det vara fråga om ett kommunvapen som fastställts i en viss ordning.

Vad Jokkmokkutslaget beträffar är det evident att domstolen i detta fall inte tagit ståndpunkt till något av kommunen själv fastställt vapen utan endast menat att vederbörande missbrukat av Kungl. Maj:t fastställda vapen. Att detta är innebörden torde vara mycket naturligt och begripligt ur allmän rättssynpunkt.

Herr PERSSON i Appuna (s):

Till herr Rimås, som här talade om utvecklingen beträffande kommunala vapen, vill jag säga att varje kommun med litet anseende nog vill ha ett kommunalt vapen. Självfallet har också den kommun, som jag tillhör, tänkt skaffa sig ett eget vapen, men då har man — vilket jag tycker är förnuftigt — sagt att det är bäst att kommunalheraldiska institutet och den statliga nämnden får göra upp var sitt förslag och att man sedan får se, vilket som passar bäst.

Om vi skulle gå den väg som herr Rimås här anvisat och avskaffa den statliga nämnden, skulle ju kommunerna i fortsättningen bara ha den kommunheraldiska nämnden att lita till.

Fröken VINGE (fp):

Herr talman! Det ligger säkerligen mycket i den kritik, som herr Rimås framställt mot sektionens verksamhet på detta område. Men när han undrar vad vi skall ha det statliga organet till, känner jag mig föranlåten att framhålla för dem här i kammaren som inte har klart för sig detta, att riksarkivets heraldiska sektion har en lång rad olika arbetsuppgifter, som är fastställda i författningarna. Av dessa uppgifter är den kommunalheraldiska verksamheten bara en. Jag vill understryka, att utskottet i själva verket har yttrat

sig mycket kritiskt och har begärt en redovisning till nästa års riksdag. Jag anser utskottets skrivning på denna punkt vara stark och hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Till herr Persson i Appuna vill jag säga, att jag bor i en kommun som har använt ett vapen sedan Karl IX:s tid. Kommunen fick vid ett tillfälle anmärkning från dåvarande riksheraldikern att detta vapen var »heraldiskt oriktigt» och måste göras om. Vapnet omarbetades till en icke obetydlig kostnad. Resultatet blev efter åtskilliga års parlamentering hit och dit, att vapnet återställdes i det skick det en gång hade fått av Karl IX. Det visade sig att han hade mera rätt på sin tid än vad riksheraldikern hade nu. Kommunernas självbestämmanderätt på denna punkt är det alltså inte så väl beställt med, som herr Persson i Appuna tycks mena.

Till herr Håstad skulle jag vilja säga att jag givetvis erkänner att detta i och för sig inte är en stor fråga. Men principiellt är den intressant med tanke på kommunernas beroende av statliga institutioner. När herr Håstad så energiskt understryker, att det just var ett av Kungl. Maj:t godkänt och fastställt vapen som domstolen skyddade, vill jag hänvisa till vad departementschefen sade redan 1934, nämligen: »Vad åter beträffar städernas vapen äro dessa till större delen av Kungl. Maj:t stadfästa. Motsatsen gäller dock om icke så få städer, bl. a. flera av de äldsta, vilkas vapen använts sedan flera hundra år tillbaka. Det skulle vara obilligt, om sistnämnda städers vapen skulle få fritt intagas i varumärken av den anledningen, att städerna underlåtit att söka stadfästelse åt sina vapen.» Resonemanget fortsätter i samma anda. Redan 1934, herr Håstad, var alltså Kungl. Maj:ts regering medveten om att vapen, som var antagna av kommu-

Kungl. biblioteket: Avlöningar

nera, skulle åtnjuta skydd oavsett om de fått Kungl. Maj:ts stadfästelse eller icke. Detta bör ändå i sammanhanget ha ett visst principiellt intresse, inte minst för en statsrättsprofessor, herr Håstad.

Herr PERSSON i Appuna (s):

Herr talman! Till herr Ståhl skulle jag bara vilja säga, att den statliga nämnden när det gällde Godegårds kommuns vapen sade att man skulle ändra vapnet något. På detta svarade kommunalmännen i kommunen nej, och kommunen beslöt mot riksheraldikerämbetets anvisningar. I det fallet var det alltså kommunen som var suverän. Det är alltså fel att påstå att kommunerna inte har någonting att säga till om.

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Jag tror inte att det sista skott, som herr Ståhl försökte skjuta mot mig, träffade så djupt. Vid sidan av fastställelse finns det också någonting som heter gammal hävd. Denna har som rättsinstitut en lika stor betydelse som fastställelse. Fastställelse bör naturligtvis ske av nya vapen, bland annat om kommunerna själva är angelägna om att skydda dem. Kommunerna behöver inte gå till Kungl. Maj:t om de inte vill, men om de vill skydda vapnet mot missbruk bör de söka fastställelse.

Vi har däremot sedan medeltiden vapen i åtskilliga städer. Det skulle aldrig falla någon in att söka fastställelse för dem, eftersom de har hävdens rätt. Jag betvivlar att det någonsin ifrågasatts att rubba hävdens betydelse härvidlag.

Vad det av herr Ståhl citerade statsrådet framförde i denna sak var enligt min mening fullkomligt självklart. Jag skulle tro att de nuvarande medlemmarna av denna nämnd inte på något sätt har en annan uppfattning än dåvarande statsrådet Engberg. Regeln om fastställelse gäller alltså bara för

de kommuner som önskar sådan av nya vapen eller av vapen som inte grundas på hävd.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den av herr Sundelin m. fl. vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rimås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) i utskottets utlåtande nr 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den av herr Sundelin m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Kungl. biblioteket: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen (punkt 11, s. 13—16) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för kungl. biblioteket, att tillämpas

Kungl. biblioteket: Avlöningar

tills vidare från och med budgetåret 1955/56, dels ock till Kungl. biblioteket: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 956 500 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herrar *Helén* och *Edberg* väckt motion (II: 422), vari hemställdts, att riksdagen med bifall till riksbibliotekariens petita måtte besluta om inrättande av en ny tjänst som läsesalsinspektör i Ca 15 samt en uppräknig av tjänsten som riksbibliotekariens handsekreterare från Ca 11 till Ca 13 samt att anvisa erforderliga medel härför under åttonde huvudtiteln, bidrag till kungl. biblioteket.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 422,

a) godkänna i punkten intagen avlöningsstat för kungl. biblioteket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

b) till Kungl. biblioteket: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 956 500 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Vinge* och fröken *Olsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 422,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för kungl. biblioteket, som föranleddes av vad reservationerna förordat;

b) godkänna i reservationen framlagd avlöningsstat för kungl. biblioteket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Kungl. biblioteket: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 957 200 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **VINGE** (fp):

Herr talman! Kungl. biblioteket har under senare år genomgått en sjudande utveckling. Det ha fått en lång rad nya arbetsuppgifter på riksbibliotekariens initiativ och tack vare riksdagens beslut. Vidare har en omfattande rationalisering av verksamheten skett. Mycket av detta arbete måste givetvis åvila verkets chef, riksbibliotekarien, och det är då också viktigt att han till sitt förfogande har en skicklig handsekreterare, som kan avlasta honom vissa arbetsuppgifter. Det är viktigt att handsekreteraren är effektiv och att det inte blir för täta ombyten på den posten. Därför bör handsekreteraren ha en sådan löneställning, att detta såvitt möjligt kan garanteras.

Det är således viktigt att handsekreteraren verkligen är en kvalificerad kraft, som först och främst kan sköta de direkta sekreterargöromålen. Därtill kan framhållas, att handsekreteraren, enligt riksbibliotekariens egna uppgifter, i vissa avseenden intar en förmansställning gentemot bland annat biträdespersonalen, som i huvudsak är placerad i 13:e lönegraden. Handsekreteraren själv är placerad i 11:e lönegraden. Hon har alltså en lägre lönegradsplacering än den personal, gentemot vilken hon intar en viss förmansställning.

Handsekreteraren har dessutom en lång rad kvalificerade arbetsuppgifter, som jag inte skall ta kammarens tid i anspråk med att räkna upp. Jag vill bara nämna en sak. Hon sysslar bland annat med utländsk stenografi. Finns det något kontor här i Sveriges land, där man inte försöker ge en befattningshavare som kan utländsk stenografi och sysslar med detta en högre lön än övriga kontorister? Denna handsekreterare är placerad i en lägre lönegrad än större delen av biträdespersonalen. Man måste därför instämma i riksbibliotekariens åsikt när han säger,

Bidrag till stipendier åt diakoner — Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

att denna lönegradsplacering är påfallande orättvis.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som innebär, att handsekreterarebefattningen uppflyttas från Ca 11 till Ca 13.

Häruti instämde fröken *Olsson* (s) och herr *Norrby* (fp).

Herr *JOHANSSON* i Mysinge (bf):

Herr talman! Det är säkerligen mycket riktigt vad fröken Vinge här framhållit att den befattningshavare, som man här i motionen vill ha en högre lönesättning för, är en framstående kraft. Därom råder säkerligen inga delade meningar. Vi känner dock alla till hur besvärligt det är med de s. k. löne regleringarna och vilka prejudicerande verkningar de kan få om man börjar laborera på detta område. Därmed har jag dock inte sagt att just detta fall skulle behöva bli prejudicerande. Vad jag däremot vill konstatera är att det i detta fall rått tveksamhet, och vi har både i avdelningen och i utskottet ansett att man inte skall handla i tveksamma fall. Vi har också sagt att det kanske finns vissa skäl som talar för den ifrågasatta lönegradsuppflyttningen. Jag menar därför för min del att, om riksbibliotekarien åter tar upp frågan, det då blir möjligt för Kungl. Maj:t att pröva den. Som frågan nu ligger till har vi som sagt icke vågat avgöra densamma på annat sätt än vad som föreslås i utlåtandet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels och på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 10—48

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49

Bidrag till stipendier åt diakoner

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr *BLIDFORS* (s):

Herr talman! Jag har på denna punkt anmält en blank reservation. Anledningen är inte beloppets storlek i och för sig. Min reservation är av principiell natur. Jag anser nämligen att en sammanblandning av kyrklig och social verksamhet inte bör ske. Jag har emellertid, herr talman, inget yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 50—70

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71

Lades till handlingarna.

§ 12

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt att vid inkomsttaxering göra avdrag för kostnader för anläggande av vattentäkt, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för belopp som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I:139 av herr *Weiland m. fl.* och II:427 av herr *Carlsson i Tibro m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt för belopp upp till en viss procent av den skattskyldiges inkomst, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål».

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 139 av herr Weiland m. fl. och II: 427 av herr Carlsson i Tibro m. fl. om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr CARLSSON i Tibro (fp):

Herr talman! Då bevillningsutskottet utan reservation avstyrkt den förevärande motionen II: 427 kan det synas överflödigt att ta kammarens tid i anspråk för att tala för motionen, men motionärerna har ansett frågan vara av så stor betydelse att den, om kammaren i dag följer utskottet och avslår motionen, med största sannolikhet kommer igen nästa år, och jag vill därför vid detta tillfälle ändå säga några ord.

När man läser utskottsbetänkandet får man den uppfattningen att en av motiveringarna för avslagsyrkande är att framställningen tidigare vid flera tillfällen varit föremål för behandling och därvid blivit avslagen. Denna motivering återkommer, som kammarens ledamöter väl känner till, ganska ofta, men jag anser detta vara en alltför svag motivering i det nu aktuella fallet. Att ett förslag ständigt återkommer och efter hand samlar allt flera anhängare, bevisar väl tvärtom att förslaget är av sådan betydelse att det på allvar bör prövas och att hänsyn bör tagas till vad som inträffat sedan frågan förra

gången prövades. Utskottets motivering att främjandet av allmännyttiga ändamål bör ske inte i form av skattelättnader utan i form av anslag från statsmakterna, är verkligen inte övertygande.

Om man är rädd för att de genom skattelättnader frigjorda medlen skulle komma icke önskvärda ändamål till godo är det väl en lätt sak för statsmakterna att ange, vilka allmännyttiga ändamål som bör främjas genom att utfärda närmare anvisningar om till vilka institutioner och organisationer skattefria gåvor skall kunna ges. Därigenom har statsmakterna försäkrat sig mot en alltför stor godtycklighet i fråga om användande av de frigjorda medlen. Utskottets farhågor på denna punkt är enligt min mening överdrivna. Vi är alla medvetna om att vi icke har resurser att ge anslag i tillräcklig utsträckning. Det finns t. ex. inte anslagsmöjligheter till fyllest för de vetenskapliga institutionerna. Stockholms högskola är ett exempel på institutioner som klagat över bristande anslag.

Genom en lagstiftning sådan som i motionen föreslås skulle man kunna stimulera människor att skänka medel som de annars använder för mindre nyttiga ändamål, ja, att även i viss mån genom speciella ansträngningar skaffa sig extrainkomster för att därmed kunna understödja en verksamhet som ligger dem särskilt varmt om hjärtat. Ideella och religiösa organisationer, såväl kyrkliga som frikyrkliga, och även nykterhetsorganisationerna skulle få ett värdefullt stöd i sitt samhällsgagnande arbete. Det är helt enkelt dålig ekonomisk planering att inte på sätt som föreslagits frigöra medel för detta ändamål. En sådan lagstiftning skulle säkerligen också stärka medborgarnas känsla av ansvar för olika institutioner och organisationer, som spelar en betydelsefull roll i vårt samhälle men för vilka intresset börjar avtaga då man mer och mer får den uppfattning-

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

en, att det allmänna övertagit ansvaret genom att ge anslag.

Utskottet säger på s. 14 i sitt betänkande att det icke låter sig på förhand bedöma, hur stora de ökade kostnaderna för statsverket skulle bli. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att vi i vår motion skriver följande: »Vi tror icke, att någon fara skulle uppstå, om man läte skattelättnader blott omfatta statlig inkomstskatt, alltså icke kommunalskatt, och begränsade beloppet till exempelvis 10 % av vederbörandes inkomst.»

Jag skulle här vilja tillägga, att om man befarar att staten på grund av den progressiva beskattningen skulle lida alltför stor förlust av skatteintäkter, kunde det lämpligen fastställas ett maximerat belopp såsom övre gräns för det skattefria avdraget.

Det är inte bolagen eller de stora inkomsttagarna vi haft i tankarna då vi skrev denna motion, utan alla dessa som ut över hela vårt land, inte minst på landsbygden, frivilligt men troget ger det mesta av sin fritid för att sysselsätta och leda barn och ungdom så att de inte kommer ut på vilsna vägar och till sist blir en belastning för stat och samhälle och en olycka för både sig själva och hemmen. Lokalerna där man samlas, vare sig det är ett gammalt missionshus eller en godtemplarlocal eller någon annan lokal som står till förfogande, kanske behöver rustas upp för att bli trivsamma, men kassan är ofta tom, och skaran av villiga understödjare synes glesna. Utvägen att anordna lotterier för att därigenom skaffa pengar har under senare år tillämpats, men det ser ut som om marknaden nu börjar bli mättad. Det säkraste och lugnaste sättet att finansiera olika föreningsgagnande arbete är att söka intressera några eller helst många av föreningarnas medlemmar och andra för att efter råd och lägenhet regelbundet avstå en viss procent av sin inkomst

för ett visst arbete eller en annan god sak man vill stödja.

Staten borde i detta fall lämna sitt bidrag genom att efterskänka skatt på dessa belopp.

Utskottet hävdar vidare att inte något särskilt inträffat sedan frågan senast var föremål för behandling, varför det icke är motiverat att frångå den av riksdagen tidigare uttalade principiella uppfattningen. Det har ändå hänt en hel del som jag anser utskottet borde ha beaktat.

Sedan många år tillbaka har man i USA tillämpat en liknande lagstiftning. Jag hade för några år sedan på ort och ställe tillfälle att konstatera att denna lagstiftning fungerade mycket tillfredsställande. Då var procentsatsen för avdragbart belopp fastställt till 15 procent för kyrkligt ändamål, men sedan dess har denna procentsats höjts till det dubbla eller 30 procent, vilket även framgår av den bilaga som är fogad till motionen och som innehåller originaltexten till i USA gällande regler.

Vidare har jag inhämtat upplysning från Norge om att ett förslag i samma fråga förra året framlades vid norska stortinget och för närvarande är under utredning i finansdepartementet. I såväl England som Västtyskland har liknande lagar redan införts.

Då herr Ohlon i första kammaren år 1953 talade för sin motion av ungefär samma innehåll som den vilken nu föreligger började han med att citera Ibsen då denne säger: »Ingen står så stark som när han står ensam.» Den gången var herr Ohlon ensam om sin motion. Den motion som kammaren nu har att ta ställning till stöds av ett flertal ledamöter, som representerar olika partier. Detta är ingen partifråga utan en livsfråga, och den gäller värden som hundratusentals människor i vårt land sätter högt och ömmar för.

Jag ber att få citera vad en av våra största tidningar skrev på ledarplats

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

för en månad sedan: »Vi har ofta en önskedröm om att ge till något som ligger oss varmt om hjärtat, ett kristet samfund, en hembygdsgård, eller till bekämpande av en sjukdom som skördar offer i vår närhet. Tyvärr upptäcker vi emellertid att det blir så ömkliga litet över att ge sedan staten tagit sin digra kant av kakan.» Tidningen fortsätter: »Genom det hårda skattetrycket berövas medborgarna en allt större del av sin inkomst, medan samhällets anslagsåtagande blir allt större. Följden blir en kapplöpning mellan olika organisationer och institutioner om samhällets bidrag, där samtliga åberopar sin gaveliga insats och sin kraftiga förankring i de breda folklagren. Den nödvändiga sovringen blir alltså ofta rent slumpartad. — Säkerligen vore det förmånligt både för budgetbalansering och för medborgaranda om den enskilde medborgaren i stället fick behålla en fri sektor för gåvor till ändamål som är honom angelägna och där han ofta genom personligt arbete i verksamheten har insyn över behoven. — En reform i motionärernas anda skulle stärka oftervilligheten och ge den ideella verksamheten ökade resurser samtidigt som den skulle befria samhället från en rad svårbevästrade anslagsyrkanden.» Så långt tidningen.

Herr talman! Med stöd av vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall till min motion, nr 427 i denna kammare, där det hemställes att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t an hålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt för belopp till en viss procent av den skattskyldiges inkomst om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

I detta anförande instämde herrar *Rimmerfors* (fp) och *Boija* (fp), fröken *Karlsson* (h), herrar *Löfgren* (fp), *Nestrup* (fp) och *Gustafson* i Göte-

borg (fp), fröken *Elmén* (fp) samt herrar *Dickson* (h), *Widén* (fp), *Hammar* (fp), *Ahlberg* (h) och *Hamrin* (fp).

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att den fråga som här behandlas inte är så alldeles lättlost. Principiellt kan jag dock inte komma ifrån, att om en person skänker en del av sin inkomst till kristna och allmännyttiga ändamål i stället för att använda alla sina pengar för eget bruk, borde samhället kunna medge skattefrihet för dessa gåvor upp till en viss procent, detta därför att dylika gåvor ju inte avser att i någon form tillföra personer favörer; det är i stället just samhället som inhöstar vinsten. Det är detta som motionärerna har i blickfältet. De anser därför att en framställning om utredning i den här berörda frågan skulle kunna tänkas vinna gehör.

Nog borde man kunna hålla med om att den som skänker en viss procent av sin skattepliktiga inkomst till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål borde kunna ha att påräkna förståelse för detta och få göra avdrag med en viss procent av sin skattepliktiga inkomst. Jag kan inte komma ifrån att detta resonemang är riktigt och att en lagändring i denna riktning förefaller skälig.

Jag vet väl att man kan komma med invändningar och tala om svårigheterna exempelvis att bestämma vilka organisationer och institutioner som skall anses vara av sådan karaktär att det frivilliga understödet till dessa verkligen är värt att vara skattefritt. Jag erkänner att där finns ett problem. Jag har dock den bestämda övertygelsen, att om man vill gå med på saken kan man lösa det problemet; vi har nog knäckt hårdare nötter än denna. Sakligt anser jag det vara synnerligen starka skäl som talar för att en som är måttlig i sin

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

egen förbrukning av pengar och kanske avstår från en hel del, som andra inte anser sig kunna undvara, och i stället offrar sina därmed insparade medel på kristna och allmännyttiga ändamål, bör få den uppmuntran att han slipper betala skatt åtminstone till en blygsam procent — något annat kan det inte bli fråga om — på de bortskänkta pengarna. Detta är min principiella syn på saken.

Någon risk för skatteflykt tror jag inte man behöver vara rädd för i detta fall. Skatteavdraget föreslås ju begränsat till en viss mindre del av givarens inkomst. Ger han bort mer än den fastställda procenten, får han skatta för det i vanlig ordning, hur mycket han än ger.

Jag skall inte säga någonting om förhållandena i Amerika — jag erkänner gärna att de inte är riktigt jämförbara med våra — men jag skulle vilja säga ett par ord om hur det är i Tyskland, vilket jag känner litet bättre till.

I Västtyskland är gåvor till främjande av kyrkliga, religiösa, vetenskapliga och närallgiggande erkända allmännyttiga grupper avdragsgilla till en viss höjd för inkomstskattepliktiga personer. Skattefriheten belöper sig till mellan fem och sju procent av bruttolönen. För vetenskapliga ändamål kan man gå med på litet högre avdrag, ända upp till tio procent av bruttoinkomsten. För att dessa skatteavdrag skall få göras fordras för det första att mottagaren är en lagligt erkänd korporation eller anstalt och för det andra att mottagaren enligt sina statuter eller sin författning och med hänsyn till sin huvudsakliga verksamhet, såsom det heter i texten, uteslutande och omedelbart tjänar kyrkliga, allmännyttiga eller välgörande ändamål.

Det har i Tyskland inte stött på oöverbärliga svårigheter att klara den administrativa sidan av saken, utan det hela löper ganska friktionsfritt, enligt meddelande jag har fått av vederhäftiga personer.

Gäller det sedan beskattning av kyrkliga och frikyrkliga samfund så är, såvitt jag är riktigt underrättad — jag har inte den tyska lagtexten tillgänglig — de tyska skattelagarna ganska lika dem som den svenska riksdagen beslutade i samband med antagandet av religionsfrihetslagen och som vi är mycket tacksamma för.

Jag skall, herr talman, begränsa mig till dessa få ord. Jag ber att få ansluta mig till de syften som har uttalats i motionen.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Även inför den risk herr Carlsson i Tibro talade om, att detta ärende skall komma igen, torde ingen ledamot av bevillningsutskottet, vilken uppfattning han än rent mänskligt har om dessa ting, vara beredd att ge upp det motstånd som här föreligger.

Detta är en gammal bekant. Vi har provat det föreslagna systemet, men vi kom underfund med att det avsteg vi gjorde under krigsåren var av sådan karaktär att vi borde söka komma ifrån det så fort som det över huvud taget var möjligt. Den ståndpunkten intog vi fullkomligt enhälligt, antingen vi var folkpartister eller socialdemokrater eller högermän och vilken uppfattning vi än hade om de religiösa frågorna i detta sammanhang.

Jag är inte förvånad över att förslaget har lagts fram. Det är väckt av riksdagsmän som har kommit hit under de senare åren och som är livligt intresserade för saken. Vi bör dock tänka på att om vi här luckrar upp de principer på vilka vår skattelagstiftning vilar, är vi ute på hal is. Det är också anledningen till att bevillningsutskottet intar denna ställning.

Herr Carlsson i Tibro säger att han »tror». Ja, man kan naturligtvis tro vad man vill om dessa problem, men erfarenheten, som ju dock inte är betydelselös, talar ett relativt varnande

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

språk. Under kriget lämnade vi skattebefrielse för gåvor till hemvärdet och för inköp av luftvärnspjäser och annat sådant som var aktuellt när det brann i knutarna runt omkring oss, men vi var överens om att det inte var någonting vi skulle ha gjort under normala förhållanden. Det kom aldrig längre än till statsskatten, och så fort möjlighet förelåg att slopa dessa bestämmelser gick riksdagen enhälligt tillbaka till den gamla ordningen och förklarade, att stödet till dessa ändamål måste lämnas på annat sätt än genom skattelagstiftningen.

Det är naturligtvis bestickande när man i motionen talar om 10 000 kronor, men det finns ett gammalt ordspråk som säger, att man börjar med en knappnål och slutar med en silverskål. Den springande punkten i detta sammanhang är inte de små gåvor som det här är fråga om, utan det är risken att vi öppnar vägen för ett avhändande av stora skatteobjekt. Det kunde vara lösnande att avhända sig ett sådant belopp för att få ned skatten, och det är anledningen till vår försiktighet.

Nu anförde herr Carlsson i Tibro USA som ett exempel. Jag skall inte tala om Amerikas förenta stater; de har utan tvivel kapitallgångar, om vilka vi inte kan skapa oss en föreställning. Men vi skall också säga att de inte har någon statskyrka. Man skall således komma ihåg att man i vårt land också har ett avdrag, det s. k. kommunal-skatteavdraget, som kompenserar de utgifter man har för den allmänna statskyrkan.

Man skall således inte bara säga att detta är en enkel historia, där man närmast bara tänker på de religiösa samfunden. Jag stryker starkt under, att om man studerar utvecklingen av vårt skattesystem visavi de religiösa samfunden, så har den utvecklingen gått i en sådan riktning att jag tycker att minst av allt de religiösa samfundet skulle ha någonting att invända.

Första kammaren har nyss knäckt den här frågan med en majoritet av 103 röster mot 23. Vad resultatet blir här spelar under sådana förhållanden ingen roll; ingen utredning kan komma till stånd. Men jag tror att man i detta sammanhang, om man nu framför allt är intresserad av de religiösa församlingarna, skall söka finna en annan väg när det gäller befrielse, när det gäller stöd och hjälp, än skattevägen. Skattevägen öppnar sådana möjligheter på olika områden, att var och en som sysslat med dessa problem måste gripas av rädsla så fort vi närmar oss den saken. Bevillningsutskottet och riksdagen har ju praktiskt taget enhälligt riksdag efter riksdag sedan 1939 sagt att om man skall ge ett stöd, så skall man ge det på annat sätt än genom skattelagstiftning.

Varför kan inte herrarna, som ju är så intresserade, försöka finna den där andra vägen som inte samtidigt med att ni kan inregistrera en seger skulle riva ned så mycket av vårt nuvarande skattesystem att uppenbara faror skulle föreligga? Försök att finna den vägen! Jag skall inte ställa mig omöjlig att i detta sammanhang söka ge min medverkan, men den väg som herrarna har föreslagit är såväl jag som bevillningsutskottet bestämda motståndare till. Det betyder väl ändå något att bevillningsutskottet här uppträder fullkomligt enhälligt. Där finns representanter för samma religiösa uppfattning som herrarna företräder. Det finns representanter för andra meningsriktningar, men enhälligt har bevillningsutskottet här gått efter denna linje och ansett att vägen inte är framkomlig, såvida vi inte vill underminera grunderna för det beskattningssystem, som vi har byggt upp i detta land.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, man skall se bevillningsutskottets här föreliggande betänkande, inte ur den synpunkten att man är fientlig eller icke fientlig emot de tankegångar som

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

ligger i motionerna. Det är också ur den synpunkten, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till vad utskottet här föreslagit.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna erkänna att jag har mycket stor respekt för bevillningsutskottet och inte minst för dess ärade ordförande, herr Olsson i Gävle. Men nog tycker jag att man i debatten skulle ha kunnat tänka sig in i att det problemkomplex, som är framfört i motionen, kunde bli föremål för utredning. Jag tycker att det är ganska mänskligt begärt. Vi vill inte, herr Adolv Olsson, gå in för att stjäla. Det där ordspråket om att börja med en knappål och sluta med en silverskål tycker jag inte är tillämpligt här, utan vi vill att saken skall noggrant prövas och undersökas. Beträffande USA sade jag i mitt förra anförande att jag inte utan vidare vill dra en parallell och säga att Sverige och Amerika är alldeles likställda. Men i Amerika har man funnit det vara både riktigt och möjligt att öka den avdragsgilla procenten, och de har väl något förstånd även där borta på andra sidan Atlanten.

Vad jag fäste mig vid var att Tyskland, som haft statskyrka och nu har landskyrka, har funnit det vara möjligt att efter kriget gå på den här linjen. Och är jag inte alldeles fel underrättad, gillar man det från både den ena och den andra sidan. Herr Olsson efterlyser en annan väg. Ja, vi är mycket tack samma, herr Olsson, för att få medverka till att hitta denna väg, och det finns ju all anledning att se om det finns andra framkomliga vägar. Vi tackar alltså för det löftet. Jag håller dock på att det hade varit skäligt om riksdagen gått med på en utredning. Visar den utredningen att vägarna är så oerhört svårliga som det framskyntat här, då skall vi böja oss för det och inte komma med

några yrkanden. Men denna utredning borde komma till stånd.

Herr CARLSSON i Tibro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har mycket stor respekt för bevillningsutskottets ordförande, herr Olsson i Gävle, och hans sakkunskap på detta område, men jag kan ändå inte låta bli att ytterligare något belysa vad jag tidigare sagt.

Det händer en hel del ute i levande livet, men det kanske i första hand ankommer på första lagutskottet att söka bemästra de svårigheter som uppstår då det gäller den tilltagande ungdomsbrottsligheten och därmed sammanhängande frågor. Själv har jag de senaste åren mer än förut kommit i beröring med dessa problem i och med att jag blev placerad vid häradsrätten i Skövde. Det är tragiskt att se unga människor inför domstol och lyssna till utredningar om deras ungdoms- och uppväxttid. Många gånger gör man den reflexionen, att hade det bara funnits en förening på platsen, som tagit hand om dessa ungdomar och hjälpt dem till rätta, hade aldrig olyckan behövt hända.

En annan sak som inträffat är att våra unga män blir inkallade till värnpliktstjänstgöring ett år tidigare. Samtidigt förfaller en del av våra soldathem på förläggningssorterna, och något har t. o. m. blivit indraget av brist på medel. Det föreligger här ett mycket stort behov. Har staten möjlighet att tillgodose dessa behov, så att vi med ansvar kan ta hand om den uppväxande ungdomen? Den väg som vi föreslår i vår motion är en framkomlig väg för att bemästra dessa frågor.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas att herr Gustafsson i Borås inte fattade mitt exempel med knappåten och silverskå-

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

len såsom riktat mot religiösa samfund. Jag menar bara att man öppnar på porten, och sedan har man inga garantier för vilka som slinker in genom den. Det är där den stora risken ligger. Det är således en ren princip som utskottet hävdar.

När man ständigt kommer med exempel från Amerika får man komma ihåg, att Amerika är ett land, med vilket vi inte kan jämföra oss. Där har man åtskilligt mera pengar än vad vi har. Det skulle vara önskvärt om herrarna kunde åstadkomma lika mycket av den varan här i landet. Då kanske detta problem inte bleve så invecklat för oss som det för närvarande är.

Låt mig sedan säga till herr Carlsson i Tibro, att nog förstår jag herr Carlssons uppfattning som ledamot av första lagutskottet. Men att bevillningsutskottet, vars utlåtanden ju ända sedan historisk tid bär namnet »betänkande», skulle vara det utskott som var satt att göra av med pengar, det tror jag aldrig någon som haft att göra med det har haft den ringaste tanke på. Herrarna som gör av med pengar på skilda områden skall vara glada över att bevillningsutskottet inte är funtat på samma sätt som alla de andra och bara gör av med pengar. Då vore vi kanske i en olycklig situation.

Herr **DICKSON** (h):

Herr talman! Jag skall gärna vitsorda att bevillningsutskottets ärade ordförande i dag grundar sina uttalanden på mycket större saklighet än vad som skedde i fredags. Det är mycket som talar för vad han här säger, och det är lätt att från saklig synpunkt bemöta denna motion, som jag själv skrivit under. Men detta rör en irrationell fråga, och det är risk för att vi blir alltför sakliga när det gäller rent mänskliga ting.

Vi har ett mycket högt skattetryck här i landet, om befogat eller inte befogat bortser jag från i detta sammanhang.

Vi har mycket litet över, och därigenom berövas en massa människor ett av de största glädjeämnen som många människor över huvud taget kan uppnå, nämligen förmånen att få giva. Det är detta jag tycker att riksdagen borde ta hänsyn till. Det är inte alls detsamma, ifall man får en skattsedel, som man betalar in pengar på, och sedan staten ger ut pengarna enligt riksdagens beslut, fördelade efter som vi hoppas kloka principer. För människors trevnad och trivsel i samhället behövs det ibland att de får en viss handlingsfrihet och en känsla av att de själva gör en uppoffring för ett ideal som de hyser. Det är från den synpunkten som man måste se denna fråga och inte enbart från sakliga synpunkter.

Jag ber, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till motionen.

Herr **OLSSON** i Gävle (s):

Herr talman! Jag skulle vilja säga herr Dickson att vi inte skall tala om saklighet och icke saklighet. Herr Dickson fick ju inte med sig mer än fem å sex av kammarens ledamöter i fredags. Kanske det också är ett bevis på saklighet. Det skall jag icke yttra mig om i detta sammanhang, lika litet som herr Dickson gjorde det.

Emellertid skall man komma ihåg en sak, nämligen att om man här vill sänka den allmänna skatten för att folk skall få möjlighet till det, som herr Dickson talade om, så är det en riktig adress att gå till bevillningsutskottet. Men i det sammanhang som det här gäller är det inte den riktiga adressen. Man får i stället här lov att gå till något av de andra utskotten, om man vill nå fram till resultat som håller. Skattevägen är enligt min uppfattning inte den riktiga vägen i detta sammanhang.

Herr **ORGÅRD** (s):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande har ju tillräckligt belyst frågan från principiell synpunkt, men med

Skatteavdrag för gåvor till kulturella ändamål m. m.

anledning av den debatt som här förts anser jag mig nödgad att komplettera med några synpunkter.

Jag erinrar mig hurusom för många år sedan, när en av bevillningsutskottets förnämligaste sekreterare avgick, denne sade: Jag hoppas det kommer en finansminister som är djärv nog att dra ett streck över och rationalisera hela det monstrum, som vår nuvarande skattelagstiftning utgör. Jag skulle förmoda, att det är många av kammarens ledamöter som menar, att vår skattelagstiftning är ett monstrum. Det är vi väl tämligen eniga om.

Varje riksdag väcks det emellertid motioner från olika håll, som visserligen är mycket behjärtansvärda men som i den mån de bifalles bidrar till att i allt högre grad göra skattelagstiftningen invecklad och svårbemästrad. Det förefaller mig således, som om kammaren borde vara tacksam för att bevillningsutskottet håller på de principer, som egentligen är grundläggande för vår skattelagstiftning, och att man inte ger sig in på att bedöma frågan om stöd i skattelagstiftningens form bör lämnas för ändamål, som kan synas behjärtansvärda, ty då blir bevillningsutskottet ett utskott, som värderar och är med om att bevilja anslag till olika ändamål på låt mig säga bakvägen genom skatteavdrag i stället för anslag.

Vi har visserligen gjort oss skyldiga till en hel del synder på så sätt att vi gjort en rad undantag härvidlag, och man kan ju alltid säga, att raden av undantag kan utvidgas. Jag minns, hur vår gamle vän Bärge, på sin tid utskottets ärade ordförande, en gång på tal om en utredning om dessa saker, där han varit ledamot, framhöll att man där sökt företa en utrensning och få till stånd klara linjer men att det riktiga hade varit att man även rensat ut undantagen i skattehänseende för stiftelser, vetenskapliga ändamål och sådant. Detta har emellertid gammal hävd och är

svårt att få bort. Men vi måste se till att vi inte gör lagstiftningen alltmera invecklad.

Mina herrar! Är det inte så att dagens behandling av dessa frågor, den förra, som gällde jordbruket och där motionärerna tydligen blev övertygade av vad utskottet yttrat, och den här, som står på principiellt samma plan men som har föranlett denna debatt, innebär, att man här vill göra bevillningsutskottet till en institution, som värderar de olika behoven, det behjärtansvärda i varje behov, nödvändigheten av att med skatteavdrag lämna stöd åt jordbruket och åt ideella ändamål, i stället för att vi här har att se till att ta ut skatter efter så rationella linjer som möjligt? Jag tycker ju, att riksdagen skall hålla oss räkning för att vi inte ger oss in på frågor, som det borde vara statsutskottets uppgift att klara.

När ordföranden talar om andra vägar när det gäller stöd är det alldeles självklart, att han menar att man bör gå till de utskott, där man har att pröva och kan bedöma de olika anslagen inbördes med hänsyn till deras behövlighet och de statsfinansiella möjligheterna.

Det var dessa synpunkter jag ville anföra som komplettering till vad herr ordföranden här framhållit. Jag vill till sist upprepa, att riksdagen bör sätta värde på att bevillningsutskottet slår vakt om dessa principer och att utskottet inte låter locka sig på avvägar, så att vi genom nya undantag får nya prejudikat för avsteg från de principer, som bör vara grundläggande för skattelagstiftningen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Carlsson i Tibro begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel föl-

Lag om bankrörelse m. m.

jande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Carlsson i Tibro begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 145 ja och 46 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Lag om bankrörelse m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bankrörelse m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Jag kan av formella skäl inte yrka bifall till den lydelse av

191 § i här föreliggande förslag till lag om bankrörelse m. m., som utredningskommittén föreslagit och departementschefen remitterat till lagrådet samt utskottet slutligen anslutit sig till vid sin första behandling av ärendet. Då jag inte kan framställa något yrkande, har jag nöjt mig med en blank reservation till utskottets utlåtande för att så att säga motivera att jag här har en avvikande ståndpunkt.

I det förslag till lag om bankrörelse m. m., som remitterades till lagrådet, hade 191 § i de delar som här är relevanta, följande lydelse:

»Finnes till tryggande av pensioner ——— särskild stiftelse ——— har tillsynsmyndigheten att tillse att stiftelsens tillgångar ej placeras på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål finnes strida mot grunderna för de angående placering av bankbolags medel i denna lag givna föreskrifterna.»

Lagrådet föreslog där en ändring, varigenom paragrafen i stället kom att i motsvarande delar få denna lydelse:

»Finnes särskild stiftelse till tryggande av pensioner ——— har tillsynsmyndigheten att tillse att stiftelsens tillgångar äro placerade på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål och med hänsyn till vad i denna lag är föreskrivet beträffande placering av bankbolags medel bereder skälig säkerhet.»

Lagrådet anför i sin motivering för den föreslagna ändringen att avsikten med bestämmelsen »torde komma till bättre uttryck», om bestämmelsen givdes den formulering, som lagrådet föreslagit. Lagrådet ville alltså inte göra någon saklig ändring av innehållet utan endast på ett bättre sätt ge uttryck åt de ursprungliga förslagsställarnas mening än vad de själva lyckats med. Jag vill inte alls bestrida lagrådets förmåga att bättre uttrycka förslagsställarnas mening än vad dessa själva kunnat. Men lagrådet har inte gjort detta. Det har i stället givit uttryck åt något annat.

Likalönsprincipen

Lagrådets formulering må i och för sig vara genial, men den ger uttryck åt en annan tankegång än förslagsställarnas. Ändringen är därför inte bara redaktionell, som det heter i utskottsutlåtandet, utan även saklig.

Meningen med ursprungliga förslaget var endast att hank- och fondinspektionen skall tillse att inte bankerna via pensionskassorna bedriver affärer, som de enligt banklagen är förbjudna att bedriva i egenskap av banker. Där emot har avsikten icke varit att pålägga bank- och fondinspektionen ansvaret för pensionskassornas placeringar ur andra synpunkter. Genom den lydelse ifrågavarande paragraf nu fått, har det emellertid pålagts bank- och fondinspektionen att ansvara för dessa placeringar, vilket de ursprungliga förslagsställarna ansåg vara främmande för inspektionens verksamhet.

Herr talman! Jag kan som sagt inte framställa något yrkande men har ändå velat få dessa synpunkter noterade till kammarens protokoll.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Den proposition som här behandlas har inte föranlett några motioner, och även i utskottet har enigheten varit stor — med undantag för 191 §. Det förslag som överlämnades från finansdepartementet till lagrådet, föranledde en framställning om klarare skrivning i vad det gällde tillsynen över de fonder, som är avsedda för pensionering av tjänstemännen i berörda företag. De sakkunniga hade där ett förslag till skrivning, som lagrådet begärde ändring av, och när ärendet sedan behandlades i utskottet, ansåg utskottets majoritet att propositionens skrivning i det stycket på ett bättre sätt täckte andemeningen i vad de sakkunniga föreslagit, och därför an-

slöt sig utskottets majoritet till propositionen därvidlag.

Herr talman! Med detta lilla påpekande ber jag att få yrka bifall till bankoutskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17

Likalönsprincipen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om genomförande av den s. k. likalönsprincipen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 17 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Persson, Helmer*, samt nr 22 i andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till lag på grundval av art. 23, moment 2, i den av Föränta Nationerna år 1948 antagna 'Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna'; samt att sådant förslag framlägges i så god tid, att lagen — vid bifall av riksdagen — kan träda i kraft den 1 januari 1956».

Artikel 23 moment 2 i förklaringen om människans rättigheter lyder: »En-

Likalönsprincipen

var har utan åtskillnad rätt till lika lön för lika arbete.»

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 17 och II: 22, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! När vi förra veckan diskuterade vår motion i grundlagsfrågan, anförde jag, att frågan om kvinnornas likaberättigande och inte minst kravet på att kvinnorna skall åtnjuta samma lön för samma arbete som männen borde vara något självklart i en demokratisk författning och i en demokratisk lagstiftning över huvud taget. Ändock har vi, som upprepade gånger ställt dessa förslag, mött en kompakt ovilja i Sveriges riksdag mot att man över huvud taget lagstiftar eller anknyter svensk lagstiftning till de förklaringar om de mänskliga rättigheterna, som vi själva varit med om att biträda i FN:s generalförsamling. Det anföres att dessa frågor skall lösas inte lagstiftningsvägen utan förhandlingsvägen, och det tilläggs, att vi nu är på god väg därvidlag, i det att det skett en avgörande förbättring just förhandlingsvägen. Detta är inte riktigt. Alltjämt är det så att kvinnolönerna ligger så där på två tredjedelar, i bästa fall tre fjärdedelar av de manliga lönerna, och därtill är de flesta kvinnorna sysselsatta i låglöneyrken. I statlig tjänst har man nominellt lika lön, men ändå medger utredningen att om principen verkligen skulle genomföras finge man lägga dit 51 miljoner till. Ty man har inrättat kvinnotjänster med löner, som ligger avsevärt under de lägsta manliga, och det är mera sällan kvinnor anses kompetenta till bättre betalda poster; chefsposterna monopoliseras mer och mer för männen. I industrien har det inte rört sig mycket på 40 år. De siffror man därvidlag anför är procentsiffror,

och när man säger att från 1939 dock en avsevärd förbättring ägt rum är det förvirrande, därför att procentsiffrorna blir alltid högre när det gäller höga löner än när det gäller låga löner. Vi har i vår motion påvisat, att från 1939 då männen hade i genomsnitt 49 öre mer i timmen än kvinnorna, har de 1954 kommit fram till en löneskillnad på inte mindre än 1 krona 32 öre, en ökning i löneklyftan på hela 83 öre per timme. Nu säger utskottet att detta inte är rättvisande därför att under tiden har penningvärdet försämrats. Det är klart att det mildrar klyftan. Jag har räknat litet på detta, ur reallönens synpunkt sett, men även om man tar denna i betraktande har just ingenting skett, utan man står där och stampar. Landsorganisationen medger i sin översikt av det ekonomiska läget, att det visserligen skett en utjämning i avståndet i procenthänseende mellan 1946 och 1950, men så fortsätter Landsorganisationen, att de senaste åren däremot karaktäriseras av ett stillastående med en svag tendens när det gäller den totala timförtjänsten till en ökning i avståndet. Det har alltså sedan 1950 varit stillastående eller försämring, och det tycker jag är ringa täckning för vad utskottet anför. De där procentsiffrorna gläder inte mycket kvinnor, som får betala lika mycket för mat och husrum som männen, om de ensamma drar försorg om familjen; de åtnjuter ju inga fördelar i det fallet.

Tillåt mig ur socialstyrelsens rapport läsa upp några siffror som belyser utvecklingen.

I de mekaniska verkstäderna har under denna tid, åren 1946—1953, timlönen ökat med 1: 82 för kvinnor och med 2: 26 för männen. Klyftan har ökat. Inom järn- och stålmanufaktur har lönen ökat med 1: 58 för kvinnorna, med 2: 19 för männen. Choklad: 1: 41 för kvinnorna, 1: 96 för männen. Sprängämnen: 1: 85 för kvinnorna, 2: 48 för männen. Bokbinderi: 1: 57 för kvinnor-

Likalönsprincipen

na, 1:81 för männen. Skobranschen: 1:42 för kvinnorna, 1:83 för männen. Gummi: 1:53 för kvinnorna, 2:01 för männen. Elektroteknik: 1:70 för kvinnorna, 2:17 för männen. Oavsett penningvärdets försämring är det ju klart att klyftan i pengar räknat också har vidgats.

Utskottet har nu som många gånger förr anfört argumentet att det kanske inte är så bra för kvinnorna, om de skulle få samma lön som männen. Det skulle gå bra under goda tider, men det skulle gå sämre när det bleve arbetslöshet; då skulle denna främst drabba dem om de hade samma betalning som männen. Men det talas ju om att vi skall försöka uppnå ett tillstånd av permanent full sysselsättning, och då borde dessa orosmoln vara avlägsnade. Är det inte tvärtom så att vi har all anledning i närvarande stund, med brist på arbetskraft inom många områden, att dra in flera kvinnor i produktionen? Och är det inte så, på grund av sambeskattningen och på grund av de låga kvinnolönerna, att det faktiskt är föga lönande för ett stort antal kvinnor att gå till produktionen, eftersom deras inkomst praktiskt taget ätes upp av skatten? Kvinnor bör ha rätt mycket betalt om detta skall löna sig för dem under nuvarande förhållanden.

Framför allt vill vi emellertid ställa frågan principiellt. Det är inte värdigt ett demokratiskt samhälle att betala efter kön och inte efter prestation, efter det arbete var och en utför. Står en kvinna och en man vid samma maskin, utför de samma arbete, då skall inte kvinnan bara ha två tredjedelar eller tre fjärdedelar av mannens lön.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Fru HÖJER (fp):

Herr talman! Principiellt är vi fullkomligt överens, både internationellt och nationellt, om likalönsprincipens

genomförande. Det gäller såväl den konvention som antagits vid Internationella arbetsorganisationens konferens i Genève som artikel 23, mom. 2, frågan om människans rättigheter. Det gäller också den utredning som vi haft inom Sverige, likalönskommitténs utredning, som går ut på att det borde utgå lika lön till män och kvinnor för arbete av lika värde. Principiellt är vi alltså fullkomligt överens om detta. Frågan gäller huru detta skall kunna genomföras.

Såväl Landsorganisationen som Tjänstemännens centralorganisation med flera sammanslutningar är övertygade om att likalönssystemets genomförande sker bäst förhandlingsvägen. Vi har uttalat detta vid åtskilliga tillfällen och vi har ansett att det är de fackliga organisationerna som bäst sköter om den saken. Så har även likalönskommittén menat. Man har ansett att när det gäller de statligt anställda bör åtgärderna genomföras i etapper. Vi menar också, kanske till skillnad från den föregående talaren, att det är tydligt att frågan under senare år har gått framåt. Ser man på utvecklingen i procent är det ingen tvekan om att det har blivit en förbättring i relationen mellan manliga och kvinnliga löner.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! När man dock alltifrån den tid då LO:s kongress första gången — jag vill minnas 1909 — väckte denna fråga, nästan står och stampar på samma fläck, trots kvinnornas ökade andel i näringsliv och industri, borde man också i de fackliga organisationerna ompröva frågan, om man inte här skulle kunna gå fram lagstiftningsvägen. Detta kan inte vara mera oriktigt i det här fallet än när det gäller t. ex. semester och arbetstid. Det är ju inte fråga om att staten skall bestämma hur höga lönerna skall vara. Det gäller att lag-

Jordbruksdepartementet: Avlöningar

fästa en princip, att samma arbete skall betalas lika.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18

Föredrogs vart för sig andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i hälsovårdsstadgan, och

nr 18, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i vägtrafikförordningen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner, m. m.

*Punkten 1***Jordbruksdepartementet: Avlöningar**

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Jag har i anslutning till denna punkt under nionde huvudtiteln väckt en motion, där jag hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening ge till känna, att en skogssakkunnig förordnas att inom jordbruksdepartementet vara föredragande i skogsfrågor.

Det spörsmål var uppe redan för ett par år sedan, då jordbruksutskottet i

anledning av en motion underströk önskvärdheten av att jordbruksdepartementet tillfördes en skogssakkunnig med uppgift att bereda skogsärenden och även ta initiativ till samråd mellan departementet och de olika skogliga organen. Utskottet lät också denna sin hemställan komma till Kungl. Maj:ts kännedom. Några åtgärder har emellertid inte vidtagits från departementets sida.

Skogens oerhört stora betydelse i svenskt näringsliv har klart omvitnats från alla håll. Skogsprodukterna intar ju en mycket stor, för att inte säga dominerande plats i vår handelsbalans, och det råder allmän enighet om att skogskapitalet skall väl förvaltas.

Jag har tillåtit mig att undersöka, hur man i våra grannländer ordnat arbetet med skogsfrågorna inom regeringen. I Norge hör skogen under ett skogskontor i lantbruksdepartementet. Detta kontors chef är skogsdirektören, som i rang står närmast efter expeditiionschefen. I Danmark har skogsväsendet, som man säger där, en särskild avdelning i lantbruksministeriet, och det är en förhållandevis stor avdelning. I Finland sorterar skogsfrågorna direkt under lantbruksministeriet. Under senare år har man vanligen haft två ministrar, av vilka den ene handlagt jordbruksfrågor och den andre skogs- och kolonisationsfrågor. Inom lantbruksministeriets allmänna avdelning finns en lantbruksbyrå och en forstbyrå; under den sistnämnda sorterar också forststyrelsen.

Av vad jag nämnt framgår, att våra grannländer knutit skogsfrågorna ganska direkt till departementets arbete. Jag vill inte ha sagt, att vi i vårt land skulle införa samma system för skogsfrågornas behandling som man har i våra grannländer — denna starka centralisering av beslutanderätten anser jag tvärtom inte vara eftersträfvansvärd. Den decentralisering, som vi i vårt land tillämpar, har visat sig vara till gagn. Men

Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer

en sak är tydlig, och det är att man i våra grannländer är mycket angelägen om att departementet skall ha tillgång till sakkunskap på det skogliga området.

Man kan naturligtvis lösa denna fråga på flera sätt. Man skulle kunna göra det enligt den metod, som tillämpas för vägfrågorna i kommunikationsdepartementet — genom en särskild byrå med en byråchef i spetsen — men jag anser inte att detta är lämpligt för skogsfrågornas del. Man skulle då inte kunna delegera fördelningen av vissa anslag till de olika skogsinstitutionerna, till domänverket eller till skogsstyrelsen, såsom nu sker i vårt land, och att man kan göra så är en fördel, som vi skall behålla. Man skulle också, såsom föreslogs i motionen för ett par år sedan, kunna inrätta en särskild tjänst, men det är väl uteslutet, att den vägen i närvarande stund är framkomlig. Det är därför som vi i motionen pekat på möjligheten att det inom jordbruksdepartementet skulle kunna förordnas en särskild föredragande med skoglig utbildning i ärenden rörande skogen. Jag anser för min del att det skulle vara av mycket stort värde för departementschefen, när han skall ta ställning till de olika skogsfrågor som från skilda skogliga institutioner kommer till departementet, att ha en skogssakkunnig till hjälp vid sin bedömning av dessa frågor.

Utskottet har inte kunnat biträda motionen. Utskottet har dock i stort sett ställt sig lika positivt till saken som vid det tillfälle som jag här nyss erinrade om, då utskottet ansåg att det borde »ankomma på Kungl. Maj:t att, därest så befundes påkallat, vidtaga de förändringar inom departementets arbetsfördelning, som kunde anses behövliga». Det är emellertid närmast två andra saker som gör att jag inte här ämnar ställa något särskilt yrkande i anslutning till motionen. Jag tror inte att departementschefen är främmande för motionens tankegång, utan det förhåller sig

kanske snarare så, att han söker sig fram till den rätta lösningen av personfrågan. Vidare har departementschefen i nionde huvudtiteln meddelat att han ämnar tillsätta en utredning som får ganska vida direktiv beträffande skogliga frågor. Det är därför möjligt att denna utredning också kan ta upp den sak det här gäller.

Jag har således, herr talman, bara velat anföra dessa synpunkter utan att ställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 2—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8**Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 10 (s. 30), i överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag hemställt om anslagsanvisning med ett från 125 000 kronor till 100 000 kronor sänkt belopp.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 204 av herrar *Ohlsson*, *Ebbe*, och *Eskilsson* samt II: 224 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning under förevarande anslagspunkt.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 204 och II: 224, till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Eskilsson* och *Agerberg*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riks-

Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer

dagen måtte, med bifall till motionerna I: 204 och II: 224, avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **AGERBERG** (h):

Herr talman! När lantbruksnämnderna år 1948 inrättades, hade detta föregåtts av mycket noggranna utredningar i olika avseenden för att nämnderna omedelbart skulle kunna sätta i gång sin verksamhet på ett så bra sätt som möjligt. Därvid ansåg man bl. a. nödvändigt med hänsyn till rationaliseringsverksamheten att det inrättades planeringskommittéer, som skulle göra vissa planläggningar inom ett antal utvalda kommuner på olika håll. Detta ansågs vara en mycket viktig förutsättning för att rationaliseringsarbetet skulle kunna bedrivas på ett lämpligt och skyndsamt sätt.

Det inrättades också en stor mängd planeringskommittéer, som var färdiga att börja sin verksamhet den 1 juli 1948. Erfarenheterna av denna verksamhet har emellertid inte blivit vad man tänkt sig. Värdet av de resultat, som kommittéerna kommit fram till, har varit ganska diskutabelt. Många av kommittéerna satte i gång ganska omfattande planeringar, men det framgick så småningom att man inte kunde komma till något verkligt resultat, och jag tror mig kunna påstå att ett mycket stort antal, för att inte säga flertalet kommittéer har upphört med sin verksamhet utan att fullfölja planeringsarbetet. En del kommittéer åter har fullföljt arbetet och lagt fram vissa utredningar, men tyvärr har nog inte heller dessa fått avsedd nytta. De flesta synpunkter, som där anförts, har varit ganska kända förut, och jag tror att utredningarna i många fall bara har hamnat i någon skrivbordslåda. Utvecklingen inom jordbruket går oerhört snabbt och det är inte lätt att planera för någon längre tid framåt. Vi vet också hur förutsättning-

arna för lantbruksnämndernas verksamhet har förändrat sig, sedan dessa nämnder inrättades.

Att planeringskommittéernas arbete inte har fått avsedd omfattning, bevisas också därav, att anslaget faktiskt har minskat år från år och att det nu har prutats ned ganska avsevärt i förhållande till vad det var de första åren. Det finns också enligt min mening viktigare saker under nionde huvudtiteln, för vilka man bättre skulle kunna använda de 100 000 kronor som det här gäller.

Det är detta som gör att jag har reserverat mig inom utskottet. Jag skall gärna medge att det finns specialområden, där det kan vara angeläget och nödvändigt med utredningar, men den verksamheten får säkerligen inte större omfattning än att kostnaderna mycket väl kan bestridas på annat sätt. Dessa utredningar sker i regel med hjälp av lantbruksnämndernas ordinarie personal, och då skulle väl också pengarna kunna tagas av det ordinarie omkostnadsanslaget.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr **GUSTAFSON** i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag behöver inte spilla många ord på herr Agerbergs argumentering till förmån för den av honom och herr Eskilsson avgivna reservationen. Alla vi som tar del i lantbruksnämndernas arbete känner väl till att den verksamhet, som avsetts med anslaget under rubriken »Kostnader för planeringskommittéer», inte har lämnat de resultat beträffande regionalplaneringen som man från början väntade. Men det finns, såsom herr Agerberg själv erkände, ett behov av lokal planering, för vilket lantbruksnämndernas omkostnadsanslag inte torde räcka.

Jag vill bara erinra om att lantbruksnämnderna ofta kopplas in på samhällsplaneringar, i synnerhet sådana som tangerar jordbruksdriften. Denna planering har värde för jordbrukets struk-

Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer

turrationalisering, för bebyggelsen och för olika driftsformer. Anslaget i fråga är närmast att betrakta som ett beredskapsanslag och ett mycket litet sådant. Utslaget på de olika lantbruksnämnderna blir det inte fullt 4 000 kronor på var och en. Vi skar ned beloppet i fjol från 250 000 kronor till 125 000 kronor, och i år minskar vi det med ytterligare 25 000 kronor. Det kommer säkert att visa sig, herr Agerberg, när vi behandlar lantbruksnämndernas kostnadsanslag, att där inte finns utrymme för i varje fall mera omfattande lokala planeringar, vid vilka arbetskraft måste anlitas utanför lantbruksnämndernas egen personal.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Man brukar ju ofta här i kammaren tala om att de, som föreslår saker och ting, någon gång också borde tänka på att föra sparsamhetens talan. Nu tror jag, såsom även utskottets talesman har anfört, att här finns ett område, där man utan tvekan kan göra en besparing. De planeringar, som gjordes av kommittéerna från början är redan åtskilliga år gamla, och den, som haft tillfälle att studera dem, är fullt på det klara med att de saknar all praktisk betydelse för framtiden. På jordbrukets område går utvecklingen mycket fort, och vad man planerat för 5 å 6 år sedan har ingen aktualitet i dag. Under sådana förhållanden anser jag det ganska märkligt om vi skall fortsätta att här i riksdagen behandla frågan om planeringsanslag. Jag tror, att vi saklöst kan stryka det och använda pengarna till andra ändamål, som har betydligt större värde.

Herr talman! Jag ber därför att få ansluta mig till herr Agerbergs yrkande om bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Herr Nilsson i Bäste-

kille säger, att det ändamål, som man avsåg med planeringarna, är förfelat. Det är kanske inte alldeles riktigt. Vi har i mitt eget län haft planeringar, vilka givit oss mycket god inblick i bygdens struktur, när det gällt att vidta omfattande rationaliseringsåtgärder. Jag tänker på den planering, som vi gjorde i Nöttja m. fl. socknar för att få fram en överblick över möjliga riktlinjer för en återvinning åt bönderna av den skog, som en gång såldes till domänverket.

Jag kan anföra ett annat exempel, herr Nilsson. Det gäller min egen kommun, där vi behövde en undersökning om arbetskraftsbehovet inom jordbruk och skogsbruk på längre sikt. Vi kopplade in lantbruksnämnden, som undersökte jordbruksfastigheternas storlek och brukningsförhållanden, byggnadsbeståndets beskaffenhet, tillgången på arbetskraft på de olika brukningsdelarna och hur stor arbetskraft den befintliga skogsmarken krävde o. s. v. Det visade sig, att det bara i denna kommun fanns utrymme för inte mindre än 17 heltidsanställda skogsarbetare, om skogen skulle skötas på ett rationellt sätt. En sådan planering måste ovillkorligen ha sitt värde.

Vad beträffar rubriken »Kostnader för planeringskommittéer» medger jag, att den inte är alldeles adekvat. Den finns kvar från den tid, då vi tänkte på de stora regionala planeringarna. Nu är det egentligen — som jag nämnde — fråga om ett beredskapsanslag, som vi skall ha att tillgå, då ett verkligt planeringsbehov inställer sig.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Det är ju roligt, att herr Gustafson i Dädesjö har litet mera glädjande rapporter att lämna från sitt län än jag i stort sett kan ha från planeringskommittéernas verksamhet i mitt. Planeringarna där saknar all betydelse för framtiden; det påståendet

vågar jag stå för. Det nedlades stora ansträngningar för att åstadkomma även en litet enklare planering i min egen födelseförsamling, men vid åsynen av den log alla som sysslade med praktiskt jordbruk, ty de begrep från början, att det kanske var trevligt att rita upp sådana planeringar, men någon praktisk möjlighet att genomföra dem fanns inte. Detta är orsaken, herr talman, till att jag vidhåller det yrkande, som jag ställde i mitt förra anförande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Agerberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten nr 8:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 9—24

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Bidrag till lokal försöksverksamhet

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr AGERBERG (h):

Herr talman! Vi har haft tillfälle att konstatera, hur utvecklingen under de senaste åren gått snabbt framåt på jordbrukets område. Vi har hört talas om hur rationaliseringen medfört mycket förnämliga produktionsresultat och ett bättre ekonomiskt utbyte för dem som sysslar med jordbruk. Man vill kanske i första hand tillskriva detta den ökade mekanisering som skett, men en mycket stor del av framgångarna har också vunnits genom bättre brukningsmetoder och användande av bättre sorter, bättre djur o. s. v.

Gränsen för vad man kan åstadkomma genom jordbrukets rationalisering är ingalunda nådd. Vi har fortfarande mycket att vinna på att fortsätta detta arbete. Vetenskap och forskning arbetar snabbt också på jordbrukets område och kommer fram till vackra resultat. Men det är också nödvändigt, att resultatet kommer till praktisk användning och prövas ute på fältet under de skiftande förhållandena i olika delar av vårt land. Jordmån, klimat och många andra förutsättningar för vårt jordbruk är mycket olika i olika trakter.

Vi måste alltså ha en lokal försöksverksamhet på jordbrukets område för att kunna dra nytta av forskningens framsteg. Nu förekommer en hel del sådan försöksverksamhet, men tyvärr är de medel som anslagits för ändamålet så begränsade, att också försöksverksamheten måste begränsas på ett beklagligt sätt. Därtill kommer att vi har åtskilliga fastliggande försöksserier. Man måste nämligen lägga upp försöks-

Veterinärhögskolan: Avlöningar

Punkten 59

Veterinärhögskolan: Avlöningar

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **AGERBERG** (h):

verksamheten i serier, som sträcker sig över en lång följd av år, för att över huvud taget få säkra resultat. Detta gör att vi får mycket litet pengar över för att starta nya försök. Det har på de senaste åren uppstått en massa nya problem och dem måste vi få belysta genom försöksverksamhet. Jag kan som exempel nämna, att mikroelementens betydelse har fått större uppmärksamhet, att vi har fått nya metoder för jordbearbetning och att det har framkommit en mängd kemiska preparat för bekämpning av ogräs, växtsjukdomar och skadedjur. Men vi har inte tillräckliga medel för att lägga upp försök för att bedöma dessa nyheter.

Under denna punkt i utskottets utlåtande har utskottet behandlat några motioner, vari man har yrkat på ökad medelstildelning för att kunna vidga ramen för denna nödvändiga försöksverksamhet. Utskottet har varit mycket välvilligt och har framhållit »önskvärdenheten av att medelsbehovet för nämnda verksamhet framdeles blir tillgodosett i sådan utsträckning, som kan anses påkallat av verksamhetens betydelse.» Herr talman! Jag förstår, att det är meningslöst att framställa något yrkande om bifall till dessa motioner, men jag har ändå velat framhålla angelägenheten av att man beaktar denna sak. Jag skulle vilja uttala förhoppningen, att jordbruksministern tar hänsyn till vad utskottet sagt och till ett annat år försöker öka medelsanvisningen för dessa synnerligen angelägna ändamål. Jag har alltså, herr talman, intet yrkande.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Antby* (fp).

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 26—58

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talman! Jag har tillåtit mig att också under denna punkt anföra en blank reservation, ty jag är inte riktigt nöjd med utskottets behandling av den föreliggande motionen. Däri föreslås inrättande av två befattningar som laboratoriebiträden vid veterinärhögskolans avdelning för födoämneshygien. Denna avdelning, som är ganska nyinrättad, har en mycket viktig funktion att fylla; det förstår vi inte minst av de svåra paratyfusedemier, som förekommit under de senaste åren. Det har tillsatts en utredning, och en utredningsman avgav förra året ett förslag om ökning av personalen vid denna institution. Förslaget har tillstyrkts av alla de hörda remissinstanserna utom en enda — det är kanske betecknande att denna enda är veterinärhögskolans styrelse. Det kommer ju alltid många önskemål från alla de olika institutionerna, och högskolans styrelse har inte ansett sig kunna framhålla ett önskemål framför alla de andra.

Jag kan emellertid inte hjälpa att jag tycker, att det är litet dålig ekonomi att behandla utredningen på det sätt som skett. Jordbruksministern har sagt, att han inte anser sig kunna lägga fram något förslag utan vidare utredning. I motionen har vi framhållit att man ändå, i avvaktan på den ytterligare utredning som bör göras, borde inrätta två laboratoriebiträdesbefattningar. Man kan intet arbeta vid institutionen då man saknar teknisk personal, och det är väl ändå slöseri med statens pengar att inte kunna utnyttja den vetenskapligt skolade personalen därför att det råder en disproportion emellan vetenskaplig och teknisk personal. Det skulle därför vara angeläget att man — i avvaktan på re-

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen

sultatet av utredningen — ändå hade kunnat inrätta dessa relativt billiga befattningar för att på det sättet utnyttja hela institutionens kapacitet. Utskottet har nu inte ansett sig kunna gå med på den detaljen, och jag har avstått från att göra något yrkande. Jag vill inte heller nu yrka bifall till motionen, men jag har inte velat underlåta att ändå framhålla dessa synpunkter.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag behöver egentligen inte å utskottets vägnar bemöta herr Agerbergs synpunkter, ty det har han själv gjort genom att framhålla vad utskottet sagt om denna motion. Jag ber kort och gott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 60—73

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 74

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen

Under punkten 79 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att anvisa ett förslagsanslag av 710 000 kronor, innebärande en minskning med 90 000 kronor i jämförelse med medelsanvisningen för innevarande budgetår.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 82, av herrar *Rubbestad* och *Onsjö*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta, att till vissa djurägare utgående ersättning vid nedslaktning av nötkreatur på grund av tuberkulos måtte fastställas i överensstämmelse med av veterinärstyrelsen i samband med anslagsframställningen framfört

förslag därom samt att förevarande anslag skulle uppföras med ett belopp av 770 000 kronor, varav 90 000 kronor att i enlighet med vad i motionen anförts disponeras för utbetalningar av ifrågavarande ersättningar.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 82, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 710 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! På denna punkt har jag och herr Onsjö burit fram en motion som innebär, att stödet som ges till vissa djurägare, vilka nödgas nedslakta sina djur på grund av tuberkulos, skall höjas från 100 kronor till 300 kronor för storboskap och från 50 kronor till 150 kronor för djur som är under ett år. De grunder som nu gäller är fastställda år 1941, och var och en som följt med utvecklingen vet, att de priser som gäller för djuren är i dag helt andra än då. Veterinärstyrelsen har också själv gjort framställning om att dessa belopp skall höjas, och man har föreslagit just de summor som vi framfört i motionen.

I alla friförklarade områden är jordbrukarna, om det uppträder tuberkulos i besättningen, skyldiga att slakta ned hela besättningen. Självklart medför detta mycket stora förluster för dem som drabbas av detta.

Nu har utskottet sagt att de inte vill vara med om en ändring av bidragen förrän hela landet är friförklarat. Nu är det bara ett enda län kvar, nämligen Skaraborgs län, och där finns det endast 14 besättningar kvar. Jag tycker att det är orimligt, att man nu skall vänta ytterligare på att ändra dessa bi-

Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

dragsregler till dess även Skaraborgs län är friförklarad. Jag känner fall där man varit tvungen att slakta ned hela besättningen och åsamkats mycket stora skador. Vi finner av propositionen, att värdet av slaktdjur är betydligt lägre än det för livdjur. Veterinärstyrelsen säger själv, att skillnaden uppgår till 400 å 500 kronor. Därför skulle man vilja att statsverket bidrage med litet större belopp än som nu är fallet.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen, vilken syftar till en höjning till de av mig nämnda beloppen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag saknar anledning att gå in på något sakligt bemötande av herr Rubbestads anförande. Vi har i jordbruksutskottet inte ansett oss kunna diskutera en omprövning av ersättningsbeloppens storlek eftersom utskottet 1951 anförde, att en omprövning av ifrågakarande ersättningsbelopp torde komma att erfordras när samtliga län kan friförklaras. Som herr Rubbestad säger återstår nu bara Skaraborgs län, där det inte lär finnas mer än 14 besättningar kvar, och det kan följaktligen förväntas att en friförklaring inom en nära framtid kommer att ske även för detta län. Under sådana omständigheter ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Jag tycker det är rätt underligt när utskottets talesman säger att utskottet inte haft anledning att pröva någon ändring, ty under nionde huvudtiteln finns ändå en redogörelse av veterinärstyrelsen, som mycket väl känner till hur läget är och som själv har kommit fram med förslaget om ökning av beloppen.

Utskottet har såvitt jag förstår haft som syfte att utan vidare godkänna propositionen, och om det är så utskottet behandlar olika frågor, förstår jag att

utskottet anser anledning saknas att här göra någon ändring. Ur sakliga synpunkter borde utskottet dock ha kunnat tillstyrka bifall till veterinärstyrelsens förslag och motionen i stället för att gå på statskontorets avstyrkande linje.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 75—99

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 100

Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Under punkten 107 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att uppföra anslaget till ifrågakarande ändamål med oförändrat belopp av 75 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

- 1) I: 19 av herrar *Elowsson, Nils*, och *Elofsson, Gustaf*; samt
- 2) II: 220 av herr *Nilsson* i Bäste-kille *m. fl.*

I motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för verksamhetsåret 1955 bevilja Föreningen för växtförädling av fruktträd ett anslag av 100 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 19 och II: 220, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Jon Jonsson, Mossberger, Andersson* i Hyssna och *Jonsson* i

Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Strömsund, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 19 och II: 220, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 75 000 kronor;

b) av herr *Pettersson* i Dahl, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **ANDERSSON** i Hyssna (s):

Herr talman! I den nu föredragna punkten under nionde huvudtiteln har utskottet stannat för att tillstyrka ett med 25 000 kronor förhöjt anslag. Det gäller anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd. Det har i jordbruksutskottet vid flera tillfällen understrukits, att det arbete denna förening nedlägger på förädling av fruktträd är till stort gagn för fruktodlingen i landet. I år har emellertid denna förening begärt ett med 40 000 kronor förhöjt anslag, medan lantbruksstyrelsen i ett yttrande över denna framställning förordat anslag med oförändrat belopp eller 75 000 kronor. Inte heller departementschefen har begärt någon höjning. Departementschefen har sagt, att i avvaktan på resultatet av den översyn av gällande grunder för statens stöd åt växt- och fruktträdsförädlingen, som vidtages av 1953 års växtförädlingsutredning, anslaget denna gång bör uppföras med oförändrat belopp.

Emellertid föreligger ett par motioner vari begärs ett anslag av 100 000 kronor eller 25 000 kronor mer än vad Kungl. Maj:t begärt. Motionärerna stöder sitt yrkande huvudsakligen på ett yttrande av 1953 års växtförädlingsutredning, som tillstyrker ett anslag av 100 000 kronor. Utskottsmajoriteten har anslutit sig till motionärernas yrkande. Vi som reserverat oss anser, att det höjningsförslag som utskottsmajoriteten framfört icke bör bifallas. Trots att

1953 års växtförädlingsutredning förordat ett högre anslag, har utredningen också sagt att den ännu inte har tagit slutlig ställning till den framtida verksamheten vid Balsgård. Det är ju inte så särdeles vanligt att riksdagen går in för att på enskilda motionärers förslag höja anslag utan att avvakta resultatet av en pågående utredning. Vi har också i reservationen framhållit att utredningen bör slutföras i så rask takt, att därpå grundade förslag kan framläggas till nästa års riksdag.

Jag tror inte heller det kan sägas, att riksdagen varit särskilt snål med anslag till denna anstalt. Det är inte länge sedan anslaget var endast 25 000 kronor, och nu har vi flera år i rad beviljat 75 000 kronor. Vi reserverar anser det vara riktigt att i år bibehålla anslaget vid det belopp som tidigare utgått och avvakta utredningens resultat innan en höjning sker.

Jag ber, herr talman, med dessa ord få yrka bifall till den av herr Jon Jons-son m. fl. avgivna reservationen, vilket är detsamma som bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **NILSSON** i Lönsboda (fp):

Herr talman! Föreningen för växtförädling av fruktträd har vid institutionen Balsgård i Kristianstads län under årens lopp utfört ett arbete som är allmänt erkänt. Genom att förse vårt land med lämpliga fruktsorter för såväl yrkes- som husbehovsodlingar har den verksamhet föreningen bedriver betytt oerhört mycket. Tidigare hade man vid odlingarna stora svårigheter beträffande trädens vinterhärdighet, mognadsförmåga, sjukdomsresistens och avkastning. Dessa svårigheter har avhjälpits genom verksamheten vid Balsgård, där bättre och härdigare och för vårt land mera lämpliga sorter experimenterats fram.

För att detta betydelsefulla arbete skall kunna upprätthållas, fordras emel-

Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

lertid ökade anslag. På grund av ökade utgifter för löner, förbrukningsartiklar och underhåll av byggnader och inventarier är föreningen i en mycket brydsam ekonomisk situation, och denna gör sig ytterligare kännbar därigenom att bidrag som tidigare erhållits från andra organisationer numera är osäkra.

Det må nämnas att föreningen saknar sådant stöd vid sin sida och sådan affärsorganisation som övriga svenska växtförädlingsanstalter har tillgång till. Föreningen är därför i stort behov av ökat statsbidrag för att i fortsättningen kunna bedriva sin verksamhet åtminstone i nuvarande omfattning.

Utskottet har också insett behovet av ökat anslag och i likhet med 1953 års växtförädlingsutredning, som har haft tillfälle att yttra sig över anslagskravet, tillstyrkt ett anslag på 100 000 kronor. Det är min förhoppning att denna utredning kommer att föreligga färdig i så god tid, att den kan ligga till grund för departementschefens anslagsäskande till nästa års riksdag.

Herr talman! Med vad jag har anfört har jag velat framhålla den stora betydelsen av ökat anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd och yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som reservanternas talesman, herr Andersson i Hyssna, sade, att denne institution under årens lopp har fått ett rätt gott stöd från riksdagens sida. Det har ju till och med varit på det sättet, att vi via motioner har lyckats komma längre än departementschefen har föreslagit, och om jag inte minns fel har även herr Andersson i Hyssna någon gång bidragit till att Balsgård på detta sätt har fått en bättre behandling i riksdagen, vilket jag är honom tacksam för. Jag skulle emellertid varit ännu tackammare, om herr Andersson i Hyssna hade fullföljt samma linje även i dag.

Jag, som tillhör det län där Balsgård är beläget och som är huvudmotionär i denna fråga, kan inte dela reservanternas uppfattning, att vi bör vänta på utredningens resultat. Man anför ofta sådana skäl här i kammaren, men vi måste i detta fall komma ihåg att utredningen själv har uttalat, att i avvaktan på dess slutliga ställningstagande en höjning av anslagsbeloppet är oundgängligen nödvändig.

Jag behöver väl inte använda många ord på att tala om Balsgårds utomordentliga betydelse för den svenska fruktodlingens framtid. Jag behöver heller inte spilla så många ord på att för kammaren tala om de många svårigheter som Balsgård i dag har att dras med. Jag förmodar att kammarens ledamöter har läst så mycket, att de har reda på att de privata bidrag, som förut stod till Balsgårds förfogande, numera får anses vara fullständigt borta. I detta läge är det ju ännu mera viktigt att Balsgård får anslaget höjt för att kunna utföra det arbete som institutionen har kommit till för att utföra.

Den utredning som nu sitter har, som jag redan anfört, just sagt ifrån, att för att man inte skall äventyra redan uppnådda resultat, måste en förhöjning av anslaget med 25 000 kronor redan nu företagas. Det är ytterst sällan — jag för min del kommer inte ihåg något annat sådant fall — som en sittande utredning avger ett sådant här underhandsyttrande, vari man förklarar att en höjning är absolut nödvändig i avvaktan på utredningens slutliga ställningstagande, och det är en sak som kammaren enligt min mening bör tillmäta synnerligen stor betydelse.

När nu dessutom första kammaren redan har bifallit utskottets hemställan, vilket jag har fått underrättelse om, finns det ingen anledning, från min synpunkt sett, för denna kammare att fatta ett avvikande beslut.

Med hänsyn till den utomordentliga betydelse Balsgård har och med hän-

Befrämjande av landsbygdens elektrifiering

syn till angelägenheten av att man inte äventyrar hittills uppnådda resultat ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets förvarande hemställan dels ock på bifall till den av herr Jon Jonsson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Hyssna begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 100: o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Jon Jonsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Hyssna begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 83 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna 101—111

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 112***Befrämjande av landsbygdens elektrifiering**

Under punkten 122 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel innebar Kungl. Maj:ts framställning att anslaget härtill skulle uppföras med oförändrat belopp av 4 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 240 av herrar *Andersson* i Dunker och *Svensson* i Vä, vari hemställes att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kronor; samt

2) II: 350 likaledes av herrar *Andersson* i Dunker och *Svensson* i Vä, vari hemställes att riksdagen måtte dels besluta att lån ur kraftledningslånefonden skulle kunna beviljas distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen befundes lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät, dels hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt till ändrade grunder beträffande säkerhet och låneränta i överensstämmelse med motionens syfte.

Utskottet hemställde

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 240, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor;

2) att motionen II: 350, såvitt anginge yrkandet att lån ur kraftledningslånefonden skulle kunna beviljas åt distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen befundes vara lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 350, såvitt avsåge

Befrämjande av landsbygdens elektrifiering

hemställan hos Kungl. Maj:t om förslag snarast möjligt rörande ändrade grunder för kraftledningslånefonden i fråga om säkerhet och låneränta, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren, Lage Svedberg, Franzén* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett utskottet böra hemställa

1) att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 240 till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kronor;

2) att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 350, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta företaga den författningsändring, som reservanterna förordat;

3) att riksdagen måtte, med bifall i förevarande del till motionen II: 350, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville — på sätt reservanterna förordat — framlägga förslag rörande ändrade grunder för kraftledningslånefonden i fråga om säkerhet och låneränta.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **PETTERSSON** i Dahl (bf):

Herr talman! Denna punkt om upprustning av landsbygdens eldistributionsföreningar brukar debatteras varje år. Här har jag varit med om en reservation till förmån för den motion, som är behandlad under denna punkt. Man kan kanske säga att reservationen skiljer sig ganska mycket från Kungl. Maj:ts förslag, ty det rör sig om inte mindre än en halv miljon kronor. Men sett i förhållande till den betydelse denna detalj har ute på landsbygden tror jag inte beloppet är så särdeles stort, i varje fall inte för stort.

Nu säger utskottet att en utredning arbetat med denna sak och att dess ut-

låtande är föremål för remissbehandling. Innan denna slutförts bör enligt utskottet mening några mera ingripande ändringar icke vidtas i bestämmelserna. Vi kanske känner till att det förslag, som denna utredning kommer med, är mycket vittgående, och det kommer säkerligen att begäras mycket mera pengar än det nu är fråga om. Om man då i förväg skulle ha möjlighet att upprusta de elektriska distributionsföreningar, som sedan absolut säkert kommer i fråga, borde väl detta vara en mycket god sak.

Jag skulle tro att de flesta av oss har observerat, att man i dag i tidningarna redovisat en utredning som stöd för de mindre jordbruken. Där talas om en hel del åtgärder som skulle vara till hjälp för de mindre jordbruken. En punkt som man särskilt understrukit är ökad elektrifiering, och den som känner till detta aldrig så litet, vill nog varmt betona just denna detalj. Ingenting befordrar väl så trivseln och underlättar arbetet som en god elektrifiering.

Nu är det ju också så att det anslag på fyra miljoner kronor, som nu utgår, går till nyelektrifiering, med ett litet undantag. Det finns nämligen en möjlighet för Kungl. Maj:t att ge en dispens för upprustning av redan befintliga nät. Om man alltså här skulle använda ett ökat belopp, så fordras det en ändring i bestämmelserna. Detta innefattas även i reservationen. Det är alltså två saker, dels en ökad medelsanvisning, dels en ändring av bestämmelserna, för att man skall kunna verkställa denna upprustning av redan befintliga nät.

Jag tillåter mig, herr talman, att med denna korta motivering yrka bifall till reservationen.

Herr **GUSTAFSON** i Dädesjö (s):

Herr talman! Åtgärder för befrämjande av landsbygdens elektrifiering är ett årligt återkommande debattämne. I

Befrämjande av landsbygdens elektrifiering

fråga om behovet finns, som herr Pettersson i Dahl särskilt underströk, inga meningsskiljaktigheter. Nu är elkraftsutredningens förslag redovisat i utskottsutlåtandet. Detta förslag är ute på remiss, och vi kan väl säga att frågan av sin egen tyngd pressar sig fram mot en lösning efter större linjer. Under väntetiden ackumuleras balansen. Elektrifieringsberedningen har i sin anslagsframställning framhållit, att för innevarande budgetår kommer de sammanlagda anspråken på bidrag att uppgå till 9,5 miljoner kronor. Beredningen finner det givetvis angeläget att balansen bringas ned, och den har stannat för att begära 6 miljoner kronor. Departementschefen har inte kunnat sträcka sig längre än till 4 miljoner kronor, och reservanternas bud är 4,5 miljoner kronor.

Intill dess att remissbehandlingen granskning föreligger, kan departementschefen, säger han, inte pröva några ytterligare åtgärder, och till detta kan läggas samma skäl som väl kommer att anföras vid flera andra sammanhang under denna och andra huvudtitlar, nämligen investeringsbegränsningens tungt vägande skäl.

Ingen kan ifrågasätta behovet. Frågan är bara om vi nu skall sätta i gång med en förstärkning innan saken behandlats i departementet och om vi skall ändra på bestämmelserna för kraftlånefonden så att lån kan beviljas även för förnyelse, omläggning och förstärkning av distributionsnät, om vi skall ändra säkerhets- och räntevillkor, eller om vi skall avvakta den slutliga propositionen till nästa år. Personligen vill jag understryka önskemålet av ökade resurser, men jag förutsätter liksom departementschefen att riksdagen vill pröva dem i ett större sammanhang.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt

instämma i vad herr Pettersson i Dahl tidigare har sagt. Utöver det vill jag emellertid tillägga några ord.

Alla vet, säger utskottets talesman, att det föreligger ett stort behov av upprustning av landsbygdens elektricitetsförsörjning. Det är ju gott och väl att utskottet vet det, men utskottet kryper bakom elkraftutredningens förslag för att inte behöva ta några konsekvenser av den vetskap man har om det stora behovet.

Det kan, herr talman, synas litet egendomligt att jag här talar för bifall till den anslagsökning som i första hand föreslås, med tanke på att jag tidigare i dag har talat för avslag på en begäran från vattenfallsstyrelsen om höjt anslag. Jag gör det emellertid av samma skäl: jag vill spara statsmedel. Det är nämligen meningen att det här behandlade anslaget skall användas för att hjälpa föreningarna att själva genomföra upprustningen med ett mycket rimligt bidrag från staten som stimulans. För övrigt är avsikten säkerligen inte att bidrag skall utgå till föreningar, vilka så att säga har en normal sammansättning av konsumentkretsen, utan till sådana som verkar i skogsbygder, skärgårdsområden och andra glesbygder, där kostnaderna för elektrifiering blir så orimligt stora, att man omöjligen kan utföra elektrifiering utan ett visst statsbidrag.

Det är kanske åtminstone för många av kammarens ledamöter obekant, att vi i detta land, enligt elkraftutredningens beräkningar, har omkring 30 000 hushåll som icke ens har tillgång till elektriskt ljus. — Det är framför allt i sådana glesområden pengarna skall användas. Jag tycker därför det är mycket rimligt och skäligt, att kammaren bifaller reservanternas förslag om en höjning med 500 000 kronor av anslaget.

Vi har här en annan fråga, som herr Pettersson i Dahl också något berörde, nämligen om en ändring av bestämmel-

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

serna för kraftledningslånefonden. Vi har en fond på åtskilliga miljoner kronor som icke blivit utnyttjad i den omfattning som är möjlig, emedan pengarna enligt bestämmelserna för fonden endast kan användas för nyelektrifiering men icke för upprustning av elektricitetsnätet. Är det orimligt att då begära att fondens bestämmelser blir sådana, att medlen också kan användas för upprustning och förstärkning av befintliga ledningsnät? Det kostar ju inte staten ett enda öre, då det skall betalas ränta på de pengar som lånas ur fonden och eftersom risken att låna ut till föreningarna är praktiskt taget ingen. Föreningarna har, såsom jag sade tidigare i dag, uttaxeringsrätt inom sina områden.

Myndigheterna envisas emellertid med att icke göra någon ändring. Pengarna skall ligga där utan gagn, fastän de så väl behövs för upprustningsändamål.

Jag är övertygad om att man skulle spara statsmedel också om riksdagen ville gå med på en sådan ändring, då den skulle göra det möjligt för föreningar att med hjälp av dessa lån själva verkställa en upprustning. Det är tyvärr så, att en elektrisk distributionsförening har få objekt som kan belånas — hela ledningsnätet o. s. v. är ju lös egendom. Det kan visserligen förvandlas till en inteckningsbar säkerhet, men det är en mycket besvärlig historia. Vi motionärer liksom reservanterna föreslår därför, att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om en sådan ändring i bestämmelserna för kraftledningslånefonden, att medlen kunde få användas också för upprustning av elnät.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vad reservanterna har föreslagit i dessa båda avseenden.

Häruti instämde herrar *Johansson* i Norrfors (bf) och *Svensson* i Vä (bf).

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Dunker begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 112: o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Dunker begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 150 ja och 42 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 113—122

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 134 föreslagit riksdagen att för täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti anvisa ett med 50 000

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

kronor till 100 000 kronor förhöjt anslag. Kungl. Maj:ts förslag innebar vidare, att statlig kreditgaranti under budgetåret 1955/56 skulle få lämnas för samma ändamål och intill samma belopp som för innevarande budgetår, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, skulle få för år 1956 nedsättas till 3,6 procent samt att i avseende å köpeskillning för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan, i den mån köpeskillningen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, skulle under år 1956 få utgå efter 3,6 procent.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat ett antal inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionerna I: 35 av herr *Elowsson, Nils*, och herr *Ohlsson, William*, samt II: 46, likalydande, av herrar *Jönsson* i Gärdsköpinge och *Ekdahl* hade hemställts dels att riksdagen måtte besluta att för innevarande budgetår (1954/55) höja kreditgarantilånebeloppet till jordbruksegnahemslån med 4 000 000 kronor, dels att riksdagen måtte besluta att i enlighet med lantruktstyrelsens förslag fastställa kreditgarantilånebeloppet för jordbruksegnahemslån för budgetåret 1955/56 till 25 000 000 kronor.

I motionerna I: 369 av herr *Hermanson, Herbert*, m. fl. samt II: 229, likalydande, av herr *Hansson* i Skegrie m. fl. hade hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande punkt måtte medgiva att under budgetåret 1955/56 för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål statlig kreditgaranti finge beviljas intill ett sammanlagt belopp av 10 000 000 kronor.

I motionen II: 450 av herrar *Kristensson* i Osby och *Nilsson* i Lönsboda hade hemställts, att riksdagen måtte besluta anvisa kreditgaranti för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor under budgetåret 1955/56 samt att detta belopp i första hand skulle ställas till förfogande för frukt-lagerhus.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 35 och II: 46, såvitt nu vore i fråga, I: 369 och II: 229 samt II: 450 medgiva, att under budgetåret 1955/56 statlig kreditgaranti måtte få beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor;

3) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, finge för år 1956 nedsättas till 3,6 procent;

4) medgiva, att i avseende å köpeskillning för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan finge, i den mån köpeskillningen förräntades enligt enahanda

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

grunder, som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1956 utgå efter 3,6 procent.

B. att motionerna I: 35 och II: 46, såvitt nu vore i fråga, i vad de icke behandlats under A. 2), icke måtte av riksdagen bifallas.

C. att motionerna I: 36 och II: 75 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

D. att motionerna I: 368 och II: 451 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Hansson, Bror Nilsson, Antby, Ekdahl, Agerberg, Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att utskottet under A. 2) bort hemställa att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 369 och II: 229 ävensom med bifall till motionerna I: 35 och II: 46, såvitt nu vore i fråga, samt II: 450 medgiva, att under budgetåret 1955/56 statlig kreditgaranti måtte beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 25 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor, varav 2 000 000 kronor skulle ställas till förfogande för uppförande av fruktlagerhus.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr EKDAHL (s):

Herr talman! Den punkt som nu föreligger till avgörande omfattar bland annat den statliga kreditgarantien för

jordbruksegnahem. Här har det under en lång rad av år varit så, att det i realiteten gått åt om inte precis 25 miljoner kronor så i alla fall ganska nära. Statsrådet Norup har här i år begärt endast 20 miljoner kronor. Att vi, några utskottskamrater och jag, har reserverat oss, beror på att det råder ingen rimlig proportion mellan tillgång på och efterfrågan på medel för dessa garantilån. För hela riket förelåg 1954 den situationen, att det måste ges avslag på nära 44 procent av de låneansökningar, som i alla avseenden fyllde måttet. Det har nu funnits en reserv, som man har utnyttjat de senaste åren. Regeringen har sålunda medgivit en omdisponering i fråga om garantibeloppen för inre och yttre rationalisering. Det har tagits ett år tre miljoner kronor och ett annat år fyra och en halv miljoner kronor. Lantbruksstyrelsen erinrar emellertid i sitt yttrande över de motioner som ligger till grund för nu ifrågasvarande reservation, att den utvägen inte kan anses stå till förfogande för det budgetår, för vilket vi nu beviljar medel.

Jag vill erinra om att dessa jordbruksegnahemslån är avsedda att möjliggöra förvärv av egna hem särskilt för mindre bemedlade unga män, som vill ägna sig åt jordbruk, ett ändamål som är i bästa mening socialt betonat på samma gång som det i mycket hög grad är ägnat att bidra till att motverka flykten från landsbygden.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den reservation som finns fogad till detta utlåtande vid punkt 123 och vari vi anhåller, att riksdagen för kreditgarantier för jordbruksegnahem ökar det av regeringen begärda anslaget på 20 miljoner kronor till 25 miljoner kronor.

Herr NILSSON i Lönsboda (fp):

Herr talman! Jag skall inte här närmare gå in på frågan om vilken stor betydelse som våra lagerhus har haft

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

under årens lopp för vår svenska lantbruksnäring, ty därom är vi alla ense, och riksdagen har år efter år genom beviljandet av kreditgarantier och bidrag underlättat möjligheterna att bygga dylika. Ursprungligen gällde behovet av medel endast lagerhus för spannmål, men sedan har även tillkommit behov av medel för lagerhus för lagring av potatis, till torkar för gräs och till torkar och rensningsmaskiner för spannmål och oljeväxtfrö.

Numera har också trädgårdsnäringen börjat inse behovet av lagerhus för lagring av sina produkter. Särskilt inom fruktodlingen har man insett nödvändigheten av att skapa moderna lokaler som fruktlagerhus, förpackningslokaler, kylanordningar och andra anordningar för industriell bearbetning av frukt. Fruktodlarna har alltmer börjat organisera sig och således att försöka kollektivt bemästra de stora svårigheter som man i dagens läge har att brottas med. Genom att få tillgång på centrala packerier och lagerlokaler skulle man kunna vinna en jämnare marknad, få lägre packningskostnader, mindre svinn och en bättre och jämnare kvalitet på den salubjudna frukten. Enbart i Kristianstads län har man sedan nyåret beslutat om omfattande lagerhusbyggen i såväl Kristianstad som Kivik, och därtill är andra planerade å andra håll inom fruktodlingsdistrikten. Enbart lagerhuset i Kristianstad beräknas draga en kostnad av två miljoner kronor.

Behovet av ökade kreditgarantier gör sig därför gällande. Det är att beklaga att departementschefen ansett sig behöva begära endast fyra miljoner kronor för ändamålet, trots att lantbruksstyrelsen föreslagit tio miljoner kronor av ett till tolv miljoner kronor beräknat behov. Då därtill kommer att fruktodlarnas ansträngningar att ordna sina lagerhusfrågor tillkommit sedan lantbruksstyrelsens beräkningar gjorts, blir anslagsbehovet ytterligare utökat.

Nu säges det visserligen att alla investeringar skall begränsas. Även riksdagen har varit inne på denna linje, då den beslutat om investeringsskatt, men man frågar sig, om det är klokt att i det läge fruktodlingen befinner sig motsätta sig odlarnas ansträngningar för att uppnå bättre organisation och rationalisering av sin näring.

Herr talman! Jag anser att riksdagen borde hjälpa dem i deras strävan, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Nord m. fl. avgivna reservationen, nr 7, under punkt 123.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Den fråga som här behandlas tillhör givetvis en av de allra viktigaste, inte minst när det gäller Kristianstads län.

Det är alldeles riktigt när herr Nilsson i Lönsboda konstaterar, att för fruktodlingens framtid i detta län och annorstädes är det av synnerligen stor ekonomisk betydelse att få ordentliga lagerhus. Kan vi inte i framtiden själva ta hand om frukten och lagra den längre tid än i dag, tror jag inte vi kan reda upp det hela. Det har sagts inte bara från myndigheternas sida utan vi anser det också själva vara riktigt, att vi måste odla senare sorter, och dessa måste lagras. Det kostar mycket pengar att skaffa fram behövliga lagerhus. Jag tror inte det är felaktigt, om man beräknar att anläggningskostnaden uppgår till en miljon kronor för ett lagerhus för en miljon kilogram frukt. Då förstår var och en att det anslag som nu är föreslaget inte kan räcka så särdeles långt.

Å andra sidan kan jag förstå departementschefen, när han anser, att vi får försöka reda oss med det belopp som han här föreslår. Jag skulle nog kunna göra det under en förutsättning, nämligen att departementschefen, när han gör upp nästa års statsverksproposition, ville ägna denna fråga särskild

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

omtanke. Man kan utan överdrift säga att med det anslag som i år finns på budgeten kommer vi inte långt, om vi skall kunna få några lagerhus. De anslag som begärts i motionen behövs säkerligen i framtiden, det är inte tal om den saken, och jag skulle för min del helst se att kammaren ställde sig välvillig redan i dag, men jag tvivlar starkt på detta. Man kan kanske säga, att det tar sin tid innan dessa byggen kommer i gång, och om departementschefen till nästa år beaktar dessa synpunkter kanske vi kan reda oss i första omgången med fyra miljoner kronor, men sedan kommer det att erfordras helt andra summor.

Jag vill lägga statsrådet Norup särskilt på hjärtat att beakta de svårigheter vi i dag har på detta område och som vi måste gemensamt lösa för att kunna klara framtiden.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Under förevarande punkt inryms den statliga kreditgarantien för såväl yttre som inre rationalisering samt driftrationalisering och uppförande av lagerhus. Garantiramen har föreslagits till 10 miljoner för den yttre rationaliseringen, 15 miljoner för den inre rationaliseringen, 20 miljoner för egnahemslån och sex miljoner till driftslån med rätt för Kungl. Maj:t att medge jämkning i den mån sådan kan vara möjlig.

Lantbruksstyrelsen har begärt 5 miljoner kronors höjning på egnahemslånegarantien till 25 miljoner och 2 miljoner kronor till lagerhus. Motionärerna och reservanterna har föreslagit en höjning för lagerhusen med 2 miljoner till 6 miljoner, och av dessa skulle 2 miljoner användas till uppförande av fruktlagerhus.

Vad först beträffar de otillräckliga egnahemslänemedlen redovisas ett avsevärt balanserat lånebehov som vållar uppenbara svårigheter. Orsakerna är,

som lantbruksstyrelsen påpekat, de stigande fastighetsvärdena och kreditrestriktionerna i den öppna lånemarknaden. Vad gäller kreditrestriktionerna har de kommit till för att dämpa anspråken. Frågan är då, om man beträffande den statliga kreditgarantien i närvarande läge inte skall ta hänsyn till åtstramningen. Man har så lätt här i riksdagen att bortse från de hårda bud som vi varit med om att tidigare godkänna.

Sedan måste jag som min personliga mening säga, att även i de enskilda fallen kan det vara både grannliga och ibland också obehagligt för nämnderna att gå hårdare fram i sin prövning, men en viss restriktivitet vid prövningen av låneansökningarna kan vara befogad. Om vi hade en mycket generöst tilltagen garantiram skulle det kunna tänkas att det inträffade, att man gick till mötes sökande, som vid en mera ingående granskning skulle finnas ha möjlighet att ordna sin kreditfråga utan statsgaranti. Det kan gälla föräldraköp, där köpeskillingen får stå inne som in-teckning, eller där skogen kan tas ut snabbare än som eljest skulle kunna ske. Det kan också vara befogat med en sträng utsortering av fall, där vederbörande vid närmare granskning skulle finnas sakna ekonomiska eller personliga förutsättningar att ro sina affärer i land. Jag vill inte förneka att herr Ekdahl har rätt i fråga om egnahems-nämndernas svårigheter, men jag tror att om vi hushållar litet bättre med favorerna, herr Ekdahl, pengarna säkerligen räcker längre. Dessa synpunkter hindrar dock inte att det under kommande året blir trångt om saligheten för nämndernas verksamhet beträffande egnahemslånegivningen. Men vi får det trångt inom andra sektorer av samhällslivet också, och att i nuvarande restriktiva läge förordade uppräknings av garantiramen kan inte jag och inte heller utskottsmajoriteten i övrigt uppfatta annat än som ett utbrytningsförsök ur

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

den budgettram, som är framlagd och som utskottsmajoriteten inte kan annat än godkänna.

När det sedan gäller lagerhusen har herr Nilsson i Lönsboda och herr Nilsson i Bästekille talat om nödvändigheten av att rikligare medel ställs till förfogande som lån för uppförande av lagerhus. Jag ber i det avseendet få hänvisa till vad såväl departementschefen anfört som utskottet skrivit. Vi har så långt det varit möjligt gått motionärerna till mötes i vår skrivning. Vi har sagt att det är önskvärt, att det stora behovet av fruktlagerhus så långt möjligt bör tillgodoses inom garanti-ramen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr EKDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafson i Dädesjö säger, att vi får lov att hushålla med favörerna. Det må vara riktigt i och för sig. Men det kan vara ett bärkraftigt argument i detta sammanhang, herr Gustafson i Dädesjö, endast om man nödgas räkna med att lantbruksnämnderna, när de har gott om pengar, frestas att bevilja garantilån i fall som inte är så värst ömmande. Nu är det inte möjligt för en enskild riksdagsman att behärska problemen över hela landet. Men jag kan döma efter några representativa exempel som jag fått från mina egna bygder, d. v. s. Kristianstads län. Där ligger det faktiskt så till, att lantbruksnämnden nödgas avslå ansökningar från en hel rad småbrukarpojkar och lantarbetare, som genom att få ett sådant garantilån skulle kunna skaffa sig ett jordbruksegnahem. Jag tror nog, herr Gustafson i Dädesjö, att om vi kunde ställa dessa omstridda 5 miljoner kronor till förfogande kan lantbruksnämnderna ändå ha rika tillfällen att »hushålla med favörerna» och möjligheter nog att göra tillräckligt starka gallringar.

Jag vill också erinra om att den här frågan har en annan sida som vi inte får glömma, nämligen att man genom att skaffa tillräckligt med pengar för dessa garantilån kanske alltemellanåt kan förhindra spekulationsköp av jordbruksfastigheter.

Herr HANSSON i Skegrie (bf):

Herr talman! Jag har under denna punkt en motion i vilken jag begärt, att lånegarantien för uppförande av lagerhus skall utsträckas till 10 miljoner kronor. Det är ett yrkande i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag. Jag fann nämligen vid genomläsandet av styrelsens motivering, att detta krav var synnerligen välgrundat. Det är ju så, att både då det gäller trädgårdsodlingen och jordbruket i allmänhet är avsikten med lagerhållning att bättre kunna styra prisutvecklingen än man kan göra utan lagringsmöjligheter. Jag har nämligen den uppfattningen, att vi framöver får räkna med att såväl trädgårdsodlingen som jordbruket i allmänhet kommer att mer och mer hänvisas till att genom bättre lagringsmöjligheter kunna på ett annat sätt än nu styra prisutvecklingen i önskvärd riktning.

I fråga om trädgårdsodlingen behöver jag därvidlag inte spilla många ord; det har sagts åtskilligt i den saken av tidigare talare. Jag vill bara säga, att jag till fullo instämmer i deras uttalanden.

Vad gäller jordbruket i övrigt är det ju den fortskridande rationaliseringen som medför krav på ökade lagringsmöjligheter. Om man jämför t. ex. antalet skördetröskor nu och utbyggnaden av lagringsmöjligheterna finner man, att lagringsmöjligheterna inte kunnat utbyggas i samma takt som denna direkttröskning fortskridit. Detta talar ju för att man bör försöka komma längre på detta område.

Jag begriper ju att som saken nu ligger till är det ingen mening för mig att yrka bifall till ett högre anslag än det som föreslås i reservationen, men

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

jag vill dock säga, att när jag kommer att ansluta mig till detta yrkande betyder det inte att jag har frångått min uppfattning, att denna lånegaranti bör utökas utöver vad reservationen anger.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Som kammarens ärade ledamöter märkt, har den huvudtitel vi nu behandlar i likhet med övriga huvudtitlar i år präglats av stor återhållsamhet med utgifterna. Regeringen har försökt att åstadkomma bättre balans i samhällsekonomin, och i denna strävan har vi från statens sida ställt samma krav på de offentliga investeringarna som vi ställt på det privata näringslivet. En följd härav är, att många av de krav och förslag som enskilda motionärer lagt fram — och som kan anses väl grundade och jag hyser full förståelse för — icke har kunnat tillgodoses. Det avgörande för regeringen har varit vårt nuvarande ekonomiska läge och ingenting annat.

Vad då först angår investeringsramen för garantilån till jordbruksegnahemslån, kan det naturligtvis vara riktigt som herr Ekdahl anför, att en hel rad lantarbetare och småbrukarsöner önskar skaffa sig ett jordbruk men inte kan det, därför att de inte kan ställa de nödiga lånegarantierna härför. De vänder sig då till lantbruksnämnden, där de emellertid i många fall får avslag. Jag kan i det sammanhanget nämna, att man i Kristianstads län i år har haft en anslagsram på 1,2 miljon kronor, men att man där redan vid det första sammanträdet i juli månad 1954 beviljade lån för 870 000 kronor. För återstående delen av innevarande budgetår har alltså lantbruksnämnden endast 330 000 kronor att röra sig med. Man beviljade lån för dessa 870 000 kronor, därför att det förelåg ett stort antal ansökningar från föregående år. Ansökningarna hade med andra ord

samlats på hög, och det var dessa gamla ärenden man först behandlade.

Även om behoven på detta område är mycket stora, har vi ändå inte ansett oss kunna biträda förslaget om en utökning av anslagen i enlighet med vad lantbruksstyrelsen begärt. Varför? Jo, därför att regeringen på andra områden har vidtagit kreditbegränsande åtgärder, och det måste väl ändå vara felaktigt att begränsa kreditgivningen på ett håll och utöka den på ett annat. Här får alla grupper vinnlagga sig om att i en tid av stora ekonomiska svårigheter iaktta begränsningar. I fjol hade vi på här ifrågavarande område en kreditram på 20 miljoner kronor, men ändå har lantbruksstyrelsen i år begärt en utökning med 5 miljoner kronor, därför att man inte under nästa budgetår som tidigare skett kan flytta något nämnvärt belopp från garantibemyndigandet för den inre och den yttre rationaliseringen. Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande över motionen sagt, att om Kungl. Maj:t för innevarande budgetår tillmötesgår lantbruksstyrelsens begäran om sådan överflyttning torde motionärernas begäran i vad avser detta budgetår bli i huvudsak tillgodosett. Jag medger emellertid, att det är möjligt att vi nästa år får det ännu trängre i fråga om den inre och yttre rationaliseringen, och att vi därför då inte får så stora möjligheter som nu att vidta justeringar.

Vi måste, ärade kammarledamöter, iaktta försiktighet med utgifterna. Det vill synas som om det finns en tendens till stigande priser på jordbruksegenheter, när möjligheterna att få låna pengar vidgas. Och med höjda priser på jordbruksfastigheter följer ökade utgifter för köparna och förhöjda priser på jordbrukets produkter. Om jordbrukarna får större möjligheter att låna pengar — och i synnerhet från staten — för att kunna ge ett högre pris för en jordbruksegenhet, så höjer det hela prisnivån, och detta avspeglar sig säker-

Interpellation ang. en redogörelse för i anledning av spionagen mot vårt land vidtagna skyddsåtgärder m. m.

ligen i starkare krav på ökade priser på jordbruksprodukterna än vad som hittills varit möjligt att åstadkomma.

Dessa synpunkter har varit avgörande. Vi har inte gått in för principen att försvåra för mindre bemedlade att skaffa sig jordbruksegenheter. Jag hoppas också att vi så småningom skall komma i ett sådant ekonomiskt läge, att vi inte behöver vidta så stränga begränsningar på detta område.

Vad sedan lagerbyggnaderna beträffar, så ropas det från olika håll på ökade anslag för att få flera och bättre lagerhus, inte minst därför att jordbruket i egenskap av beredskapsnäring behöver ha större möjligheter att lagra sina produkter. Vi bygger också nu ganska mycket lagerhus för spannmål och potatis. Anspråken från fruktodlarkåll är ganska nya men säkerligen mycket berättigade och beaktansvärda. I den mån fruktodlarna beträder samma väg som jordbrukarna, nämligen att sammansluta sig i organisationer och därmed skapa det ekonomiska underlag som behövs och därigenom också kan på längre sikt tillgodose de svenska konsumenternas behov, så menar jag också att de bör ges möjligheter att lagra sina produkter på ett bättre sätt.

Det är min förhoppning att vi senare — för nästa år är möjligheterna begränsade — skall kunna komma i en situation, där man även kan tillgodose såväl fruktodlarnas i detta hänseende mycket berättigade synpunkter som potatislagerhusföreningarnas intressen. På grund av den vinterkyla som gjort sig gällande i Sydsverige har det ännu inte varit möjligt för jordbrukarna att öppna sina potatisstukor, varför det har uppstått en viss brist på potatis i vissa av våra större konsumtionsorter. Från jordbruksnämndens sida har man därför måst medge en kortvarig licens för import tills lantbrukarna på olika håll kan få ut sin stuklagrade potatis i marknaden; man hoppas att det endast skall

vara en fråga om dagar, innan kylan släpper. Jag har i dag varit i förbindelse med några potatisodlarföreningar och begärt, att de så fort som möjligt skall komma in med uppgift om hur mycket de har lagrat i sina stukor och när de tror att potatisen skall kunna saluföras. Här är ett tydligt bevis på att vi har för få lagerhus och att det bör ges möjligheter att uppföra dylika. Men då kommer vi också in på den begränsning av investeringarna, som regeringen har att ta hänsyn till i dagens läge. Därför menar vi att man får vänta, men därmed har vi inte på något sätt gjort gällande, att de synpunkter som framförts är felaktiga. Jag är dock av den mening, att sådan som situationen är i dag bör kammaren välja det förslag, som är utskottets och som överensstämmer med vad jag har tillåtit mig att föreslå.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen i detta ärende ävensom handläggningen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 20

Interpellation ang. en redogörelse för i anledning av spionagen mot vårt land vidtagna skyddsåtgärder m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HÅSTAD (h), som yttrade:

De upprepade spionaffärer, som under senare år avslöjats i vårt land, har med rätta upprört opinionen. Vad som i dagarna inträffat synes göra det önskvärdt att allmänheten informeras om de åtgärder, som vidtagits eller som därutöver anses behöva vidtagas i syfte att trygga svenska säkerhetsintressen och inskräpa allvaret bakom de föreställ-

ningar, som gjorts hos vissa främmande beskickningar.

Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få framställa följande interpellation:

Vill statsministern lämna kammaren en redogörelse för de i anledning av spionagen mot vårt land vidtagna åtgärderna och för de ytterligare åtgärder som eventuellt kan anses erforder-

liga till skydd för vår inre säkerhet samt i syfte att ge nödigt eftertryck åt opinionens berättigade reaktion mot vissa öststatsbeskickningars missbruk av sin rörelsefrihet i Sverige?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.19.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 16 mars

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes därvid förhandlingarna till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel (Forts.)

Herr andre vice talmannen anmälde, att överläggningen rörande punkten 123 av jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner, m. m. nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet, enligt förut gjord anteckning, till

Herr HÆGGBLOM (h), som yttrade:

Herr talman! Jag begärde ordet före middagsrasten bara för att få ge en replik till jordbruksministern beträffande den argumentering, som han anförde emot förslaget om utökning av kreditgarantierna, speciellt i fråga om jordbruksegnahemslånen. Det är klart att man kan vitsorda, att det är en enhetlig linje som regeringen presenterat för
10 — Andra kammarens protokoll 1955. Nr 9

riksdagen såväl i denna proposition som i andra propositioner. Menar man t. ex., som regeringen gjort, att man gör en Gudi behaglig gärning, stärker penningvärdet och hindrar investeringar genom att lägga bilaccis på gamla bilar som byter ägare, är det naturligtvis också riktigt att man tror sig minska investeringarna och stärka penningvärdet genom att försvåra för den nya jordbrukargenerationen att övertaga de gårdar, som den gamla generationen skall lämna ifrån sig. Visst är det en konsekvent linje från regeringens sida, men vi, som inte trott, att det var så förfärligt mycket bevänt med denna bilaccis på gamla bilar, har inte alls anledning att acceptera den linjen, när vi nu kommer fram till denna punkt i nionde huvudtiteln.

Här råder den situationen, att den yttre rationaliseringen, vars betydelse kanske år 1947 i någon mån blev överskattad, då man var beredd att satsa 25 miljoner i årliga bidrag — vilka nu har stannat vid något över 1,5 miljon kronor — dock spelar en avsevärd roll. I vilken utredning som helst angående jordbruksfrågorna i våra dagar talas det ju om vilken betydelse den yttre rationaliseringen har. Det har senast jord-

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

bruksprisutredningen understrukit, och i remissvaren beträffande denna tycks det också ha framhållits. Fördenskull menar jag, att jordbruksegnahemslånen, som skall möjliggöra för yngre jordbrukare att skaffa de krediter som behövs, när de skall överta ett jordbruk som tillhört den äldre generationen, är av så pass stor vikt, att de argument, som jordbruksministern här framfört om att vi skall tänka på penningvärdet, inte förefaller att hålla i den aktuella situationen.

Det är endast detta, herr talman, som jag velat få antecknat till protokollet. Jag yrkar bifall till reservationen.

Vidare anförde:

Herr JÖNSSON i Gärd's Köpinge (s):

Herr talman! Jag är ju i likhet med herr Ekdahl motionär i denna fråga beträffande dels ökat anslag för innevarande år och dels ett ökat anslag på fem miljoner kronor för budgetåret 1955/56. Utskottet har ju nu skrivit välvilligt och understrukit motionens syfte och Kungl. Maj:t har ställt tilläggsanslag till förfogande för innevarande år. Man kan därför säga, att motionen till hälften är bifallen. Av den anledningen reserverade jag mig inte heller, trots att jag var motionär, utan jag accepterade det resultat som utskottet kom till. När motionen skrevs var det inte heller känt, att det ekonomiska läget skulle komma att skärpas och att investeringsavgifter och bilaccis skulle införas. Fördenskull godtog jag nu utskottets förslag och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta i vad det gäller kreditgarantibeloppet.

Herr EKDAHL (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag tar tiden i anspråk en gång till, men jag skall be att få slå fast några saker, innan vi voterar på denna punkt.

Det gäller här att ställa ytterligare fem miljoner kronor till förfogande för kreditlånegaranti beträffande jordbruks-

egnahem för att därigenom bereda ökade möjligheter för fattiga pojkar, som vill skaffa sig eget jordbruk. Möjlighet att få lånegaranti finns inte nu på långt när i den utsträckning som sådan garanti söks. Det är massor av sådana unga män, som måste tillbakavisas av lantbruksnämnden, därför att medel inte finns. De kan sitt yrke, de är skötsamma jordbrukare, och de har alla önskvärda kvalifikationer. Allt hänger på att de kan få kreditlånegaranti.

Statsrådet Norup har nyss gjort den invändningen, att vi måste tänka på nödvändigheten av att göra investeringsbegränsningar och att det måste ske en kreditåtstramning o. s. v. Det är alldeles riktigt, men denna kreditlånegaranti syftar ju bara till att skaffa möjligheter för unga jordbrukare att få låna pengar, *därest bankerna har några pengar att låna dem*. Det pressas med andra ord inte fram några nya pengar. Det är bara det, att om de redan ligger hos bankerna, så blir de åtkomliga genom denna kreditlånegaranti.

Chefen för jordbruksdepartementet, harr statsrådet NORUP:

Herr talman! Herr Ekdahl säger att vi måste hjälpa de unga duktiga pojkar, som vill bli jordbrukare och som över huvud taget har svårt att skaffa kredit. Men även om herr Ekdahls motion skulle bifallas, kan vi inte hjälpa alla sådana yngre jordbrukare som har svårt att få kredit. Från regeringens sida kan man inte vara med om att vidga ramen för jordbrukskrediterna, när man på alla andra områden för en kreditpolitik, som just går ut på att minska kreditgivningen.

Det var nog litet långsökt, när herr Hæggbloom gjorde en liknelse med bilaccisen för gamla bilar. Det är dock nu fråga om kreditbehov av helt annan och betydligt större art, och man tillfredsställer inte alla dessa kreditbehov ens genom att tillmötesgå de synpunkter

Täckande av förluster på statlig kreditgaranti

som motionärerna och reservanterna anfört.

I ett läge som det nuvarande anser vi inom regeringen att man måste handla konsekvent. Men jag är inte så säker på att detta blir resultatet, om man följer den linje som rekommenderas från högerhåll. Å ena sidan säger sig högerns representanter vilja hjälpa de unga jordbrukarna genom utökningen av kreditlånegarantien, men å andra sidan skulle man, genom att det således släppes ut mera pengar på marknaden, kunna medverka till att priserna pressas upp, vilket betyder att man hjälper dem som i dag har gott om pengar. Det blir då dyrare för dessa pojkar.

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! Jag hade vissa betänkligheter mot lantbruksstyrelsens yrkande om en höjning av beloppet för denna egnahems-lånegaranti just av den anledningen, att jag befarade att det kanske kunde påverka priserna på jordbruksegendomar. Men när jag i utskottet frågade, huruvida det fanns någon som hade personlig erfarenhet av saken, sade mig synnerligen kvalificerade ledamöter av lantbruksnämnden i olika delar av landet, att en sådan höjning inte kunde ha någon större betydelse. Det kunde kanske i något fall pekas på att en person betalat något högre pris därför att han visste att han skulle få ett garantilån, men man ansåg inte att detta förekommit i någon större utsträckning.

Vidare kan jag inte, herr talman, komma ifrån att om man hjälper en ung jordbrukare att skaffa kredit, så att han kan överta sin faders gård, innebär inte detta någon investeringsökning. Jordbruksministern och jag tycks ha olika uppfattningar om den saken, men jag kan inte se annat än att jag i det fallet har rätt. Om en fader överlåter sin gård till en son, men sonen behöver pengar för att lösa ut sina syskon, ökas

inte investeringarna i denna gård eller i jordbruket över huvud taget, därest man hjälper denne unge blivande jordbrukare att tillgodose sitt kreditbehov.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Jag erkänner villigt att investeringarna inom jordbruket inte ökar, det var en felsägning, men den totala kreditgivningen ökar och det är ju något som vi vill förhindra.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets förevarande hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antby begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 123:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han ansåge tvekan kunna råda angående omröstningens utgång, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 66 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Lönegradsuppflyttning av vissa skogvaktartjänster*Punkterna 124—173*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 174***Lönegradsuppflyttning av vissa skogvaktartjänster**

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, om bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar under punkten 186 (s. 323—328) innefattade anslagsanvisning till avlöningar med 9 390 400 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 117 av herr *Hansson m. fl.* samt II: 148 av herr *Staxäng m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att en tjänst som länskogvaktare i Ca 17 vid skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län samt två tjänster som länskogvaktare i Ca 17 vid vardera av skogsvårdsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län måtte omändras till tjänster som förste länskogvaktare i Ca 19 samt en tjänst som länskogvaktare i Ce 17 vid skogsvårdsstyrelsen i Västmanlands län omändras till förste länskogvaktare i Ce 19.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 117 och II: 148, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 9 390 400 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Hansson, Johan Persson, Antby, Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 117 och II: 148, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 9 396 400 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag vill först ge jordbruksministern en liten blomma, ty jag tycker han har tagit ett steg i rätt riktning när han har behandlat skogsfrågorna i huvudtiteln detta år, ja, kanske inte bara ett steg utan rent av ett litet kliv i rätt riktning.

Sedan skulle jag, herr talman, vilja säga några ord om reservationen vid denna punkt. Bakgrunden till reservationen är skogsstyrelsens anslagsäskande. Skogsstyrelsen har begärt att nio tjänster skulle lyftas från lönegrad 17 till lönegrad 19. Det gäller länskogvaktare med särskilt kvalificerade befattningar, såsom föreståndare för skogsvårdsgårdar eller i andra hänseenden likvärdiga befattningar. Statens lönenämnd fann vid granskningen av skogsstyrelsens förslag, att i fråga om sex av de föreslagna befattningarna såsom förste länskogvaktare rörde det sig om tjänster som föreståndare för skogsvårdsgårdar. Då enligt hittills tillämpade principer föreståndare av skogsvårdsgård borde inneha tjänst såsom förste länskogvaktare, tillstyrkte lönenämnden inrättandet av sex förste länskogvaktartjänster, nämligen en i Stockholms län och två i vardera Västerbottens och Norrbottens län samt en i Västmanlands län.

Det är detta lönenämndens uttalande, som motionärerna i första kammaren *Hansson m. fl.* och i denna kammar *Staxäng m. fl.* har anslutit sig till genom att begära, att de ifrågavarande sex tjänsterna skall uppflyttas till lönegrad 19. Vi reser vanter i utskottet har också anslutit oss till denna tankegång, och jag skall, herr talman, med dessa ord be att få yrka bifall till reservationen nr 9 av herr *Hansson m. fl.*

Häruti instämde herr *Staxäng* (h).

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Motionärerna har un-

derstött skogsstyrelsens äskande om uppflyttning av sådana länsskogvaktartjänster, som är förenade med föreståndarskap för skogsvårdsgårdar, till förste länsskogvaktartjänster, alltså en uppflyttning från Ca 17 till Ca 19. Jag ber att få hänvisa till skogsstyrelsens petita där det sägs: »Vad angår lönegradsförändringar och nya tjänsters inrättande har skogsstyrelsen funnit påkallat att ingå till Kungl. Maj:t med en särskild framställning om att en allmän omprövning av skogsvårdsstyrelsernas organisation, personaluppsättning och personalens löneställning m. m. måtte verkställas av särskilt tillkallade sakkunniga.»

Om jag har läst skogsstyrelsens petita rätt, inbegriper icke skogsstyrelsen de föreslagna lönegradsuppflyttningarna av vissa länsskogvaktare i den kategori, som skall bli föremål för särskild utredning. Det gör däremot statskontoret i sitt avstyrkande, och det gör också departementschefen i sitt yttrande.

Statens lönenämnd säger »enligt hittills gällande principer». Reservanterna menar, att det beslut som vi fattade 1946 skall gälla oavsett om en ny utredning av skogsvårdsstyrelsernas personal och löneställning är påkallad. När vi nu står inför denna omprövning, kan det vara skäl i att såsom departementschefen rekommenderar avvakta.

För övrigt måste det väl räknas jordbruksutskottet till godo, att utskottet ogärna ger sig på att mot Kungl. Maj:ts förslag inrätta nya tjänster eller företa lönegradsuppflyttningar, och med hänsyn till detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antby begärde emellertid votering, i anledning

Skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader

varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 174:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej,

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 175

Skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionens nionde huvudtitel under punkten 187 (s. 329—340) innefattade en anslagsanvisning av 6 366 000 kronor, vilket belopp med 600 000 kronor översteg motsvarande anvisning för innevarande budgetår.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 197 av herr *Johansson, Anders, m. fl.* samt II: 237 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen måtte under förvarande anslag anvisa ett belopp av 6 566 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 197 och II: 237, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 6 366 000 kronor.

Skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader

Reservation hade avgivits av herrar *Hansson, Johan Persson, Antby, Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 197 och II: 237, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 6 566 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! I anslutning till behandlingen av denna punkt har utskottet haft att behandla en motion av herr Anders Johansson m. fl. i första kammaren och herr Svensson i Stenkyrka m. fl. i andra kammaren. I motionen hänvisar man till skogsstyrelsens uttalande om att plantskolorna behöver upprustas i betydligt hastigare tempo än hittills varit fallet, om de skall kunna fullgöra sin uppgift att tillhandahålla plantmaterial för den intensiviering av skogsvården som är önskvärd. Vidare talar man om att det inte längre finns prisutjämningsmedel till förfogande för ändamålet. Skogsstyrelsen har i sitt anslagsäskande begärt 993 000 kronor för detta ändamål. Departementschefen har emellertid inte kunnat gå med på mer än 533 000 kronor. Motionärerna har valt en medelväg och föreslagit, att anslaget skall ökas med 200 000 kronor utöver vad departementschefen har föreslagit.

Inom utskottet har vi varit på det klara med att denna fråga har utomordentlig betydelse för skogsvårdens upprustning. Emellertid har majoriteten inom utskottet ändå stannat för departementschefens förslag. Vi är emellertid en grupp reservanter som har anslutit oss till det förslag som framställts av motionärerna. Det finns ganska starka skäl, synes det mig, för ett bifall till motionen. Vi har t. ex. haft

en mycket stor import av skogsplanter under senare år. Jag vill minnas att importen sista året uppgick till inte mindre än 35 miljoner planter. Nu är det i detta sammanhang att lägga märke till, dels att de importerade plantorna inte gärna kan användas i de nordliga delarna av landet och dels att importmöjligheterna tydligen kommer att bli begränsade.

Vi har under senare år alltmer kommit till insikt om skogens stora betydelse som ekonomisk kraftkälla för vårt land. Ett bifall till motionen måste därför vara berättigat. Jag vill, herr talman, med dessa ord be att få yrka bifall till reservation nr 10, underskriven av herr Hansson m. fl.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Skogsvården är relativt väl tillgodosedd i årets huvudtitel. Detta var behövt, ty skogsvården har ofta fått sitta emellan, samtidigt som betydelsen av en bättre skogsvård, som herr Antby framhöll, för varje år har fått ökad aktualitet. Att inte alla krav har kunnat tillgodoses får ses mot bakgrunden av det nuvarande ekonomiska läget. Plantförsörjningen hör till de ting som har fått vänta. Departementschefen redovisar i sitt uttalande, som är återgivet på s. 118 i utskottsutlåtandet, mycket ingående de skäl som varit avgörande för honom.

Statskontoret har utgått från att en så väsentlig utgiftsökning som skogsstyrelsens förslag innebär i nuvarandelage inte kan ifrågakomma, och detta har tydligen motionärer och reservanter också insett. I sitt anförande här föreslog herr Antby med klädsam blygsamhet, att uppräknigen skulle inskränka sig till 200 000 kronor. Utskottet har vitsordat behovet men på under huvudtiteln anförda skäl tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag under framhållande av angelägenheten av att Kungl. Maj:t ägnar plantförsörjningen fortsatt uppmärksamhet.

Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (bf):

Herr talman! Jag har jämte några andra kammarledamöter väckt en motion, nr 237, i denna fråga. I detta sammanhang vill jag ge ett erkännande åt departementschefen för de ökade anslag som äskats för skogsvården. I fråga om plantförsörjningen vill jag emellertid hänvisa till följande uttalande i motionen: »Under de närmast föregående åren har prisutjämningsmedel i betydande utsträckning ställts till skogsvårdsstyrelsernas förfogande för plantskoleutvidgning samt anskaffning av maskiner, bevattningsanläggningar m. m. till plantskolorna. Några dylika medel står från och med förra budgetåret icke längre till förfogande.»

Det är närmast av detta skäl vi motionärer har krävt ett högre anslag än departementschefen ansett sig ha möjlighet att äska i den förevarande propositionen. Å andra sidan har jag ingenting att anmärka på utskottets ställningstagande, som är ytterst välvilligt. Utskottet säger nämligen: »I motionerna I: 197 och II: 237 har i fråga om anslagsmedel till plantförsörjningen yrkats en uppräknig med 200 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Med anledning härav vill utskottet för sin del vitsorda den stora betydelse, som plantproduktionen har för det skogliga uppbyggnadsarbetet.»

Sedan har utskottet, herr Gustafson i Dädesjö, inte vidare motiverat sitt avstyrkande av det i motionerna gjorda yrkandet. Med ovan citerade uttalande hade utskottet för att handla konsekvent bort tillstyrka motionerna. Jag uttalar den varma förhoppningen att kammaren med hänvisning till detta jordbruksutskottets yttrande bifaller motionerna, d. v. s. den vid punkten 175 fogade reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

I detta anförande instämde herr *Staxäng* (h).

Härmed var överläggningen slutad. Herr andra vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andra vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Stenkyrka begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 175:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Antby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 129 ja och 52 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 176

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 177

Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 189 (s. 342—344), föreslagit

Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo

riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett med 800 000 kronor till 2 500 000 kronor förhöjt belopp.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 198 av herr *Niklasson m. fl.* och II: 221, likalydande, av herr *Jansson i Aspeboda m. fl.*; samt

2) I: 199 av herr *Olofsson, Uno, m. fl.* och II: 222, likalydande, av herr *Rimås m. fl.*

I motionerna hade hemställts, att riksdagen under förevarande anslag måtte anvisa 5 000 000 kronor, varav 2 500 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 198 och II: 221 samt I: 199 och II: 222, till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Bror Nilsson* och *Johan Persson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 198 och II: 221 samt I: 199 och II: 222, till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor, varav 2 500 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr RIMÅS (fp):

Herr talman! Först vill jag anmäla att den vid punkten 177 fogade reservationen av herrar *Bror Nilsson* och *Johan Persson* rätteligen skulle ha upptagit även mitt namn, men det har genom ett tekniskt missöde kommit bort i detta sammanhang. Det betyder nu inte så

mycket. Då tycker jag det är bra mycket allvarligare att hälften av det belopp, som skogsstyrelsen och motionärerna ansett vara ett minimum för det statliga stödet till byggande av skogsbilvägar, också har kommit bort. Det är i anledning därav jag vill säga några ord.

I sina anslagsäskanden har skogsstyrelsen hemställt att anslaget skall höjas med 3 300 000 kronor till 5 000 000 kronor. Samtidigt redovisas att skogsvårdsstyrelserna har ineliggande bidragsansökningar motsvarande ett belopp av inemot 20 000 000 kronor. Nu förhåller det sig ju så, att det på grund av den knappa medelstillgången blivit nödvändigt att ransonera bidragsmedlen. Detta har i sin tur medfört en förskjutning av det statsunderstödda skogsbilvägbyggandet till Norrland, Värmland och Dalarna, som onekligen har det allra största behovet. Men det är givet att då man i övriga delar av Sverige vet, att det inte längre finns några utsikter att få sådana bidrag, bryr man sig inte om att lägga in ansökningar. Det vore ju meningslöst. Enligt min mening ligger därför det verkliga behovet långt över 20 000 000 kronor, fastän man inte kunnat få fram statistik på den saken.

Nu råder det ju rörande enighet om att det föreligger ett stort behov av medel för detta ändamål. Det är i det sammanhanget intressant att läsa vad Södra Sveriges skogsindustriutredning, som i höstas avgav sitt betänkande angående användningen av klenvirke, har att säga om denna sak. När utredningen talar om svårigheterna för klenvirkets utnyttjande kommer den bl. a. in på transportfrågorna och säger där, att det synes värdefullt att allmänna medel ställs till förfogande för byggande av skogsvägar. De remissinstanser — ett trettiotal — som sedan har yttrat sig över detta förslag har alla delat utredningens uppfattning på den punkten, och flera av dem har ansett att en höjning av statsbidraget vore önskvärd.

Gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt

Skogsstyrelsen har redovisat att här föreligger ett stort behov. Motionärerna har insett det. Likaså har Södra Sveriges skogsindustriutredning, ett trettio-tal remissinstanser, jordbruksutskottet och jag skulle tro även kammarens ledamöter insett detta behov, och ändå kommer man fram till att skogsstyrelsens äskande om fem miljoner kronor skall prutas till hälften.

Hur blygsam motionärernas begäran om en höjning av beloppet med 2,5 miljoner kronor att avräknas mot automobilskattemedlen i själva verket är kanske framgår av följande.

Om riksdagen beslutar att höja anslaget med de 2 500 000 kronor som vi har begärt och om man fördelar denna höjning lika mellan samtliga län i hela landet så räcker det till en, säger en mil skogsbilväg i varje län.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten 177 fogade reservationen av herrar Bror Nilsson och Johan Persson.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Det har stått fullständigt klart för alla utskottets ledamöter, att skogsbilvägarna är nödvändiga och att en upprustning av dessa tjänar skogsvårdens intressen. Men innebörden av motionärernas förslag om avräkning av en del av anslaget mot bilskatte-medlen är att skogsbilvägarna, som hittills har hänförs till sådana vägar vilka huvudsakligen tjänar andra intressen än den allmänna samfärdselns och därför bör betalas med allmänna budgetmedel, till hälften skulle bekostas med bilskatte-medel.

Utskottet har erinrat om att denna fråga så sent som i fjol behandlades av jordbruksutskottet. Riksdagen godkände utskottets utlåtande, i vilket det framhölls att Kungl. Maj:t i propositionen nr 112 till 1954 års riksdag hade

förordat, att nuvarande principer för avräkning mot dylika medel tills vidare skulle bibehållas. Vidare uttalades det då, att spørsmålet om vägväsendets finansiering på längre sikt skulle utredas ytterligare genom 1953 års vägtrafikutredning. Med hänsyn till att bevillningsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 55 godtog propositionen i nyssnämnda del fann jordbruksutskottet sig inte då kunna biträda ett motionsvis framfört förslag i ämnet. Utskottet framhöll emellertid tillika, att det enligt dess mening förelåg beaktansvärda skäl för att frågan om avräkning mot viss del av bilskatte-medlen toges under övervägande snarast möjligt.

Den utredning, vägtrafikutredningen, som vi hänvisade till, har ännu inte avslutat sitt arbete, och därför är utskottet givetvis inte berett att ta slutlig ställning till denna fråga. Vi finner oss av dessa skäl inte böra biträda de nu föreliggande motionerna, men vi förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan och, när den aktualiseras, tar den under förnyat övervägande.

Jag yrkar bifall, herr talman, till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 178—208

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 209***Gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt**

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ERICSSON i Näs (bf):

Herr talman! Skatten på bensin och

Gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt

motorsprit återbärs som bekant till jordbruk och yrkesfiske men förbrukas i övrigt för vägändamål. Med yrkesfiskare menas i detta sammanhang sådana personer som har mer än 20 procent av sin inkomst från fisket. Skatten på bensin och motorsprit som används inom yrkesfisket går alltså inte till vägarna utan återbärs till fisket, vilket jag finner rätt och rimligt. Jag anser det däremot orimligt att dra upp en sådan konstlad gräns mellan yrkesfisket och annat fiske som dessa mystiska 20 procent. Husbehovsfisket, som för resten i större utsträckning än yrkesfisket använder bensinmotorer, förekommer i kustbandet — framför allt på östkusten — och i insjöarna, inte minst uppe i Norrland.

Den motion som jag har väckt och som behandlas på denna punkt syftar till att upphäva den där mystiska 20-procentsspärren. Jag tycker att skatten på all bensin som förbrukas i fisket skall återbäras till fisket och inte användas till vägarna. Det rör sig om 200 000—300 000 kronor, och pengarna skulle restitueras kollektivt. De skulle användas inom fisket för forskning och försök och för information om nya redskap och fångstmetoder.

Motionen tillstyrks av RLF och domänstyrelsen men avstyrks av Sveriges fiskares riksförbund. Jag vill dock framhålla, att det inte gäller att ta någonting från fisket utan att ge. Jag tycker att samtliga fiskarintressen skulle kunna koordineras, så att vi finge en gemensam linje. Fiskeristyrelsen vill för närvarande inte tillstyrka motionen, men orden »för närvarande» kan man kanske läsa litet optimistiskt så, att fiskeristyrelsen någon gång i framtiden ämnar tillstyrka en liknande åtgärd.

Departementschefen har sagt, att han bl. a. på grund av de stora praktiska svårigheterna att erhålla en någorlunda tillförlitlig uppgift om hur mycket drivmedel som förbrukas för sådana ändamål inte kan biträda framställningen,

men jag tror det är lika lätt att fastställa hur mycket som förbrukas av fiskare, som har mindre än 20 procent av sin årsinkomst från fiske, som att fastlägga hur mycket bensin övriga fiskare använder.

Jag har, herr talman, inget yrkande i detta sammanhang, men sannolikt får vi väl komma igen på det ena eller andra sättet. Det måste nämligen vara en gärd av rättvisa mot fisket, att denna fråga blir löst efter de linjer som dragits upp i motionen.

Herr ARWESON (s):

Herr talman! Då herr Ericsson i Näs inte ställde något yrkande, kunde jag kanske avstå från att yttra mig, men då han kanske tror att vi inom utskottet inte har behandlat frågan riktigt grundligt, skall jag ändå säga något.

I dessa motioner, I: 203 och II: 236, har yrkats, att riksdagen måtte besluta, att återbäring skall ske av skatten å all bensin och motorsprit som förbrukas inom nyttofisket, även om fisket bedrivs i mindre skala än att utövaren erhåller minst 20 procent av sin inkomst därifrån. Motionen sammanfaller i stort sett med den framställning som Svenska fiskevärdarsförbundet har gjort till Kungl. Maj:t med yrkande, att skatten på bensin som används i det yrkesmässiga behovsfisket skall restitueras.

I princip är vi väl alla av den uppfattningen, att både det större och det mindre fisket skall behandlas lika. Svårigheterna att tillmötesgå motionärerna ligger väl i detta fall i att man inte så lätt kan bedöma, vad som är husbehovsfiske och vad som är sport- eller nöjesfiske. Det blir därför svårt att få en någorlunda tillförlitlig uppgift på det belopp som skall restitueras. Även om man kostar på en dyrbar utredning på det här området, blir det svårt att avgöra vad som är nyttofiske och vad som är nöjesfiske.

Nu menar tydligen motionärerna, att man inte skall fördjupa sig alltför

Gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt

mycket i sådana funderingar utan beräkna förbrukningen till en miljon liter bensin och betala ut 32 öre per liter, alltså 320 000 kronor. Det där låter ju enkelt, men det är väl ändå rätt svårt att övertyga riksdagen om att man kan bedöma en sådan fråga så lättvindigt. Jag vill erinra om att Fiskevårdsförbundets hemställan har varit ute på remiss till olika instanser. Fiskeristyrelsen framhåller bl. a., att det torde vara ytterst svårt att erhålla ens en någorlunda tillförlitlig uppskattning av bensinförbrukningen i husbehovsfisket och att detta fiskes avgränsning mot andra kategorier av fiske dessutom är mycket osäker. Fiskeristyrelsen finner sig därför åtminstone för närvarande inte kunna tillstyrka bifall till förslaget. Sveriges fiskares riksförbund framhåller, att det huvudsakliga ändamålet med återbäringen av den bensinskatt fisket erlägger är att förhindra, att en oskäligen stegring av omkostnaderna för fiskets bedrivande åläggs det yrkesmässiga fisket. Inte heller Sveriges fiskares riksförbund anser sig kunna förorda bifall till förslaget.

Det kan också vara av intresse att erinra om vad statsrådet Hjalmar Nilson säger i sin proposition angående Fiskevårdsförbundets förslag. Han kan inte biträda förslaget bl. a. på grund av de stora praktiska svårigheterna att erhålla en någorlunda tillförlitlig uppgift om hur mycket drivmedel som förbrukas för sådana ändamål.

När frågan behandlades i jordbruksutskottet ha vi kommit till samma resultat, nämligen att det skulle vara förbundet med stora praktiska svårigheter att genomföra förslaget om en utvidgning av nu gällande bestämmelse. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LEVIN (s):

Herr talman! Eftersom sammanslutningen av yrkesfiskare här i landet, Sveriges fiskares riksförbund, har av-

styrkt denna framställning, vill jag säga ett par ord för att förklara varför vi har kommit fram till detta avstyrkande. Det ser kanske annars egendomligt ut att fiskarnas riksförbund gått emot en sådan här sak.

Vi har emellertid vid bedömandet kommit till att ett par, tre starka skäl talar mot den gjorda framställningen. Sedan åtskilliga år tillbaka återbäres bensinskatt för förbrukad bensin kollektivt till fiskarna. Enligt bestämmelserna skall det vara bensin som användes vid yrkesmässigt utövande av fiske, och det är således inte bara bensin som användes av de rena yrkesfiskarna utan vid allt s. k. yrkesmässigt utövande av fiske. Även om det bara är någon kort tid av året som fisket sker yrkesmässigt, beräknar man återbäring på bensinen.

Det har varit besvärligt att komma till en uppskattning av hur mycket bensin som förbrukas vid det yrkesmässiga fisket. Men under krigsåren hade vi ransonering och viss tilldelning av bensin och annan brännolja med tillsats av bensin, och då fick man en rätt hygglig uppskattning av förbrukningen vid det yrkesmässiga fisket. Denna uppskattning har man sedan lagt till grund när man årligen beräknar hur mycket som förbrukas av det yrkesmässiga fisket.

Men att någorlunda beräkna vad som förbrukas av tillfällighetsfiskarna vid deras fiske anser vi helt enkelt vara omöjligt. Och var skall man kunna dra gränsen mellan husbehovsfiskare och sport- och nöjesfiskare? Dessutom används de återburna bensinskattmedlen nästan uteslutande för att göra små anordningar ute på småfiskelägena, där man inte har någon hamn. Man gör en liten brygga, en slip för uppdragning av båtar, man drar fram elektriskt ljus eller sätter upp en gryta för impregnering av fiskenät. Sådant ägs och används av alla som fiskar på platsen. Oberoende av om de är husbehovs-

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955

eller tillfällighetsfiskare har de precis samma nytta av dessa anläggningar som yrkesfiskarna har. Det är alltså ingalunda så, att användningen av dessa anordningar, som man skaffar för bensinskattemedel, är förbehållen yrkesfiskarna. I den utsträckning som det finns husbehovs- och tillfällighetsfiskare används de av dem.

Det är dessa skäl som gjort att Sveriges fiskares riksförbund yrkat avslag på framställningen, och jag får därför, herr talman, yrka bifall till vad utskottet här har föreslagit.

Herr ERICSSON i Näs (bf):

Herr talman! Jag skall inte bemöta de argument, som herr Arweson kom med och som jag bemötte redan i mitt första anförande. Men när han säger att det skall till en dyrbar och märklig utredning för att konstatera vilka som har mindre än 20 procent av sin inkomst från fiske, vill jag fråga om det är svårare än att konstatera vilka som har mer än 20 procent, vilka som har mellan 20 och 30 procent o. s. v. Jag tycker att den här siffran är orimlig; det finns ingenting som säger att det skall vara precis 20 procent. Ge mig formeln för att räkna ut vilka som har mellan 20 och 50 procent av inkomsten från fisket, och jag tror det vore lätt att applicera den på resten och säga vilka som har exempelvis mellan 10 och 20 procent.

Vad sedan herr Levin beträffar har han kommit med en hel del argument, och han vill ha reda på hur man kan beräkna vad som har gått åt till sport- och nöjesfiske. Man kan göra misstag vid sådana beräkningar, det är självfallet. Men anser man verkligen från det håll där man är intresserad av fisket, att de pengar, som eventuellt förbrukas av nöjes- och sportfiskare för att inte tala om husbehovsfiskare, skall gå till vägarna och inte till fisket? Det är det som jag tycker är så märkvärdigt.

När man sedan säger att man för dessa pengar får saker som både yrkes- och husbehovsfiskare använder, vill jag säga: Är det inte rimligt att de ytterligare pengar, som vi skulle kunna anskaffa, även går till sådana åtgärder som både yrkes- och husbehovsfiskare får nytta av? Jag tror att fiskevärden framför allt är ett gemensamt problem, antingen man fiskar mycket eller litet, antingen man fiskar till 20 eller 21 procent av den inkomst man har.

Efter härmed slutad överläggning bifölls utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 210 och 211

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 212***Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 229 (s. 418—420), hemställt att för ändamålet måtte anvisas ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 459, av herr Nilsson i Göingegården *m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen måtte till förevarande ändamål bevilja ett anslag av 60 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 459, till Bidrag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955 för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Eskilsson och Agerberg, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 459, till Bidrag till kostnader-

Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955

na för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955 för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **AGERBERG** (h):

Herr talman! Jag har tillåtit mig att anmäla reservation vid den här punkten av utskottsutlåtandet, som avser bidrag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum.

Vi reser vanter vill inte bestrida att högtidlighållandet av detta 50-årsjubileum för skogsvårdsstyrelserna har ett icke ringa upplysningsvärde, och vi har heller inte velat ta bort hela anslaget, utan endast velat minska det ytterligare — utöver vad Kungl. Maj:t gjort — med 40 000 kronor till 60 000 kronor. Vi har nämligen ansett, att det vore önskvärt att visa ännu större sparsamhet med statens pengar än vad jordbruksministern själv gjort. Vi har tidigare i dag hört, hur nödvändigt det är att spara på statens utgifter, och vi vet, att vi fått ålägga oss mycket stark begränsning på andra punkter i detta utlåtande, som avser mycket angelägna ändamål.

Vi har yrkat på denna nedsättning inte minst på grund av den prejudicerande betydelse beslutet kan få. Man vet inte var det kan sluta, om alla institutioner och ämbetsverk vill ha anslag till fyrverkeri och krönikespel, när de skall fylla 50 år. Jag vill erinra om att till och med skogsstyrelsen har varit tveksam när det gäller vissa utgifter, som skulle bestridas av detta anslag, och statskontoret har bestämt motsatt sig, att vissa av utgifterna skall bestridas med statsmedel just med hänsyn till konsekvenserna.

Jag har bara velat anföra detta och ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **GUSTAFSON** i Dädesjö (s):

Herr talman! Skogsvårdsstyrelserna

skall fira sitt 50-årsjubileum, och för detta ändamål har de begärt 120 000 kronor för att bestrida kostnaderna för det ståhej som skall förekomma i samband med jubileet. Skogsvårdsstyrelsernas förbund räknar upp och gör en specifikation på vad det skall användas dessa pengar till. Herr Agerberg nämnde musik, kantat, fyrverkeri, krönikespel o. s. v. Kungl. Maj:t har ansett, att det bör räcka med 100 000 kronor, under det att motionärerna vill stanna vid 60 000 kronor.

Jag undrade först varför herr Agerberg prutat just med 40 000 kronor, om det var kostnaderna för kantat, fyrverkeri och krönikespel som avsågs. Men det kan det inte vara. Jag fick förklaringen, när jag såg, att posten Bidrag till skogsvårdsstyrelserna för personalens deltagande är upptagna till 40 000 kronor. Den angivna summan grundar sig på en beräkning, att omkring två tredjedelar av nämnda personal önskar deltaga och därvid skall erhålla ersättning för direkta resekostnader, sedan det har tagits hänsyn till den biljett-nedsättning som i dylika fall kan påräknas. Det är alltså skogsvårdsstyrelsernas personal som skulle få nöjet att delta här och få den uppmuntran som det innebär att komma upp till Stockholm och vara med om jubileumshögtidligheterna.

Jag tycker det här inte är mycket att bråka om och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Agerberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

Fiskerilånefonden

jordbruksutskottets hemställan i punkten 212:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 213—218

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 219

Lades till handlingarna.

§ 2

**Kapitalinvesteringar i jordbruket
m. m.**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 14***Fiskerilånefonden**

Under denna punkt hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen

väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 196 av herr *Hällgren m. fl.*;

2) II: 106 av herr *Johansson i Öckerö m. fl.*

I dessa motioner hade hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att det belopp som av Kungl. Maj:t under budgetåret 1955/56 finge disponeras såsom lån från fiskerilånefonden skulle utgöra minst 3 000 000 kronor, dels såsom kapitaltillskott till fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med anledning av motionerna I: 196 och II: 106, såvitt nu vore i fråga, medgiva att tills vidare från och med budgetåret 1955/56 ett belopp av 2 600 000 kronor måtte få av Kungl. Maj:t årligen disponeras för lån från fiskerilånefonden; samt

2) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 196 och II: 106 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Anderberg, Lage Svedberg, Jon Jansson, Mossberger, Gustafson* i Dädesjö, *Andersson* i Hyssna och *Jonsson* i Strömsund, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) avslå motionerna I: 196 och II: 106, såvitt däri yrkats, att det belopp, som av Kungl. Maj:t årligen finge disponeras för lån från fiskerilånefonden skulle höjas till 3 000 000 kronor; samt

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 196 och II: 106 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fiskerilånefonden

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! I den punkt som kommer härnäst och som är den sista på föredragningslistan återfinner vi ett memorial med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ökad medelsanvisning för budgetåret 1954/55 till fiskerilånefonden.

Vi minns att samma ämne som vi i dag skall debattera var föremål för en mycket ingående debatt för 14 dagar sedan. Det gällde då, som kammarens ledamöter erinrar sig, motionsvis framställda yrkanden om ökad avsättning till fiskerilånefonden på tilläggsstat för innevarande budgetår med en miljon kronor. Detta krav från fiskarhåll vann majoritet i utskottet, kamrarna stannade i olika beslut, och utgången blir beroende av gemensam votering. Alltså, innan denna fråga om tilläggsstaten för innevarande budgetår är avgjord, skall vi ta ställning till Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslaget för nästa budgetår.

Även nu har motionsvis framförda yrkanden om höjning med 600 000 kronor och en till 2 600 000 kronor vidgad låneram fått majoritet i utskottet.

Det kan synas överflödigt att nu på nytt lufta samma synpunkter som vi å ömse håll framförde, då frågan förra gången var på tal. Argumenten är ordagrant desamma från motionärernas sida. De är de ökade anspråken på fonden på grund av investeringsavgiftens upphörande under 1954, det är de många förlisningarna som medfört ersättningsbyggen av fiskefartyg. Jag ifrågasätter om detta är bärande skäl för den höjning av investeringsanslaget som man nu begärt.

Man kan ifrågasätta om de skäl som anfördes förra gången verkligen har samma bevisvärde i det här fallet. Det som väl i någon mån bidrog till frågans utgång i denna kammare förra gången var uppenbarligen de ömmande omständigheter som var förknippade med de skedda förlisningarna. Det var

kammarledamöterna som med sina goda hjärtan hade svårt att komma förbi de ömmande omständigheterna. Jag bara undrar, när man nu anför samma argument, om vi inte här är i färd med en dubbel kompensation, och om skäl kan anföras i detta fall för en ytterligare höjning.

Jag tror nog att de medel som här ifrågasättes kommer att förbrukas, men nog får man väl ändå säga att den nya investeringsavgift som vi beslutat kommer att utgöra ett dämpande moment på nybeställningar under budgetåret 1955/56. Det må vara hur det vill med den lilla träta, som herr Levin förra gången förde med finansministern om investeringsavgiftens roll, när det gällde tilläggsanslag, men för budgetåret 1955/56 mister väl detta argument det mesta av sin tyngd.

Skulle utskottets förslag nu gå igenom måste man säga, att det är en ganska stor seger för motionärerna från fiskarhåll att nästan på en gång få en höjning med 1 600 000 kronor på det relativt begränsade belopp som departementschefen har föreslagit. Det är ett mycket egendomligt sätt, förefaller det mig, att tillämpa den strama ekonomiska politik som vi i alla fall har givit vår välsignelse.

Det har roat mig att göra en liten sammanställning av de krav på höjning av Kungl. Maj:ts förslag som vi fått motionsledes bara på nionde huvudtiteln. På driftbudgeten uppgår höjningen till 4,5 miljoner och på kapitalbudgeten till 1,8 miljoner. Det gör tillsammans 6,3 miljoner kronor. För alla dessa krav kan tvelsutän anföras mycket goda skäl, men någon konsekvens mellan vad man önskar och vad som kan rymmas inom budgetens ram bör man i alla fall fordra, och jag har litet svårt att köra med slaka tömmar, när utskottet gör sin anslagsgranskning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som på denna

Fiskerilånefonden

punkt är avgiven av herr Anderberg m. fl.

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! Reservanternas talesman fortsätter med den till synes omöjliga uppgiften att i någon mån söka tolka vad det varit för skäl som föranledde andra kammaren att vid det förra beslutets fattande följa utskottet. Han har inte kommit till något annat än att det var våra ömmande hjärtan som avgjorde frågan. Men här föreligger, herr talman, ur riksdagens och utskottets synpunkt klart avgörande skäl, som ligger på ett helt annat plan än det känslomässiga.

När fiskarna — som herr Gustafson i Dädesjö anser har vunnit alldeles för stora framgångar — vann sin egentliga seger 1953 då riksdagen med bifall till de väckta motionerna beslöt att höja maximisumman för de särskilda lån, som kunde beviljas ur fiskerilånefonden, från 60 000 till 120 000 kronor, så intog riksdagen en ständpunkt, som såvitt jag förstår även måste vara avgörande för vår ständpunkt i dag. Då var riksdagen visserligen inkonsekvent, när den inte samtidigt höjde lånens sammanlagda summa, men man kan säga att riksdagen i utskottsutlåtandet skickade en beställning till det fungerande statsrådet att vidta den justering av avsättningen till fiskerilånefonden, som måste bli följd av lånens höjda maximibelopp. Denna justering har emellertid föredragande statsrådet, av orsaker som vi inte känner till, icke effektuerat. Men då får väl riksdagen, som tagit ansvaret för de där motionerna, som beviljades 1953, också se till att beslutet förverkligas! Och det torde vi inte kunna göra på annat sätt än genom att höja det belopp, som skall avsättas till fiskerilånefonden.

Jag ber att få påpeka att det beslut vi förut fattat om en ökning på en miljon kronor i innevarande års budget liksom också ökningen med 600 000

kronor i nästa års budget helt och hållet stöder sig på fiskeristyrelsens förslag.

Motionärernas förslag gick längre, men utskottet stannade för fiskeristyrelsens förslag.

Herr Gustafson i Dädesjö räknade här ut hur mycket motionärer begärt under nionde huvudtiteln och tog det som ett argument mot vad utskottet föreslagit — men det är väl ändå att hugga litet på sned i kvistarna! Utskottet har nämligen höjt anslagen under nionde huvudtiteln med 25 000 kronor, och på kapitalbudgeten har vi just denna höjning, inte ett öre mera. Gentemot motionärerna har utskottet sålunda såvitt jag förstår intagit en restriktiv ständpunkt.

För övrigt tycker jag inte att det är något högmålsbrott, om utskottsledamöterna i sitt ställningstagande till dels Kungl. Maj:ts förslag och dels de avgivna motionerna inte i alla punkter tycker att Kungl. Maj:ts förslag representerar högsta vishet. De har ju kanske ändå en annan erfarenhet av livet, än vad som kan finnas samlad i Kungl. Maj:ts kansli. Och om riksdagen över huvud taget skall fylla en uppgift och om utskotten skall fungera som självständigt arbetande organ, så skall väl ledamöterna låta sina erfarenheter och åsikter om vad som är det bästa komma till synes i utskottsutlåtandena. Det är också det enda, som jordbruksutskottet har tillåtit sig göra. Den åsikten tycker jag att kammaren i dag, lika väl som när vi röstade förra gången, har all anledning att ge till känna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Svensson* i Krokstorp (h), *Staxäng* (h) och *Edström* (h).

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON:**

Herr talman! Det finns ingen anledning att här i detalj upprepa den argumentation, som fördes här i kammaren

Fiskerilånefonden

för två veckor sedan i denna fråga. Jag vill bara erinra om att anledningen till det ställningstagande som gjordes i departementet, när frågan behandlades, var att vi icke ansåg oss kunna bryta sönder den ram för investeringsbegränsningen, som det är nödvändigt att hålla på alla områden. Där har vi orsaken till vårt ställningstagande på denna punkt, herr Hægblom!

Jag vill också framhålla, att om det förra gången, när denna fråga diskuterades — jag tvivlar inte nu på den saken — fanns vissa skäl för det beslut som då fattades, så måste de skälen ha väsentligt mindre vikt, när vi prövar frågan i dag, bland annat därför att de pengar som nu ställes till förfogande skall användas efter den 1 juli i år, då investeringsavgiften varit i kraft ett halvt år. Det är väl ganska sannolikt att investeringsavgiften kommer att bromsa upp beställningarna även på här ifrågavarande område och därmed indirekt medverka till att minska lånebeloppet för nästa budgetår. Det är nödvändigt att även på detta område visa stor återhållsamhet med alla utgiftsökningar, och därför tror jag det vore klokt om kammaren i dag följde Kungl. Maj:ts och reservanternas förslag i denna fråga.

Herr LEVIN (s):

Herr talman! Det har sagts av en föregående talare, att det är onödigt att dra upp de argument som anförts här för någon vecka sedan i denna fråga. Jag har dock begärt ordet för att ta kammarens tid i anspråk ett par minuter.

Reservanternas talesman har här gjort gällande, att det skulle vara något ganska orimligt att nu sedan riksdagen för någon vecka sedan beviljat ett anslag till här ifrågavarande ändamål på en miljon kronor nu komma och begära ett ytterligare anslag på 600 000 kronor. Men det gäller ju inte samma sak; skill-

naden är ganska väsentlig. När vi 1952 och 1953 hade investeringsavgiften byggdes det ytterst få fiskebåtar. Inte minst i departementet känner man ju till den saken. Ägarna av småbåtsvarv i Blekinge och Bohuslän uppvaktade där och beklagade sig över att verksamheten vid varven måste ligga så gott som nere, så att man nödgades göra sig av med anställda och sedan hade svårt att skaffa sig nytt folk igen när nybyggnaderna började. Det var ju klart att när man på detta sätt uppdämt en investeringsverksamhet i fråga om fiskebåtar under ett par års tid, skulle vi, när vi 1954 slapp investeringsavgiften, få en betydlig ökning i fartysbyggandet. Så skedde också, och det föranledde fiskeristyrelsen att begära ett tilläggsanslag på en miljon kronor. Det visade sig nämligen att när man i slutet av år 1954 räknade ihop summan av ansökningar som lämnats in om bidrag från fonden var man uppe i ungefär sex miljoner kronor; det var detta som gjorde att man sade ifrån, att det var nödvändigt med en påspädning av fonden för detta budgetår. Men här gäller det ju en annan sak, det gäller nästa budgetår, och då invändes det kanske, att nu har vi investeringsavgiften tillbaka, och följaktligen kan vi räkna med mindre investeringar, något som jag för min del också skulle tro blir fallet. Men budgetåret räknar vi ju fram till den 1 juli nästa år. Vi får väl åtminstone tills vidare tro att investeringsavgiften bortfaller med utgången av 1955 och att lånemedlen blir tillgängliga först i februari månad 1956; låneansökningarna skall vara inne före årets slut och pengarna fördelas på nyåret. Man skall sålunda med dessa pengar bestrida en del av de utgifter, som kommer att göras även under första halvåret 1956. Förmodligen kommer maximibeloppet, som kan tas ur fonden, nämligen 2,6 miljoner kronor, att tagas ut, men ingen kommer att ta ut några större belopp för byggandet av fiskebåtar än som är

Fiskerilånefonden

alldeles nödvändigt. Detta gäller alltså om, såsom utskottet här föreslår, man ökar utlåningen ur fonden med 600 000 kronor.

Vidare vill jag säga något som påpekats här tidigare, nämligen att det nu inte är fråga om något anslag utan om en påspädning av fonden. Staten får igen varje krona som lånas ur fonden, och det är hushållningssällskapen och landstingen som svarar för dessa lån. Det är vidare så att hushållningssällskap och landsting fordrar borgen av dem som lånar, och det finns sålunda dubbel säkerhet för återbetalningen.

Till sist vill jag påpeka att vad vi nu står i begrepp att göra endast är en given följd av vad vi beslöt 1953, då vi ökade lånens maximibelopp från 60 000 kronor till 120 000 kronor. Alla som var med om det beslutet måste väl ha förstått, att en sådan fördubbling av lånebeloppens storlek måste dra med sig större krav på fonden.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Andreasson* (s), *Johansson* i Torp (s) och *Dahl* (s).

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att tycka, att herr Levin resonerade ungefär som jag hört sägas att somliga beundrare av brännvin resonerar, nämligen som så: »Usch vad det är kallt, vi måste ha oss en sup, den värmer. Eller: Usch vad det är varmt, vi får ta oss en sup, den svalkar.» Avskaffas investeringsavgiften behövs det mera pengar, införes investeringsavgiften behövs det också mera pengar till fiskebåtar; det var ungefär så herr Levin resonerade.

Sedan skulle jag vilja säga ett par ord till herr Hæggbloom. Herr Hæggbloom yttrade: Kom ihåg att det förslag som utskottet här tagit upp är det som fiskeristyrelsen framlagt. Ja, ärade kammarledamöter, det är det. Men jag frå-

gar er: Med hur många miljoner skulle budgeten ytterligare behöva öka i år, om alla statens verk hade fått vad de begärt? Det skulle inte varit möjligt att få en sådan budget att gå ihop. Därför är det inte heller något starkt skäl att säga, att detta är vad ett verk föreslagit. Ty verken aktar sig inte för att föreslå höga belopp. Vidare säger herr Hæggbloom, att det är väl naturligt att utskottsledamöterna prövar rege ngens förslag och själva därvid tar sin ståndpunkt, och att så gör kammarens ledamöter också. Detta är naturligtvis alldeles riktigt, och det är ingen som bestrider vare sig utskottens eller kamrarnas möjlighet att själva bedöma en fråga som denna.

Men vad vi å vår sida säger är detta: Här har vi nu tvingats att gå in för en stram investeringspolitik. Vi har haft stor majoritet i riksdagen bakom den ståndpunkten att vi varit tvungna att hålla igen på alla anslag. Och herr Hæggbloom berömmar sig över att utskottet har följt den principen. Ja, utom på en punkt, nämligen här, där man ökar anslaget med jämnt 100 procent. Med jämnt 100 procent! Alla får väl ändå säga sig att det visserligen endast är ett avsteg, men det är ett generalavsteg.

Herr LEVIN (s) kort genmäle:

Nej, herr finansminister, det är väl inte riktigt att jag sagt så att om man tar bort investeringsavgiften får man öka anslaget och om man lägger på investeringsavgiften får man också öka anslaget! Uttryckte jag mig verkligen så oklart? Huvudskälet till att vi nu skulle höja anslaget för nästa år är väl att vi 1953 beslöt att fördubbla fiskerilånens maximibelopp. Det trodde jag att jag på nytt hade understrukt liksom jag gjort tidigare och liksom vi gjorde i fjol, men då ville man vänta ytterligare någon tid och se hur det skulle verka.

Om sedan brännvinet svalkar eller

Fiskerilånefonden

värmer kan jag sannerligen inte yttra mig om, det vill jag inte gå in i något svaromål på.

Herr JOHANSSON i öckerö (fp):

Herr talman! Det är inte mycket att tillägga utöver vad som redan är sagt, ty att upprepa den diskussion som vi nyligen haft finns det ingen anledning till.

Vad jag nu vill säga är att utgångsläget är dåligt beror på att riksdagen de föregående åren gjort fel genom att medge ett för litet anslag. Det är därför det är så illa ställt nu. Anslaget har under åren 1949, 1950, 1951, 1952 och 1953 varit två miljoner kronor, och så säger statsrådet: Det finns ingen anledning att öka i år, i synnerhet som vi infört investeringsskatter. Vi måste emellertid konstatera att hade anslaget uppgått till tre miljoner kronor även de föregående åren — vilket hade behövts — skulle vi ha haft tre miljoner kronor också i år.

Det är självfallet beklagligt att vi skall behöva stå här och diskutera en fråga tredje gången i rad, och vi har framför oss i stora bokstäver ordet IN-VESTERINGSAVGIFT. Det finns ingen som bestrider nödvändigheten av dessa lån. Inte en enda har sagt att de inte behövs. Vi är alla fullt på det klara med att de behövs. Och att vi försöker skaffa oss bra båtar är helt naturligt. Vi har ju fått bevis på, åtminstone i vår bohuslänska skärgård, att fiskelägen som kunnat följa med i den moderna utvecklingen har stått sig, de har inte blivit avfolkade. Men vi har också sett sorgliga bevis på att fiskelägen som kommit efter i utvecklingen snart är avfolkade — där finns bara gamlingar kvar.

Jag är övertygad om att det är ett intresse för både land och stad att vi kan uppehålla våra näringar. Detta har även under vissa tider haft stor betydelse ur beredskapssynpunkt. Vi vill innerligt hoppas att sådana tider inte

skall återkomma att vi behöver falla tillbaka på detta.

Sedan är det inte mycket mer att tillägga om den här saken. Jag tycker att kammaren i dag bör kunna gå med på att denna summa, 2 600 000 kronor, skall stå till förfogande för nästa budgetår. Jag vågar säga att det är av behovet påkallat.

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! Jag som från samma helnyktra ståndpunkt som finansministern inte har så ingående vetskap om hur brännvinet verkar i köld och värme måste ändå säga, att jag förstår om kanske många människor på grund av regeringens hoppande ståndpunkter i fråga om investeringsavgiften — ena året är det avgift och andra året är det inte — rent av drives till alkoholism därför att de inte vet hur de skall ställa sig, när den ena ståndpunkten avlöser den andra. De behöver en styrketår, herr finansminister, och den styrketåren är det som jordbruksutskottet har försökt att ställa till fiskarens förfogande — en fullkomligt alkoholfri styrketår, som vi nog kan acceptera.

Finansministern hade litet procenträkning. Han räknade med att på en punkt i nionde huvudtiteln hade utskottet gjort sig skyldigt till det förfärliga felet att höja anslaget med 100 procent. Men vi får väl räkna reguladetri. Det är inte bara en punkt, utan det är 232 punkter som utskottet har behandlat. Och av dessa 232 punkter har utskottet på en enda höjt anslaget med 100 procent. Sedan kan finansministern räkna ut, hur ofantligt liten den höjningen blir, om vi slår ut den på alla punkter. Det är väl den enda riktiga räkningen, och det kan väl inte vara farligt om man på en punkt höjer rätt ordentligt, när man på alla andra punkter har en klok och förständig uppfattning om vad som är riktigt och inte riktigt.

Jag konstaterar med viss belåtenhet, att det i statsrådet Hjalmar Nilsons an-

Fiskerilånefonden

förande fanns detta lilla medgivande, att det förra gången var vissa skäl till riksdagens beslut. Så hette det inte från statsrådsbanken förra gången, men vi är glada över att statsrådet i varje fall nu vitsordar, att vad vi gjorde förra gången gjorde vi med vissa skäl. Jag är övertygad om att statsrådet när denna fråga behandlas nästa år är beredd att säga, att vi haft vissa skäl att vidta den justering, som vi nu föreslagit.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Inför herr Hæggbloms argumentation har jag för det första bara det att säga, att han ju ändå fått gå över till mera invecklade räkneshätt för att villa bort en självklar sak.

För det andra: Inför dessa perspektiv med investeringsavgiften vållande alkoholism och utskottets förslag såsom motgift för fiskarena mot denna alkoholism är jag stum.

Herr **HÆGGBLÖM** (h) kort genmäle:

Herr talman! Kammaren vet ju att det inte var jag som drog in brännvinet i debatten utan det var finansministern.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Jag vill bara konstatera, att det här brännvinet hade sin mest förvillande verkan på herr Hæggbloom.

Herr **HÆGGBLÖM** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste tyvärr konstatera, att det verkar som om finansministern supit litet redan innan debatten började.

Herr **ARWESON** (s):

Herr talman! Den fråga, som vi nu behandlar, är ju precis samma fråga som vi behandlade för fjorton dagar sedan. Det kan därför inte finnas anledning att gå in på alla detaljer och motiveringar, utan jag vill endast hänvisa till vad utskottets talesmän fram-

höll då. Men denna gång gäller det ju ett anslag för nästkommande budgetår, medan det förra gången var fråga om ett tilläggsanslag för innevarande budgetår.

Andra kammaren beslöt alltså den 2 mars att medgiva, att Kungl. Maj:t årligen får disponera ett belopp av tre miljoner kronor för lån från fiskerilånefonden samt ytterligare anvisa ett investeringsanslag på en miljon kronor. I motionerna I: 196 och II: 106 har ju yrkats, att Kungl. Maj:t för nästkommande budgetår skall få disponera samma belopp som vi för två veckor sedan beslöt, alltså tre miljoner kronor, och för att detta skall bli möjligt behöver fonden tillföras 1 600 000 kronor.

Nu har vi i jordbruksutskottet tagit hänsyn till den allmänna investeringsbegränsningen, som är nödvändig i dagens läge, och vi har därför intet helt kunnat tillstyrka motionerna utan gjort en prutning. Utskottet har stannat vid att föreslå riksdagen, att Kungl. Maj:t skall få disponera ett belopp av 2 600 000 kronor från fiskerilånefonden, och för att detta skall bli möjligt behövs ett anslag på 1 200 000 kronor.

Vi är nog alla övertygade om att det belopp motionärerna föreslår hade varit behövt, men med hänsyn till investeringsbegränsningen har vi, herr talman, stannat för detta mindre belopp. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Herr Johansson i Öckerö har talat om att här behövs båtar, och herr Arweson har varit inne på precis samma sak. Det är nog riktigt att det behövs båtar här i landet för fisket. Här i landet behövs också telefoner och kraftstationer för att upprätthålla vårt folks levnadsstandard. På båda de sistnämnda områdena har man fått finna sig i betydande nedskärningar av investeringarna. Fisket har inte behövt vidkännas några sådana — fisket har fått

Fiskerilånefonden

samma ram som tidigare i regeringens stat. Jag vill be att kammaren också tar detta faktum med i de överväganden, som man går till vid voteringarna.

Jag vill också säga, herr talman, att jag inte anser att den jämförelse, som jag har gjort mellan de skäl som förelåg förra gången denna fråga diskuterades och de skäl som föreligger i dag, medger den tolkning av vad jag sagt som herr Hæggbloom har försökt sig på.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Dädesjö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 14:o) i utskottets utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 100 ja och 81 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 15–20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21

Lades till handlingarna.

§ 3

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 8, med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ökad medelsanvisning för budgetåret 1954/55 till fiskerilånefonden, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

§ 4

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela, att kammarens plenum fredagen den 18 mars börjar kl. 14, och då kommer två gånger bordlagda ärenden att företagas till avgörande.

§ 5

Ordet lämnades på begäran till

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp), som anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111 måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, om infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 6

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 131, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter.

Vidare anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 127, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

§ 7

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 141, angående anslag för budgetåret 1955/56 till Bidrag till sjukkassor m. m., och

nr 143, angående bostadslån till domänverkets fast anställda arbetare.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

nr 523, av fru *Ingenäs m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 96, angående hörselvårdens organisation m. m.,

nr 524, av herrar *Holmberg* och *Seander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 98, angående vissa frågor rörande tjänstebostäderna för folkskolans lärare,

nr 525, av herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 98,

nr 526, av herr *Engkvist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 100, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., och

nr 527, av herr *Gustafson* i Dädesjö *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 110, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1955/56 m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 9

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg och ansökan:

Att riksdagsman *Hernfrid Bark* är oförmögen deltaga i riksdagsarbetet under tiden 16 mars t. o. m. 1 april 1955 intygar.

Stockholm den 16 mars 1955

Bertil von Friesen

leg. läk.

Till Riksdagens andra kammare.

Jag får härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med torsdagen den 17 mars 1955 till och med måndagen den 21 mars 1955 för utrikes resa.

Stockholm den 16 mars 1955

Bertil Ohlin

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bark* från och med denna dag till och med den 1 nästkommande april samt herr *Ohlin* från och med den 17 till och med den 21 innevarande mars.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 21.21.

In fidem

Gunnar Britth